Lars Johansson (Lucidor)

Samlade dikter

Lars Johansson (Lucidor), Samlade dikter. Utgiven med inledning och kommentar av Stina Hansson. Skrifter utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet. Svenska författare. Ny serie (Stockholm: Svenska Vitterhetssamfundet 1997).

– Läs mer om verket här
Det avbildade exemplaret tillhör Svenska Vitterhetssamfundet.

© Svenska Vitterhetssamfundet. Utgivarens inledning och kommentarer får inte spridas eller förändras. Får inte utnyttjas kommersiellt. För den litterära texten gäller licensen CC BY.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/LucidorL/titlar/SamladeDikter/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb7626817-faksimil

Lars Johanson (Lucidor)

SAMLADE DIKTER

SVENSKA FÖRFATTARE
NY SERIE

Lars Johanson (Lucidor)
SAMLADE DIKTER

Utgiven med inledning och kommentar av
Stina Hansson

sVs
SVENSKA VITTERHETSSAMFUNDET
STOCKHOLM
1997

Utgiven med bidrag av
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet

Abstract

Johanson, Lars (Lucidor), *Samlade dikter.* Utgivna med inledning och kommentarer av Stina Hansson. (Johanson, Lars, *Collected Poems.* Edited with introduction and commentary by Stina Hansson.) Skrifter utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet. Svenska författare. Ny serie, 530 p., Stockholm. ISBN 91-7230-067-1.

Lars Johanson, 1638-1672, often called Lucidor after one of his many pseudonyms, was a famous writer of casual poetry – especially for the celebration of funerals and weddings among the great and welthy – in late seventeenth-century Stockholm. He also wrote hymns and songs and translated a long didactic poem by the Dutchman Jacob Cats into Swedish. A decade after his death his poems were published as *Helicons Blomster* (The Flowers of Helicon) 1689. A critical edition of his poetry, with a lot of new findings and a comprehensive commentary, appeared 1914–30. In this second critical edition all of the poems of that edition are given, some of them in better versions, with short commentaries. The introduction centers on the relation of Lucidor's verse to the repertory and rhetoric of the tradition of vernacular renaissance in seventeenth-century Europe, for which Lucidor was indeed a talented representative.

© Svenska Vitterhetssamfundet

ISBN 91-7230-067-1

Svenska Vitterhetssamfundet c/o Nobelbiblioteket, Box 2118, 103 13 Stockholm

Bloms i Lund Tryckeri AB

Lund 1997

Förord

Fredrik Sandwalls utgåva av *Samlade dikter av Lucidor* (i serien Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet IV) utkom åren 1914–1930 och finns numera bara tillgänglig på bibliotek. Vad Lucidors egen diktning beträffar kan denna utgåva ses som en ersättning för Sandwalls: den innehåller allt som till dato är känt av Lucidors hand, textdelar som Sandwall valde att inte ta med liksom några texter och textversioner som då inte var kända. Dessutom finns översättningar av Lucidors dikter på latin, som FD Arne Jönsson, Lund, svarar för. När det gäller realia, språkkommentar och personhistoria har Sandwalls utgåva fortfarande mycket att erbjuda i den digra kommentaren på närmare 450 sidor.

Utgåvan vilar till stora delar på Sandwalls: vad som skall ses som 'Lucidors diktning' har hans utgåva i huvudsak fått bestämma. Textversionerna har visserligen hämtats från källorna, dvs. *Helicons blomster* eller originaltryck då sådana finns, men de korta kommentarerna efter text bygger i huvudsak på Sandwalls mera omfattande. Men samtidigt har givetvis nyare forskning om Lucidor och relevanta delar av den livaktiga forskningen om svensk och utländsk 1600-talslitteratur arbetats in. Detta nya stoff präglar i första hand inledningen – som därför ger en ganska annorlunda bild av Lucidors diktning än den som Sandwall tecknade – men också i någon mån kommentarerna.

I sin utgåva valde Sandwall att presentera Lucidors dikter i en annan ordning än den som var gängse i 1600-talets diktsamlingar. Här har jag gått tillbaka till den huvudordning som finns i den första samlingen av Lucidordikter, *Helicons blomster* från 1689.

Jag tackar Bernt Olsson för hans översyn av manuskriptet och de nyttiga synpunkterna på min inledning, Arne Jönsson för översättningarna av de latinska dikterna, och Hans Erik Johannesson och Kurt Johannesson för hjälp med översättning av de latinska sentenserna i avdelning IV och på några andra ställen. Jag tackar också Svenska Vitterhetssamfundet, som givit utgåvan plats i sin nya serie.

Boken är tryckt med bidrag från Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

Göteborg i september 1996

Stina Hansson

Förkortningar

fol.	folioformat
GUB	Göteborgs universitetsbibliotek
Hbl	diktsamlingen *Helicons blomster*
KB	Kungliga biblioteket, Stockholm
kvarto	kvartoformat
Link.	Stifts- och landsbiblioteket i Linköping
LUB	Lunds universitetsbibliotek
Palmsk.	Palmsköldska samlingen i Uppsala universitetsbibliotek
RA	Riksarkivet, Stockholm
S	*Samlade dikter av Lucidor,* utgivna av Fredrik Sandwall, Stockholm 1914–30 (Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet IV)
UUB	Uppsala universitetsbibliotek

Inledning

Det var under namnet Lucidor som Lars Johanson (1638–1674) blev känd i 1670-talets Stockholm, Det är också under detta namn, ofta med tillägget »den Olycklige», som han har fått plats i den svenska litteraturens historia. Han använde en lång rad andra pseudonymer i sina så kallade tillfällesskrifter – dikter som han skrev till olika 'tillfällen' som bröllop, begravningar och liknande. Att det blev just Lucidor den Olycklige som han kom att få heta berodde på att en bröllopsskrift med den pseudonymen gjorde honom känd och störtade honom i olycka. Den väckte en mäktig adelsmans vrede och orsakade skandal, och den förde diktaren i fängelse under en kall vinter och en lång vår.

Biografi

Lars Johanson föddes i Stockholm 1638 – datum är okänt – och döptes i Storkyrkan den 18 oktober detta år.[1] Han var son till en Johan Erichson, enligt traditionen kapten och skeppslöjtnant,[2] och Kirstin Larsdotter, dotter till skeppsmajoren, skeppsamiralen och till sist amirallöjtnanten Lars Mattsson, som 1647 adlades under namnet Strusshielm. Lars hade två äldre systrar, Elisabeth och Maria, och två yngre bröder, Olof och Erik.[3]

1638 hade morfadern blivit chef för örlogsvarvet i Alt-Stettin. 1643 flyttades detta över till Kaseburg på ön Usedom.[4] Ungefär vid den tiden kom

[1] Wester, E., »Bidrag till Lars Johansson Lucidors biografi», i *Samlaren* 1898 s 45. De äldre Lucidorbiografierna, av Josef Linck (1876) och E. A. Karlfeldt (1912, 1914) innehåller en hel del biografiska gissningar liksom biografiska läsningar av Lucidors dikter. Förutom Wester har framför allt A.G. Ahlqvist, Birger Schöldström, Gunnar Bolin och Fredrik Sandwall kunnat rensa ut mycket av det legendstoff, som under 1800-talets lopp hade samlats kring bilden av Lucidor, genom nya, på arkivfynd grundade upplysningar om hans biografi. Här tar jag bara upp de uppgifter om Lucidors biografi som kan bedömas som säkerställda.

[2] Bolin, G., »Nya bidrag till Lucidors biografi», i *Samlaren* 1934:2 s 233 f och s 248 f. Uppsatsen citeras i det följande »Nya bidrag». Någon kapten Johan Erichsson förekommer inte enligt Bolin i flottans matriklar, men däremot en skrivare med detta namn.

[3] Bolin, G., »Nya bidrag» s 232.

[4] Wendt, E., *Amiralitetskollegiets historia* I s 82 f.

troligen också Lars' föräldrar från Stockholm till Pommern.[5] Lars och syskonen växte upp på Kaseburg, som morfadern hade fått i förläning. Föräldrarna dog tidigt – man vet att båda var döda 1650. Vid morfaderns död 1653 fanns de fyra yngsta barnen kvar i Pommern. I Strusshielms testamente förordnades, att hans fyra dotterbarn skulle få dela på omkring 1600 »Reichsdaler» av kvarlåtenskapen – den äldsta, Elisabeth, hade då redan fått ut sin arvslott.[6] Strusshielms högste chef, riksamiralen Carl Gustaf Wrangel, blev förmyndare och testamentsexekutor, ett uppdrag som han överlät på förvaltaren av sitt pommerska gods Wrangelsburg, Joachim Edling.[7]

Tillsammans med bröderna gick Lars i skola i Wollin.[8] På hösten 1655 inskrevs han, under namnet Laurentius Johannis Nauclerus – de båda första namnen är latin för Lars Johanson och tillnamnet en avledning av det latinska *nauta*, 'sjöman' – vid universitetet i Greifswald. Där stannade han till början av 1659, då han flyttade över till universitet i Leipzig. Där studerade han i ungefär ett år, fram till adventstiden 1659 då han relegerades efter att ha deltagit i ett slagsmål mellan studenter och stadsvakt.[9]

Från åren som följde finns det bara en rad sporadiska uppgifter om Lars' olika uppehållsorter. Orsaken till att de alls finns är Edling på Wrangelsborg, som tydligen inte hade för avsikt att godvilligt låta de Strusshielmska pengarna gå vidare till arvingarna. Arvstvisten gav upphov till en brevväxling, där huvudpersonerna är systern Marias man, Lars Assersson, som var hauptman på Borgholms slott på Öland, Edling själv och Wrangel. Av breven framgår det, att Lars våren 1661 gjorde en resa i Frankrike, att han våren 1662 bodde hos Maria i Borgholm och att han våren och sommaren 1663 uppehöll sig i Malmö, varifrån han förgäves sökte få ut sin arvslott.[10]

Ett brev från Assersson till Wrangel 1664 berättar först om Lars' olycksfåglar till bröder, som båda hade svårt att hålla sig inom lagens råmärken. Olof hade, efter några tjuvnadsbrott, 1662 förmåtts att ge sig av till Holland för vidare transport till Ostindien. Erik befann sig då fortfarande i Stockholm, där han gjort sig skyldig till flera stölder. Men sedan Erik i juli 1664 hade häktats för stölden av ett par byxor, en plånbok och ett ärmkläde, förpassades även han – på familjens önskan och efter ingripande av Wrangel –

[5] Bolin, G., »Nya bidrag» s 233.
[6] Bolin, G., »Nya bidrag» s 239 f.
[7] Bolin, G., »Nya bidrag» s 242 f.
[8] Bolin, G., »Nya bidrag» s 244 f.
[9] Bolin, G., »Lucidor som student i Greifswald och Leipzig», i *Samlaren* 1939 s 2 och s 18.
[10] Bolin, G., »Nya bidrag» s 256 ff samt densammes »Lucidor i Malmö», i *Sydsvenska Dagbladet* 1934-10-30. Brevväxlingen är som helhet återgiven i det förstnämnda arbetet.

ut ur landet, men åt andra hållet, till Västindien. Assersson berättar också i samma brev om att Lars i maj 1664 anlänt till Stockholm för att söka någon befattning vid hovet eller något uppdrag till »wijdare perigrinerande med vnge herrar». Formuleringen tyder på att Lars tidigare hade rest som informator, troligen på den nämnda Frankrikeresan. Assersson skriver att Lars ännu inte har fått något uppdrag och att han, för »sin brodhers begångne fauters skull» har dragit sig för att anmäla sig hos Wrangel – detta fastän »erfarenheeten nohgsambt gifuer det sådana vnga persohner icke vthan någon högh patron emergera kunne».[11]

I ännu ett brev till Wrangel våren 1665 nämner Assersson att Lars fortfarande är i Stockholm men att han ännu inte fått något arbete; dels därför att han är »obekandt», dels på grund av »sollicitanternes myckenheet».[12] De få medel han fört med sig är nu slut, och han lever i »ytersta fattigdom och tårfftigheet». Lars nämns sedan i ytterligare några brev: sommaren 1665 berättas det att han ligger sjuk, och i juni 1666 och mars 1667 beklagar Assersson på nytt den »torfftigheet» och det »älende» som Lars har att dras med.[13]

Men Lars hade nu tagit sin diktargåva i bruk, och försökte med dess hjälp göra något åt sin besvärliga situation. Under hösten 1668 trycktes de första bevarade tillfällesskrifterna av hans hand: en i september, en i oktober och fyra i december. Uppgifter om tiden strax före och efter debuten finns det i en brevväxling mellan Uppsalaprofessorn Olof Rudbeck och universitetets kansler Magnus Gabriel de la Gardie. Breven handlar om en »ung person» som inte nämns vid namn, som har varit utomlands och kommit tillbaka till Sverige igen sommaren 1668 »medh comoedianterna», och som »i wintras», dvs. vintern 1668/69, begärde och fick tillstånd att undervisa ungdomen i Uppsala i »åthskilliga språk». Nu funderar man på att anta honom som språkmästare vid Uppsala universitet.[14] Genom konsistorieprotokollen bekräftas att man för språkmästartjänsten diskuterat »en Lars Johanson wid nampn».[15] Lucidor uppger senare själv, att han vintern 1668/69 varit i Uppsala, där han »studenterne i språåk informerat och som een annan professor tilståndh hafft att intimera».[16] Lucidor gjorde alltså tydligen ännu en utlandsresa sommaren 1668. Att han kom tillbaka »medh comoedianterna»

[11] Bolin, G., »Nya bidrag» s 252 ff, s 259 ff och s 304; *fauter*, felsteg, *emergera*, ta sig fram.

[12] *sollicitanterne*, de uppvaktande och hjälpsökande.

[13] Bolin, G., »Nya bidrag» s 305 ff.

[14] Schück har återfunnit dessa brev och beskriver dem i Schück, H., »Till Lucidors biografi», i *Samlaren* 1931 s 1–4.

[15] *Uppsala universitet. Akademiska konsistoriets protokoll*, del VIII s 436.

[16] Schück, H., *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar* s 21; *intimera*, undervisa.

betyder då inte nödvändigtvis att han varit skådespelare eller att han tillbringat sommaren med dem – men han bör i varje fall ha gjort deras sällskap på hemresan.[17]

Språkmästartjänsten i Uppsala lades på is och gick senare till en annan.[18] Lars återvände till Stockholm i juli 1669.[19] Under denna sommar och höst författade han ytterligare några tillfällesskrifter, bland annat två bröllopsskrifter under pseudonymen Lucidor den Olycklige till de båda högadliga bröderna Christoffer och Conrad Gyllenstierna, den 17 augusti respektive den 18 november. För den sista av dessa, *Gilliare Kwaal* (nedan som nr III bland bröllopsskrifterna), kastades han i fängelse i slutet av november.

Conrad Gyllenstiernas första anklagelse mot Lucidor var den att han var en »lösker persohn» – en som inte hade någon fast försörjning. Men det låg också annat under.

Målets gång kan följas i de bevarade rättegångshandlingarna.[20] Det inleddes den 9 december 1669 med en av Conrad Gyllenstierna till Svea Hovrätt inlämnad supplik med ett remissorial från Kungl. Maj:t, där hovrätten uppmanades att till behandling uppta ett ärende om en »grof och ohöflig smädeskrifft under titul af en brudhskrift». Hovrätten överlämnade ärendet till kämnärsrätten, som behandlade det under några dagar i mitten av december. Dom fälldes i rådstuvurätten (magistraten) den 10 januari 1670. Man fann där, att dikten inte var någon smädeskrift och att den inte heller var skriven på anstiftan av någon fiende till Conrad Gyllenstierna, som denne hade försökt göra gällande. Lucidor befanns dock skyldig till brott mot Kungl. Maj:ts stadga av den 19 december 1668 angående »åthskillige Missbrukz och Oordningars affskaffande widh Ridderskapetz och Adelens Troloffningar/ Bröllop/ Gästebudh/ Barndop och Begraffningar», där det bland annat föreskrevs att ingen får »fördrista sigh/ om han icke warder bedin» att skriva någon tillfällesskrift, vid vite av tolv daler silvermynts böter.

[17] Enligt G. Dahlberg, *Komediantteatern i 1600-talets Stockholm* s 181–84 är det troligast att Lucidor reste in tillsammans med J. A. Ulichs teatertrupp; Ulich och Lucidor hade f.ö. samtidigt varit studenter i Leipzig.

[18] Dock först på våren 1671, då italienaren Blasius Teppati fick tjänsten; *Uppsala universitet. Akademiska konsistoriets protokoll*, del IX s 52.

[19] Schück, H., *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar* s 21.

[20] Kämnärs- och rådstuvurättens handlingar finns i Schück, H., *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar*, och hovrättens protokoll med parternas skriftliga inlagor ur Liber causarum för 1669 har publicerats och kommenterats i Sandwall, F., i »Nya akter i rättegången om Gilliare Kwaal. Lucidor i egenhändiga inlagor till Svea Hovrätt» i *Samlaren* 1926; en uppsats som i det följande citeras som »Nya akter». De uppgifter om rättegången som följer är hämtade ur dessa båda arbeten.

Gyllenstierna överklagade och yrkade på hårdare straff. Lucidor, som satt kvar i fängelset, yrkade på att hovrätten skulle »förbättra» hans dom och att han under tiden, åtminstone om dagarna, skulle få slippa sitt fängelse. Genast efter överklagandet reste Gyllenstierna till sitt landshövdingedöme i Finland. Eftersom ärendet därmed såg ut att dra ut på tiden beslöt hovrätten att släppa Lucidor fri mot borgen. Den tilltänkte borgensmannen, Stockholmsrådmannen Sven Törner, en ingift släkting i Lucidors familj,[21] kunde dock inte fullgöra uppdraget, eftersom hans hustru just avlidit. Hovrätten omprövade då ärendet och beslöt i mitten av februari att låta Lucidor bli fri mot eget hedersord.

Så snart motparten fick veta detta, i mars 1670, begärde Christoffer Gyllenstierna som ombud för sin bror, att Lucidor skulle fängslas på nytt. Hovrätten avslog två gånger hans begäran. Gyllenstierna vände sig då, i mitten av april, till Kungl. Maj:t med en inlaga som hävdade att det handlade om två olika mål: dels broderns sak mot Lucidor angående bröllopsskriften, dels överståthållarens sak mot Lucidor som »lösker persson». Kungl. Maj:t ingrep genast; hovrätten måste då också reagera, och Lucidor sattes åter i fängelse.

Men nu började det bli ont om tid att avgöra målet under pågående session. Hovrättens ledamöter brukade skiljas åt vid sommarens början. Höstsessionen inleddes först i oktober, och de som satt i fängelse vid sessionens slut fick vackert sitta kvar till dess att man åter kunde ta upp deras ärenden. För att påskynda ärendet uppmanade rätten Gyllenstiernorna att komma in med sin anklagelseskrift. Denna presenterades 26 april. 3 maj var Lucidor klar med sin försvarsskrift. Samma dag sammanträdde också hovrätten och utlovade dom med det snaraste.

Men Gyllenstiernornas advokat reste nu till Uppsala – tydligen i akt och mening att förlänga målet över sommaruppehållet. Lucidor vände sig då själv till Kungl. Maj:t. 10 maj fick hovrätten därifrån order om att avgöra målet före sessionens slut. Gyllenstiernorna vågade nu inte heller dröja, men prövade i stället en annan förhalningsstrategi. Samma dag lämnade nämligen deras ombud in en lång replik på Lucidors försvarsskrift och dessutom två nya skrivelser: den ena var en påminnelse om att advokatsfiskalen borde föra talan i lösdriverimålet, den andra en anklagelse om smädligt skrivsätt i Lucidors försvarsskrift. Ännu en månad gick. Lucidor inkom då med två inlagor: en vädjan om att ärendet måtte slutbehandlas och ett svaromål på Gyllenstiernas replik.

[21] Han var gift med en dotter till Strusshielms andra fru, Barbara Jonsdotter, och hennes förste man, Anders Nilsson. En släkttavla finns i Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens». En studie i Lucidors tillfällesdiktning* s 17. För nya uppgifter om Lucidors fäderne, se Johansson, M., »Nya bidrag till Lucidors biografi», *Släkt och hävd* 2, 1996.

Ärendet togs upp till slutbehandling den 21 juni. I domen, som är daterad 22 juni 1670, finner hovrätten, liksom tidigare magistraten, att Lucidors bröllopsskrift inte är någon smädeskrift. Han har dock skrivit den oombedd, i strid mot Kungl. Maj:ts stadga, och därtill »der utj brukat nogon större licens än som sig boort».[22] Men med hänsyn till den långa fängelsevistelsen slipper han vidare påföljd. Domen avslutas med en förmaning till skalden, att han »här effter försikteligare förer sin penna».

Under åren som följde stannade Lucidor av allt att döma kvar i Stockholm – bortsett möjligen från ytterligare en kort sejour som språklärare i Uppsala hösten 1670.[23] Något fast levebröd fick han inte. Troligen drog han sig fram med språklektioner, med översättnings- och skrivarbete[24] och – sist men inte minst – genom författande av tillfällesskrifter. De mest akuta ekonomiska problemen lindrades något i april 1671, då Assersson kunde meddela Wrangel att de Strusshielmska arvingarna äntligen hade fått sina pengar – »så wijda capitalet belangar», tillägger han.[25]

Den 13 augusti 1674 dödades Lucidor i en värjduell med löjtnanten Arvid Christian Storm på källaren Fimmelstången vid Kindstugatan i Gamla stan.[26] Nio veckor senare begravdes han. I Maria församlings räkenskaper för 1674 finns följande slutsummering:[27]

> Fordom Wällärde, och nu mera Sahl. LARS JOHANSSONS, Philosophiæ Studiosi och här i Stockholm berömd Poëtæ, dödhe lekamen (:som för någon tijdh sedan, blef uthi Stadhen i hiälstucken, och stått i Lijkhuset 9. wekors tijdh:), wardt begrafwen på Kyrkiogården, bekom Lägerstadh denne gången, Item Båhr och Pähll, därföre betaltes i ett för alt, d. 1. Novemb: 1674 – – – 20: [daler kopparmynt] [– – –].

Tidigare Lucidorutgåvor – och denna

När Lucidor kallades »här i Stockholm berömd Poëta» var det inga överord. *Gilliare Kwaal* och rättegången hade gjort honom vida bekant. De samtida

[22] *Licens*, frispråkighet.

[23] Hansson, S., a.a. s 27.

[24] Uppgifter om språklektioner och översättningar finns i rättegångshandlingarna. Sandwall framkastar, i sin kommentar till *Samlade dikter av Lucidor* s 125 och s 162, på grundval av vissa uppgifter däri, antagandet om att Lucidor också hade en skrivarsyssla. Detta verk anförs i det följande som Sandwall, F., »Kommentar».

[25] Bolin, G., »Nya bidrag» s 309 f.

[26] Om detta se Schöldström, B., *Förbiskymtande skuggor. Minnen och anteckningar* s 20 ff.

[27] Citatet ur kyrkoräkenskaperna återges av Bolin, G., i »Skalden Lucidors begravning», *Ord och Bild* 1940 s 305.

insåg också hans poetiska förmåga. Redan under Lucidors livstid fanns det gott om diktare som försökte skriva som han och efter hans död blev efterföljarna än flera. Det fanns också de som samlade på Lucidordikter. 1685, elva år efter Lucidors död, utkom det lilla häftet *Lucida intervalla* med tre av hans andliga visor, bearbetade av Haquin Spegel inför tryckningen.[28] Våren 1689 – fastän angivet tryckår är 1688 – kom den första samlingsutgåvan, *Helicons blomster/ plåckade ok wid åtskillige tillfällen utdelte af Lucidor den olycklige*, med undertiteln *det är alle de poëtiske skriffter som författade blefne af Lasse Johanson.* Utgivare och förläggare var en av Lucidors vänner, bokhållaren Johan Andersin.

Det är i första hand tack vare Andersins arbete, som vi känner till så mycket som vi gör av Lucidors produktion. Tillfällesskrifterna hade visserligen tryckts, men i små upplagor, som regel under olika pseudonymer och i vissa fall till och med under andra personers författarnamn. Visorna hade spridits i handskrift och från mun till mun. Andersins utgåva har kritiserats av litteraturhistorikerna – så tyckte till exempel Atterbom att den var »ett mönster af allt tänkbart slarf, så i ordnande, som i manuscript och correcturläsning».[29] Men med tanke på hur besvärligt Andersins arbete bör ha varit och hur mycket han faktiskt fick med i sin bok är det snarare rimligt att instämma i de lovord han fick av Olof Wexionius i inledningsdikten till *Helicons blomster:*

[– – –] Han som Olycklig hette
Är lycklig nu lijkwähl uppå sin Döda Mull/
Att som een *Alchymist* I giöra samnat Gull
Af det man Stycke-wijs och särskilt effter-lette

I byn/ Herr A n d e r s i n, Ehr o-förtrutne Möda
Är så berömlig att den nog ey prisas kan;
Med dhen I hedra/ gå I sielfwe Himmel an
Och Åldren är förswag Ehrt Oppsåth till att döda.

Trots att Andersin både sökt och fått kungligt privilegium på boken och trots att han, till »Wärn och Beskydd» mot »widersinnige Omdömmen»,[30]

[28] Om Spegels insatser här se Sandwalls kommentarer till de tre visorna samt Olsson, B., »'Itt Samtaal emellan Döden och en säker menniskia'. En tysk version av Lucidors dikt», i *Svensk litteraturtidskrift* 1963 s 185 ff.

[29] Atterbom, P. D. A., *Svenska siare och skalder*, II, s 175 f.

[30] Privilegiet finns i RA: Bibliographica, Handl. rörande tryckandet av Lucidors (Lasse Johansson Strusshielms) dikter och såväl detta som dedikationen återges i Sandwalls inledning till *Samlade dikter av Lucidor* s XIV–XVII.

dedicerat den till de båda höga herrarna Erik Lindschöld och Nils Gyldenstolpe, dröjde det inte mer än några dagar in i mars förrän numera överståthållaren Christoffer Gyllenstierna hade ordnat med försäljningsförbud för boken. Bakom initiativet låg Conrad Gyllenstiernas andra maka, grevinnan Eva Lewenhaupt, och orsaken var, som det heter i hennes supplik till Kungl. Maj:t av den 12 mars, att Andersin i boken tagit med »dhen försmädelige och sordide bröllopsskrifft, som widh min sahl. k. herres bröllop medh sin förra fru en lösker man wijdh nampn Lasse Johanson har obudin och obetänckt till mångas förargelse fattat i pennan».

Utgången blev att Andersin visserligen fick behålla sitt privilegium, men att det så kallade B-arket, som innehöll *Gilliare Kwaal*, skulle plockas bort ur alla exemplaren av *Helicons blomster.* »Detta arket togs ur alle exemplaren», berättar Olof Celsius d.y., »och bars hem i hans (gref Gyllenstiernas) hus, då har Grefwinnan ej nögt sig för än hon sielf fick stå och se upå huru dess kammarbetjänt kastade dem på elden.»[31]

Lucidors diktning motsvarade inte 1700-talets litteratursmak. Den enda Lucidortexten under detta århundrade tycks ha varit »Et hemligt samtal emellan Anna och Phillis om en mös plikt», Norrköping 1759. Med romantiken väcktes Lucidorintresset på nytt, och under 1800-talets lopp fick Lucidor plats i litteraturhistorien som en Bellmans föregångare och som exempel på ett typiskt romantiskt diktaröde.[32] 1835 utkom ett ofullständigt omtryck av *Helicons blomster* i serien Klassiska författare i swenska witterheten. 1869 publicerade P. Hanselli *Samlade vitterhetsarbeten av Lasse Johansson, Lucidor den Olycklige*,[33] som innehöll alla de tidigare kända dikterna, ytter-

[31] Sandwall ger, i »Kommentar» s 136–138, en ingående redogörelse för dessa händelser, och härifrån är också de båda citaten hämtade. Handlingarna i målet finns i RA, Bibliographica, och har också publicerats av Schück, H., i *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar*, 1896. I några av de bevarade exemplaren av *Helicons blomster*, som tydligen hört till dem som Andersin hade hunnit sälja före beslaget, finns detta sällsynta B-ark kvar.

[32] Lucidors ställning under 1700-talet, och även i viss mån under 1800-talet, har undersökts i Sigbrit Swahns *Ryktets förvandlingar. Stiernhielm, Lucidor och Runius bedömda av 1700-talet – en studie i den litterära kritikens utveckling i Sverige*, Lund 1974. 1800-talets och det tidiga 1900-talets bild präglades framför allt av Atterbom och Levertin. Deras bild vidarefördes och byggdes ut i Karlfeldts Lucidormonografi, som först utkom som *Minne af Lars Johansson (Lucidor)* 1912 och sedan som *Skalden Lucidor* 1914. (Verket har återutgivits av Karlfeldt-Samfundet, Falun 1991.) Om Lucidorlegenden och dess framväxt, se Hansson, S., a.a. s 23 ff och om Lucidorbilden i svensk litteraturvetenskap Beyerhaus, C., *Das Bild Lucidors in der Schwedischen Literaturgeschichte zeit Atterbom. Kritische Betrachtung zur Wirkungsgeschichte eines Dichters* (magisteruppsats, Neuphilologische Fakultät, Eberhard-Karls-Universität, Tübingen 1993).

[33] Nr X i P. Hansellis serie Samlade vitterhetsarbeten af svenska författare från Stjernhjelm till Dalin.

ligare en tillfällesskrift och två 'nya' visor, en världslig och en andlig. 1914–1930 utkom den hittills senaste Lucidorutgåvan med vetenskapliga anspråk, Fredrik Sandwalls gedigna och utförligt kommenterade *Samlade dikter av Lucidor.*[34] Här hade ytterligare ett antal tillfällesskrifter tillkommit.

De senaste årens Lucidorintresse – som denna nyutgåva vill gå till mötes – har visat sig i en roman av Torbjörn Säfve, skivinspelningar av visorna och i volymen *Lucidor* i serien En bok för alla 1993.[35]

Här har jag, till skillnad från Sandwall, följt den huvudindelning som fanns i *Helicons blomster.* Liksom där kommer alltså tillfällesskrifterna först i tre kronologiskt ordnade avdelningar, »Brölops-Skrifter», »Lyck-Önskningar» och »Graf-Skrifter». Dessa avdelningar följdes i *Helicons blomster* av ett »Anhang» med ännu en lyckönskan och en bröllopsskrift samt jungfruspegeln »Et Samtaal emellan *Anna* och *Phillis* om Een Möös Plikt». Eftersom detta nog beror på att Andersin fick tillgång till de båda tillfällesskrifterna under utgivningsarbetets gång – han efterlyser också, i inledningen till *Helicons blomster*, en rad saknade visor som han lovar 'tiltryckia' ifall någon har dem – har dessa skrifter här infogats i sina respektive avdelningar. Efter »Et Samtaal emellan *Anna* och *Phillis*», som är en översättning/bearbetning av den holländske diktaren Jacob Cats' *Maeghden-Plicht* från 1618,[36] följer så visorna i samma ordning som i *Helicons blomster*, först de världsliga och sedan de andliga. Sandwall bröt i sin utgåva upp ordningen mellan de världsliga visorna och placerade dem i stället »efter släktskap ur innehållssynpunkt».[37] Men därmed doldes också den genreuppdelning som faktiskt finns i *Helicons blomster.* De världsliga visorna har därför här flyttats tillbaka till sina 'rätta' platser. Två visor som inte fanns med i *Helicons blomster* har placerats i sina respektive underavdelningar: den redan av Hanselli meddelade världsliga visan sist i sin avdelning och en av Bernt Olsson påträffad tysk version av en svensk andlig visa omedelbart efter den svenska.[38]

För huvuddelen av tillfällesskrifterna har jag utgått från Sandwalls textetableringar och jämfört dem med originaltrycken, då sådana finns bevarade, annars med *Helicons blomster.* Sandwalls sällsynta tryckfel har därvid

[34] Nr IV i serien Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet.

[35] Jag vill också här nämna Anders Cullheds »Barockpoeten Lucidor», s 37–58 i densammes *Solens flykt. Från barocken till Octavio Paz. Litteraturhistoriska studier.*

[36] Det är Sandwall som har klargjort att just denna dikt av Cats är Lucidors förlaga; se Sandwall, F., »Kommentar» s 331–337.

[37] Sandwall, F., »Kommentar» s 10.

[38] Olsson, B., a.a. s 185–187.

rättats. Lyckönskningsskriften II återges efter ett av E. Noreen påträffat och i *Samlaren* 1934 meddelat originaltryck, gravskriften VI efter ett av Arne Losman påträffat original på Skokloster och gravskriften XXVII efter ett original som jag hittat i Göteborg. Sandwall uteslöt – av anständighetsskäl – tre gåtor i tre bröllopsskrifter. Dessa har här återinförts.

När det gäller »Et Samtaal emellan *Anna* och *Phillis* om Een Möös Plikt», som Lucidor aldrig själv hann göra färdig, följer jag, till skillnad från Sandwall, textgestaltningen i *Helicons blomster.* Sandwall följde i stället en handskrift av Nils Keder, som han själv funnit på universitetsbiblioteket i Uppsala – Keder tycks ha bearbetat dikten inför tryckningen i *Helicons blomster.* Men av Sandwalls egna utredningar att döma tycks faktiskt den tryckta versionen vara ett slags mellanting mellan Lucidors ofärdiga dikt och bearbetningen och alltså ligga närmare Lucidors numera försvunna original.[39]

För visorna har jag med tre undantag följt Sandwalls utgåva och jämfört och rättat med ledning av *Helicons Blomster* och *Lucida intervalla.* Första undantaget är den andliga visan IV, den första av de tre i *Lucida intervalla.* Min version har hämtats från en andaktsbok från 1685, eftersom texten här tycks ligga närmare Lucidors ursprungsversion. Även de båda andra *Lucida intervalla*-visorna – här V och VII – har visserligen bearbetats av Haquin Spegel. Men hur de såg ut innan de kom under hans händer är svårt att avgöra. För dessa visor har jag därför följt *Lucida intervalla.* Andra undantaget är den av Bernt Olsson påträffade andliga visan VI, som här återges enligt Olssons textetablering. Tredje undantaget slutligen är den andliga visan VIII, som Sandwall återgav ur en andaktsbok från 1690: den meddelas här i en ganska likartad men tidigare version ur en andaktsbok från 1685.

Ortografin var på Lucidors tid högst variabel. Här följer jag förlagorna till punkt och pricka: enda undantaget är att jag har löst upp den typ av förkortning som innebar att man i stället för att dubbelskriva en konsonant – vanligen m och n – i stället försåg den med ett nasalstreck. De många olika stilsorter och -grader som förekommer i trycken – i all synnerhet på tillfällesskrifternas titelsidor – har inte kunnat återges. Men frakturstilen i de svenska och tyska texterna återges på sedvanligt sätt med antikva och antikvan i de latinska, franska, engelska, holländska och italienska texterna med kursiv stil. I de sistnämnda texterna är kursiverade ord och tecken okursiverade. Särskilt framhävda ord i dikttexterna står med spärrad stil, och vissa latinska förkortningar har upplösts.

[39] Se Sandwall, F., »Kommentar» s 425–469.

Samtliga texter har fått en löpande numrering inom sina respektive avdelningar och försetts med radnumrering och en kort anslutande kommentar. Textkällorna anges efter varje skrift, liksom skriftens nummer i Sandwalls utgåva 1914–1930 – det sistnämnda för att läsaren lättare skall kunna hitta fram till avsnittet om dikten i Sandwalls digra kommentar, på närmare 450 sidor, som visserligen delvis är föråldrad men fortfarande högst värdefull. Denna kommentar är också huvudkällan för de kortfattade personnotiser, sak- och ordförklaringar, som här följer i anslutning till varje text. I bokens personregister upptas alla namn utom Lucidors eget, såväl faktiska som mytologiska och mytiska: kursiverade sidsiffor efter namn betyder att man just där finner en kort förklaring till namnen.

I den litteraturlista som avslutar inledningen redovisas inte bara mina egna källor utan också de viktigaste av de verk som ligger till grund för de ordförklaringar och kommentarer som jag har övertagit från Sandwalls utgåva. För de separattryckta tillfällesskrifterna finns hänvisning till respektive dikt, och dessa förekommer därför inte i litteraturlistan.

Lucidors diktning – några huvuddrag

I *Helicons blomster* presenterades alltså Lucidors diktning i samma ordning som i denna utgåva. Huvudmotivet för min restaurering av den gamla ordningen är att den speglar mycket av dåtidens uppfattning om poetiskt värde, genrer och genreindelning. Så sågs till exempel tillfällesskrifter som förbundna med de adressater som de riktade sig till.[40] Alla tillhörde de samhällets högre skikt – besuttna borgare är de lägsta bland Lucidors adressater – och en del av sin rang fick skrifterna just genom detta. En översättning som Lucidors av Cats, eller, som det då hette, en 'imitation' av ett verk av en annan författare, var också ett betydande arbete, eftersom det vid denna tid fortfarande gällde att visa att svenskan dög lika bra till diktning som de andra moderna språken, och eftersom originalitet ännu inte hade fått samma värde som nu. Visdiktningen, som man från romantiken och framåt har sett som det främsta i Lucidors produktion, rankades på Lucidors tid lågt på den litterära skalan.[41] Visor hade inga adressater som lånade dem anseende, och

[40] Se för tillfällesdiktningen i allmänhet och de normer som styrde skrifternas nivå Ridderstad, P. S., »Vad är tillfällesdiktning? En kort översikt» i *Personhistorisk tidskrift* 1980/76.

[41] Sandwall skriver, i »Kommentar» s 89, att Lucidors visor i *Helicons blomster* intar »ett mycket blygsamt rum såsom ett slags bihang till det vidlyftiga, ofta döda godset av tillfällighetsdikter» samt att andra diktsamlingar från tiden ger samma bild: »de utan bestämt undervisande syfte eller utan bestämd yttre anledning diktade poemen bilda en liten, i ett hörn undanträngd hop.»

korta och strofiska dikter uppfattades som lägre och avfattades också normalt på en lägre stilnivå än de långa och stikiska.

Bakom huvudordningen i *Helicons blomster* ligger en litterär norm som går tillbaka på den klassiska retoriken och dess regelsystem: den så kallade stilläran. Den sammanfattades under medeltiden i det så kallade Vergilius' hjul: i anslutning till hans tre stora verk, *Eneiden*, *Georgica* och *Bucolica*, preciserades här de tre nivåerna hög stil, mellanstil och låg stil och de typer av motiv som hörde till var och en av dem.

Stilläran var den givna utgångspunkten såväl i teorin – i de retorik- och poetikböcker som användes i skolundervisningen och som ingick i de samtida diktarnas handbibliotek[42] – som i den poetiska praktiken från renässansen fram till romantiken. Redan i Aristoteles' poetik fanns några ord om tragedins respektive komedins olika värde. Fullbildade möter dessa exempel hos poetikförfattarna under 1600-talet.[43] Där hävdas det att tragedin är en hög genre därför att den behandlar höga personer som gudar och furstar, har ett historiskt ämne och sorglig utgång – den skulle därför också avfattas i hög stil och på högt versmått; komedin däremot är en lägre genre eftersom den handlar om samtida personer av lägre stånd och har ett lyckligt slut – komedins stilnivå och versmått skulle därför vara lägre. Dessa distinktioner, som man sammanfattade under begreppen *aptum* eller *decorum* – båda uttrycken kan översättas med att 'allt skall passa med allt' – var grundpelare i den samtida retoriken och poetiken.

Att tillfällesskrifterna, där diktaren ju fungerade som en slags historiker åt de mäktiga och besuttna i samhället, fick den första platsen i *Helicons blomster* är alltså inget att förvåna sig över, inte heller att Catsimitationen kom därnäst och visorna sist. Mer förvånande är det att bröllopsskrifterna, mot tidens sed, placerades före lyckönskningar och gravskrifter – speciellt de sistnämnda är ju de mest tragedilika bland Lucidors dikter – liksom att de världsliga visorna kom före de andliga. En förmodan av Sandwall ger kanske en förklaring: Sandwall menade att Andersin tog med *Gilliare Kwaal* som »ett särskilt dragande nummer» i sin utgåva.[44] Eftersom denna bröllopsskrift var tidig, och därmed fick en framskjuten plats i den kronologiskt ordnade boken, kan detta också vara orsaken till att »Brölops-Skrifter» fick

[42] I Westers ovannämnda Lucidoruppsats i *Samlaren* 1898 återges s 49–51 boupptecknigen över Lucidor. Där kan det konstateras att den fattige skalden ägde åtminstone en retorikbok, J. Rhenius' *Compendium rhetoricæ.*

[43] De finns bland annat hos Martin Opitz i *Buch von der deutschen Poeterey*, 1624, och hos hans svenske efterföljare Andreas Arvidi i *Manuductio ad poesin Svecanam*, 1651.

[44] Sandwall, F., »Kommentar» s 137.

en sådan mot *decorum* stridande placering. Visorna kan sedan ha rangerats efter samma princip för att verket skulle framstå som enhetligt.

Den klassiska retoriken präglade alltså den dåtida poetiken. Den fungerar därmed som en huvudnyckel inte bara till Lucidors utan också till alla de samtida poeternas diktning. Retorikens makt över litteraturen bröts inte förrän med romantiken.[45] Då påbörjades också den process som ledde till att insikterna om det nära förhållandet mellan talekonstens och diktkonstens regelsystem förträngdes och slutligen så gott som helt försvann inom litteraturvetenskapen. Sambandet började återupptäckas igen på 1930-talet, men det var egentligen först på 1960-talet som den klassiska retoriken på allvar började beaktas i studiet av den äldre litteraturen och dess historia.[46]

För att kunna ge en någorlunda samlad bild av vad den klassiska retorikens renässans har inneburit och vilka konsekvenser den har fått för bilden av Lucidor och hans diktning kommer jag nedan att koncentrera mig på fyra huvudpunkter – diktarens samhällsroll, diktarens sätt att förhålla sig till andra diktares verk, det lärda poetidealet och principen om *decorum.* Jag avslutar med några tankar om Lucidordikten – särskilt giljarekvalet – och de poetiska reglerna vid denna tid.

Diktarens samhällsroll

1600-talsdiktaren uppfattade sig, och uppfattades av andra, som en person som hade förmågan att uttrycka vad de makthavande ville ha sagt och vad läsarna önskade eller borde få ta del av. Diktarrollen liknade därmed den antika talarrollen i detta att diktaren framstod och fungerade som en slags advokat för samhälleligt godtagna värderingar.[47] Vad diktaren själv ansåg om det ena eller andra förhållandet var tämligen ointressant inom det representerande och representativa system, som litteraturen ännu utgjorde. Tyckte han inte som han 'borde', gjorde han bäst i att hålla tyst med detta.

[45] Se om denna utveckling t.ex. Fafner, J., *Tanke og tale. Den retoriske tradition i Vesteuropa*, särskilt kap. 26.

[46] En god redogörelse för denna process och för omständigheter och namn när det gäller retorikens återupptäckt under 1900-talet finns i Fafner, J., »Retorikkens død og genopstandelse», s 29–38 i *Retoriska frågor. Texter om tal och talare från Quintilianus till Clinton tillägnade Kurt Johannesson*, Stockholm 1995.

[47] Om författarrollen vid denna tid se Bennich–Björkman, B., *Författaren i ämbetet. Studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850* samt för kort summering Hansson, S., *Svenskans nytta, Sveriges ära. Litteratur och kulturpolitik under 1600-talet* s 14 ff.

Som tillfällesdiktare talar Lucidor ofta med dubbel tunga. I en tillfällesskrift kan han vältaligt plädera för en åsikt, i en annan kan han lika vältaligt hävda den rakt motsatta ståndpunkten. Om de unga döda heter det att Gud först tar till sig dem han älskar mest, om de åldriga att den Gud älskar, den ger han ett långt liv. Lucidor kan lovprisa de avlidnas urminnes adel, men han kan också – som i gravskriften över Lorents von der Linde (XII), vars far hade gått från bonde- till adelsstånd – skriva om det ihåliga i att bara förlita sig på sina anor och till och med hävda att »Then Gudh sitt Fosterland ok Konung tiäna kan/ Mäd troo/ fast Bondefödd är sanskyld Adelsman». Men eftersom ätten von der Linde numera är högadlig fortsätter han sedan försiktigtvis med att den som är adlig naturligtvis klarar detta ännu bättre än den bondefödde.

1800- och det tidiga 1900-talets litteraturforskare kunde bara förstå sådant som kryperi inför dikternas beställare, och tolkade det så som att Lucidor i sin tillfällesdiktning ägnade sig åt ett föraktligt brödskriveri som inte ens han själv tog på allvar. Visorna, som ju saknade adressater och som därför inte led av denna typ av – i samtiden obligatorisk – adressatanpassning, uppfattade de som 'äkta' och därmed som kärnan i Lucidors produktion. Att åsiktsbytena berodde på att dikterna avpassats för beställarna hade de förstås rätt i. Men däremot hade de fel i att se detta som en brist och som något som en 1600-talsdiktare egentligen borde skämmas över. Tvärtom var det ju just så som de samtida förväntade sig att den gode diktaren skulle skriva.

Dikt och annan dikt, fenomenet repertoardiktning

Subjektiv äkthet i dikt sågs alltså inte som kriterium på värde på Lucidors tid, och ungefär på samma sätt förhåller det sig också med ett annat honnörsbegrepp som romantiken introducerade – originaliteten. Grundhållningen till den litteratur som redan fanns skriven – särskilt till de latinska diktarnas verk men även till den kända och uppburna samtida diktningen – skilde sig starkt från den som senare kom att bli förhärskande. Goda förebilder var till för att efterliknas och de borde dessutom återanvändas i den egna diktningen så långt detta var möjligt. Förmågan att imitera – att kunna sätta samman eget med andras till ett nytt verk utan att skarvarna syntes – var högt skattad. Ett av skolutbildningens mål var, som det hette i 1649 års skolordning, att lära eleven att »lappa ihop åt sig en tröja med tyg från Tullii [Ciceros] purpurdräkt».[48] Metoden hade samma relevans på högre intellek-

[48] Skolordningen finns, med svensk parallelltext, i *Sveriges allmänna läroverksstadgar 1561–1605*, vol. I, i *Årsböcker i svensk undervisningshistoria*, vol. 4, 1921. Citatet från s 76.

tuell nivå: enligt skolordningen delar den holländske auktoriteten Justus Lipsius upp imitationen i tre färdighetsnivåer, »den barnsliga efterbildningens (puerilis), den begynnande utvecklingens (crescens) samt den fullmogne mannens (adulta)».[49] En välgjord imitation var beviset för att man var en verklig diktare i tidens mening, väl bevandrad i litteraturen och allt annat som hörde det poetiska hantverket till.

Lucidor var en lyckosam imitatör – skarvarna mellan eget och andras märks nästan aldrig i hans verk. Att han också var en synnerligen flitig sådan framgår inte i denna utgåva, där Sandwalls många och långa referenser till de förebilder som Lucidor tycks ha använt sig av inte har redovisats. Men själv skrev Lucidor, i en av inlagorna i processen om *Gilliare Kwaal*, att denna bröllopsskrift inte innehöll någonting alls som inte andra diktare redan tidigare hade skrivit, »*Nihil a me dictum quod non dictum sit prius*», och hänvisar där till hela 22 textställen, där han imiterat andra författare. Huvudkällan i denna dikt är Ovidius.[50]

Att Sandwalls hänvisningar till Lucidors källor inte har fått komma med i denna utgåva beror inte bara på platsbrist. Det finns också grundad anledning att ställa sig skeptisk till denna typ av komparationer när det gäller äldre diktning. Texterna från 1600-talet bevarar en lång rad muntliga drag och ett nära samband med en äldre, muntligt grundad tradition,[51] där det redan tänkta och formulerade fungerade som en gemensam resurs, som skrivande personer inte bara kunde utan också borde använda sig av,[52] som ett slags språk av andra graden.[53] Så skedde också, och därför är de allra flesta av Sandwalls hänvisningar av denna art hänvisningar till variationer på en gemensam repertoar, gemensam för ett stort antal diktare. Lucidor kan alltså ha imiterat de, framför allt tyska samtida diktare, som Sandwall nämner, men han kan lika gärna ha tagit sina förebilder från annat håll, ur retoriska samlingar av *thesaurus*typ (se nedan), eller – som i *Gilliare Kwaal* – direkt ur det klassiska arvet.

[49] Ibidem s 72.

[50] Inlagan finns i Sandwall, F., »Nya akter» s 100–105.

[51] Detta påpekas bl.a. i Ong, W. J., *Muntlig och skriftlig kultur. Teknologiseringen av ordet* s 40 ff; dessa tankar vidareförs och kompletteras i Lindhardt, J., *Tale og skrift – to kulturer* s 115 ff.

[52] En mycket intressant och gedigen genomgång av denna tradition finner man i Carruthers, M., *The Book of Memory. A Study of Memory in Medieval Culture*, Cambridge 1990. Carruthers fördjupar och kompletterar här Frances Yates' viktiga *The Art of Memory*, London 1966.

[53] Om den litterära repertoaren som ett för alla litterata tillgängligt språk av andra graden se Hansson, S., »Repertoar och tradition. Till den teoretiska förståelsen av repertoardiktningen och den romantiska 'litteraturrevolutionen'», s 45–54 i *Edda*, 1, 1993.

Det lärda poetidealet och det retoriska regelverket

Av det ovan sagda framgår att en diktare vid denna tid borde vara väl bevandrad i både den antika och den samtida diktningen. Diktaren skulle vara *doctus*, en lärd person. I detta lärda poetideal ingick, utöver beläsenheten, också gedigna kunskaper om och förmågan att följa de retoriska och poetiska reglerna.

Hela den poetiska arbetsprocessen styrdes av regler. Den indelades – i enlighet med retorikens gamla modeller – i tre steg:[54] *inventio*, då man hittade på eller, med tidens terminologi, 'fann' det innehåll eller de 'saker', som man kunde tänka sig att föra fram i dikten, *dispositio*, då man sovrade bland de funna sakerna och gav dem en adekvat ordning, och *elocutio*, då man 'fann' den språkdräkt som man skulle klä diktens saker i.

Att man i samband med *inventio* just talade om att 'finna' diktens saker hade samband med en retorisk arbetsmetod som präglade tidens diktning i minst lika hög grad som imitationen: metoden att söka efter 'sakerna' på de så kallade 'ställena' eller *loci.* Gerhard Johannes Vossius, en holländsk retoriker, som bland annat skrev den nybörjarbok som var den gängse i Sverige från mitten av 1600-talet ett gott stycke in på 1800-talet, *Elementa rhetorica*,[55] räknar upp några typiska *loci* som man bör söka i när man skall skriva om personer respektive handlingar och saker. I det första fallet skall man söka i 'härstamningen', 'fosterlandet', 'skapnaden till kropp och sinnelag', 'framgången', 'uppfostran och utbildning', 'gärningarna och deras samband med olika dygder', 'dödssättet' och 'begravningen', och i det andra fallet i *loci* som 'det hedervärda', 'det nyttiga', 'det svåra', 'det nödvändiga' och 'det angenäma'.[56] Vi uppfattar nästan med nödvändighet *loci* som en slags logiska kategorier. Men från början, det vill säga i den antika och medeltida retoriktraditionen syftade *loci* förmodligen på de ställen i medvetandet där man under sin utbildningstid hade lagrat det inlärningsstoff som passade samman med dessa stickord och varifrån man senare kunde hämta fram dem då man behövde dem.[57]

[54] Inom den klassiska retoriken fanns ytterligare två arbetsmoment, som inte blev aktuella när det gällde dikter som skrevs ned och spreds genom tryck eller handskrift: *memoria* eller konsten att komma ihåg det tal man hade satt samman, och *actio* eller *pronuntiatio*, konsten att framföra det.

[55] Vossius' nybörjarbok finns numera i svensk nyutgåva: Vossius, G. J., *Elementa rhetorica eller retorikens grunder*, Göteborg 1990 (Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Meddelanden nr 5).

[56] Vossius, G. J., a.a. s 8 f.

[57] Carruthers, M., a.a. s 131 ff.

Även *dispositio*, sovrandet och ordnandet, styrdes av retoriska regler. Här gällde det först att bestämma sig för vilken typ av tal som dikten skulle likna: det rådgivande (*genus deliberativum*), där man övervägde olika möjligheter och förespråkade en av dessa, eller det framvisande talet (*genus demonstrativum*), där man lovprisade eller klandrade någon eller något.[58] Ett rådgivande tal hade en fast disposition: efter inledningen, *exordium*, skulle man ha en *narratio* som gav bakgrunden i ärendet,[59] *propositio*, där man framlade sitt eget förslag till lösning, *argumentatio*, som kunde uppdelas i två led, ett försvar för de egna åsikterna, *confirmatio*, och ett bemötandet av andras åsikter i frågan, *refutatio*, och slutligen en *peroratio*, slutklämmen, där man upprepade sitt förslag och de bästa argumenten för det. I förkortad form möter man ofta just denna modell i Lucidors visor – den dög lika bra när det gällde att övertala en skön herdinna att visa sig lite mera tillmötesgående mot älskaren som till att övertyga en syndare om att det nu var dags för bot och bättring.

De lovprisande/klandrande talen som, i den lovprisande formen, ligger till grund för Lucidors tillfällesskrifter, var inte lika strikt uppdelade. I *narratio*, beskrivningen av bakgrunden till händelsen, när det gällde bröllopsskrifter, eller av huvudpersonen, när det gällde gravskrifter, ingick ju här även *propositio* ('förslaget' att tycka att detta var det bästa som kunde hända respektive förslaget att se honom eller henne som en förebild för alla andra) och *argumentatio* (de skäl för detta som diktaren förde fram).[60]

Bröllopsskrifter skulle hedra brudparet och sluta med en lyckönskan, men de var därutöver förhållandevis fria när det gällde det innehållsliga. Diktaren kunde här leverera lovprisningar av brud och brudgum men han kunde också – och detta sker ofta hos Lucidor – utforma skriftens huvuddel som en berättelse, gärna i mytologisk inklädnad och därmed höjande såväl dikt som brudpar till ett plan ovanför det vardagliga, som på ett eller annat sätt rekapitulerade 'förhistorien' till bröllopet.

För gravskrifter fanns det däremot en lång rad kompletterande regler i poetiken, vilka Lucidor noga iakttog. Poeterna tillråddes där att först utveckla ett ämne *in genere*, dvs. med en allmän tillämpning, och att därefter utföra det *in specie*, med tillämpling på det särskilda fallet – allting är under-

[58] Det fanns också en tredje huvudtyp av tal, *genus judiciale* eller rättegångstalen, med ett otal underarter, men denna modell tas sällan i bruk inom diktningen.

[59] *Narratio* borde också, i varje fall om talet skulle bli långt, föregås av en *partitio*, där man visade upp den översiktliga dispositionen av talet.

[60] Att *narratio* även fungerar som bevisning i lovprisningar påpekas bland annat i Vossius, G. J., a.a. s 30.

kastat förgänglighetens lag, så även den store man som vi idag ser framför oss på båren. Gravskriftens 'särskilda' del borde därtill innehålla de tre elementen *laus*, *luctus* och *consolatio*, det vill säga lovprisning av den döde, klagan över dödsfallet och tröst åt de efterlevande.[61]

Imitation av andra författares verk kunde bli aktuell redan i momentet *inventio*, men gällde i första hand *elocutio.* Hade någon annan författare behandlat dessa saker och kunde hans verk anpassas till det egna syftet? Hade någon annan på ett ovanligt välformulerat sätt klätt just sådana saker i ord? Den sista av dessa båda frågor kan man säga att tidens skolelever förberedde sig för hela studietiden igenom. De tillhölls nämligen att ständigt ha så kallade minnesböcker till hands, där de – i någon lämplig ordning, så att allt var lätt att återfinna – skulle föra in alla de goda formuleringar som de fann hos de författare de studerade: sentenser, ordspråk, formler för att övergå från en sak till en annan, goda liknelser, slående bilder och metaforer.[62] Fann man inte vad man sökte i sin egen minnesbok kunde man gå till någon annans – på Lucidors tid fanns tryckta minnesböcker också att köpa[63] – och därför bör man nog inte överdriva beläsenheten hos tidens diktare. Måste diktaren ändå förlita sig på egen förmåga gav retorikböckerna hjälp genom många och noggranna anvisningar om vilka troper och figurer man kunde använda för att ge *dignitas*, värdighet, åt diktens språkdräkt.

Principen om decorum

Decorum styrde den poetiska arbetsprocessen från början till slut. Allt skulle passa med allt: höga adressater och sorgligt ämne krävde hög stil, lägre adressater och glatt ämne en lägre stilnivå. Lucidor var som diktare ytterst noggrann med *decorum* – i varje fall efter processen om *Gilliare Kwaal*, då han på sitt eget skinn hade fått lära sig vad det kostade att inte vara tillräckligt 'hög' i dikter till höga adressater. Nedan följer några exem-

[61] Den bästa undersökningen av detta finns i Witstein, S. F., *Funeraire poesie in de nederlandse renaissance. Enkele funeraire gedichten van Heinsius, Hooft, Huygens en Vondel bezien tegen de achtergrond van de theorie betreffende het genre*, Assen 1969. Se även Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens»* s 56–75 för en svensk presentation och tillämpning.

[62] Paulsen, F., *Geschichte des gelehrten Unterrichts auf dem deutschen Schulen und Universitäten /…/* Bd. I, 3:e Aufl. s 361 f. Dessa minnesböcker eller 'skattkammare' gick under namn som *thesaurus*, *florilegium*, *ærarium* eller *loci communes.* Om dem se även Hansson, S., »Skönheterna i skattkammaren. P. A. Wallmarks svenska antologi och den klassiska retoriken», s 91–95 i *Samlaren* 1989.

[63] I boupptecknigen över Lucidor finns tre sådana verk, en *thesaurus* av P. Calvisius, J. M. Meyfarts *Melleficium oratorium* och den som en biblisk *thesaurus* utformade *Opus deliciarum biblicum eller Biblisk lust-gård* av M. Sachse; Wester, E., a.a. s 49 ff.

pel, valda ur Lucidors gravskrifter, på hur *decorum* påverkar dikternas *inventio* och *dispositio.* Eftersom den döde där alltid är skriftens huvudperson, syns detta särskilt tydligt just i denna typ av skrifter.

De högadliga männens frånfälle begråts av samtliga antika gudar, medan adliga män av lägre rang oftast sörjs bara av en enda antik gudomlighet. Adligt födda män prisas för båda de adliga huvuddygderna 'konst' och 'krig' – Apollons och Mars' dygder – och det spelar då ingen roll om vederbörande har dött redan som barn och inte prövat på någotdera. Män som blivit adlade kan prisas för endera, eller ingendera, av de båda adelsdygderna, och valet beror då på vilken typ av verksamhet som de adlats för. När det gäller kvinnliga döda kan man lägga märke till att det enbart är adelskvinnor, inga ofrälse kvinnor, som lovprisas för sin skönhet. Fromhet tillerkänns däremot kvinnor av alla stånd. Även beskrivningarna av dödsfallets effekter styrs av *decorum:* då en högadlig gosse dör, sörjer hela den antika parnassen inklusive skaldekonstens gud, så att allt diktande blir omöjligt (se gravskriften XIV), medan en ofrälse kvinnas död bara orsakar gråt i hemstaden, bland dem som en gång stod henne nära eller hade gott av hennes givmildhet (se gravskriften XXV).[64]

När det gäller gravskrifternas *dispositio* styrs såväl proportionerna mellan de båda elementen lovprisning och klagan som själva utformningen av dem av *decorum.* I skrifternas tröstedelar finns det däremot knappast några *decorum*bestämda skillnader – det stående trösteargumentet, att den döde nu är salig i himlen, gäller lika för alla. I skrifter över stora och mäktiga män utnyttjar Lucidor, reglerna likmätigt, samtliga de *loci* som kunde användas vid lovprisning. Lovprisningsdelen blir därigenom lång och detaljerad. Att högt stånd krävde lång lovprisning ser man i gravskriften XIV, där Lucidor prisar en högadlig gosses goda minne, och fyller ut denna diktdel med otaliga exempel på gott minne genom historien – män som gossen långt skulle ha överträffat, om han bara hade fått leva! I skrifter över kvinnor utnyttjas däremot ofta ett enda eller bara några få *loci*, och inte sällan ett som enligt tidens teoretiker inte innebar något 'sant beröm' då det tillämpades på män – utseendet. När det gällde klagan var regeln den – en regel som också Lucidor följer – att man i skrifter över mäktiga män skulle hålla klagan kort och undvika sådant som väckte medlidande (ett gott exempel här är gravskriften XII, som bara innehåller fyra rader klagan). De höga skulle man beundra, inte tycka synd om! I skrifter över kvinnor eller barn borde klagan däremot

[64] Se för ytterligare exempel och diskussion Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens»* s 91–101.

vara utförlig och känslosam (goda exempel på detta ger gravskrifterna X och XIV).[65]

Även beträffande *elocutio* bestämde *decorum* hur tillfällesskrifterna till personer av olika stånd skulle utformas. Generellt kan man säga att ju högre personen var, desto högre är också den stilistiska och språkliga nivån och desto fler olika främmande språk och olika dikter finns det inom skriftens ram.[66]

Men det var alltså inte bara adressaternas stånd, kön och ålder som bestämde skriftens nivå enligt *decorum* utan också vilken typ av skrift det rörde sig om. Gravskrifterna ligger allmänt sett på en högre stilnivå än bröllopsskrifterna, eftersom de är sorgliga, medan bröllopsskrifterna är glada. Lyckönskningarna är allvarligare i tonen än de flesta av bröllopsskrifterna och är därför oftast skrivna i en högre stil än dem. Men en bröllopsskrift till ett högadligt par (som V till Ribbing–Rosenhane) kan dock vara lika hög som eller högre än en ofrälse gravskrift (som XIX över Thomas Andersen): här tar ståndet alltså över ämnet som utgångspunkt för *decorum.* I bröllopsskrifter till ofrälse adressater (som i XIII till Stamm–Emmerich och XIV till Simonson–Bratt) kunde Lucidor gå långt ner i stilhierarkin och excellera i talspråk och vågade skämt. Dessa bröllopsskrifter, som ofta har strofisk form, ligger därmed också en del av de världsliga visorna nära.

Principen om *decorum* är grundläggande även i Lucidors visdiktning. Den syns bara mindre tydligt här, eftersom inga visor går så högt som gravskrifterna i den höga stilen eller som de stikiskt formade tillfällesskrifterna över huvud taget. De andliga visorna med sina allvarliga ämnen håller dock högre stilnivå än de flesta av de världsliga – även om det där ofta gäller olycklig kärlek, som hotar att ta livet av den stackars älskaren. Men detta ämne har inte samma tyngd. Denna så kallade petrarkistiska modell var typisk för kärleksdiktning vid denna tid och uppfattades förmodligen i ganska hög grad som stilövning. I den samtida tyska diktningen är det faktiskt inte ovanligt att en sådan petrarkistisk kärleksvisa efterföljs av en 'motsats med samma melodi', en visa som då beskriver den kvinnliga huvudpersonens fulhet på samma drastiska sätt som Lucidor beskriver giljarens tillbedda i

[65] Se för ytterligare exempel och diskussion Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens»* s 56–75. Det kan noteras att de äldre Lucidorforskarna, som inte hade ögon för retorikens betydelse och principen om *decorum*, ofta drog slutsatsen att Lucidor måste ha känt dessa döda, eftersom han skriver så känsligt om dem, men däremot inte de som fått en kort och återhållen klagan.

[66] Se för ytterligare exempel och diskussion Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens»* s 102–124.

bröllopsskriften *Gilliare Kwaal.* I de skämtsamma värdsliga visorna använder Lucidor, liksom i de mera vågade av bröllopsskrifterna, en typisk lågstil.

Lucidordikten och reglerna

Den lärde Johannes Schefferus skrev i sin *Suecia literata*, 1680, att Lucidor var väl verserad i alla slags vetenskaper och konster.[67] Schefferus' Uppsalakollega Petrus Lagerlöf kallade honom i en föreläsning på 1680-talet för »ett stoort *ingenium*» och 'nästan ett under',[68] men tillfogade också några kritiska synpunkter: »Hans Scripta äre icke af någon fullkomlighet. Ty hwarcken woro hans Studier så wida komna, att man kunde wänta af honom något absolut wärck, ey heller hade han patientiam att arbeta ut dett han skref, han lät blifwa wid dett han först concipierade.» Båda professorerna ger alltså höga betyg åt Lucidors förmåga, men båda menar de tydligen också att Lucidor, studiemässigt sett, inte riktigt motsvarade kraven på en 'lärd poet' enligt tidens normer, men att han, trots denna brist på intellektuellt bagage, har nått ovanligt högt i sin diktning. Lagerlöfs ord om Lucidors brist på tålamod när det gällde *elocutio* kan förklaras med att Lagerlöf anslöt sig till de betydligt strängare franskklassiciska stilideal, som just vid denna tid började avlösa den 'barocka' yvighet, som kännetecknade Lucidor och hans samtida.[69]

Jag tror alltså inte att dessa omdömen betyder att de samtida inte i Lucidor såg den lärda och regellydiga retoriker, vars bild jag ovan har försökt teckna. De menar snarare att han hade det mesta som krävdes. En sak som man också bör tänka på i samband med Lagerlöfs kritik är att omdömet fälldes vid en tidpunkt då *Helicons blomster* ännu inte fanns till i sinnevärlden, mot bakgrund av *Lucida intervalla* och de tillfällesskrifter som Lagerlöf då kände till, och på att skandalen kring *Gilliare Kwaal* ännu stod i livligt minne. En person som hade diktat sig till åtal och fängelse hade inte visat den sociala följsamhet som krävdes av en diktare, och även om hovrätten slutligen gav honom fri, hade man ju också från det hållet uppmanat Lucidor att hädanefter vara »försikteligare» i sitt skrivande.

Gilliare Kwaal är en tidig tillfällesskrift, den tionde av Lucidors hand, och nummer tre bland bröllopsskrifterna. I lyckönskningar och gravskrifter var

[67] Schefferus, J., *Suecia literata* s 252.

[68] »*poene aliquid monstri*»; omdömena finns i en föreläsningsanteckning i UUB Palmsköld 406 och återges av Sandwall, F., »Kommentar» s 88. Lagerlöfs synpunkter på de svenska samtidsdiktarna redovisas och kommenteras i Wahlström, L., »Petrus Lagerlöfs kollegium i svensk metrik», s 1–29 i *Samlaren* 1900.

[69] Denna slutsats är Gunhild Berghs, i *Litterär kritik i Sverige under 1600- och 1700-talen* s 14 f.

det självklart att hålla sig på de högre stilnivåerna, och detta hade också Lucidor gjort. Såväl stilnivån som det strikta regelverk som omgärdade dessa typer av skrifter hjälpte Lucidor att hålla sig inom ramarna för *decorum.* Den första bröllopsskriften, och alltså den första skrift där Lucidor inte bara hade att utgå från de givna *loci* i för lovprisning utan också själv måste uppfinna ett innehållsligt tema som kompletterade lovprisandet, *Gifte-Roos* till Pehrman–Nilsdotter (I), är avfattad i en typisk mellanstil som till och med ligger högre än vad *decorum* krävde för ett borgerligt brudpar som detta – jämför denna skrift med de bröllopsskrifter Lucidor skrev till borgerliga brudpar senare i sin karriär, som XIII och XIV! När han sedan för första gången vände sig till högadliga adressater, paret Gyllenstierna–Oxenstierna, med en bröllopsskrift (II), valde han ett ganska 'opassande' tema för den inledande dikten – den löjlige giljarens vedermödor – och utifrån temat också en raljerande lågstil. Den gången gick allting väl och Lucidor fick till och med motta tio riksdaler för sin skrift.[70] Men den korta svenska dikten efterföljdes ju också här av ytterligare fyra, synnerligen devota och till högadligt *decorum* väl anpassade dikter på latin, italienska, franska och tyska.

Att Lucidor tre månader senare fortsatte på samma tema i en skrift till Gyllenstiernabrodern Conrads bröllop är förståeligt, men att denna låga och långa dikt, med en liten elegant men lättviktig fransk gåta som enda tribut till adressaternas stånd, fick bli hela hyllningen var ett klart brott mot *decorum.* Lucidor borde ha tänkt sig bättre för – men då hade vi å andra sidan inte ägt denna dikt, som genom sin fart och sitt goda humör nu framstår som en av pärlorna i hans produktion.

Jag menar alltså, att Lucidors olycka med *Gilliare Kwaal* måste skrivas på obetänksamhetens och oerfarenhetens konto och att han därefter tog hovrättens varning *ad notam.* I sin fortsatta diktning lägger sig Lucidor så nära de samtida kraven på en 'sann diktare' som han förmår. Och i hans sätt att tillämpa det regelverk som retoriken och poetiken tillhandahöll märker man också, fortfarande, att det är »ett stoort *ingenium*» som har fört pennan.

Att de romantiska litteraturhistorikerna och deras efterföljare aldrig såg, att det var just på detta som Lucidors samtida berömmelse vilade, berodde på att de bortsåg från tillfällesdiktningen, som de bedömde som beställningsdiktning och därför i sig okonstnärlig, och lade all vikt vid visorna – kanske främst »SKulle Jag sörja» där en explicit referens till författarjaget finns med – och vid de olyckliga inslagen i Lucidors biografi, som de sedan

70 Sandwall, F., »Kommentar» s 125.

fyllde ut och kompletterade genom biografisk läsning av hans övriga visor, där man i de världsliga fann bevis för hans benägenhet för starka drycker och hans erotiska vidlyftighet, i de andliga uttrycken för hans senkomna ånger. Men författaren som självbekännare är just ett romantiskt och efterromantiskt ideal. Till detta var det ännu mycket långt på Lucidors tid.

Ett råd till sist: Är det svårt att förstå vad Lucidor menar – läs högt! 1600-talsdikt skrevs i hög grad för muntligt bruk, och sådan dikt är ofta lättare att förstå som talad än som skriven.

Källor och litteratur

Hänvisningar till originaltryck av Lucidors tillfällesskrifter ges till respektive skrift i utgåvan och dessa tryck tas därför inte upp nedan.

Anrep, G., *Svenska adelns ättartaflor*, I–IV, Stockholm 1858–64.

Arvidi, A., *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske poeterij/ verß- eller Rijm-Konsten*, Strengnäs 1651.

Atterbom, P. D. A., *Svenska siare och skalder eller grunddragen af svenska vitterhetens häfder*, II, Uppsala 1843; 2:a uppl. Örebro 1862.

Baptista, J., *Den Anderijke Italiänerns Johannis Baptistæ Gudelige Betrachtelser […] förswenskade af Petro Brask*, Stockholm 1685.

Bennich-Björkman, B., *Författaren i ämbetet. Studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850*, Uppsala 1970 [diss.].

Bergh, G., *Litterär kritik i Sverige under 1600- och 1700-talen*, Stockholm 1916.

Beyerhaus, C., *Das Bild Lucidors in der Schwedischen Literaturgeschichte zeit Atterbom. Kritische Betrachtung zur Wirkungsgeschichte eines Dichters* (magisteruppsats, Neuphilologische Fakultät, Eberhard-Karls-Universität, Tübingen 1993).

Bolin, G., »Lucidor i Malmö», *Sydsvenska Dagbladet* 1934-10-30.

Bolin, G., »Lucidor som student i Greifswald och Leipzig», *Samlaren* 1939 s 1–38.

Bolin, G., »Nya bidrag till Lucidors biografi», *Samlaren* 1934:2 s 222–312.

Bolin, G., »Skalden Lucidors begravning», *Ord och Bild* 1940 s 304–306.

Carruthers, M., *The Book of Memory. A Study of Memory in Medieval Culture*, Cambridge 1990.

Castren, G., *Stormaktstidens diktning. Studier*, Helsingfors 1907.

Collijn, I., *Sveriges bibliografi. 1600-talet*, Uppsala 1942–46.

Columbus, S., *En swensk ordeskötsel angående bokstäfver, ord och ordesätt. Med inledning, anmärkningar och register utgifven af G. Stjernström och A. Noreen*, Uppsala 1881.

Cullhed, A., *Solens flykt. Från barocken till Octavio Paz. Litteraturhistoriska studier*, Stockholm 1993.

Dahlberg, G., *Komediantteatern i 1600-talets Stockholm*, Stockholm 1992 (Stockholmsmonografier utgivna av Stockholms stad).

Dahlgren, F. A., *Glossarium öfver föråldrade eller ovanliga ord och talesätt i svenska språket*, Lund 1914–16.

Dalin, A. F., *Ordbok öfver svenska språket*, Stockholm 1850–55.

De la Serre [Jean Puget], *Den Sinrijke Franzosens of Herrens De la Serre Söte Dödz Tankar/ […] Enfaldigt förswänskade Af Petro Brask […]*, Stockholm 1685.

Elgenstierna, G., *Den introducerade svenska adelns ättartavlor*, Stockholm 1925 ff.

Fafner, J., »Retorikkens død og genopstandelse», *Retoriska frågor. Texter om tal och talare från Quintilianus till Clinton tillägnade Kurt Johannesson*, Stockholm 1995 s 29–38.

Fafner, J., *Tanke og tale. Den retoriske tradition i Vesteuropa*, København 1982.

Grubb, C. L., *Penu proverbiale dhet är: ett ymnigt förrådh aff allehanda gambla och nyia swenska ordseeder och lährespråk*, Linköping 1665.

Hansson, S., »Guds döttrars träta. Kommentar kring ett motiv i en Lucidorvisa», *Samlaren* 1977 s 104–113.

Hansson, S., *»Bröllopslägrets skald och bårens». En studie i Lucidors tillfällesdiktning*, Göteborg 1975 [diss.].

Hansson, S., »Repertoar och tradition. Till den teoretiska förståelsen av repertoardiktningen och den romantiska 'litteraturrevolutionen'», *Edda* 1993:1 s 45–54.

Hansson, S., »Skönheterna i skattkammaren. P. A. Wallmarks svenska antologi och den klassiska retoriken», *Samlaren* 1989 s 91–95.

Hansson, S., *Svenskans nytta, Sveriges ära. Litteratur och kulturpolitik under 1600-talet*, Göteborg 1984 (Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 11).

Hellquist, E., *Studier i l600-talets svenska*, Uppsala 1902 (Skrifter utgivna av K. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala VII:6).

[Johanson, L.] *Helicons blomster/ plåckade ok wijd åthskillige tilfällen utdelte af Lucidor den Olycklige det är alle de poetiske skrifter/ som författade blefne af Lasse Johanson […]*, Stockholm 1688.

[Johanson, L.] *Lucida intervalla, eller goda och gudeliga tankar om menniskians dödelighet och werldenes fåfängelighet/ författade uti trenne wijsor/ hwilka til andras waarning äre lämbnade af honom som sig kallade then olykkelige Lucidor*, u.o. 1685.

[Johanson, L.] *Lucidor eller Lasse Johanson*, Götheborg 1835.

[Johanson, L.] *Samlade dikter av Lucidor, utgivna av Fredrik Sandwall*, Stockholm 1914–30 (Svenska författare utgivna av Svenska vitterhetssamfundet, IV).

[Johanson, L.] *Samlade vitterhetsarbeten av Lasse Johansson, Lucidor den Olycklige*, Uppsala 1869 (Hanselli P., Samlade vitterhetsarbeten af svenska författare från Stjernhjelm till Dalin, X).

[Johanson, L.] *Lucidor. Musiktryck U. Bagge*, Stockholm 1993 (En bok för alla).

Johansson, M., »Nya bidrag till Lucidors biografi», *Släkt och hävd* 2, 1996, s 65–76.

Karlfeldt, E. A., *Skalden Lucidor*, Stockholm 1914.

Linck, J., *Om Lars Johansson (Lucidor den olycklige)*, Stockholm 1876 [diss. Uppsala].

Lindhardt, J., *Tale og skrift – to kulturer*, København 1989.

Lucidor, se Johanson, L.

Nordstrand, B., *Bellman och Bacchus. Genrestudier i Bellmans tidiga dryckesvisor och ordenskapitel samt i Fredmans epistlar*, Lund 1973 (Littteratur, teater, film 2) [diss.].

Noreen, E., »Originaltryck till en skrift av Lucidor», *Samlaren* 1934:1, s 109–112.

Olsson, B., »'Itt Samtaal emellan Döden och en säker menniskia'. En tysk version av Lucidors dikt», *Svensk litteraturtidskrift* 1963, s 185–188.

Ong, W. J., *Muntlig och skriftlig kultur. Teknologiseringen av ordet*, övers. L. Fyhr, G. D. Hansson och L. Perme, Göteborg 1990.
Opitz, M., *Buch von der deutschen Poeterey, Abdruck der ersten Ausgabe, (1624)*, Halle 1876 (Neudrucke deutscher Literaturwerke des 16. und 17. Jahrhunderts. 1.).
Paulsen, F., *Geschichte des gelehrten Unterrichts auf dem deutschen Schulen und Universitäten […]*, Bd. I, 3:e Aufl., Leipzig 1919.
Ridderstad. P. S., »Vad är tillfällesdiktning? En kort översikt», *Personhistorisk tidskrift* 1980:76, s 25–41.
Rietz, J. E., *Svenskt dialekt-lexicon*, Malmö 1867–1955.
Sahlstedt, A., *Swensk ordbok med latinsk uttolkning*, Stockholm 1773.
Sandwall, F., »Inledning» samt »Kommentar», *Samlade dikter av Lucidor, utgivna av Fredrik Sandwall*, Stockholm 1914–30 (Svenska författare utgivna av Svenska vitterhetssamfundet, IV).
Sandwall, F., i »Nya akter i rättegången om Gilliare Kwaal. Lucidor i egenhändiga inlagor till Svea Hovrätt», *Samlaren* 1926 s 33–108.
Schefferus, J., *Suecia literata sev de scriptoribus gentis Sveciæ […]*, Stockholm 1680.
Schück, H., *Bibliografiska och litteraturhistoriska anteckningar*, Uppsala 1896.
Schück, H., »Till Lucidors biografi», *Samlaren* 1931, s 1–4.
Schöldström, B., *Förbiskymtande skuggor. Minnen och anteckningar*, Stockholm 1883.
»Sveriges allmänna läroverksstadgar 1561–1605, vol. I», *Årsböcker i svensk undervisningshistoria*, vol. 4, 1921.
Swahn, S., *Ryktets förvandlingar. Stiernhielm, Lucidor och Runius bedömda av 1700-talet – en studie i den litterära kritikens utveckling i Sverige*, Lund 1974 [diss.].
Söderwall, K. F., *Ordbok öfver svenska medeltidsspråket*, Lund 1884–1918.
Troels-Lund, F., *Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede*, København 1908–1910.
Uppsala universitet. Akademiska konsistoriets protokoll. På universitetets uppdrag utgivna av Hans Sallander, VIII, Uppsala 1971; IX, Uppsala 1972.
Vossius, G. J., *Elementa rhetorica eller retorikens grunder översatt och utgiven av S. Hansson*, Göteborg 1990 (Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Meddelanden nr 5).
Wahlström, L., »Petrus Lagerlöfs kollegium i svensk metrik», *Samlaren* 1900 s 1–29.
Wendt, E., *Amiralitetskollegiets historia*, I. 1634–1695, Stockholm 1950.
Wester, E., »Bidrag till Lars Johansson Lucidors biografi», *Samlaren* 1898 s 44–53.
Witstein, S. F., *Funeraire poesie in de nederlandse renaissance. Enkele funeraire gedichten van Heinsius, Hooft, Huygens en Vondel bezien tegen de achtergrond van de theorie betreffende het genre*, Assen 1969.
Yates. F., *The Art of Memory*, London 1966.

I. Brölops-Skrifter

I

GIFTE-ROOS

Vppå
Den Ärborne/ Förnehme och Wälachtbare

H. Thomas Pehrmans/

Förnehm Köp- och Handelsmans/
Så ock
Dygdfäst/ Skönprißlige och Kysksinte Möö/

Margareta NilsDotters/

Den Ähreborne Wälachtad och Wälförståndig/
Herr Niels Jonßons/
Förnehm Kiöp- och Handelsman
i Stockholm
Kärälskelige Dotters/
Brudlofft och Hedersdagh som i Stockholm den 29.
Octobr. Åhr 1668. fyrades

Rosad aff
Asthold. Skaldkiär.
den olycklike

Tryckt i Stockholm/ Åhr 1668.

Efter originaltrycket i UUB (kvarto). Jag har följt S:s (nr II) rättelser av två tryckfel i titeln, »Stockhom» och »Skaldkiar», samt r 16 »ba'».

Thomas Pehrman (1639–1694) tillhörde en finländsk släkt från Perno, var handelsman i Stockholm och blev 1692 rådman. Margareta Nilsdotter (d. 1695) var dotter till lärftskrämaren Nils Jonsson, som Lucidor 1673 besjöng med en gravskrift (XXXII), och Brita Michaelisdotter. Av parets barn blev två adlade under namnet Olivecrona.

Diktarpseudonymen kan utläsas 'kärleks- och poesiälskaren' och att denne sägs vara olycklig skall säkert anspela på att han var ogift – Lucidor har tydligen varit personligen bekant med detta brudpar.

AT gifftas är en Ting som Werlden ey kan mista
Alt hwad här finn's/ ifrå thet högsta til thet sidsta
Thet giffter sihg ihoop. Sij *Foebus* gyl'ne Stråll
Giör Dahg- ok Tim- och Ögnebleck lik giffermål
Med Jorden/ som vthaff hans Säd seen fruchtbaar föder
Hwar medh hwad lifnad haar sigh närer/ stundom göder
Gräß/ Örter/ Blomster/ Trän ock hwad meer synbart är
På Werdens runda Kloot är Barnen som hon bär
För wild' och spake Diur/ för Foglar/ Orm- ok Maskar
Ohyror/ Flugor/ Bijr ok hwad i Watnet plaskar.
Siön giffter sigh medh Skyn ok Skyn medh Siön igän
Eld älskar Lufften/ Lufft är Eldens bästa Wän/
Diur löpa medh hwar ann'/ Fisk leker/ Lufft-fät paras
Alt makar sigh ihoop/ hwad Son's Nampn bär wil Faras
Vthaff Naturens drifft/ den goda Gudz behagh
Den wandelbara Werd'ß bå' nöd ok öde Lagh/
Hwi skulle Menniskian sigh icke wilia giffta
Om sitt förgängli' Nampns åminnelse at stiffta?
Förvthan giffermåhl kan Werlden ey bestå
Men genom Giffermåhl all Lust ok nytta få.
Hwad är för hiertans Lust när man thet acktar ära
I Träldom vthan twång medh Frijheet Kädior bära
Vthaff sitt egi Godz sin Kärstas len Silkis Hår
Som öfwer all skön skien ok guula Gullet går/
Hwad för sötqväliand' qwaal är vthi Kärleek brinna
Vthi en sådan Eld som aff en Jord-Gudinna/
I Siälen genom twå Ast-Liungand' Ögon tend
När hon i Hiertat blyr aff samma Låga brend
O gamman vthan lijk' när man på Lilie kinner
Seer purpur Roser groo ok sedan medh befinner
At thenna fägring står ok intet flyr sin koos
När Färgan wißnar bort vppå en rosad-Roos.
Ack ovthahligh Frögd när man må säker kyßa

3 *Foebus* Apollon dyrkades också som solgud
10 *Ohyror* skadliga insekter
14 *Faras* bli far
27 *Ast-Liungand'* som skjuter kärlekblixtar, jfr Stiernhielms kärleksgud Astrild vars namn utläses 'Astr', kärlek, och 'ild', eld

Twå Klippor aff Rubin/ vhr hwilka man kan diſſa
Hwad *Nectar* öfwergår ok gambla Gudars Bröd/
Thet mångens Lijff taar bort ok lewnar then fast död/
Hwad nytta har tå then som en Dygd-mogen Maka
Ok Huußlijk Hustru får? Jagh tror fullwist den Kaka
Har myckin bättre smaak som hennes Händer giord
Än en fuhl Bagar-Dreng; Hon dukar opp ett Bord
Ok sätter Maten på; then hon sielff snelt kan koka
Man tarfwar ey kring Byn i alla Gårkök snoka
För Kräs ok Lust-Maat skull; Hon bedder Sengen medh
Ok wermer henne sielff; Tänck hwad för hugnad thet?
När hennes Swanduun-blööt ok sniö hwijt Armar liggia
I Örnegåtes Rum/ tå höwer Man ey tiggia
Olofligh kärleekz leek/ hon wil hwad kärstan will
Hon rettar honom tit ok retar ok ther til
At Hwila; Gifftans Frucht seer man när Waggan rultar
Ock twå tree små på rad kring Stool ok Benckiar tultar
Hwem frögdas icke tå när Barnen stamla Far
Wist then som tiger sinn ok Wildiurs Hierta har?
O dygdsell Man som får en dygd fullkommen Qwinna
Som honom aff sin Siäl ok han aff Hiertat minna
Kan/ då är Frögd' ok Lust förvthan någon Sorg/
En Dygd skiön Qwinna är en Muur/ et Toorn/ en Borg/
Hwart en bedröfwad Man vti sin Sorg kan flytta.
En Man är Hustruns stöd/ ok Hustrun Mannens stytta
I moot- ok medgång mäd/ tå är rätt lustig Lust
När Hustrun sukkar åt sin Mans ynkwärdig' Pust
O Himmels-like Frögd/ O Engel söte gamman
När twå vthi en Siäl medh liufheet lefwa samman
När i twå Kroppar fins en enfold-dubbel-Siäl

34 *diſſa* suga
35 *gambla Gudars Bröd* ambrosia, som var de antika gudarnas föda
36 *then fast död* den som är nästan död
42 *Gårkök* enkel matserverings
43 *Kräs ok Lust-Maat* läcker mat
45 *Swanduun-blööt* mjuka som svandun
48 *rettar* leder på rätt väg; *tit* ofta
51 *stamla* stamma, jollra
54 *minna* älska

När Trälen Herr wåld haar/ ok Herren sielff är Träl/
Hwad Glädie finnes ther/ hwar hwad som Mannen täncker
Hans Hustru wil för vth; När som thet Mannen kräncker
Hwad Hustrun hans giör ondt. En dygdigh Hustru är
En Hielp/ en Tröst/ en Frögd/ i Lust/ i Sorgh/ ok när
Man vti nöden stad/ som Kroppen/ Siälen/ Hierta
Medh Kärleek/ råd och dåd styrck-frögdar ok frå smerta
Bewarar/ Lust i Lust/ en Nöd-wärn vti nöd
Blijr stadhugh i sitt sinn til theß then grymma Död
Som all ting kufwar ned skär Eckta bandet aff
Då gräffs gifft-kärleek neer ok gifftes mäd en graff.

67 *Hwad Hustrun hans giör ondt* vad som gör hans hustru ont

II

BRUHD-FAKLA

Vppå
Hans Kongl. Maytz. wår Allernådigste Konungs
Troman och Högtbestälte Öfwerste Lieutenant öf-
wer Thes *Garde.*
Den Högwälborne Herres/ Herr
Christoffer Gyllenstierna
Frijherre til Vla-borg/ Herre til Erikzberg/ Wal-
kala/ och Erikzlund/ etc.
Så och
Den Högwälborne Frökens Fröken
Gustawa Johanna
Oxenstierna
Grefwedotter aff Kroneborg och Lekö/ Frijherredotter
til Kymito/ Jungfru til Tyresiö/ Första och Höliö/ etc.
Lyk-sälle Brudhlöfftes-Dagh

Vptänd af
LUCIDOR
den olycklige.
Anno 1669. den 17. *August.*

Efter Hbl, hos S nr VIII. Rad 4 »fort» rättat till »fört», r 79 *»antes»* till *»ante».* Den tyska dikten i slutet står i Hbl i dubbelspalt.

Den svenska dikten är första delen av det giljarkval, vars andra del, till den här aktuelle brudgummens bror (III), medförde att Lucidor kastades i fängelse – i slutet av dikten lovar ju också Lucidor att återkomma »En ann gång». Detta är också den första tillfällesskrift i vilken han använder den pseudonym som han skulle bli känd under. Den italienska dikten ger en kortare variant på samma tema som den latinska dikten, medan den franska, i petrarkistisk stil, ger ord åt en före detta olycklig älskare som nått sitt mål. Den tyska dikten lyckönskar de nygifta.

Christoffer Gyllenstierna (1647–1705) var son till riksrådet Erik Gyllenstierna och Beata von Yxkull, blev överstelöjtnant vid livgardet 1668, överste där 1673, generalmajor 1675, generallöjtnant 1677, överståthållare 1682 (ordnade i denna befattning att Hbl 1689 belades med kvarstad och att det s.k. B-arket, med den förgripliga dikten till broderns bröllop, drogs in). Gustawa Johanna Oxenstierna (1644–1675) var dotter till riksrådet Gustaf Gabrielsson Oxenstierna och Maria Sophia de la Gardie.

Gilliare Kuaal.

O Säll! O trefold-säll! then som sig wäl kan skilia
Från mödsamt Träldoms Ook som andra kalla gilia
Säll är then som en gång haar lagt sit Segel neer
Och fört i önskad Hampn sit Skepp/ then samma leer
Åth andras sorglig Suck/ han höfwer ey meer räddas
För Bölior/ Wågor/ Wind och Klippor; vthan beddas
I Astrildz Swaan-blöt Duhn och sofwer vthan Sorg
Vthi en stolp-fast Säng ey i en botn-lös Korg
Som Giliar' räddes mäst. Then rättlig wil begrunda
Hwad Sorg en sådan haar/ och huru margalunda
Hans Sorg och ängsland' Kwaal/ Gråt/ Klagan/ Suck och Pust/
Och huru lijten fins hans Glädie/ Frögd och Lust/
Skal myckit vndra sigh på hwad för Sätt thet hender
At then som Fahran seer ey strax tilbaka wender.
Men Kiärlek är en Ting som först lijk Wijn och Miöd
Behaglig slider neer/ då åtänks ingen Nödh:
Men seen som Ögat först haar aflat någon Låga
Och Hiertat taar emoot/ då då begynns en Plåga;
Då weet han näplig sielf hur' han är rättligh fatt
Han wakar mången Kwäll/ och mången Winter-Natt/
Seen drömmer han om Daen/ då gäller efftertänkia
Hur' han sin Kiärste (Kiärng/ Möö/ Jungfru/ Pijga/ Änkia/
Ehwad som hälst hoon är) man en gång skal få see
Och måste tåla tit at hon giör aap och spee
Vthaf hans Gilie-Taal om han sigh så långt dristar
At slängia Kiärleek fram/ hon troor knapt några Gnistar/
Fast om han hisligh swär at Hiertat står i Bran'
Och liusan Låga tit så troor hon ingen Gran.
Hwem kan ey tänkia sielff hwad Fara then tilstöter
Som älskar then som ey med Wexel-Kiärleek möter
Tit händer wärre medh/ at hon ey såsom han/
Men älskar (O Förtreet) ey honom/ men en ann.

5 *räddas* vara rädd för
7 *Astrildz Swaan-blöt Duhn* kärlek(sgud)ens svanmjuka dun
8 *botn-lös Korg* bottenlös korg, om olyckliga friare brukade man säga att de fallit genom korgen
16 *slider* slinker
30 *Wexel-Kiärleek* genkärlek

Då plågar Afwund/ då/ då bär man swarta Strumpor
Är wedh godh Helsa siuk/ då rutnar lik som Pumpor
Hans Hopp/ då stygges han wedh godh ok kräslig Maat
Fast om han wore höösst i *porcelaine* Faat
Då haar man ingen Roo at sittia/ gå ell' liggia/
Då måtte Pennan fram och medh Ord-prunkan tiggia
At man må wördas så at wackta Jungfrun op/
Och at hans Siäl ännu blott wistas i hans Krop
För Hoppet som han haer at kunna lycklig tiena
In til sin Dödh och Graff/ fast om han skulle läna
Vthaff en annars Breeff ell' vthaff någon Book
Så mått' thet pråla högt/ hwem skiäms ey wara Took?
Men dhetta är ey nogh/ om han then Lyckan finner/
Först Jungfruns Ynnest får/ seen hennes Kiärleek winner/
Då går dhet först rätt an då får han först Förtreet
Han twiflar lijka fullt (fast om än hwar man weet
At Jungfrun älskar hårt) om hoon thet hiertligh meenar/
Han troor at Jungfrur är lijk såsom falska Stenar
Som skijna Demantlijkt men äre bara Glaas
Som aff en lijten Stöt strax gånga vthi kraas.
Thet täncker mången Karl: Men andra räddas mehra
Och fruchta allestädz at Jungfrun älskar fleera
(Kan skee han giöret sielf) om hoon seer någe blijd
På någon annan Karl strax böriar sigh en Strijdh
Vthi hans Siäl och Hugh/ han ängslas/ suckar/ gråter
Tit som en gammal Kiärng/ åth minstonne så låter
Han mycket ynkeligh/ och weet ey hwad han giör
Så at han aff Förtreet wäl tusend gånger döör.
Om Tijden wille migh än några Stunder gifwa
Så skulle iagh ännu wäl hundra Plågor skrifwa
Som kwälier sådant Folck som frijar i hwar Gåhl/
Och klagar öfwer then som them ey troor/ (aff Ståhl
Är hennes Hierta wist) kan the en öfwertala/
Så säya the then som först kom han feck först mahla/
Och tro'na strax om ondt. Men Tijden gier ey til
At skrifwa mehr ther om/ doch lofwar iagh iagh wil

33 *då bär man swarta Strumpor* då är man svartsjuk; syftar också på det kroppsliga resultatet av ett fall genom den bottenlösa korgen
36 *höösst* öst

En ann gång skrifwa mehr/ iagh måste then gång sluta
Och medh Ryggbockan neer til edra Fötter luta/
Gudinnor som få see hwad Hasten ey skreeff wäl
Jagh är alt Kwinfolckz Dräng och alla Jungfrurs Träl.

VIderat Uraniam Parnassi in vertice Cypris
Cum Gnato pressâ plurima voce loqvi
Illa globum dextrâ gestabat, charta sinistram
Implebat fulgens innumeris numeris,
Circinus & perpendiculum, baculusque Jacobi
Et tubus & schola quid docta Tychonis habet
Ante pedes: digito monstrabat signa Bootæ
Inqve aurem tacito murmure multa refert.
At caput ille freqvens auresque scabebat & ungves
Rodebat vivos; immemor Ipse Sui
Sæpe tubum coecis oculis admoverat, irâ
Tandem confregit, doctaque Musa fugit.
Tunc Mater alma Venus Coelo delapsa furentem
alloqvitur roseis sic Dea blanda labris.
Cur moestas fundis lachrymas dulcissima Proles
An dolor hic tanto convenit ille Deo?
Heu Jovis: (at lachrymas tandem deterserat) eheu
Heu miseros clamat nil juvat esse Deos!
Nil juvat esse Deos inqvit, nunc spreta Majestas
Et mea chara Parens & tua spreta jacet.

73–92 Venus såg på berget Parnassos Urania i lågmält samtal med gudinnans son. Hon höll en jordglob i höger hand; i vänster glänste ett ark fyllt med oräkneliga siffror. Passare och lod, Jakobsstav, stjärnkikare och allt som Tychos lärda skola har låg framför hennes fötter. Med fingret pekande på Bootes/Oxdrivarens stjärnbild viskar hon tyst månget ord i gossens öra. Men han klådde sitt öra och bet på naglarna. Tankspritt förde han ofta kikaren till sina blinda ögon. Till sist bröt han i vredesmod sönder den, och den lärda musan flydde.

Då sänker sig hans hulda moder Venus ner från himlen, och med rosenmun tilltalar behagens gudinna sin vredgade son: Varför fäller du så sorgtunga tårar, käraste barn? Passar sig verkligen sådan smärta för en gud som du? – Ack, Jupiter, utbrister han (dock hade han äntligen torkat tårarna), o ve, att vara gud är ingen lycka längre. Att vara gud är ingen lycka, säger han, ty nu föraktar man oss höga gudar, både mig och dig, älskade moder.

Non Amathus, non celsa Paphos non alta Cythera,
Post hac thura dabit, gloria nostra jacet.
Subdita sidereo qvondam non cedit Olympo,
Amplius & stellas nunc qvoqve Tellus habet,
Jungunturqve duæ nitido sub sidere Tauri
An Mavors veneri Delius aut Veneri
Uraniam fallit, nimio splendore coruscant:
Et radiis Phoebi Martis & ille refert
Sidus, at illa Deas obfuscat lumine puro
Clarior illa tuo sidere chara Parens.
Hinc Martes, Veneres, Phoebos conjunctio Terræ
Hæc dabit, Astrologum, sic schola docta docet,
Et nostras spernet leges & Numina Tellus
Atqve suos solum tunc colet illa Deos.
Sed Venus innocuam mulcebat svaviter iram
An solus (qværens) invidus esse potes?
Insignis duplici Lauro Hic est MARTIS & ARTIS
Me Paridis pomo dignior illa Dea est.
Invidiam compesce Puer puerilia tractas
Numina vana sumus, Nomina vana sumus,
Vilius argentum est auro ast argentea Coelum
AUREA sed Boreæ SIDERA Tellus habet.

93–114 Varken Amathus eller det höga Paphos, ej heller det höga Cythera kommer hädanefter att offra rökelse. Ingen ärar oss längre. Den förr så låga jorden kan nu mäta sig med den stjärnbeströdda Olympen, och har nu också stjärnor. Två av dessa förenas under Oxens glänsande stjärnbild. Om det är Mars eller Apollon som förenas med Venus, det kan inte Urania se, ty de lyser för starkt. Som en stjärna strålar de: med glans av Apollon och Mars påminner han om en stjärna, och hennes ljus är så klart att gudinnorna fördunklas. Starkare än din egen stjärna lyser hon, älskade moder. Denna jordiska konjunktion skall alstra en lysande avkomma, jämförbar med en Mars, en Venus och en Apollon; detta lär oss astrologerna. Jorden kommer att avvisa våra lagar och vår gudamakt, och dyrka blott sina egna gudar.

Men Venus försökte milt blidka hans oskyldiga vrede och frågade: Är det måhända bara du som är avundsjuk? Denne är ju smyckad med KRIGETS och KONSTENS dubbla lagerkrans, och hon är mera förtjänt av Paris' äpple än en gudinna som jag. Tygla din avundsjuka, min gosse! Var inte barnslig! Vi är gudar utan makt, namn utan innehåll. Silvret är mindre värt än guld. Himlen har silverstjärnor, men den nordiska jorden har GYLLENSTJÄRNOR.

Felice asspetto della Stella d'ORO!
'E giunta col' Argentea in fronte al Toro
Il Foebo d'oro & l'argentea Luna
Non ponno esser giunti senza speranza alcuna
Per certo credo che produceranno
Il Cupidine nuovo del' Iddio d'amore
O qvalche altera Deita magiore.

CEssez souspirs, cessez sanglots, cessez mes amoureuses larmes
Qui les appas & douces Charmes
d'une Deesse tous jours sans cesse
Ont tirés de mes yeux
Je svis en mon malheur heureux
Cessez Douleurs! cessez!
Vous ne me ferez pas mourir
Un Dieu m'a bien blessé
Mais ma Deesse m'a gveri.

Himmel segne dieses Fest
auf daß best/
Lasse deinen Gnaden-Regen
Heil und Segen
Fallen auf diß hohe Hauß/
Treibe Sorg und Ungelükke
weit zurükke/
und zum Lande gar hinauß.

Laß es stets im Wolergehn
blühend stehn/
Laß der Güldnen Sternen Funckle
nie vertuncklen/
Mehre ihren güldnen Schein
so wird Mitternacht recht pralen
und mit Stralen
heller als der Mittag sein.

I högsta Hast.

III

Gilliare Kwaal

vppå
Then Högwälb. Herres/ Herr

Conrad Gyllenstiärna/
&c. &c.
Ok
Högwälborne Frökens

Fr. Märta Christina
UlffSparres/
&c. &c.

Högst-lyksälle Bruhd-Löfts Dahg.
*Continuer*ad
af
Lucidor
Then Olyklige/
Then 18. *Novemb. Anno* 1669.

Efter originaltrycket i UUB (kvarto), hos S nr X. R 4 »see» rättat till »seen», r 22 »fa'er» till »fåer», r 31 »förr» till »för»och r 172 »hå» till »ha». Frågetecken utbytt mot utropstecken r 158 och parentes tillagd i slutet av r 173. I stället för titlar har Lucidor i skriftens titel satt »&c», vilket var en av de många saker Conrad Gyllenstierna fann förgripliga vid rättegången om denna tillfällesskrift. Han hängde även upp sig på »*Continuer*ad», som betyder 'fortsatt' men som han menade anspelade på Conrad, och på »Lucidor» som han läste som 'Lux de or', 'ljus av guld', d.v.s. 'Gyllenstierna'. Raderna 21–32 ger en resumé av det tidigare giljarkvalet till brudgummens bror – därefter följer alltså den nya fortsättningen. Lösningen på den franska gåtan är, som sista raden också visar, 'en kyss'.

Conrad Gyllenstierna (1645–1684) var son till riksrådet Erik Carlsson Gyllenstierna och Beata von Yxkull. Han blev 1667 landshövding över Viborgs och Nyslotts län, över Kalmar län och Öland 1674. Märta Kristina Ulfsparre (1654–1671) var dotter till landshövdingen Göran Eriksson Ulfsparre och Christina Sparre. Till hennes begravning skrev Lucidor gravskriften VIII.

HÄr kommer jahg igän/ som för ha'er warit framme/
Ok wil i thenna kuäll fulföllia Gillie-Glamme/
Som jahg begynte sidst/ när som på breda Steen;
Herr Gyllenstiärna stodh/ fast jahg är något seen;
Jahg hålder lijkwäl Ohrd/ ta'er Tijden som han faller/
Ordkuäde kuäder så: Alt bettre seent än aller/
Ond kommer tihdlig nohg ok altijhd alt för bråtт/
Män aldrig kom ännu förseent thet som waar gått:
Then mykkit låwar vht/ han plä'er full stundom liuga/
Stor Orhd ok litet Wärk thet tyks mihg föga duga:
Jahg är en Sannings-Man/ oswijklig/ vtan list
Alt hwad iahg låwar En ok hålder/ thet är wist
Dy wil iahg nu igän begynna hwar iagh lycktde
Beskriwa Gillie-Kuaal så mykke iahg aff rykte
Förfarit haar ther om/ sielff ha'er iagh't ey försökt
Hur'leds hoon böriar först/ ok seen bli'er trapwijs ökt
Men nogsamt ha'r iahg sedt hwahd andra haa för plåga/
Så at iagh korsar mihg för sådan Skärs-elds Låga
Jahg hijsnar än så snart iahg täncker ther vppå
Ok ropar mäd gohd skiäl bewahr mäi Guhd ther frå
Sidst skreew iahg huru then som gilliar måst förtwina
För'n han fåer Jomfruns taal el en gång kan få sih'na
Jagh mälte seen hans Sorg/ suk/ ängslan/ harm/ förtreet/
Gråt/ Klagan/ hans Förakt hans usl' älendigheet/
Hur' han förvtan roo/ måt lefwa vthi Sorgen
Ok effter alt förtreet dok lijkwäl rä'ß för Korgen
Hans twiwel-huhg ok mohd/ förtwiwlan/ ok hwad mehr/
Hur' han rätt staaff-karls-lijk vpwaktar/ tigger/ beer
Swart-Siukan földe sidst/ ok huru hoon kan kuällia
Them som i oträngd mål sin ädla friheet sällia
Hur' hoon en gilliand Swän å lycktan så långt för
At han än lewandes wäl tusend gånger dör.
Ther stadna Pennan då/ dy wil jahg här begynna

3–4 *när som på breda Steen; Herr Gyllenstiärna stodh* när (den andre) herr Gyllenstierna gifte sig; syftar på stenen framför altaret
13 *lycktde* lyktade, slutade
26 *rä'ß* räds
28 *staaff-karls-lijk* lik en tiggare med sin stav
31 *å lycktan* till slut

At skriwa meer ther om hwahd som jahg kan besinna
Hwahd sådan Gillie-Kuaal/ hoos then som swart-siuk är
Oorsaker/ ok hwahd mehr förtreet hoon mäd sihg bär.
När nu en Swart-siuk seen aff Kiärleek ywrig bliwer
Då ta'er han märke på hwad Jomfrun läser/ skriwer
På hennes Taal ok ohrd/ på later ögnehuarw
Troor hennes liufste ohrd skeenfagre kiärleeksskarw.
Om Jomfrun sitter tyst troor han at hoon föracktar/
Hans när-wist/ ok kan skee på någon annan waktar/
Är Jomfrun glahd-lynt strax bli'er han så swart-soot dull
At tänckia sådant skeer för annan Orsaak skull
Om hoon är lyd-säll märk så räknas thet för annat
Då swär han wihd sihg sielw hoon hawer nu förbannat/
Hans Kiärleek vhr sin Huhg han bliwer så heel rysk
At han tår stadigt troo hoon älskar någon Tysk/
Är någon hyffz-lijk dräng i Husä tår han tänckia/
At hoon sin Låwen will för samma drängz skul kränkia
Ok at han gilliar mäd/ hans wahn-tro är så stoor
At han för Boleri förtänker Jomfruns bro'er
Leek-Systren sielff kan ey wäl vndfly hans mißtankar/
Stohl/ Bänkar/ Säng ok bohl alt hwad när henne wankar/
Ja hennes Kläder mä jämt alt hwad hoon kan nå
Ther kastar han miß-lynd sin aff-wundz ögon på
Om någon vnger Karl kan råka til at tala/
Mäd Jomfrun troor han wist then samma Tup wil gala
At lokka Hönan bort (troo wist) han twiwlar ey
(Fast Hönan inte hans) at wara Hanerey/
Då rinner han full ond begynner til at swärria
Siu tunnor tusen full/ dra'er endlig på sin wäria/
Han sänder wijg-breew stahd at mana Karen vth/

37 *ywrig* ivrig
39 *later ögnehuarw* åtbörder och ögonkast
40 *skeenfagre kiärleeksskarw* kärlekslögner som bara låter vackert
43 *swart-soot dull* galen av svartsjuka
45 *lyd-säll* troligen från tyskan: omtyckt av folk (ty. 'leute')
49 *hyffz-lijk* någorlunda snygg; *Husä* huset
50 *Låwen* loven
51 *gilliar mäd* också giljar
60 *Hanerey* hanrej, bedragen äkta man
63 *wijg-breew* utmaningsbrev

Fast om hans Hare-mohd seen spelar *Bancoruth*
Han troor sihg mäd gohd skiäl för Jomfrun kunna fekta/
Ok at ey *Odens* swärd så skarpt som *Astrilds* skäkta
Wil mörda then som ey ha'er honom giort emoot
Är ikke han ra-galn som plågas aff swartsoot?
Bli'er thet då seen förlijkt så ta'er han på håfuera
För Jungfrun lijk som förr thet kallas *courtisera*
När Soolen reeser vp/ in til hoon gå'er i Säng
Står han med Hatt i Hand/ lijksom een Lägedräng/
Ok waktar Jungfrun vp/ han skattar för stoor Lykka/
Om han kan ha'a then *grace,* at hon wil een gång nikka
Åt honom/ hwad hoon giör/ måst haga honom wäll.
Han swär sigh wara död förvthan hennes Siäl
Som liwnar honom än: om Kiärsten nånsin gråter
Då måst han hawa akt/ at han strax wärre låter
Men om hoon glaad-lynt leer/ då måt han skratta högt
Som woor' han kittel-kått/ fast thet går någo trögt/
Alt hwad hoon talar/ giör/ alt hwad hoon snart sagt tänker/
Måst han rätt grant förstå/ at han ther effter länker/
All Åthbärd/ ok ther hooß wäll weta hennes Lagh
På thet han vthi alt må tiäna til Behagh:
Han mått gee dubbelt ja til alt hwad hoon bejakar/
Tree dubbelt neka mäd när hoon een ting försakar/
At huita Swanan swart/ ok swarta Korpen hwijt/
Ther måst han swärja på/ seen mäd sin största flijt
Gee akt på hennes Håg/ om hoon har Lust til spela
Så måt han kunna slå på Lutan/ pipa/ fehla/
(Ok sätta daglig dagz sitt Segel effter win)
Män när hoon will/ så mått han sticka Pipan in.
Hur' kuellier mången sigh/ at han må prunkohrd finna
Ok roosa Jungfrun rätt? fast hon sågh aldrig spinna

64 *Fast om hans Hare-mohd seen spelar Bancoruth* fastän hans feghet (harmod) sedan gör bankrutt
66 *at ey Odens swärd så skarpt som Astrilds skäkta* att inte Odens svärd är lika skarpt som Astrilds (kärleksgudens) pil
68 *ra-galn* bindgalen
69 *håfuera* hovera sig
72 *Lägedräng* betjänt
80 *kittel-kått* uppeggad av kittlande
93 *prunkohrd* vackra ord

Så måt han säya lill/ at hoon är arbetsam/
Och fast hoon är ett wåp/ hoon är så spaak som Lam'
Om hoon är någå kåtт/ så måst hoon heeta wänlig/
I fall hoon osnyg är/ så måst hoon kallas renlig
Om hoon hög-dragen/ stålt/ hoon är aff ädelt Mohd/
Är hoon aff ringa Ätt/ sägs/ hoon är aff stoort Blohd/
Fast Far'en slaktar Fä/ men om han warit Bonde/
Så måst han hålla mäd/ hoon är aff fremsta stånde/
Een ister-bukot lång måt kallas lagom stoor
En Dwärg-lijk täk ok nätt/ en then som kat-lijk gloer
Sne- Wind- ok blöt-ögd til berömmes för skarpsiktig/
Then aldrig sade sant/ måst nämpnas rätt vpriktig/
En stammand *Svada* siälff/ en halt *Vulcans* Gemåhl/
En giirhuhg spaarsam/ then giäffmild som Pänning snål/
Om hoon är gloseklook/ så måt hoon heta *Pallas*
Then som *Alecto* leed/ hoon måste Frigga kallas.
Han måst ok mästerlig mäd söta smikker-Ohl
Vphöia theras Dygd som skiner lijk een Sohl/
Ibland alt Kuinneköhn/ them kalla Jordgudinnor/
Ok säia Jungfrun är för alla Mör ok Kuinnor
Ett skönheetsmönster/ jämt en Spegel aff all dygd/
Then mäst fulkomne Krop som Himlen hafwer bygd/
Naturens Vnderwärk och högsta mästar-stykke/
En Engel then som ha'er allena Menske tykke
Roß/ Lillie/ Engelbahrn/ Siäl/ Hierta/ andra jagh
Min Huhg- Siäl- Ögne lust/ min Sohl som giör min dag/
Min Stierna/ min Planet/ mitt A l t måst han'na nämpna
Än sätta mehr ther til/ ey något Rooß bortlemna
Om han will ha'a *faveur,* min Höna/ Gåß ok Grijß/
Är intet mehr i bruuk/ och aktas ey een . . .
Mäd slijke prunk-ohrd mehr som kallas *Complementer*

95 *lill* likväl
97 *kåtт* munter, här tydligen med bibetydelsen kättjefull
103 *ister-bukot lång* tjockmagad och lång
107 *Svada* talekonstens gudinna; *Vulcans Gemåhl* skönhetsgudinnan Venus
108 *then giäffmild som Pänning snål* den (måste kallas) givmild som (är) snål med pengar
109 *gloseklook* klipsk, duktig på ord; *Pallas* Athena, visdomens gudinna
110 *som Alecto leed* ful som Alecto, en av de tre furierna (erinnyerna)
124 det utelämnade rimordet skall troligen vara 'fis'

Mått then som gillia will då wara wäl bespänter
Är ey then ynka wärd/ ha'er ikki then stoor Kuaal
Som thet ey hafwer lärd/ ok torß ey mäd slät taal
Ok ohrd-rooß Jungfruns Dygd ok maak-löß skönheet prijsa/
Män nödgas fast han ey är booklärd mäd en Wijsa
Berömma hennes Krop som man fast dahglig hör/
At then som intet weet huad Wijsor är/ them giör.
All Fägrings Rooß mått han wäl kunna på sin Nagel
Ok kalla hennes Hår som sträfft lijk Märre Tagel
Gulltrådar/ Silki-lehnt/ ok *Astrilds* widior/ seen
Mått alla Stiernors Lius ok gylne Solens skeen
Förmörka lijksom måln/ för hennes Ögne strålar/
Fast hoon drop-ögon ha'er/ lijksom twå Dahlkarls Skålar
På hennes Kinner måst bå' Rooß ok Lillior gro/
Fast Kijnbenen see vth/ lijksom en skållad So/
Måst ey Coral/ Rubin/ ok skarlakz Färgan blekna/
Moot hennes Leppars Färg/ lijk åhlskin? hwem kan räkna
All tokot Gilie-Kuaal? hans rätt siälff-egne Krop
Giör honom een ny Sorg: om han wil hafwa Hop
At haga Jungfrun wäl/ mått han ha Gilie-Kläder/
Hår-luwa/ Bäwer-hatt/ ther på en brokot Fiäder/
Som han på Hufwu' bär/ ok ligger tit på Strå/
Seen a *la mode* Band/ *couleur de feu, ponseau,*
Jemt andra Färgor mehr/ rynk-Skiorter/ liugar-ärmar
Af *Cambrays* Duuk/ *Cotton,* ok hwad hwar elß mäd härmar
Alt vhtlänst Lapperi/ är ikki thet stoor Sorg/
När som een fattig Pilt/ ey sådant får på borg
Ok lijkwäl prunka wil? all Gilliar' äre rika/
Then som minst pråla kan han måtte Segel stryka/
Skul' han ey få grå Hår/ när som en Klädning mehr/
Än Karlen gäller siälff/ hwem weet ey at så skeer/
Thet är så Werldens Lopp/ ak ak dy werr så går'e

126 *bespänter* försedd
133 *på sin Nagel* till punkt och pricka
138 *Dahlkarls Skålar* träskålar, som dalkarlarna använde
146 *Hår-luwa* lockperuk; *Bäwer-hatt* modern hatt, kastorhatt
148 *couleur de feu* eldfärgade; *ponseau* purpurröda
149 *liugar-ärmar* långa eleganta lösärmar
150 *Cambrays Duuk* tunt och fint linne; *Cotton* dyrbar tunn bomull
152 *får på borg* får borga (låna)

At Jomfrufolket mäst hunn skåda effter Håre!
Thet är ännu ey alt/ än hörer mehr ther til/
Han måste smöria wäl/ som rätlig köra wil/
Els stadnar jule twert/ hwahd kostar Marknadz gåfwor/
Hwahd Bindbrew/ spela grönt/ tit är en Giliars Håwor
Knapt knapt fem fyrkar wärd/ lil måt han spela koort
Då går mång ärlig slant *par discretion* og foort/
Han måt aff Höwligheet ju låta Jomfrun winna?
Hwad kostar Nyåhr/ Juhl/ ok slijkt? hwem kan wäl hinna
At räkna sådant alt? ett hade jag snart glömt
Som til en Lärdom bör för ingin wara giömt/
(Jag spelar fast man ey wil höra sannings Gigan)
Then Jungfruns Ynst wil ha/ han laga wäl mäd Pigan/
Ok muta henne bra/ så bär hoon Brewen fram/
Skul Posten ey ha Löhn? thet woro nestan skam/
(Ak tänk man hwar ok een giör sådant ey Bekymmer)
Stoort Vnder stoort är thet at ikki mången rymmer/
För tusend pokkor bort men Kiärleek är så stark!
At han Magnet-lijk/ dra'er vhr Pungen Mark från Mark/
När en nu längi nohg mäd sådan kuaal haer gilliat
Så föregifwes tit at Jomfrun är ey wiliat
At gifta sig så bråt/ slå tusend pokker til/
En Karl som wore galn/ han kunde så bli will.
Jag såg i sidstes en som fria til en Änkia/
Män när han Korgen feek/ då wille han sig dränkia/
Män Watnet war för kalt: En fria til en Mö/
Feek Kalw-skin/ wille seen förtwiflad tröstlöß dö/
Han kokade Förgifft som skull hans Asteld stilla/
Men när han togt i mun så smaka thet så illa
At han thet sputa bort/ ok åt ey mehr theraff.
Slap så at han ey då i Krukan feek sin Graaff/
Seen greep han til ett Reep/ (Förtwiflan intet skuwar)

161 *Els stadnar jule twert* annars stannar hjulet tvärt
162 *Bindbrew* förr brukade man, vid födelse- och namnsdagar, binda sin gåva vid mottagarens arm, och kunde man inte vara närvarande kunde man skicka gåvan i ett brev, försedd med band att binda med; *spela grönt* en vadlek under maj månad, ganska lik 'filippin', där de som var med hade ett grönt blad på sig
163 m.fl. ställen *lil* likväl
178 *är ey wiliat* inte är villig
184 *Kalw-skin* korgen, nej på frieriet

Band fastet om sin Hals män huxa seen at Tiuwar/
Så dö ok Howet bort/ tog ett tre-alns långt Swärd/
Ok sattet moot sitt Bröst at stikka sig ihiäl.
Män rätt så snart han såg vppå thes blanka Klinga/
Då reddes han at hoon i stykker skulle springa/
Sae thet worr skada throm jag haer ey slijk igän
Hängd henne på sin koß/ ok liwer altså än.
O säll/ O trefåld säll/ then som sig wäl kan skillia
Från mödsamt träldoms Ook/ som andre kalla gillia
Säl är then som en gång haer lagt sitt Segel nehr/
Ok fört i önskad Hamn sin Båt/ thensamma leer
Åt andras sörglig Suk ok höwer ey mehr räddas
För Böllior/ Wågar/ Wind ok Klippor/ vthan bäddas
I *Astrilds* Swaan-blöt duhn ok såwer vthan sorg/
Vthi sin Kiärstes Famn som *Astrilds* säkre bårg.
O o-vthaalig Lust/ o gamman o-beskriwlig/
O o-begrijplig Frögd/ o Glädie som o-twiwlig
O fria *Hymens* band/ o liuwe Träldoms lahg
At skrifwa mehr om tig/ är Pennen min för swahg/
Then mehra weeta wil/ han må thet siälffwer pröwa
Om han ey kan så snaart ok wil lill inte töwa/
Så weet jag intet Råd at han kan blie förnögd
Lill weet jag at han bäst om sådan Giffte Frögd
Kan thetta ädla paar som brinner medh een Låga/
Ok Himlen samman fäst/ när året kring går/ fråga/
Så läer han vthan Twijk få höra ok få si/
At the som äre twå då läre wara tri
Män Dygd-fullkomne Fruer/ i Himmelskiöne Fröken
I liufste Jungfru Folk/ som Dygd och Skönheet öken/
Jahg legger thenna Skrifft som Eder ringsta Träll
Til Edra Fötter neer/ ok biuder så fahr wäll.

190 *huxa* kom ihåg
195 *worr skada throm* vore skada på det
196 *på sin koß* skall kanske vara »så sin koß»: *koß* bort, undan
207 *Hymen* äktenskapets gud

Enigme
Pour les Dames.

L'Amour m'á engendré, les sujets de la terre
Les plus beaux enfanté dans une douce gverre,
On ne me peut pas voir, ny sentir ny toucher,
Mais bien ouir, encor mieux l'on me peut gouster,
Je suis tout merveilleux car mon Pere est ma Mere,
Et ce qu'est encor plus, ma Mere aussi mon Pere,
e ne vi qu'un moment car en naissant je meure
Et n'ayant point de coeur, j'ay pour tombau le coeur
Mais en mourant moi mesme je peu donner la vie
A ceux qvi m'ont produit le monde à grande envie
Pour mon enfantement mon Corp n'est que de l'air,
Je tonne doucement passant comme un esclair.
Je ne scaurois jamais estre donné a personne.
Sans que luy qui me prend en mesme temps me donne.
Les Belles qui scauront cet enigme expliquer
Auront à leur plaisir mille & mille B a i s e r s.

IV

Dhen
Nys blomstrade Wårens Liufligheet/

Lämpat til
Den Ehreborne/ Förnähme och Wälförståndige

Hn. Martin Nyman/

Handelsman och Inwånare i Stockholm/

Och den
Ehreborne/ Gudfruchtige och Dygderijke Jungfrw/

J. Margareta Blom/

Den fordom Ehreborne/ Högachtat och Förnähme/
nu mehra hoos Gudh salige
Hn. JACOB BLOMES/
Borgares och Handelsmans/ så ock den Tyske
Församblingens här i Stokholm/ wälförtiente
Senioris,
kärälskelige Dotters/
Hedersdagh.
Som är den 7. Maij/ *Anno* 1671.

Aff
Lilliamello den Oförtrutne.

STOCKHOLM/
Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Efter originaltryck i KB (kvarto); hos S nr XIV. Dikten ingår inte i Hbl men har attribuerats till Lucidor av Gunnar Castrén. Signaturen 'Lilliamellus den oförtrutne' använder Lucidor även i augusti 1670 i bröllopsskriften till Ribbing-Rosenhane (V). Om brud och brudgum finns inga ytterligare personuppgifter.

AL tingh förnya sigh/ förandra sin gestalt/
Wårt Norde-Land är warmt/ som nylig war så kalt;
Wår Sool vprinner liuus/ och söndrar Skyn och Töcknen/
Grön/ skön/ käck/ täck/ och liuff är skogen/ fager öknen.
Nu Bärgen frögda sigh/ och Swalan kryper fram/
Vthur *Neptuni* grund; Och skötten seer sitt rahm/
Sin Pijl/ sitt Kruut/ sitt Lodh/ til målet han just rättar/
Ey gärna vthan winst/ sin Bössa/ Boga/ lättar.
Astrild thet samma gör/ medh dålda Pijlars krafft/
Hwem haar än nåntin hördt/ at han haar gifwit tafft:
Til forna tijder gack/ och tigh här om rådfråga/
Så skal tu finna at/ städz brann en häfftigh loga:
Som Tundret vthi miugg förtärs och Aska blijr/
Så går thet lama hopp/ som *Venus* Pappar dijr.
Nu liustras Asp och Idh/ nu håfwas Lögor/ Norßar/
Och Laxen han går til/ ther starckast strömen forssar/
Mång fiskeleek begyns/ när Isen lößnat är/
Ty Watnet är ock gladt/ at tijden är så när.
Alt hwad i wädret rörs/ alt hwad som hafwer wingar/
Til glädie skyndar sigh/ åtrån Naturen twingar/
Tin söta Tunga spar/ tu ey skön Nächtergal/
Men reetar oß til Lust/ vthi then gröna Daal.
Steglijsan quittrar qwickt/ all andra foglar siunga/
Wårt sinne är och gladt/ när såsom theras tunga/
Beprijsar åhrsens tijdh/ mäst then som vphoff är/
Til alt/ och roos är wärd/ för alt som Jorden bär.
Til Himmels högd/ wil iagh/ nu medh min önskan klijfwa/
Ey kan migh *Pindi* Bärgh/ fullkombligt nöye gifwa/
Wälsignat wälstånd wil iagh bijdia vthaff Gudh/
Åht tigh Herr Brudgum/ och åht tin kiärkomne Brudh.
En NYY MANN blifwer tu nähr alt til frögd förbytes/
Titt ädla hopp går fort/ aff Himmels ynnest zytes/

5–6 *Swalan kryper fram/ Vthur Neptuni grund* man trodde förr att svalorna övervintrade under isen i sjöar och åar
6 *skötten seer sitt rahm* skytten ser sitt mål
10 *nåntin* någon tid; *tafft* tappat
13 *Tundret* fnösket
14 *thet lama hopp/ som Venus Pappar dijr* det onyttiga hopp som diar Venus' bröst
28 *Pindi Bärgh* Pinden, (den hedniska) Parnassen
32 *zytes* skötes

Tin Lycka grönskar sigh/ bepärlat är tin Blom.
All Dygders Ehrbarheet/ är Eder egendom;
Thalia war nu tyst/ ty rätt nu sången börias/
Som oförtöfwat lähr/ för wåra öron spörias.

1.

O *Chloris* alla Herdars wän/
Kom här och wrijd mig en frisk Blomster-Krantz/
Ty Roser växa snart igen.
På hwilka Skogz-Gudinnor gå i dantz/
Nu Skeppen klyfwa Wågen härt och twärt/
Och Siömän få thet som the haa begärt.

2.

Min önskan har ock wunnit rum/
Ty må min glade Tunga röra sigh/
I Bärgen är ey *Echo* stum/
Medh frögdande hon frögdas innerligh/
Hwij skal iagh icke yppa sinnet mitt/
Som nästan nu all sorgh är worden qwitt.

3.

Jagh gick vthi en Rosengård/
Ther alla fagra Örter wijstes fram/
Fast Töhrnen woro hwaß och hård/
Lell' halp migh ifrån skada/ kärleeks flam/
Jagh prijsar Dygdens goda/ hielp och rådh/
Och tackar tigh O Himmel för tin Nådh.

4.

Ströö hwijta Lilior på wårt Bord/
Beblomstra Bloman min/ Blomster-Gudinn/
Och öka tigh wår Fåårehiord/
Haff yppna ögon/ war ey Lycka blindh/
Så skal vår Lyckas Gudh i Paradijs/
Vpoffras söthan Lucht/ aff ähren-prijs.

33 *bepärlat är tin Blom* Margareta betyder 'pärla', Blom var hennes efternamn
35 *Thalia* komedins sånggudinna
37 *Chloris* herdinnenamn

5.

I Heerdar och Herdinnor kär/
Som hafwen oß then stoora gunst betedt/
Glömt bort ehrt Tiähl och dheß beswär/
Och hedrat oß medh Eder liufligheet/
Ehr skola wij wälwilligh tienst igän
Bewijsa/ när j få en vthwald Wän.

V

Kärleekz-Frucht och Dygdens-skördand

Til
Hans Kongl. May:tz wår Allernå-
digste Konungz och Herres TrooMann och wälbestälte *Capitein* öfwer ett *Compagnie* Wästgöte
Infanterie
Den Högwälborne Herre/

Herr ERick RIbbing/

Frijherre/ Herre til Boxholm/ etc.
Och
Den Höghwälborne Jungfru/

Jung. BEata ROsenhane/

Boren Frijherredotter til Ikalaborg/ Jungfru til Torpa/ Engelholm och Hagen/ etc.
Bröllops- och Heders dagh/

Som prydligast *celebrerades* på Säby den 29. *Augusti* 1671.
Plichtwyrdigst lämpat
Aff
Liliamello then oförtrutne.

STOCKHOLM/
Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XVII. Skriften finns ej med i Hbl, men attribuerades till Lucidor av A.G. Ahlqvist 1876.

Erik Ribbing (1640–1675) blev kapten vid Johan Hårds västgötainfanteri 1661 och överstelöjtnant vid Hälsinge regemente 1674. Beata Rosenhane (1638–1674) var dotter till riksrådet, friherren m m Schering Rosenhane, begåvad, vitter och språkkunnig – kan räknas som en av våra mycket fåtaliga svenska 'preciöser'.

1.

AUtumnus åhrsens ähre-Cron/
Och alla Fruckters Fahr/
Satt deylig på sin gröna Thron/
Een Crantz på Hufwud bahr/
Ther bländckte ädle Fruckters bladh
Som Siäl och ögon giöra gladh
Så fijn/
Then skijn/
Aff alla Rosers präcktigheet
Lyys ey slijk härligheet.

2.

Tå twenne ädle Hiertan sigh/
Föreente blefwo ett;
The på then tråga Dygde-Stijgh/
Sin' Sinnen hafwa bett:
Ty i FörFäders Fotespåhr/
Then höge Dygd medh stoort Prijs går
ROSENHAHN/
ähr wahn/
Som RIBBING altijd lefwa kiäckt/
Och döö heel oförskräckt.

3.

Nu planten I Ehr Kiärleekz-Fruckt/
I Dygdens Skiördeandh
Godt Rycktes Ceder aff liuff luckt/
Kringsprijdz i alle Land.
GVdh öke/ signe/ all Ehr Släckt/
Förläne hwad Ehr sielff är täckt!
Mitt liud/
O GVdh
Anamma i tin Himmels Högd/
För alt gijff Engla-Frögd!

* * *

1 *AUtumnus* en personifikation av hösten
21 *planten* plantera

SUrgit ab Eoo jam Sol formosior orbe,
Extingvens radijs astra minora suis.
Exoptata dies casto prælustris amore
Advolat amoeno, luce favente, jugo.
Gaudia sic surgunt VOBIS immensa quorum jam
Copulat arcano foedere corda DEUS.
Virtus ab excelsâ progerminat inclyta stirpe,
Exoritur clarius hacce juvante iubar.
Luceat æternum qui nunc incenditur ignis,
Extingvent vestrum secula nulla decus!

* * *

L'Amour est souverain.

1.

ENfin, l'Amour gouverne tout le Monde,
C'est nostre Pole, dont tourne tout le ronde
De l'Vnivers, & tout ce qu'est dedans.
L'Amour est seul le plus incomparable,
Rien n'est si juste, si fort ny agreable
Que deux Amans.

2.

Monsieur l'Espoux, ie laisse dire à vous mesme,
Qui choisissez vne ROSE, qui vous aime,
S'il n'est l'Amour, qui vous y pousse à bout,
Elle aime son COSTE, & vous vostre belle ROSE;
Et l'un & l'autre n'ayme qu'une mesme chose;
L'Amour fait tout.

31–40 Skönare stiger nu solen upp i öster, släcker med sina strålar de mindre stjärnorna. Den efterlängtade dag, som förlänas glans av det kyska äktenskapet, stiger, hjälpt av solen, över den vackra åsen. Såsom jorden uppfylls av ljus, uppfylls NI av omätlig fröjd, då GUD förenar edra hjärtan i hemligt förbund. Vittberömd dygd spirar ur frejdad stam, sprider ett starkare sken.

Må den eld, som nu tänds, lysa i evighet! Må eder ryktbarhets ljus aldrig någonsin slockna!

49 *ROSE* anspelning på brudens namn

51 *COSTE* franska för 'revben'; anspelning på brudgummens namn via det lågtyska ordet 'Ribbe' som betyder just detta

VI

Lust-Skempt/ Ok Lyk-Roops-Rijm

På
Hans Kongl. May:tz Troo Mans ok *General Inspectors* öwer
Småtullerne i Swerige/ Finland ok thes vnderliggiande Herredömmen.
Then Edle ok Wälborne Herre/

Herr CRISPINUS Flygge/

Til Wästerwijk/ Boogård ok Kymmermåhla.
Så ok
Then Edle ok Wälborne Fruu/

Fr. Sigridh Ekehielm/

Til Ekesberg ok Figgetorp/ etc.
Högst lycksäll-prydlige Wijgning ok Bruudlöffles dahg som war
den 3. *Septembr. Anno* 1671. på Ekesbärgs
Sätegård.
Vpsatte aff then *semper*-lustige

CLARIMOND.
i högsta hast.

STOCKHOLM/ Trykt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. BokTr.

Efter originaltrycket i KB (fol.) (hos S nr XVIII, med gåtan utelämnad); »täck» r 95 ändrat till »täcks». Diktaren kallar sig i denna skämtdikt 'den alltidlustige'.

Crispin Flygge (1628–1673 eller 1674), efterträdde sin far Petter Flygge som tullinspektor och blev sedan generaltullinspektor, adlad 1654. Sigrid Ekehielm (född i slutet av 1640-talet-1700), var dotter till underståthållaren i Stockholm Bengt Baaz, adlad Ekehielm, och hade förut varit gift med hovjunkaren Christian Stiernflycht.

Guhd signe Edert Lahg.

HÖghädle/ Bruhd ok Kwinnor/
jempt liufste Möö-Gudinnor/
gohd dahg/ gohd dahg/ gohd dahg!
förlåt'n at jahg så dristigt/
dok frij ok inte listigt
fram kommer i Eert Lahg.
Hui sittn' I så ok måwen?
Jahg troor ey at I såwen/
betänken Eder rätt
I måst'n Eer såleeds ansa
När I på staen sku dansa/
at hwar är lätt ok mätt.
will' händern platt förgäta
at giwa Munnen äta?
dok! fast iahg intet spörr.
Så kan iahg lell til wissa
aff Fager-mättan gissa/
at I fått Frukost förr.
Nu/ taen/ ok stick'n i Munnen/
I höff' ey gå til Brunnen
at drikka/ wijn ok öhl
Så mykk' I orken drikka/
(ok Spijßöhl om I hikka)
fins/ elß taag mihg En Bööl.
Men om iahg ey skal liuga/
Så troon I Jahg wil truga
Eer/ ok är maaklööß plump.
Sant ärt när iahgt besinner/
Om man mihg höwisk finner/
så äret rätt en slump.
Dok troon mihg ey för illa
Om hierne-will ok spilla/
fast iahg haer en stoor Truut/

8 *måwen* hänger läpp
18 *Fager-mättan* fagermättnaden: det ansågs opassande att kvinnor visade sig hungriga på kalas
25 *elß taag mihg En Bööl* annars må en bövel (bödel el. djävul) ta mig
33 *Om hierne-will ok spilla* om jag än har blivit galen och tappat vettet

när iahg then sätter wijte/
så weet iahg (fast thet lijte)
lell både Kaaß ok Huht.
Fråg' I hwad som mihg driwit
til hwad iahg här haer skriwit?
Min tienst som iahg Eer böör/
at komm' Eer til hiß' ankar/
som sittien diupt i tankar/
lijk som förlofwa Möör.
Dy beer högstädle Sinnen
Jahg ödmiukst thet i minnen
at intet ond är meent/
som mången thet kan tyda/
dok wil iahg dommar lijda
när skiäl ok Samwet reent.
Taen Dygd-kysk-ädle-Kuinnor
ok liufste Mö-Gudinnor
Then Gåtan som iahg gier/
Om någon mihg förtenker/
afflofuar iahg iahg skänker
Ey någon Gåta mehr.

Gåta för thet Ädle ok Dygd-fulkomne Fruentimre.

JAgh är en liten ting/ dok finnes ok så stoora/
hwar som iagh blifuer kuar/ der är iagh ey förlora/
om man migh ey taer bort: Jahg är trind-aflong/ guhl/
styff/ stundom huit/ ok swart/ men blöt så är iagh fuhl.
Alt Kuinkön älskar mihg/ en lagom barne flikka/
En Mångelkona/ Kiärng/ en Jomfru låter stikka
migh både fram och baak/ Bond Tösor har mihg kiär/
Ju högre Frustu folck ju mehr iahg älskad är
Så längi iahg wäl styff ok intet alt för trubbot/
Män kröker iahg mihg/ ok är blifwen aldels stubbot/
så wräkes iagh sin kooss/ då älskas iahg som mäst

37 *Kaaß ok Huht* hut: man sa »kas» till katten och »hut» till hunden
41 *komm' Eer til hiß' ankar* få er att dra upp ankaret, att komma i gång
60 *blöt* mjuk
66 *stubbot* kort

när iahg är stadig skarp/ då håls iahg wara bäst/
Om iahg rätt wähl går in hwart the mihg wela krysta/
tags jagh i hand och munn/ tå wil mihg ingin mista
Då speta the mig sta på sihg bå baak ok fram/
ok lijda heller thet än klypningen ett lam.
The kenna stundom åt om iahg är rätt wäl inne/
ok om iahg sitter ey rätt efter deras Sinne/
dra the mihg uht igen/ om knappen intet gohd/
så sökes strax en an/ iahg kan ok rista blood
om iahg krysts alt för bråtт/ ok kommer in i hullet/
dok blier ey såret stoort/ ok knapt någ lite swullet
Jahg måst gå twert/ på sne/ men går iahg ända långt
då ropa the *Iodut,* ey måst iagh gå för trångt.
then som haer lagom längd ok tiåklek/ men wäl stywa/
ok slijda sakta in/ ey heller tyget klywa/
the hahl ok släte/ som haa en god stadigh knap
the rosas at the bäst kan tiäna til hwar lap.
Then Jomfru såsom först kan thenna Gåtan gissa/
Hoon skal få tusend slijk' vthi sin Nåle byssa/
Jahg är ey vthaff Gull/ Sölff/ Koppar eller Ståhl
Teen/ Steen/ Trää eller Bly/ Jahg är en K-N....

Lykönskan til thet Edle Bruud-Folcket

Til then Edle ok/
Wälborne Herr Brudgummen

Bandet som Gudh sammanknutit/

skal aff ingen bliwa brutit/
Lät Haat/ Awund illa willia/

hwad Gudh bant kan ingin skillia!

Til then Edle ok
Wälborne Frw-Bruden.

Gudh som förra bandet knööt/
ok thet samma sönderbrööt
Edla Frw giord sorgen stoor:
nu täcks Gudh Eer sorg borttaga
hans wälsignelse wil laga
at I snart mäd frögd blie Moor.

*

69 *krysta* trycka in
80 *Iodut* ungefär 'bevare oss väl'
86 *Nåle byssa* nålbössa
88 *K-N....* skall utläsas 'knappenål'

Til bägge
Liwen altidh säll til samman
Liwen uti frögd ok gamman
Vti glädie uti lust
fri från ängslan Sorg ok pust
Dy
Jahg kan ey mehra önska
än at Eert ädla Huus må ewigt grönska.

VII

Himlischer Götter-Sluß

Uber daß erfreüliche Ehe-bündnis
Ihrer Königl. Mayst. zu Sweden hochbetrauten Mannes und *General* Zoll *Inspectors*
Deß Edlen und Wolgebohrnen Herrn/

Hr. KRISPINUS FLYGGE,

zu Westerwijk und Boogård/ etc.
Und
Der Edlen auch Wolgebohrnen Frauen/

Fr. Sigri Ekenhielm/

Erbgesessen auff Ekeberg/ etc. Wittbe.

An Hochfeyerlich- auf Ekeberg begangenem Hochzeitlichem Ehren-Tage/ Welcher war der 3 *Septembr. An.* 1671.
in hochansehnlicher Glükwünschender gegenwart
auß dem *Parnasso* dienstwilligst übersendet
Von

Cupidinis Geheimb-Schreiber

AMINTOR.

DI helle Morgenröot zoh' ihre Rosen-Wangen
Vor Febus Wagen her/ dem/ willigst zu entfangen/

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S nr XIX. Skriften riktar sig till samma brudpar som – och tycks ha varit sammanhäftad med – föregående dikt. Feltrycket »Broogård» i titeln här rättat.

1–2 Morgonrodnaden drar med sina rosenkinder, de solröda molnen, framför Febus', solgudens vagn

Di gantze Götter-Schaar mit Lust entgegen kam;
Da jder seinen Sitz nach seiner Ordnung nam.
Bald fing der Jupiter/ nach dem Si alle Swigen/
Mit disen Worten an: Ihr Götter di der Wigen/
Und Eh- und Tooten-Bett der Menschen vorgesetzt:
Ihr wißet wi Kupid nun neulich hat verletzt/
(Doch durch den güldnen Pfeil) dort in dem kalten Sweden
Zwee Hertzen/ so doch eins; worüber mit vijl reden
Saturnus sich beswärt/ alß hätt Er blooß gewalt/
Bey disem starken Volck; warumb? weil Er mehr kalt
Alß einzig ander Gott/ und klagt/ das Liebreitz Feuer
Fast nirgend nicht so starck/ so heiß/ so ungeheuer
Alß eben an dem Oort wo strenge kälte brent;
Weil Kält' das Feuer schärfft: Ja daß was Mors getrent
Alß sein verwanter Freund'/ durch seiner Sensen rasen/
Im dem er band un brand zerstückt und außgeblasen.
Hab Liebreitz doch auffs neu ein neues Feur gemacht/
Und diser beider Hertz in eine Kette bracht.
Ihr kenn't den werthen Man/ der KRISPIN FLÜGGE heisset/
Den/ trotz dem tollen Neid/ gantz Sweden redlich preiset.
Ein Man von Edlen Bluth/ an dem selbst Momus nicht/
Mit seinem scharffen Zaan jemahls was auß gericht.
Dem ist Saturn nicht hold/ weil er ihm auß erkoren
Ein' Tugend-Edle Seel/ mit der Er sich versworen
Zu leben; Der an witz und kunst auch Pallas weicht;
Und Der die Venus nicht an Tugend Wasser reicht.
Nun redet alle frey ob Astrild waß verbrochen
In dem Er Si verband. Alß dises war gesprochen
Rief aller Götter Schaar;) Weg! mit Saturnen Streit.
Weil Er unfruchtbar ist/ libt Er Unfruchtbarkeit.
Drauff fing der Götter Koor erfreulichst an zu singen/

5 *Jupiter* den högste guden i romersk mytologi
8 *Kupid* Cupido, kärleksguden
11 *Saturnus* olyckans, ofruksamhetens och köldens gud, ofta identifierad med den allt uppslukande tiden
16 *Mors* Döden
23 *Momus* det personifierade förtalet
27 *Pallas* Pallas Athena, vishetens gudinna
29 *Astrild* det stiernhielmska och svenska namnet på kärleksguden

Vnd der Feldt-Götter Hauff begunten um zu springen/
Mit langer Faunen Rey'; di Nymfen über all
Die sungen recht mit Lust/ durch Wexel-reinen Schall.

Koor der Himmels-Götter.

Kom! Hymen kom! zu unserm Tantz/
Das große Sonnen-Licht
Weicht deiner hellen Fakkel Glantz;
Di Zynthia verhült für Schaam Ihr Angesicht.

Koor der Feld-Götter.

Kom! Hymen laß der Städte Pracht;
Kom zu uns auff das Feldt.
Es liebt/ es hertzt/ es schertzt/ es lacht/
Ein Schäfer hi/ wi in der Burg ein Heldt.

Him. Gött.

Di Welt würd/ Hymen/ gar geswind
Ohn dich zu Grabe gehn;
Wi Schatten/ Nebel/ Rauch und Wind/
Nicht lange bleiben stehn.

Feldt-Götter.

Kom! Hymen sonder deiner Macht/
Wär unsre Feld-Bau-Kunst/
Und dise Welt mit ihrer Pracht/
Wi Snee/ wi Tandt und Dunst.

Beide.

Kom! Braut-GOtt und erkwikke/
Di Lieb-beseelt.
Kom! Braut-GOtt kom! erstikke/

38 *Hymen* bröllopsguden
41 *Zynthia* Diana, mångudinnan

Was kränkt und kwäält.
Schütt' auf des Edlen *Flüggens* Hauß/
Deinen reichen Segen auß.

Hymen.

Lebt! wachset und bluhet!
Herr *Flüggens* Hauß das wachs und grün'
Biß daß sich di Ewigkeit mühet/
Den Lauff der Zeiten ein zu zihn/
Und Beid Euch in den Himmel hebe.
Herr *Flüggens* Hauß grüne/ wachs' bluhend
und Lebe.

VIII

ASTRILDS Skall-Gång

uppå
Then Ehreborne/ Achtad och Lagfarne

Herr JOHAN Utterklow/

Wälbestälte *Vice* Laghmans öfwer Wermeland
Så ock
Then Ehreborne ok Dygderijke Jomfru

Jomfru INGRID Boij/

Högprydlige Brudlöfts Dag
Til Lust framstält
uthi hast af
SILVANO.

Stokholm den 4. *Februarij, Anno* 1672.

NYs när som iag omkring Sorgsint lustwandla geck
När wid *Parnassi* Foot hwar iag i Synen fek/
Uth med ett gammalt Trä en Rulla fijnt Papper/
Strax tänckte iag sij här hwad Lyckan tig nu gier/
Thet är wist någon Skrifft som PHOEBUS hafwer tapt

Efter Hbl, där de femfotade trokeiska partierna är satta i dubbelspalt; hos S nr XXIII. Diktens intrig är uppbyggd på namnallusioner och diktarpseudonymen, herdenamnet Silvanus, har med 'skog' (lat. *silva)* att göra. Punkten r 154 här tillfogad.

Johan Utterklou (1647–1682) blev underlagman i Värmland 1670, assessor i Bergskollegium 1673 och adlad samma år. Ingrid Boij (1636–1696) var dotter till en handlare och bruksägare och syster till den Jacob Boij som Lucidor skulle hylla med bröllopsskriften XXII.

3 *Papper* uttalades då med betoningen på andra stavelsen
5 *PHOEBUS* Apollon, solens och sångens gud

Jag tog iag löst' iag läst' it men rätt knapt knapt knapt
Hadd iag min Syn ther fäst förn såsom iag fek sij
At Majen Son han kom heel sorglynt ther förbij
Så snart han mig man såg så frägad' han med Flijt
Hwem som iag war/ ok hwem som hade fört mig dijt/
Jag gömde mitt Papper ok swara ther uppå/
(Hwad som i Brewet stog skal I wäl weta få
När som iag får mehr Tijd) män hören om I wil/
Mercurius tog på ok talte mig så til

HÖr mig hwad iag talar om/
När som sidst Gudhopen kom
Ifrån theras Råde-Kammar/
Hwar som Jupiter anammar
Alle theras Klag-Beswär/
Hör mig hwad som hände thär.
Jupiter han gieck allfrämst/
Seen them andra til then sämst/
Parwijs åt Saffir-Portalen/
In ut i blåwälwde Salen/
Som är obegrijplig stoor/
Hwar the alle samman boor/
Jag (ty wärre) war Prestaff/
Män trädd' ifrå Salen aff
Effter iag had' någe giöra
Nytt til *Helicon* at föra/
Ok här när wid thetta Håll
Hafwer mist mitt *Protocol.*
Dy iag måste giöra alt
Hwad som blifwer man befalt/
Män om tu then Lyckan wunnit
Ok mitt *Protocol* haar funnit
Giff mig't hijt iag taar dig mä
Dijt hwar alla Gudar ä.
Effter han så flitigt baad

6 *iag löst' iag läst' it* jag löste upp det och läste det
8 *Majen Son* Majas son, d.v.s. Mercurius, gudarnas budbärare
22 *Seen them andra til then sämst* sedan de andra (i rangordning) till den lägste
27 *Prestaff* prestav, ceremonimästare; Mercurius' attribut var ju härold sstaven

Ok utaff *Ixion* saad'
Ok för *Tantals* Straff war rädder
Til at bliwa wattuklädder
Gaff iag honom thet igen/
Sedan förde han mig hän
Öfwer Siö/ Strand/ Skog ok By
Högt i Wädret up i Sky/
Hwarsom alla Gudar wore/
Så the små som ok the store/
Jag geck smög mig in i Wrå
Skåda seen med Flijt uppå.
Jupiter satt på en Stool
Handen stödd' han på et Bool/
Ok satt rätt i diupa Tankar
Hwar han skulle kasta Ankar
Swaan-Hamn/ Gul-regn ok Bli Koo
Them wil han ey mehra tro.
Juno satt lijk som på wakt
Gaff med swart-siukt Öga akt/
Men *Saturn* han sof ok snarka
Så at alt i Salen knarka/
Venus fählas lijk ett Took
Pallas laas uti en Book/
Bacchus satt med Sång ok drack
Hölt med sin *Silenus* Snack/
Mars hadd' nästan ingen Sysla/
Utan geck för sej ok myßla/
Men *Vulcanus* söp Tobaak/
Så at Röken stog i Taak/

40 *Ok utaff Ixion saad'* och talade om Ixion, som till straff för att han förgripit sig på Juno blev bunden med järnband vid ett evigt rullande hjul
41–42 *för Tantals Straff war rädder Til at bliwa wattuklädder* Tantalus' straff var att stå i vatten upp till hakan och ändå aldrig kunna släcka sin törst
55 *Swaan-Hamn/ Gul-regn ok Bli Koo* svanhamn hade Jupiter när han försökte få ihop det med Leda, som gullregn kom han till Danae och som en tjur (här ko) till kungadottern Europa
57 *Juno* Jupiters maka
61 *fählas* fara fram, bära sig åt
66 *myßla* visslade
67 *Vulcanus söp Tobaak* Vulcanus, smideskonstens gud, rökte tobak

Astrild lop i medlertijd
Lijksom wille han i Strijd/
Tog sin Koger/ Boga/ Skäckta/
Drog på Dören til at fäckta/
Han allena med *Mercur*
Ok seen iag som stod på luur:
Kom sa' han til mej kom sij
Hwad för Lust här lärer blij/
Astrild går nu stad at skalla/
Du ska sij hur' Diuren falla/
Jag sa' gärna går iag mäd/
Män säg mig hwij gör han thät?
Han wil hemnas för sin Moor/
Effter en på Jorden boor
Som i Kysk ok Skönheet winner
Prijs för alla Stor-Gudinnor
Ok fast hon aff spaak Natur/
Lijkwäl sargar många Diur:
Therför' är *Diana* wreed
Ok Fru Fröja giordt en Eed
At hon redligt skulle hemnas
Mehra tårs här om ey nemnas
Thetta sa' *Mercur* ok teeg
Seen med stora Skred fortsteg.

När wi så hade gått igenom Mark ok Skogar/
Dy *Astrild* gek i Krook och slog på många Bogar/
Snart up på höga Bärg/ snart neer i diupan Daal/
Snart hwar som jordfast Grund/ snart på en Ijß som hahl/
I korß ok uti krook/ tog seen på wänstra Handen/
Ok kom så ginast Wäg neer til then salta Stranden/
Ther såg han intet långt ifrå en långan Broo/
Ett Footspår (ha skreek han) thet är en VTTERKLO
Nu råkat iag wist på/ then then then mått' iag fånga/
Hur' offta haar iag sökt/ hur' mång mång många många/
Hur' många gångor haar iag sökt then til at få/
Nu skal han aldrig mehr min skarpa Pijl undgå/

87 *Diana* jaktens och kyskhetens gudinna

Knapt hadd' han thetta sagt så tog han foort på ränna/
Jag kund' ey weta hwart förn som iag sågen spänna
Sin Boga/ og han skiöt/ män effter han är blind/
(Dok weet iag intet wäl om Wädret eller Wind
Förd' Pijlen sidt på snee) så kund' han intet drabba/
Män aldrig kan en troo hur' färdigt han sig snabba/
Lad' andra Skäktan på skiöt lijkwäl åter feelt:
Thet hände mig ey förr saa han/ iag hawer deelt
Ok kluwit med min Pijl mång' Hiertan i twå Stycker/
Men nu går ingen Rätt/ och som mig här wed tycker
Mått' någon större Makt ha thetta Diuur i skyd/
Ok skal iag intet meer i Werlden bliwa lyd/
Hålt här är än mitt Blåß thet måste galit hända
Om iag man råkar minst om ikki thet skull' tända.
Dy sköt han tridie Skått så Eelden fasna kwar
I Hiertat/ då såg iag at thet en Vtter war/
Förty han sprang i Siön ok wilde Eelden slekka
Men hade wißlig dött om han ey orkat rekka
Til Boian som han när ok uth med Stranden såg/
Dijt sam han effter ther ett Skep som kostligt låg
Thes Nampn Fullkomligheet ok Boian gaff mig Tankar
At alla Dygders Hoop thär lågo fast för Ankar;
Som ok i Sanning war/ men Vttren kund' ey troo/
At blifwa fången ther förn som Hans Vtterkloo
Wijd Boijan fasna fast/ ok Boijan Bojor fäste.
War thet ey Underting? Dok hwad som än thet mäste/
Så råkad' aff Hans Eeld ok Boijan uti Brand
Då förde som the fäst them Astrild sielff i Land/
Ok war rätt Seger-Glad at han så lyklig wunnin/
Män sedan weet iag ey hwart uth han är förswunnin/
Jag weet at thesse twå nu äre bleffne ett
Men intet weet iag hwad seen mellan them är skett.

109 *sidt på snee* långt på sned
111 *Skäktan* pilen
117–118 *Hålt här är än mitt Blåß thet måste galit hända Om iag man råkar minst om ikki thet skull' tända* vänta, här är ännu mitt bloss, och träffar jag bara någorlunda måste det gå riktigt galet om det inte skall tända
130 *Dok hwad som än thet mäste* men vad mera är

THen som mehra weeta wil/
Huru Astrilds Jagt gik til/
Han må Eer Herr Brudgum fråga
som nu brinnen af hans Låga/
Jomfru Bruden kan ok så
Säiat utan til at spå.
Säl är then slijk Boijor bär
Bojor som hans Frijheet är
Säll är then som slikan Boija/
Får uti sitt Huus ok Koija/
Then kan i all Olyks stund
Ankar sänka ti fast Grund.
I Herr Brudgum har en Sköld
För stark Winter/ Frost ok Köld
Thenna Boija kan Eer wärma
Ok ifrån all Köld beskärma/
Mehr än femton dubbelt Boy
Ok alt Wijn hoos *Frantz de moy.*

HERre wälsigna/ beskydda/ bewara/
ifrån all Fahra/
Brudgum ok Bruden ok lät them mäd Roo
sambyggia Boo/
Lät them i Lust utan Pust ok i Gamman/
Lefwa tilsamman/
Til thes tig nådigt teks effter tin Wilia
Them saligt skilia!

153 *femton dubbelt Boy* femtondubbelt ylletyg
154 *alt Wijn hoos Frantz de moy* Frantz de Moy var krögaren på Farken i nuvarande Ferkens gränd i Gamla stan

IX

Astrilds Grufwe-Gång

Uppå Hans Kongl May:tz Troo-Tienare ok Högbetrodde *Inspectors* öfwer Stora Koppar-Bergs Koppar-Räntan/
Then Ähreborne/ Högachtad/ ok Högtbetrodde

Herr JOHAN Trotzig/

Ok
Then Ähreborne ok mykket Dygdrijke Jomfru/

Jomfru MARGARETA Funck/

Sahl. Herr ALBRECHT Funcks/

Fordom Högförnehmme Råds Herres här i Stockholm
effterlefwade Dotters
Glädiefulle Wijgnings Dag den 16. *Junij Anno* 1672.

I flygande Hast vpteknad
Aff En
Wäll önskand Wän.

HA/ Ha! hwad höör iag nytt/ om *Astrilds* nya Reesa?
Ok huru han snart fått på then bå näs'- ok neesa.
Jag haer ey länge Tijd/ dock will'n j höra på/
Så skol' I hwad som händt som snarest weta få.

Efter Hbl; hos S nr XXVI. Skriftens berättelse är uppbyggd med utgångspunkt från brudgummens yrke och brudens namn.

Johan Trotzig (död 1692), var kronoinspektor i Falun, son till en rik bruksarrendator med samma namn; Margareta Funck (1653–1681) var dotter till Stockholmsborgaren och rådmannen Albrecht Funck.

1 *Astrild* den stiernhielmske och svenske kärleksguden
2 *bå näs'- ok neesa* både (lång) näsa och nesa

I weten all ihoop thet stoora Koppar-Bärge/
Mehr höfs ey tala throm/ I weet thet är i Swerge:
Dijt fek lill *Astrild* Lust at draa ok wille sij
Om han ey tiänte wäl en Grufwe-Dräng at blij.
Han hade hört at ther then Swenske *Venus* födes/*
Hwar Timma/ Dag ok Stund/ ok Modren aldrig ödes/
Män altijd hawand-tiok å nyo föda kan/
En ny/ ok åter ny/ ok allesteds en an.
Han drog åstad/ kom dijt/ kleeff neer i mörka Gruwan/
Ok hijskna åt thes Gaap/ bleff endlig rädd om Luwan/
När han i Diupet kom/ lell gekk han famland foort/
Til thes han nådde fram til en hög fahrlig Oort/
Hwar salta Watne dröp/ uppå hans lilla Skalle/
Men hwad meer fahrligt war/ så gifwen akt på Falle:
Thet war en mörker Groop/ som war full något lång/
Men intet myckit bred/ diuup/ lijkwäl temlig trång:
Alt op i Bredd war hon aff salta Watne fuller/
Som småningom flööt dijt/ förutan Bruus ok Buller/
Then stakkars *Astrild* föll framstupa heelt dijt in/
At Bredden skrapa't af hans Näsa Hud ok Skinn.
Ther låg then arma Pilt/ dok råkad' han aff Slumpen/
I thet han plaska fram/ på sidan GruwePumpen?
Då kåsta thet först på/ han pumpad innan kort
(Så taalt han för sig Siälff) lär thet här bliwa tort.
Men fåfängt war hans Hopp/ dij han kom ey på Grunde/
Emedan som han trött ey mehra pumpa kunde/
Då war han illa ställt/ ok uti största Nöd/
Dok Lykkan honom då som snarast Handen böd.
Dy i thet samma kom en Man som Gruwan åtte/
Fekk sij den nya Gäst/ ok fråga i hwad måtte
Han hade kommit dijt/ men *Astrild* swara så
Ach! lätt mig torka mig först/ sen skall I't förstå
Dy iag nu ryß ok fryß/ ok hela Kroppen skälwer/

* *Venus* ♀ är hoos *Chymistren* Koppar.

9 *then Swenske Venus* den svenska kopparen
16 *hög fahrlig* synnerligen farlig
29 *dij han kom ey på Grunde* ty han kom ej till botten
33 *åtte* ägde

Jag hawer Wattn fått i Magan ok Inälwer.
Dy fördes han med hast dijt hwart Maaßugnen bran
Hwar han en stooran Eld som Funka för sig fan.
Han torka Sig först Sielff/ seen Bogan ok sin Skäkta/
Med hwilke han kan alt hwad som han wil bemäkta
Seen såg han på alt hwad ther giordes: ingen ting
Lät han oskådat blij/ löpp här ok ther omkring
Han gaff på Rosten akt/ såg åt hur Malmen smältes/
Hur Gåårkoppar mäd Watn i runda Skiwor fältes;
När han nu hade sijt/ alt hwad han wille sij/
Thet faller alt för swårt för mig at kunna blij
En Gruw-Dräng/ som iag först när som iag hijt kom ärna/
(Så sade han/) Lijkwäl så wille iag full giärna
För hwad som mig är skedt/ betee min Tacksamheet/
Men weet ey wäl hwar mäd/ dok ja sij här iag weet.
Strax spent han Bogen op ok skiöt så at thet Funka/
Ok Pilen drabba wist/ så Elden tog på siunka
Neer i Bruuks Herrens Bröst: Så giör iag Eer til Träll
För thet j giord mig frij (sad' *Astrild)* ok fahr wäll.

O! sälle Träldoms Ook som I nu hawen funnit
Herr Trotzig! sedan som Eer *Astrild* öfwerwunnit/
Thet iag med Glädie spör/ the Boijor som I bär/
En Dygdfullkommeen Möös troobundne Hierta är.
Som binder Edert fast/ ok giör Ett utaff Twenne/
I thet på lijka Wijß/ Eert Hierta binder Henne.
O! frija Fängselband! O liuwe Träldoms Last!
Som utan Kied ok Band twå Siälar fester fast!
Hör Himmel hwad iag beer ok aff alt Hierta önskar/
Giff at Herr Trotzigs-Huus ewärdeligen grönskar/
All AwundsMan til Trots; ok lät dit Nåde Regn
Bedugga Them mäd alßkiöns Signelse/ tin Hegn

40 *Funka* lyste sprakade (namnallusion)
41 *Skäkta* pil
45 *Rosten* smältugnen
46 *Hur Gåårkoppar mäd Watn i runda Skiwor fältes* hur den renade kopparen fälldes ut med vatten i runda skivor
54 *tog på siunka* började sjunka

Beskärme thetta Paar/ at thet må fruktbart Funka:
Ok mäd Dygd-Plantor groo ok öwerlykligt prunka
Lät Sämia/ Frijd/ ok Roo/ i Kärleek boo them när/
Hör Herre hwad iag beer ok giff hwad The begär.

70 *Dygd-Plantor* barn

X

Lille Astrilds Stora Makt

uppå
Then Ähreborne Wälaktat ok Wälförståndig

Herr JACOB Brandberg/

Wälförnähm Kiöp- ok Handelsmans i thenna
Kongl. Hufwud Staden Stockholm.
Så ok
Then Ähreborne ok mykkit Dygdrijke Jomf:

Jomfrus SARA Kinmund.

Wälprydde Hedersdag den 18. *Junij Anno* 1672.
I Hastigheet upsatt aff en

Wälwillig Wän.

HWem är som inte weet hwad *Astrilds* Makt kan giöra?
Then Himmel/ Sky ok Jord til Samdräkt weet at föra?
Hwem är som undrar sig om Wälde som han haer?
Knapt En/ ell' ingen; Hwij? dy thet skeer alla Daar.
Dok är'et Under wärdt/ dy han allena binder
The Demantfaste Band (fast om han hålls för blinder)
Som håller alt ihoop; på hwilken lijk en Muur
Sig stöder Ett ok Alt/ Alls Warnad ok Natur.

Efter Hbl; hos S nr XXVIII.

Jacob Brandberg (1640-talet–1674) var handelsman i Stockholm och bördig från Hudiksvall; Sara Kinmund var dotter till den från Skottland inflyttade handelsmannen i Stockholm Hans Kinninmundt.

2 *Samdräkt* endräkt: syftar troligen på himlens äktenskap med jorden genom regnet
8 *Alls Warnad* alltings vårdnad eller hägn

Han är Root-Orsaak till/ at höga Solen giffter
Sig mäd then nedra Jord/ ok Alskiöns Säd vthskiffter
Aff hwilkom Örter/ Gräß/ ok Frukter wexa fram/
Som föder Man ok Diuur/ wildt/ spakt bå Warg ok Lam
Han håller Siön i band/ at ey thes swälland Wågar
Sitt gränßmåhl öfwergå; at Jordens Grund eld-lågar
Ey Menniskian til Meen/ utaff sin dolde Rumm
At *Æolus* skarpt hwäs/ ok blifwer åter stumm:
Thet tunga Wärdens Kloot han utan Stoder stöder/
Ok giör hwad wedrigt syns/ til Systrar ok til Bröder
Han skiöter hwad som blijr/ så wäl som hwad som är/
Han Himmel/ Jord ok Alt lijk *Atlas* Axel bär.
Hans Makt hoos Hedna Höß blijr mykket stoor beskriwin/
At ingin Wåld ok Makt ounderkuwat blijwin
Ey theras Gudar siälff/ han haer i Segerpråål
Beherskat all' i hoop/ ok nått thet högsta Måål.
Hans Boga när han spänd/ kund mäd en lijten Skäkta/
Thors Wigg mäd brinnand Eld bewäpnat/ öwer-mäkta/
Ey kunde Odens Swärd/ ey kund hans Brynia blå/
Moot *Astrilds* lilla Pijl i minstonne bestå.
Fast *Orpheus* Helwits Put ok *Pluto* mäd bewekte/
At han *Euridicen* åt honom intet nekte;
Lell haar *Apollo* siälff ok hans Konst Mester-Speel/
Hoos *Astrild* intet hielpt/ ok hisklig slagit feel.
Neptunus siälwer haer i kalla Watne brunni/
Siälff *Pluto* hawer ok lill *Astrilds* Wälde funni/
Ey finnes någon Gud som icki Hedna Skiäl/
Vti the Gamblas Tijd/ haer giort til *Astrilds* Träl.
Then store *Jupiter,* måst offta sig förandra/

14 *Jordens Grund eld-lågar* att jordens grund (inte) flammar upp
16 *Æolus* vindguden
18 *wedrigt* motsträvigt
20 *lijk Atlas Axel* Atlas var en jätte som i grekisk mytologi bar himlavalvet på sina skuldror
21 *Hedna Höß* hedenhös, hedningarna
25 *Skäkta* pil
27 *Brynia blå* (Odens) blå svärd
29 *Helwits Put* helvetets djup; *Pluto* dödsrikets gud
35 *Hedna Skiäl* hedniska bevis eller intyg

Ok uhr sin Gudligheet/ i andra Hamnar wandra:
Snart lijk *Amphitryo,* snart Gull-Regn/ snart en Swan/
Snart Tiuur ok Oxe lijk/ som Astrild wille haa'n.
Bleff ey *Proserpina* utaff *Plutone* röfwad?
Ok *Ceres* mykkit swårt för hennes skull bedröfwat/
Hwem hafwer *Thetys* til *Neptunens* Rijke brakt?
Hwad annat? ingin ting/ än *Astrilds* Under-Makt.
Hwem twinga *Phoebum* så sin *Daphne* til at fölia?
At han sin Kärleeks Brand för ingin kunde dölia.
Giord ikki *Astrild* thet; ja mykkit anna meer
Om thet skull räknas op/ så funs otalig fleer.
Han hafwer Moer sin siälff stolt-modlig Segerwunnit/
Ok så Krigs Guden *Mars* mäd Kiärleeks Kädior bunnit/
Han aktad' ingen gran/ ney ey thet minsta Korn/
At *Mavors* ok hans Moer satt på *Vulcan* twå Hoorn.
Han twingad' *Herculem* at blifw' en Tienste Kwinna/
Ok hoos sin *Omphalle* mäd Frustusmälron spinna/
För Klubban bruka Teen ok Sländan. O hwad Makt
Kan *Astrilds* öfwergå! Ey någon. Dy tag akt/
Hwad han än daglig giör/ om wij't man wele märka/
Så kunna wij rätt wäl sij/ hurr han går til wärka/
Jag höör at han heel nyß här hoos oß i U p l a n d
Haer giort et artigt strek ok satt et B ä r g i B r a n d
Som brinner mykkit mehr ok mäd en större Låga/
Än *Hekla* ok *Vesuv,* ell' *Æthna:* mäd sin Boga/

38–40 *i andra Hamnar wandra: Snart lijk Amphitryo, snart Gull-Regn/ snart en Swan/ Snart Tiuur ok Oxe lijk* överguden Jupiter förvandlade sig till Amphitryon av kärlek till dennes hustru Alkmene, till guldregn för Danaes skull, till svan för Ledas, till tjur för Europas och till oxe för Ios skull

41–42 *Proserpina, Ceres* dödsguden Pluto rövade bort den unga Proserpina (Kore) som sedan sörjdes hårt av modern, frukbarhetsgudinnan Ceres (Demeter)

43 *Thetys* havet blev Thetys' hem sedan hon gift sig med en havsgud

45 *Hwem twinga Phoebum så sin Daphne til at fölia* syftar på hur Febus (Apollo) älskade nymfen Daphne

48 *funs* funnes

52 *At Mavors ok hans Moer satt på Vulcan twå Hoorn* Astrilds mor Venus bedrog sin man, smidesguden Vulcanus, med krigsguden Mars

53–54 *Han twingad' Herculem at blifw' en Tienste Kwinna/ Ok hoos sin Omphalle mäd Frustusmälron spinna* Herkules blev så förälskad i den lydiska drottningen Omfale att han klädde ur sig till flicka och satte sig att spinna bland hennes tärnor

60 *satt et Bärg i Brand* syftar alltså på brudgummen Brandberg

Haer han Gudinnan seen som Bärget hafwer kiär/
Ok intet önskad mehr än kunna wara när
Om i alt Nödefall hielprijkan Hand at räkka
På thet at Hoon Bergs Brand kund någorlunda släkka
Then haer han sargat hååŕt/ men som iag elliest höör/
Så wil slätt ingin troo at hoon aff Såre döör/
Dy Hoon haer fått i Dag/ seen hoon aff Siukan trötter
Ok nästan Orkelöß/ bå Läk- ok Styrke Rötter
Som kostlig finnes ok mitt på B r a n d B e r g e groo/
Dy kan man säkerlig ok utan Twiflan troo/
At thetta B r a n d B e r g först lär *Nymphen* Läkdom gifwa
Ok hon B r a n d B e r g e s Brand alt småningom fördrifwa/
Så bliwer bägge Twå rätt wäl til rätta brakt
Hwem är som då ey will förundra *Astrilds* Makt?
H e r r B r u d g u m I är säll/ man böör Eer lykklig heeta/
Som mäd så wettig Konst haer wist sig Läkdom leta
Som swalkar Eder Brand/ ok står som Bärge fast/
I Moot ok Mädgång mäd bär tåligt Olycks Last.
THen Högste sign' Eer Säng/ Eert Wisthuus/ Bool ok Bullar/
Ok lät utaff Eer Brand/ sij många små Bergs Kullar;
GVD lät Eer Kärleeks Eeld i fullan Låga stå/
Til thes I bägge Tw til Sions Berge gå!

70–71 *bå Läk- ok Styrke Rötter Som kostlig finnes ok mitt på Brand Berge groo* kan läsas som att det finns medicinskt verkande rötter på berget men också som en erotisk anspelning

82 *Bergs Kullar* barn (till Brandberg)

XI

Nyeste Nya *Extraordinarie Aviser,*

Som sidst med
Then Flygande/ Farande/ Gående/ Stående/ Ridande
Bidande ok serdeles

Simmande *Postilion,*

På ett mykkit Hederwärd Bröllop/ som war i Fahlun
den 16. *Julij Anno* 1672.
öfwerskikkades
Aff
Postmästaren vti
PARNASSO.

GO Wänner weet I hwad? wist will I någo weta/
Ok kan skee någo nytt/ kom I behöff' ey leta
I *Almananak, Courant, Aviser,* ell *Gazett,*
Gien wäl gran akt på Mei/ at I förstå mig rätt.

Vtur Turki.

Skriw's så/ at ther en stooran *Bassa*
Sig hawer nys opreest/ med Spiut ok Skiekter hwassa/

Efter Hbl, »Måd» på r 51 rättat till »Mäd»; hos S nr XXIX.

Skriften är utformad som ett tidningsnummer, med skämtsamma utrikes och inrikes nyheter, och tidningsutgivare var vid denna tid just postmästaren – den i Stockholm, inte den på Parnassen. Brudparets namn är inte nämnda i titeln för att inte störa tidningsfiktionen. På rad 79 får man veta att brudgummen heter Skay och känner de båda tidigare besjungna Trotzig och Brandberg. Ungefär ett år senare skriver Lucidor i gravskriften över Peter Schaey i Arboga (nr XXVII) att han fått brev om att han nu måste skriva »Lijke-Klagor» i stället för att lyckönska till en »liten Schay»: det framgår där att den döde är far till den här aktuelle brudgummen.

Den avslutande franska dikten är en erotisk gåta på temat 'kärleken som ett krig' som berättar om hur man gör soldater.

6 *Bassa* pascha
7 *Skiekter* pilar

The rädes ok ther hoos/ at alla *Bassars* Trop/
Lär innan kortan Tijd moot *Sultan* resa op.

Vtur Poln.

Så får Polakken Mod at han ey mehra fruktar/
At Turken nosar dijt/ hwar besker Kruutröök luktar/
Men wågar han sig sta/ iag swär wed Kåpan min/
Polakken ropar strax Sabito Skurvvisin.

Från Rom.

Är thetta nytt mäd sidsta Posten skriwi/
At Klemmet Påwen är heel Ertz-*Catholisk* bliwi/
Ok hwad som ännu mehr/ will ingen *Cardinal*,
(Som Bonden giör hoos oß) ther rijda i Klöff-Saal.

Från Lisabona.

Hörs (hwad billigt är en Ynka)
Ok hwar åt hwar ok een bör billigt Pannan rynka/
För thet at ther i Åhr/ ey mältes något Malt/
Ok Maskana skämt bort en äwig hoop med Salt.

I Spanien.

Är gott kiöp på Skomakare Lästar/
Men nästan någo dyrt/ på *Lusitan*ske Hästar/
För Östanwäder skull/ som ther i thenna Wåhr/
Åt Wester hawer blåst/ ok reda många Åhr.

Uhr Holland.

Hawer man ey mykkit gott som duger/
Hur' wäl än inte alt är sant hwad Folke liuger.

14 *Sabito Skurvvisin* 'Zabity skurvysyn', ungefär: genompiskade lymmel
17 *heel Ertz-Catholisk* helt ärkekatolsk
19 *rijda i Klöff-Saal* rida i klövjesadel; syftar troligen på berättelserna om påven Clemens' lysande intåg i Rom 1670
23 *mältes* mältades
24 *en äwig hoop* en massa
26 *Skomakare Lästar* skomakarläster
27 *Lusitanske Hästar* Lusitanien var ända sedan antiken berömt för sina fina hästar
32 *Folke* folket

Cornelis skriwer så/ som ok så andra giör/
At mästa Folket ther uthaff Fransoser döör:
Ther talas ok så om en hoper andra *Choser,*
Ok at i hwart et Huus i *Utrecht* är Fransoser/
Seen mäls/ at mången haer rätt fram för SkänkenSkans/
Sig sprungit heelt ihiäl/ uthi en Hollandsk Dans.
Therjempte skriwes mäd/ at the förleden Sommar/
Ha fåt kostligt Gewürts/ ok andra Läkedomar
Uhr Holsten/ som med Makt kan hielpa stå emoot/
Fransosren, ok näst GVD fördriwa samma Soot.

Uhr Tyskland.

Allestans förnims at ÖsterRijke
Befruktar at the snart tord bliwa Hålland lijke/
Ok få siälff samme Soot/ män som thet bliwer sagt/
Så haa the til Beskärm på Reinströms Gränsen lagt:
Tålff Tusend Tyske Män/ som all ond Lufft affwäria/
Mäd Piller utaff Bly (hwad Landet will förhäria)
Purgera Mästerlig en Tysk-Fransösk Natur/
Mäd artigt Kwastebad ok serdels konstig *Cur.*

Uhr Engeland.

Hwad ifrån Engeland för thenna tijden skriwes
Är lijtet/ all then stund mäst akt på Flottan giwes

34 *mästa Folket ther uthaff Fransoser döör* Holland hade framgångsrikt angripits av Frankrike på våren 1672 – men orden syftar också på 'fransoser' i betydelsen syfilis eller franska sjukan
35 *Choser* saker
36 *Utrecht* fransmännen hade den 30 juni hållit intåg i Utrecht
37 *SkänkenSkans* Schenckenschans, en fästning i Geldern som i juni 1672 togs av fransmännen
40 *Gewürts* (medicinska) örter, men även en ordlek på generalen Paul Würtz, som hade varit i svensk och nu gått i holländsk krigstjänst
41 *Holsten* Würtz kom från Schlesvig-Holstein
46 *samme Soot* d.v.s. fransoser eller franskt anfall
47 *Reinströms Gränsen* gränsen utmed Rhen
49 *Piller utaff Bly* blypiller (medicin) och samtidigt kulor
50 *Purgera* rena
51 *Kwastebad* risbastu

Ok nästan hwarien Dag när som the är i maak/
Så höres at ännu ther drikkes styft Tobaac.

Uhr Dannemark.

Wår Granne Danske Man han sitter ännu stilla/
Ok ynkar såsom fleer at thet går Somblig' illa.

Muscow.

Bekymrar sig rätt föga litet throm/
Ok är aff Hiertat glad at Turken inte kom.

Utur Frankrijke.

Skriws/ (hwem hörde nånsin Makan)
När the will haa een Knekt ell' Ryttare/ the skakkan
Strax utaf somma Trän som slika Frukter bär/
Hwem är i Wärden säll mehr än *Fransosen* är?

I Stokholm.

Får man minst hwad företagas höra/
Ok weet iag ingin ting/ än at the Bröllop giöra
Then då/ ok då en an lill *Astrild* låter sij/
At han opfyller hwad aff Oden öde blij.

Från Fahlun.

Som iag nu förstår at man ther finner
En serdeles *Magnet,* som fast osynligt brinner/
Ok draer en an *Magnet,* från Stokholm til sig dijt/
Som the från Fahlun först/ bleff dädan dragne hijt/
Herr Tråtzig ok så seen Herr Brandberg som här gifta/
Herr Skay han drages dijt/ sij så kan Kiärleek skifta/
Ok från en fierran Ort *Magnet*-lijk Hiertat draa
Så reesa twå sin koos/ then tredie draar å sta.
O stora Under-Makt/ O liuwe Kiärleeks-Wälde/
Som först i forna Tid all ting raa-rätlig stälde/
Hwem kan beprijsa nog tin otruglige Twång/

56 *drikkes styft Tobaac* röks rejält med tobak
72 *hwad aff Oden öde blij* vad som av Oden (som krigsgud) blir förött
75 *Magnet* syftar på bruden
83 *raa-rätlig* i rätt ordning

Ey *Orpheus* som mäst liuft aff alla *Skalder* sång.
Jag sluter här min Skrift ok beer mig ey förtänka/
At iag på thenna Dag ey bättre Rijm kan skänka/
Hwad som iag skriwit här är Gästren til een Lust/
Ok ey aff ondo giord; Then Högste wend' all Pust
Ifrån Herr *Scayens* Dörr/ at han kan Säll-Rijk liwa/
Then Högste gode GVD/ han täkte nådigst giwa/
Hwad thetta liuwe Paar siälff önskligt bedia will/
Then som Dygdälskand är han säije Ja ther till.

HERre som all Ting båå styrer ok råder;
Giuut tina Nåder
Uthöfwer thetta wälsignade Paar;
Sign' ok wälsigne alt hwad thet begynner/
Himliske Faer
At alt hwad Ond ok Olykkan förswinner.
Lät thetta Bande som Du siälff samknutit/
Ey bliwa brutit/
Lät them Säll liwa/ til thes at The nåår
Nestoris Åhr.

TOut le Monde fait la guerre
Et se batte bravement
Sur la Mer et sur la Terre
Sur les deux grands Elements
Puisque tous portent les armes
Vous le voulez faire aussi
Par couroux Eux, Vous par Charmes
Et sans aucun deplaisir.
Vous n'hasardez pas la Vie
Vous mesprisez le Canon
Nargue de l'Artillerie
Vous voulez estre Dragon
Vous estes bon Mousquetaire
Vous montez bien á Cheval

103 *Nestoris Åhr* enligt Homeros blev Nestor tre människoåldrar gammal

Mais pourquoy? Vous sçavez faire
Bien; quand les autres font mal.
Vous scavez sans Canonade
Briser sans briser le Fort
Enfoncer les palisades
Faire trèves, faire Acord:
Vous faites crever la mine
Dans un fort plaisant Combat
O tres hereuse ruine!
Ainsi fait on des Soldats.

XII

Giäst-Buds-Lust
ok
Lykönskans-Skåål/

vppå
Hans Kongl. May:tz Högtbetrodde *Residentes Secrete-*
rare widh Danske Hofwe/
Then
Äreborne/ Högaktad ok Wälbetrodde

Herr Johan Giliusson/

När Han
med
Then
Ähreborne ok mykkit Dygderike *Matrona*

Hust. Margareta Swaab/

I Fahlun
Hederligen sammanwigdes/
Effter Begiäran
i
enfaldigheet/
med skämt wälmeent
öfwerräkt:
Aff

En Williefärdig Wän.

Anno 1672. den *Julij.*

Efter originaltrycket i KB (kvarto); hos S nr XXX. Tryckfelet »enfaldigheeet» i titeln rättat.

Johan Giliusson (Tollet) (1626–1684) hade varit landssekreterare i Örebro och residenssekreterare vid danska hovet; blev 1675 landssekretare i Falun, där han ägde hytta och masugn, och konststatsinspektör i Stora Kopparbergs bergslag 1677. Margareta Swaab var änka efter handels- och rådmannen i Falun Hans Hansson Brander.

I titeln har datum för bröllopet utelämnats. Andra källor tidfäster det till 2 augusti 1672.

Q F F Q S:

Sij här then sälle Dag/ then mången så förlänktar/
Ok mäd hiertkwälliand Suk/ titt Tårar/ efftertränktar/
Then som mäd Lyckans Färg mäd skiäl Hwijt teknas böör/
För thet at han med sigh alskiöns good Lycka för;
Bort Swarta Sorgen/ bort/ Suck/ Pust ok alt Miſsnöie/
I ställe träden fram/ Frögd/ Glädie/ Lust ok Löie:
Hwad någnsin Gamman gör/ Smeek/ Leek ok liufwe Speel/
På thet at hwar ok en aff Glädien får sin Deel/
Jagh som är ey tilstäds/ iagh gläder migh i tankar/
Ok sijr lijk wor' iagh thär/ hwad Lust hoos hwariom wankar/
Dy först så sijr iagh en stoor Bröllop-Gudars Tropp/
Ok huru *Hymen* främst Brudfaklan tänder op.
Seen syns Herr *Giliusson Adonis* lijk fram träda/
När *Venus* honom först/ wil mäd sin Närwist gläda/
Män Bruden som iagh sijr/ långt *Venus* öfwer går
I fägring/ lijk om Daen Stiernhopen skijnlös står/
För Solens stora glans/ och gyllen färga strålar/
Som theras tinter lius mäd större blåß vthmålar.
Til *Phoebus* lutar sigh (at kyssa *Tethys)* neer/
Ok Nattens mörkre them sit förra Lius gien geer.
Så lyser Bruden og emellan Jord'ske Stiernor/
Som Hennes fölgskap är the liufwe Himmels Tärnor/
Jagh menar ädla Möör som kring om Henne stå/
Lijk Himlens SilfwerBlåß mäd sin *Diana* gå.
När som iagh tänker på the skiöne Ögons Lågor/
Så är iagh wäl tilfrijds/ at wara frij från Plågor/
Som *Astrild* tänder op/ när som man slikt får sij/
Förthenskuld tyks migh then (från skottet långt) bäst frij.

Q F F Q S utläses 'quid felix faustumque sit', 'måtte det ske i en lycklig stund'; en gammal romersk välgångsönskan
10 *hoos hwariom wankar* finns hos var och en
12 *Hymen* bröllopsguden
13 *Adonis* den sköne yngling som var Venus' älskling
18 *tinter lius* tindrande ljus; *vthmålar* överträffar
19 till dess att solen, Phoebus, lutar sig ner för att kyssa havet, här havsgudinnan Thetis
24 *Diana* mångudinnan
28 *skottet* Astrilds pilskott, som tänder kärleken i hjärtat

Dy hwem kan lofwa vth (når sådne Jord-Gudinnor/
Som Drotningar aff Dygd/ aff Blygd/ Fägrins-Förstinnor/
Mäd Kiärleeks-Liungant Syn/ fast moot sin willia nå:
Ens Siäl) at Ögnaskåt ey tänder Eld ther på?
Men hwart förwillar sigh min tanka? Hwart vth länker
Min hijt orimlig Rijm? at iagh förmycket tänker
På slijk osämligheet/ som ey mjn ringheet bör/
Dy wänder iagh igen til then som migh förför:
Til *Astrild* som Herr *Giliusson* haer öfwerwunnit/
Ok giord så at en Swaab ok Perla hafwer brunnit/
Then sijr iagh huxand mehr vplåga bägges Brand/
Ok fästa (som han fäst twå Hiertan) Hand i Hand.
Han myser Munn ther åth/ ok synes mykkit glader/
At en Swaab skal blij Moor/ Herr *Giliusson* blij Fader/
Han är en hufud Luur/ och haer sit gamla Lagh/
Ja tors full nästan wäds/ han skiuter fleer i dagh.
Män hålt hwad sijr iagh mehr/ är't ei *Comus* then feta?
Som sijr rödbrusot vth/ aff Koke-Spisens heta.
Hwad föllier för en radh mäd stekt ok sudin Maat?
Hwart skal the wägen ta mäd sådan hoop mäd faat?
Skull' *Ahasverus* här mäd sine Herrar äta/
Så had' the ey behooff för Swältan til at träta/
Här kund' *Apicius* Kräsmäte nogsamt nå/
Ok siälff *Caligula* sin Maathofwa rätt få.
Här finnes Höns ok Giäß/ Lam/ Ox ok Kalfwestekar/
Månghanda Fogel slaag/ hwar nånsin en på pekar/
Järp/ Tieder/ Orrar/ Höns som komm från Kalikuth/

35 *osämligheet* otillbörlighet
38 *Perla* anspelning på brudens förnamn; lat. *margarita* betyder 'pärla'
39 *huxand* i andanom
43 *hufud Luur* stor filur
44 *wäds* slå vad
45 *Comus* personifierade i romersk mytologi gästabudets fröjder
47 *sudin* kokt
49 *Ahasverus* syftar på den Ahasverus som enligt Esters bok i Bibeln höll ett gästabud i 180 dagar
51 *Apicius* berömd romersk läckergom; *Kräsmäte* lystmäte
52 *Caligula* romersk kejsare, känd för sin vällustighet; *Maathofwa* vederbörliga ranson
55 *Höns som komm från Kalikuth* kalkoner

Maat-Guden hafwer här flyt alt sit Wisthuus vth:
Hiort/ Harar Rådiuur alt huad som en wil begiära/
En lijten Grijs ok stoort Swijn tår ha samma ähra/
Ey är här heller glömt/ *Potage* ok *Fricasse*,
Som ätes hur' man wil mädh eller vthan Skee!
Paste mått' vara mäd ok allahanda arter/
Konstskurne/ trind/ aflång Prunell- ok Mandel-Tarter/
Arm-Riddar fins ey här/ ey heller någon Munk/
Dy Bruden wil ey ha på sit Bord sådan Prunk.
Huad skal iagh om *Confect* ok slijke saker tala/
Huad hafwer iagh ther om rätt mykki stoort at gahla/
Nog ärt/ på ingin ting fins något bräk ell' fehl/
Then haer en Wargewåmb som ther ey får sin dehl.
Nu tykkes mig iagh sijr hur' huar han taar til Knifwen/
Then Slakt the ther med giör/ behöfs ey blij beskrifwen/
Dy hwar weet huret plä gå til i sådant Krijg/
Men lell så måste iagh här billigt vndra migh;
Mans faten tömes mäst/ alt Qwinnekönet sitter
Bå gran ok fagermätt/ knapt är ther en som gitter
Få maat/ dy nästan alt som för them sättes står
Orört/ til mången bort från bordet hungrig gåår.
Men aldreliufste Möör gien akt på huad j gören/
At ingen Eer får sij när j kom baak om Dören/
När Gran-Jomfrun Eer beer/ så giör I moot alt skiäl
At swara/ Syster tack iagh hafwer ätit wäl/
Troon fritt at alla troo at I förr hafwen ätit/
Förn som I ginge vth/ hwem troor at I't förgätit?
Thet är en gammal sedh så snart the kom i miuk/
Så taga the til sigh en lagom lijten tugg.
Så smakar en godh Dryck vppå så godan Beta/
Men som iagh sijr så höfs ey mykkit längi leta/

56 *flyt ... vth* utlämnat, överlämnat
61 *Paste* pastej
62 *Konstskurne* konstfullt formade; *Prunell* plommon
67 *ärt* är det
68 *Wargewåmb* vargmage
74 *fagermätt* som snabbt blir mätt; det ansågs ohöviskt om kvinnor åt mycket eller visade sig hungriga vid bordet (att det fanns lösningar på detta problem visar fortsättningen)
85 *Beta* munsbit

Jagh tycker sijr iagh rätt at *Bacchus* kommer när/
Ok all slags Wijn ok Öhl/ i Sölff ok Glaas frambär/
Han stankar mykkit swårt/ i thet som han framkryper/
Uhr Källarhalsen/ sijn hurr han aff Swetten dryper/
Ok med et stoort Bokal vthdricker mäst han tåål
Brudgum och Bruden til D a n m a n ok D a n q u i n-Skåål.
Migh tyckes Gästren all' i lijka måtto drikka/
Ok önska thetta Paar/ Siälff-önsklig-grönskand' Lykka.
I skönste *Nimpher* sijn at ey ett Spijßöhls Kruus
I Sokker ok Reenst Wijn förwandlat gör et ruus:
Dy *Bacchus* är en skalk som lijk *Astrild* kan swika/
Ok hans Liufflokning kan man ey altijd vndwijka/
Jagh kan i tankar sij hurr artigt Glaas ok Stoop/
Snart gå i ring omkring/ snart mötes på en hoop/
Snart gå i korß och krook/ til Wijnet går i Pannan/
Då skålkar the för Glaas/ och hålla mäst aff Kannan/
Doch mången håller vth ok sit'r i Bänken fast/
Blijr intet trött fast han haar burit dagsens last/
En annan ragglar snett/ En annan taer på lespa/
En annan somnar bort/ när Grannen taer på gespa/
En siunger vthan röst/ en annan lyster skratt/
Så drifwes Affton bort til thes thet blifwer Natt.
Då förer *Astrild* them som mäd Glaas rund kringskanßa/
Vthi en annan Saal at springa kring ok danßa/
Men om ther någon fins som söker ondt Krakkeel/
Then skal til straff sit ey få höra något speel;
När *Musicantren* nu konstliufligt Strengnen röra/
Då taer huar Vngerswän En widh sin hand at föra
I Danß/ mäd artigt wett/ ok mäd konstdanßwijg Foot/
Ok wända ey igen/ förn the få Kees un Broot/
Då sittes neer på Stool/ då gynna the at snakka/

87 *Bacchus* dryckenskapens gud
89 *stankar* stånkar
91 *Bokal* pokal
98 *Liufflokning* ljuvt lockande
102 *Då skålkar the för Glaas* då skolkar de från att använda glas (eftersom dessa är för små)
111 *Krakkeel* bråk
116 *wända ey igen/ förn the få Kees un Broot* slutar inte förrän de får ost och bröd

Mäd *Complementer* ell' Prunk-ordesätt at takka/
För Äran som han nått/ aff Jomfruns höga Ynst/
Then Han mehr håller wärd än hela Wärdens Winst.
Då stiäles mången Kyß/ dy *Astrild* han är snäller/
Ok weet wäl på huad sätt han vnga Hiertan fäller/
Då gäller Ögneleek/ då krystes Hand i Hand/
Ok mången får *faveur* (så kallas Wänskaps band)
Men hålt! Jagh går för långt/ iagh mått' ey alt beskrifwa/
Ther torde någon wäl på migh låß-onder blifwa/
Aff Swänner eller Möör/ dy är full tegen bäst/
Jagh sijr at The i dagh aff *Astrild* samman fäst/
Från Danseplassen gå/ ok tänka til at huila/
Men *Astrild* som en Skalk/ kan intet vthan smila
Ther åth/ Orsaken weet iagh wisserlig ey än/
Seen *Hymen* dragit haar Sparlakanen igän.
Lucina segger lell at wij thet wäl lär röna/
Hur' Himlen thetta Paar mäd Glädie lär bekröna/
Ok innan Åhre går omkring at wij få sij/
At The som Twå i dagh då läre wara Trij.

123 *krystes* kramas
126 *låß-onder* låtsasond
127 *dy är full tegen bäst* därför är det bäst att tiga
133 *Lucina* den romerska äktenskaps- och födslogudinnan

Lykönsknings-Skåål.

O
gode
GUDh
bewara/
från Fahra/
ok Wåde/
gif Nåde/
åt Brudgum ok Brudh.
Lät them lifwa säll til samman/
Vthan Pust/ i Lust ok Gamman.
Giff them alt hwadh som The begära/
at The må många Frukter bära/
Wälsigne alt huadh som the nånsin före taga/
O gode HERRE GUDh lät nådigst tigh behaga/
huad theras Böoner bee/ wälsigna theras Bord
ok spijsa them altidh med titt wälsignat Ord/
driff bort alt huad som ond kan giöra/
at the aff ingen skada höra/
Lät them lijfwa hell ok säll/
til en senan Ålders kuäll.
O
Gode GUDH/
beskydda/ bewara/
från Fahra/
ok Wåde/
Giff Nåde/
åt Brudgum ok Brudh/
Lät them hela sin Lijfstijd vthi önsklig Frijd ok Roo/
vti Frögd/ ok största glädie/ vtan Olust/ sammanboo:
Signe theras äkta Säng/ ok giff nådigst thet til Lykka/
At förinnan Åhre kring/ wij må lustigt Barsöhl drikka.

XIII

Then lustige Spåå-Dom

som på
Kongl. May.tz Troo Tiänare ok *Canceli* Förwandt/
Den Ährborne/ Wälachtad ok Wälbetrodde/

H.r Johan Wilhelm Stamm/

ok then
Äreborne/ ok mykkit Dygderijke Möö/

J.fru Susanna Emmerichs/

Gladrijke wijgsel Dagh

i Sanning-Skämt
Spådde
all Lykka åt thet Liufwe Möfolket
Genom en Lapp
i Stockholm
Anno 1672. den 12 *September.*

Q. F. F. Q. S.

GOdh Dagh i Wäna Möör/
Som sitten här till samman/

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S, som trycker dikten i sexradiga strofer, nr XXXV. Ett »o» i »höör», r 4, här rättat.

Johan Vilhelm Stamm (1645–c:a 1702), av tysk börd, politieborgmästare i Nyköping 1679, riksfullmäktig för denna stad 1682 och justitieborgmästare där 1687.

Susanna Emmerich (1655–? (överlevde maken)), även hon av tysk börd, dotter till kunglig kirurgen och äldsten i Tyska kyrkan Valentin Emmerich.

Q. F. F. Q. S. 'quod faustum felixque sit', romersk lyckönskningsformel

Huad är thet för tyst glamman
Som ingin aff Eer höör?
Jagh weet fast om Ith' inte troor/
Huad som hoos Eer i Hiertat groor.
Jagh weet alt huad I giort/
Ok huad huar hoos sigh täncker/
Huart Eder hugh sigh länker/
Fast ingin thet för spoort
Jagh weet som En spåkloker Man
Huad Eder händt ok hända kan.
Hwi rånnen I så snart?
Wist will Eer blygd migh näffsa/
At Jagh ey fram skall gläffsa/
Huad intet yppen-bart;
I hafwen ikke thet behooff/
At räddas at iagh är så grooff.
Nå sij! hurr Lijsa flijß!
Hon troor för sant Jagh liuger/
Men om min Konst än duger
So swär Jagh/ få mei Rijß:
At Jagh skall tee thet iagh kan spåå/
Ok allas Lönske ting förråå.
Är ingin som nu will/
En Kyß för mutor gifwa?
Så skall hoon friat blifwa/
Snart! seggen ia ther til/
Will ingin? lijka mykki/ wäll!
(Jagh weet lell huem i dagh slijkt stiäll)
Min Munn blijr så ey nött/
Ok Skägget fahr ey illa/
Dy beer iagh tigen stilla/
Hött är som snarast bött
Then Handen sin åt migh will få/
Skall Lykkan sin rätt strax förstå.
Jagh will widh ändan först

13 *rånnen* rodnar
14 *näffsa* näpsa
19 *flijß* fnissar
23 *tee* visa

Aff Bordet/ påbegynna;
Till thes at iagh kan hinna
Högsätet/ män huad störst
(Ok sedan kan skee aldels glöms)
Måst intet huad som aff migh döms
Till någon ondsko taas/
Jagh skall ey sanning spara/
Dok utan någons fahra/
Geen ther på hijt ett Glaas
Mäd Wijn/ på thet iagh fåår
Spå Andan rätt/ Gutt åhr.
I Jomfru *Lisken* haa
Et mykkit artigt minne/
Men dumt Förstånd ok Sinne/
Dy will Eer ingen taa/
Eer Granne som sijr suhrmuhlt uth/
Weet litet kaaß/ slät intet huht.
Sophia sitter tyst/
Män troen thet ingalunda
Lell låß hoon stundom blunda/
På thet hon må blij kyst;
Jempt henne sitter *Ingeborg,*
Som Kalffskin gaaff/ ok fekk en Korg.
Maria gläder sigh
At wara nätt ok granner/
At min Spådoom är sanner/
Så må j wäll troo migh/
Att Jomfru *Gärtrudh* innan kort/
Lär tappa huad hoon ey haer/ bort.
Catrinken som elß huijt/
Haer swarta såkker-Tänder/
Ok älskar en i sänder/
Christina giör sin flijt
At hoon för andra döllia må/
Huad hennes Öga leker på.
Theriempte sitter then/
Som iagh ey nu will nempna/

54 *Weet litet kaaß/ slät intet huht* man sa 'kas' åt katten och 'hut' åt hunden
60 *Kalffskin* korgen

För dy at iagh haer ämpna/
At hållana för Wän:
Fast om hoon något spåsker är/
Ok *Dorothea* Dårheet bär.
Sij *Sissla* som är Wååp/
Hoon troor för sant ok wissa/
At iagh ey rätt kan gissa/
Thet hoon aff Mate-skååp/
Mehr håller og aff Brenwijn Stoop/
Än aff then besta unga Gloop.
Män *Ingrid* lär full snart/
Blij illa tyfwe-stulin/
Sigrid är wåt ok kuhlin/
Haer Kiärlek lell ospaart.
Lill' *Annika* troon fritt ther på/
I lär En Ißgrå Gubbe få.
Snart had iagh uhr min hugh/
Bort glömt Eer Jomfru *Malen,*
Som är så giffte galen/
At I mäd pokk ok trugh/
Will haa en Man/ ok blifwa gift/
Män j dö Mökärng/ minß min Skrift.
Jagh weet og utan twijk/
Att *Ebba* gammal blifwer/
I fall hoon lenge lifwer/
Ok *Lena* mykkit rijk/
Om hoon får både Gods ok Gull/
Arm/ om hoon giör gield eller skull.
Män under-skiöna Brudh/
I kysksynte *Susanna,*
Eer spår iagh något anna/
I miste wist Eer Skrudh/
Ok på then första Höste Natt/

77 *spåsker* spotsk
79 *Wååp* toka, tokstolla
86 *tyfwe-stulin* tjuvstulen, bestulen
87 *wåt ok kuhlin* fuktig och kall
88 *lell ospaart* likväl osparad (har inte sparat på kärlek)
104 *kysksynte* kysksinniga, kyska

Eer här til kiärste Jomfru Skatt.
Än huksar iagh en ting
At En ung **Stam aff Stammen**
Lär liggia i Moer Fammen/
För'n Åhre går om kring/
Om thet förwist nu drabbar så
Så troon at **Lappen** rätt kan spå.

111 *Moer Fammen* modersfamnen

XIV

Bröllops Skiämt/

När
Kongl. May.tz Tro-Tienare ok *Land-Secreterare*
uti *Scara*borgs Lähn/
Ehrborne/ Wällaktad/ ok Wälbetrodde/

H.r Johan Simonsson/

Medh
Äreborne ok mykkit Dygdesamme

Jomfru/ Christina Jacobs
Dotter. Bratt:

Ereborne/ Wälförståndige ok Laghwijse/

Herr Jacob Larsson Bratt/

Wälförordnade Borgmästares/
kiärälskelige Dotter/
Samman wigdes
Vti
Mariæ Stadh den 20. *Octobr. Anno* 1672.
Skämtat
Aff
En som haer bekymmer
Som
Är-ick*E. L.*ite.

Tryckt i Stockholm åhr 1672.

Efter originaltrycket i UUB (fol.); r 19 »It» är som hos S (nr XXXVII) rättat i enlighet med Hbl. Diktarens signatur tycks denna gång syfta på någon annan person, som han skrivit dikten för, tydligen någon Erik L.

Johan Simonsson, vars födelse- och dödsår är okända, var som framgår av titeln landssekreterare i Skaraborgs län; Christina Jacobsdotter Bratt var dotter till handelsmannen, rådmannen och borgmästaren i Mariestad Jacob Larsson Bratt, som varit stadens riksdagsman 1664.

Q. F. F. Q. S.

NOk må I undra på/
At iagh will *Verser* skrifwa/
Huar stundren äre få/
Ok många Griller klifwa/
Op i mitt skate-boo/
Huar iagh ey som iagh will/
Kan haa min rimme-roo/
Ok *Phoebus* konst ogill.

Jagh hade wäll full-tänkt/
Jagh skulle något sända/
Huad Brudhfolk bör blij skänkt;
Begynning/ Medel/ ända
The fehls/ Brudgummen haar/
Begynnelsen lell good/
Ok bruden medlet taar/
Dy blyr wist ändan godh.

Men iagh beer om til gifft/
Dy Pennan intet duger/
Troon I't ey? läß min Skrift/
Ok sijn at Jagh ey liuger/
Här bullrar *Bachus* Folk/
Ok om I troo migh sann/
Så finnes mången Holk/
Som rijmlust störa kann.

Jagh tänkt at tala först/
Om huad här alla tala/
Om Turck ell Polak störst?

Q. F. F. Q. S. den romerska lyckönskningsformel som så ofta inleder Lucidors bröllopsdikter från dessa år
5 *skate-boo* kan syfta både på diktarens bostad och hans skalle
8 *Phoebus konst* skaldekonsten; *ogill* oskadd, i fred
9 *full-tänkt* säkert tänkt
13 *fehls* fattas
16 *blyr* blir
19 *I't* I det
23 *Holk* drinkare

Huarom så många gahla/
Jagh tänckt' att skrifwa huad
Här händer/ ok är händ/
At giöra Laghet gladh/
Män hughen går förwänd/

Then rike *Mogull* waar/
Uti min Penn' ok Tankar/
Ok huad som *Tzina* haer/
Män Pennan kastar Ankar/
Fördij mit bleka bläk/
Ey tahl-lijkt flyter fram/
Ok tidhen mädh haer bräk/
Ok Jagh Siälff räds för bann.

Lell will iagh säya ett/
Som i wäll lär få weeta/
(När som thet först är skett)
I fall i welen leta/
När åhre omkring går/
At Bruden uti skratt
En liten Jahnson får/
Herr Simonson En Bratt.

Jagh som en ärlig Dräng/
Beer at alt wäl må lykkas/
Ok at widh ung Moors Säng/
Röö Skålan bra må drikkas/
Dok at iagh lijka så/
(Som gammal uti gåhl/)
Må Barne Foten få/
Ok supa Barsängs Skål.

Du gode gamle Gudh/
Hör nådigt thenna Bönen/
At thenna kyske Brudh/

35 *Tzina* Kina
52 *Röö Skålan* skålen för ungmor ur den förgyllda silverskålen
55 *Barne Foten* godbitar vid barnsängsölet; när man tog med sådant till de hemmavarande påstod man att barnet haft det med sig, bundet vid foten.

Snart må få älskhoghs lönen/
WälSigne thetta Paar/
Mäd alskiöns rijkfult mått/
Ok alt gott huad the haer/
Mäd gott ok öfwer gott.

Män Lille liufwe Mör/
I törß migh wäll förlåta/
Sei Gentor om iagh töhr/
Fram stella någon Gåta?
Kan ske at någon här/
Bland hoopen/ som blijr wredh/
Then som här onder är
Göör Gåtan först beskedh.

* * * *

GIssen huad som intet är/
Som lell döör/ ok seen Frukt bär/

* * * *

GIssen huad i hast/
Som icke wara kan/
Och gienast fallner fast/
Och bär doch Fruchten fram.

Gåtans lösning är tydligen en kyss – men meningen är ju den att man först skall tänka på något mera oanständigt.

XV

APOLLOS
Domm

Emillan
Themis ok Frigga

Angående
Högst Lyk-sälle
Gifftermåle som
Kongl. May.tz Troo-Man ok *Assessor* uthi
then Högl. Kongl. Swea Rijkes Hoffrätt
Then Ædle ok Wälborne Herre/

Herr Gothard Strijck/

Til Mörsel/ SkogzEkeby och Norby/
Mädh
Ädl ok Wälborne Jomfru/

Jomf. Christina Ribbing/

Til Österby och Wahlstadh/
Lykligen ingek den 12. *Februarij* Åhr 1673.
affsagd uppå *Parnasso*
Ok til Begges
Frögdrijke Wijgsel-Dagh skyldigst öfwersändt
Aff
En åhörare i *Parnasso.*

Trykt i Stockholm aff Hans Georg Eberdt/
Åhr 1673.

Efter originaltrycket i KB (kvarto); hos S nr XLI. Fyra tryckfel har rättats: r 10 »sonder», r 25 »Opa», r 48 »radd'» och r 188 »A».

Gothard Strijck (1634–1692) var bror till Elisabetha Juliana som Lucidor skrivit en gravskrift över 1671 (nr VII): han var assessor i Svea hovrätt och blev 1688 landshövding över Västerbotten; Christina Ribbing (1650-talet–1705) var dotter till landshövdingen i Växjö Gustaf Ribbing och Christina Pauli.

Även denna bröllopsdikt inleds med den romerska lyckönskningsformeln.

Q. F. F. Q. S.

HUi är *Thalia* tyst hui orkar Hon ey siunga
Om *Hymens* blåß som förr/ Huem hemmer Hennes Tunga
Hui lyder Hennes Speel ey mäd Liufft Liudh/ huem haer
Then Makten at Han kan *Thalias* makt förtaa?
Jagh nödgas nu Hoon tyst Siälff ok så stilla tiga
Dy utan Hennes hielp tord Jagh heel ynkligt giga/
Jagh hafwer frästat åth thet tager inte Lagh/
At giöra huad som är *Minerven* til Mißhagh.
Jag wrider högt ok diupt mitt Spels osamse Strenger
Kan lell ey Sam-Liudh få fast wåld them sönder spränger
Dy hafwer Jagh försökt at mäd en Brudlofts Dickt
På thenne Högtijds Dagh tee fram min börlig plikt.
Men fåfängt alt i hoop/ min Skald-Konst är förswunnen/
Ok *Hippocrenens* Krafft uth dämpat ok bortrunnen.
Ey hielper thet at Jagh *Apollos* hielp begier/
Dok lysten granligt till på huad Ord-saken är/
Mercur haer migh then sagt (när Jagh satt diupst i Tankar/
Ok tänkt at hissa Segll/ män måste kasta Ankar)
Huem som then samma will aff migh igen förstå
Gifw' akt uppå mitt Tahl dy Majen Son sae så.

När Jagh ey länge seen måst Gudarne samm-ropa
Ok The 'ti *Jovis* Saal woor komne all' i hopa
Huar Golfwet aff Kristall ok Hualfwet aff Saphir/
Mäd tusend Färgo slagh beblandat/ huar man sijr
Klaar-glittrand *Jaspis* mäd *Opal* ok *topas* Strålar
Huar som Turkoß/ Rubin å Demant Weggiar prålar/
Ok huad som ännu mehr oskattlig kostbart fins:
Dy Gull som är guhl mull ok jordiskt ther ey syns.

1 *Thalia* komedins sånggudinna
2 *Hymen* bröllopsguden
7 *Jagh hafwer frästat åth thet tager inte Lagh* jag har försökt, men det går inte
8 *Minerva* var vishetens gudinna
14 *Hippocrenen* inspirationens källa på berget Parnassos
15 *Apollo* skaldekonstens gud
17 *Mercur* Merkurius, gudarnas budbärare och härold
20 *Majen Son* Merkurius var son till Maja
22 *Jovis* den latinska genitivformen för Jupiter, den högste romerske guden

Huar togh sitt rätta Rumm ok gifwne Heder Ställe;
Dok händet ey weet Jagh aff huad för ett tillfälle
At *Jupiter* ey strax som andra Gudar komm
Dy satt huar tyst förr sigh ok huxsa twijksamt om
Huad som ther skulle skee/ när Jagh sågh Frigga brinna
Moot *Themis* aff wredsmodh/ dok kan Jagh ey besinna
Huem trätan gynte först om Lagh/ ok Giftermåhl
Men innan kort uphoffs et lönlig-sårland-skråhl.
Ok *Themis* swoor at Hoon för *Jupiter* skull klaga/
Dok war bå En ok ann som slijkt ey wäl behaga
The räddes *Jupiter* skull' hålla Friggas Saak/
Dy talte The alt ondt dok tystli på Hans baak/
Ey weet Jagh huem som sae/ skull *Jupiter* ey hålla
På Friggas sijda? troon man fritt/ dy kund hoon wålla
Att han *Calisto* först seen *Inachs* Dotter wann
Europen Danæ ok *Leden,* så kan Han
Og nu till Henns behagh wildhugh en will dom fälla
Män will Han någon an then Saak at dömma stella
Så twistades huem bäst; *Neptun* synts kall ok seen
Mars altt för brå ok wrång/ sidst rådd' all i gemeen
APOLLO wiste bäst i samma Saak at dömma
Fast ikke huar ok En will' huad han giort berömma
The mumla somm' i miukk Han haer *Cyrenen* kiär
Ok *Daphne* then Han än til äwigt minne bär.
Dok hölts Han wara mäst Owildhugh: Alla tyßna
När *Jupiter* steeg fram ok mång' utaff Them hijßna
Då Han mäd Dunner röst befalt *Apollo* draa
Neer till *Parnassen* ok then Saak ther företaa.
Som mellan *Themis* ok emillan Frigga twistig
Skiärskåda santt ok grantt som rättsint ok klook-listig

32 *huxsa twijksamt om* tänkte sig tveksamt för
33 *Frigga* den nordiska motsvarigheten till romarnas Venus
34 *Themis* rättvisans gudinna
43–44 uppräkning av några av de kvinnor som Venus gjort Jupiter förälskad i
45 *wildhugh* partisk
47 *Neptun* havets gud
48 *Mars* krigsguden
51–52 *Cyrene* och *Daphne* var två nymfer som Apollo var förälskad i: även han är alltså misstänkt för att vara partisk för Friggas sak

Seen dömma effter skiäl: ok då gaff mitt uthroop
Förlofw till annan tidh åth alla Gudars hoop.
Gudh *Jupiter* gick bort/ *Apollo* genast kiörde
Neer åth *Parnassens* klint huart Han Gudinren förde
Gudh hopen fölgde mäd at the mått weta få
Huad Saak thet rättlig war/ huad Domm The skulle nå.
Strax sättes Rätten neer/ ok *Themis* bleeff tilfråga
Huad Frigga hade giort at Hoon så dierfdes wåga
Fram kalla'na för Lagh ok Gudlig sittiand Rätt/
Hoon trådde sedigt fram ok klaga på thet sätt.

Themis Klagan.

SOm Rättwisan är baar ok ey behöfwer sminka
Så haer ey Jag behooff från Sannings wägn at swinka
Ok willa Thenna Rätt mäd illkonst krokot taal
Dy klagar Jag mäd skiäl at Frigga från mig staal
Ett Hierta ok En Siäl som länge migh haer dyrkat
Ok at Rätt blifwit Rätt mäd ospart möda yrkat.
Så skipat Lagen at ey någen fångit meen
Ey mehra Sigh affwändt från Migh än Segel-Steen
Från kalla Biörnen gåår: Then haer Hoon nu bortröfwat/
Ok Migh heel oförskyldt aff Hiertat hårt bedröfwat/
Dy beder Jagh at Hoon må dömmas effter Lagh
För Tiufnad eller Råån på thet min Rätt ok Jagh
Må blifwe oförkränkt. Mäd thesse Orden stana
Strax *Themis*, Frigga kom som Hennes gamle wana
Gladlynd liuf-mysand fram in för *Apollos* Stohl
Ok Hennes Rosen Munn vthtalte slijke Ohl.

Friggas Swaar.

APollo huilkens wett långt allas öfwerklifwer
Giff akt hur' utan Skuld mig *Themis* Skullen gifwer

59–60 *då gaff mitt uthroop Förlofw till annan tidh* Mercurius' häroldsutrop gav dem därefter ledigt till nästa gång

71 *swinka* vika av

77–78 *än Segel-Steen Från kalla Biörnen gåår* än magneten (segelstenen) avstår från att visa på (polstjärnan som ingår i stjärnbilden Stora) Björnen (eller Karlavagnen)

Att hafwa Rätt ok Lagh aldels kränkt ok förstört/
I thet Jagh som thet säis skall hafua Then/ förfört
Som *Themis* älska mäst. Jagh will heel kortlig swara
Thet tyks migh altt för hårt at thet skal Tiufnad wara
Ell råån/ huad som En ann/ hiärtwilligst will ok giör
Men om Jagh än mins rätt min Kiäre *Themis* höör.
Haer Thu then ädla Siäll om huilken wij nu twista
Ey fått på slijkt sätt/ måst *Bellon'* ey Honom mista
Bellon' åt huilken han för war så sått ok kiär
At Hoon Hans Nampn ännu i Palm ok Lager skiär.
Hui wil Thu straffa huad Thu oftast Siälfwer öfwat/
Jagh giör huad Thu haer giort om Thu haer röfwat/ röfwar
Jagh ok på samma sätt/ för Lagh ok Rätt består
Thens oskuld som mäd flijt Rättwisan eftergår.

Themis Gien-Swaar.

JAgh står heell gierna till ok will slätt inte neka/
At Jagh Hans Sinne Först ok Tankar kunnat hueka/
Dy *Jupiter* som sågh att Han meer fallen war/
Till mißkund än till grimm om honom omhugh baar/
Ok will' at Han mäd migh beträngdom skulle hielpa
The *Mavors* wrångfull grimm tidt söker til at stielpa/
Men Friggas Smikker Mund giör Honom nu till Träll
Then Twänne tiäna will plär ingen tiäna wäll.

Friggas Åter-Swaar.

HUad giör ey afwund/ huar till tiänar sådan Klaga?
Om Jagh skal säia sant så är'et blott en Saga/
At Jagh haer wändt Hans Sinn från huar Han Thet till länkt/
Förstå från *Themis* Tiänst/ Jag haer'et aldrig tänkt.
Men at *Apollo* må min oskuld rätt förnimma
Ok *Themis* Siälff må sij sin falska mißtanks dimma/

96 *Bellon'* Bellona, krigskonstens gudinna: Strijk hade tydligen först påbörjat en militär karriär
107 *omhugh* omsorg
108–109 *beträngdom skulle hielpa The Mavors wrångfull grimm tidt söker til at stielpa* skulle hjälpa de beträngda som Mars' (ännu en latinsk genitivform) ondskefulla grymhet söker stjälpa

Så will Jagh mäd få Ordh beskrifwa huad iagh giort
Ok för huad Ordsaak skull/ att hoos allom blijr sport
Huad stoor omsorg Jagh haer för hela Wärldens nytta
Rättwisan/ Fridh/ ok Dygd mäd Krafft at understytta/
Dy om Jagh lämna thet kund ingen ting bestå
Huad neplig waer begynt måst strax sin ända nå.
Een uhrminsgammal Stamm haer/ Jag från uthrijks Landen
Försatt ok låtit groo widh liufwe Mälar-Stranden/
Men *Morta* min Owän haer nestan alt uhtödt/
At Root ok Stam ok kwist mäst wißnas bort ok dödt.
En Hufwudkwist fins än Herr Gothart Strijk iagh menar
Som genom högt förstånd Mångs Sorg ok jämmer lenar/
I thenna ädla Kuist ståår heela Stammen kwaar/
Huem straffar migh at Jagh för then skuld omsorg draer.
Jagh will ey at slijk Släkt mäd Honom uth skal slekkas
Men aff min Jemnelijk' å nyo åter wekkas/
Dy haer Jagh i Hans Siäll Som Sigh till *Themis* wändt
En liuwan Kiärleeks Eeld ok kyßkan låga tändt
Emoot en Möö som är aff älste Adel rijker.
Then Jagh i Fägring som i Dygder willigst wiker
Christina Ribbing som thet skiöna Nampne bär
Mäd skiäl/ för thet at Hoon Dygds effterdömme är.
Ey hafwer Jag mäd thet Jagh thetta Paar sambunnit
Giort *Themis* Tigh för när fast om Jagh öfwerwunnit
Then ingen ädell Mö tillförend' öfwerwandt/
Sij nu *Apollo* Sij på Huem aff Oß haer sant.
Sij om Jagh straffas bör som aff *Themis* begeres
När min flijt hindrar at aff Döden ey förtäres
Huad Himliskt fins å Jord lijk thetta Ædla Paar/
Döm nu *Apollo* dömm/ döm Rättwijsans FörSwaar.

* * * * * * * * * *

APollo syntes strax at haa et serdels nöije
Thet Han ok så lätt sij igenom liuf-lyndt löije
Gudinren finge då huar för Sigh ett gått hopp
Ok strax ther på laaß Jagh som föllier/ Dommen opp.

127 *Morta* dödsgudinnan
152 *Jagh* d.v.s. Merkurius

Dommen.

Wij wela *Themis* skal ok Frigga skall bortglömma
Sin här till hafde Twist ok ey lönt Haat förgömma
Dy huad som här 'ti händt är aff mißtankar skett
Thet begges Thall ok Swaar till fyllo hafwer tett/
Wij dömma begge Twå på Stora *Iovis* wägnar
At ingen aff Them skall mehr giöra än sig ägnar
The skull' haa lijka wåld uthöfwer thesse Twå
Om Dagen *Themis*, men om Natten Frigga råå/
Ok deela mellan Sigh all Frukt The begge bära/
Huad Manligt är skall Migh/ jempt *Themis Pallas* ära
Huad Kuinlijkt thet skal först *Diana* taga 'moot
Seen Frigga planta foort ewärdlig Root til Root.
Då lär Herr Strijkens Släkt kring hela Wärlden wijda/
I Örligh ok i Fridh Högst' Ære Troon beskrijda/
Då lär all Wärden sij att The aff Gudligh Ätt/
Apollo Hafuer dömt Huad Himlen kallar rätt.

SÅ länge thett stodh på/ Sång ingin Sång-Gudinna
Ok *Hyppocrenens* Flodh kund ey i Pennan rinna
Så snart som *Domm* war fält skreek hela *Helicon*
Lijfw Friggelijke Brud Lijfw Säll mäd *Themis* Sonn.

Huld-Gudinnornes Samm-Sång.

LYk-sälle Twå som Himmlen Siälff förenar!
På thet Eer ädla Stamm mäd gröne grenar
Ewärdelijg må wexa lagerlijk/
All Gudars hoop samdräkteligen önskar/
Att Thenne Stamm/ som nys inympes/ grönskar/
Aff Fruckter rijk.

Så will then milde Himmel Dygder löna/
Herr Brudgum Eer mäd lager Kronor kröna/
Båe Gudar ok Gudinnor all i raad
Will' idksamt Bruden ok Brud-Sängen ansa/

155 *lönt* hemligt
163 *Pallas* visdomens gudinna
164 *Diana* kyskhetens gudinna

Mäd alskiöns Blomster liufligen kring-kransa
I mirthe blaad.

Lucina leer/ ok *Astrild* lille smilar/
At I nu gå dyt som man huillöst huilar/
The begge spå at utan någen twijk/
Förr än som *Phoebus* sit ring-lopp kan hinna/
Man aff een Ribbing gladelig lär finna
En lijten Strijk.

Lyk-sälle Twå som Himmlen Siälff förenar!
På thet Eer ädle Stamm mäd gröna Grenar
Ewärdelig må wexa lager-lijk/
All Gudars hopp/ ok Jagh samdräktlig önskar/
Att Eder Stamm som återympes grönskar
Aff Frukter rijk.

187 *Lucina* födslogudinnan; *Astrild* kärleksguden
190 *Förr än som Phoebus sit ring-lopp kan hinna* innan solen har hunnit sitt varv runt, d.v.s. inom ett år

XVI

Lyk-önskande Brölops Rijm

När
Kongl. May:tz Troo-Tienare ok Hoff Snörmakare/ sampt
Ålderman uthi det Lofl. Snörmakare Embetet här i Stockholm/
Ehreboren/ Aktat ok Konstrijke

M ä s t e r ELIAS Tehedt/
BRUDGUMME.

Sampt
Den Ehreborne ok mykkit Dygdesamma Jomfru/

J o m f r u ANNA Hane/
Den Ehreborne/ Aktat ok Wälförståndige
Herrn JOHANN HANES/
Förnämlig Köp- ok Handelsmans Elskelige K. Dotter.
BRVDH.

Hederligen sammanwigdes i Stockholm den *9. Maij Anno* 1673.
Wälmeent upsatte aff
En Wän.

NYs när iag i en Lund i grönan gek lust wandla/
Då hörde iag et Liud/ lijk några sammanhandla/
Jag gek fram til at see/ hwem ther hölt sådant Taal/
Ok blef på stunden wars' en liuwen Löwe-Saal.
Alt war mäd Roser prydd/ alt fult mäd Rosen-Kransar/
Alt fult mäd Blomster strödt/ them lille *Astrild* ansar/
Ok sätter uthi Lag/ han laga alt rätt grant/
Ok tusend färga slag aff Blommor samman bandt.

Efter Hbl, »dn» r 19 rättat till »du». De tre inlagda sångerna står med mindre stil och de båda första i dubbelspalt; hos S nr XLV. Biografiska uppgifter utöver titelns finns inte.

I thet kom *Frigga* tijt/ följd aff tree Huld-Gudinnor.
Ok Hymen geck all fremst/ then följde seen twå Kwinnor/
Lucina then war En/ then Andra som iag troor/
War *Ceres,* eller ok All ymnighetens Moor.
Fruu Fröja satte sig/ på Demantliuse Stolen/
Som glittra Stierne-lijk/ ok nästan lijk som Solen/
Seen tysnad all ihoop/ när hon sin Rosen-Mun
Först ypnade/ då hörd's then liufwste Röst sålund.
Min *Astrild* du haer giort/ som du haer bort at giöra/
At du twå Hiertan nu/ haer welat sammanföra/
Dy bör tig billig prijs/ giör offtast som du giör/
Så ästu käre Sonn/ ok giör hwad som tig böör.
Lucina hawen akt at j Brudfolcket skiöter/
At the må fruktbart groo/ ok intet ondt them möter/
I *Ceres* giwen them/ all Godas Ymnogheet/
At ingen utaff them aff Nöd ell' Nödtorfft weet/
Män I tree Systrar/ I trij liuwste Nåd Gudinnor/
Som akten på min Kropp/ I liuweste bland Kwinnor/
Lät eder linda Röst en Sööt-liudande Klång
Til thenna Bröllops Dag högt klinga mäd en Sång.

Then Första.

O milde Himmel hör wår Böön/
Ok giw thet äckta Paar sin Löön
För theras Kiärleek/ at the boo
I Sämia/ samman frucktbart groo.

Then Andra.

Wälsigna theras Huus/
Ok gifw hwad the begära/
GUD lät titt Nådes Liuus
Blij hoos them/ tig til Ähra.

9 *Frigga* den nordiska Venus; *Huld-Gudinnor* de tre gracerna
10 *Hymen* bröllopsguden
11 *Lucina* födslogudinnan
12 *Ceres* fruktbarhetens gudinna

Then Tridie.

Giff til bägge theras Fromma/
Bröd ok Föda/ Barn ok Blomma/
At the samman/
Uti Gamman
Liwa til the gå/
Ok lijk Stiernor stå.

Seen ropad' allan hoop/ O! Högste GUD bönhöre
Hwad som för theras skuld wij här för Böner giöre/
Wij drikka Brud-Folks Skål/ ok tråda seen i Dans/
Säll Brudgum Mäster Teheds nu Bruden Anna Hans.

XVII

Astrilds Befalnings-Brefw

Til alla Möö-Pigor/ Änkior ok gifftgille Gummor/
När
Ärborn/ Acktad/ ok Wälförståndig

MELCHER Claßon/

Förnämlig Kiöp- ok HandelsMan här i Stockholm/
Mäd
Äreborne ok Dygderijke Jomfru/

CATHARINA Hansdotter/

Brölop hölt den 15. *Junij, Anno* 1673.

Öwersänt ok samma Tijd upläsit
Aff
Then som bäst kunde läsa i Brölops Lage.

SEen wij utaf wårt Råd ok serdels goda Wänner/
Båå Gubbar/ Äncklingar/ ok wåre kiärste Swenner/
Förnummet huru thet i Werlden gånger till/
Ok utaff Kwinneköön sig mången giör heel will/
När som en unger Karl som täncker til at gillia/
Ok taa sig Maka/ ell en Pijgas goda Willia
Mäd Kärleek söker/ ell' ok full utaff SkogsEld/
Älskhugen menar Jag/ wil giöra någon Stöld/

Efter Hbl. S (nr XLIX) utelämnar gåtan, vars lösning är 'en knappnål'.

Det enda som är känt om brudparet är vad titeln meddelar. Titelns *gifftgille,* goda för giftermål.

4 *sig mången giör heel will* många beter sig som om de vore helt galna
7–8 *SkogsEld/ Älskhugen* ordlekar på 'älskog', kärlekslust

Ok hinna til en Kyß/ på Händer eller Kinne/
Strax strywer Kwinfolck sig ok sätter op sit Sinne/
Ok skiuta Karlen bort/ at han går i en Wrå/
Ok stundom aldels kull/ wil han them åter nå/
Ok hambla Näwen kring/ ell ok så wänligt klappa/
Måst han all Wänskap strax hoos somblig' aldeels tappa/
The ropa mäd högt Liud/ Jag troor at Karlen galn/
Wist haer i Hiernan hann Wurm/ Maskar eller Maln/
O kiäre gån Eer koos/ å kiäre lät mig wara!
Will han seen längre fram sin Dristigheet förswara
Igenom uhrsäkts Ord/ i sådant ok slijkt fall
Tår hoon wäl säya draa/ rätt änd' i Swane-Stall/
Hwad menar I god Wänn? Hwad mond I Eer inbilla?
Hwad meen' I hwem jag är? I! kiäre waren stjlla/
Håll Händren på Eer fast/ will I haa någon Narr/
Så söken ander stands/ går pois min kiäre Kar.
Seen hörer Man ok så mång' Ungerswänner klaga/
Som til en Piga tidt en hetan Kärleek draga/
At the allenast ey mäd Ord/ män mäd en *miin*/
Sig ställa stålte/ mehr än som et Tyskt Soo-swiin/
Begabba alt hwad som han giör/ ell' hwad han segger/
Ok på thet ringste Ting en artig Löök neerlägger/
Then är för illa klädd/ then lijk en Hummelstöör/
Then lijk en Gurkefiälng/ alt hwad en sådan giör/
Segs/ Syster sien Han kan rätt artigt ther på löpa/
Lijk Koon på Nötte Trä/ the kunna alla döpa

9 *Kinne* kinden
10 *strywer ... sig* sätter sig på tvären, stramar upp sig
13 *hambla Näwen kring* fumla kring med näven
16 *Wurm* orm, jfr ordet 'vurm'; *Maln* malen (ofta med betydelsen 'insekt' i allmänhet)
20 *Swane-Stall* tryckfel för 'svine-stall', svinstia, eller en förskönad version därav
24 *går pois* gå er väg (troligen från finskan)
28 *et Tyskt Soo-swiin* ett tyskt vildsvin
30 *på thet ringste Ting en artig Löök neerlägger* har en kvick spydighet att säga om minsta sak
31 *Hummelstöör* humlestör
32 *Gurkefiälng* gurkfjärding
33–34 *sien Han kan rätt artigt ther på löpa/ Lijk Koon på Nötte Trä* se, han tar sig lika bra fram därpå som kon i valnötsträdet; denna traditionella bild står för motsatsen till vig och skicklig

Mäd Lyt' ok Ökenampn/ knapt giör them en i Lag/
Dy biude wij här mäd på thenna Högtijds Dag/
At effter genom slijkt wårt Wälde synes falla/
Ok uti Werlden giör en storan Wille-Walla/
At then som slijkt begiär mehr effter thenna Tijd
Ok ey beflijtar sig mäd störste Flijt ok Ijd/
At stella sig så ann/ som sig rätt böör ok ägnar/
Skall weta at Jag them på min Fru Mor kiärs Wägnar/
Skal straffa hårdelig/ at jngen skal blij gifft/
Som mehra giör hwad som förbiuds i thenna Skrifft.
Dy skal nu hwar ok en aff Undersåtren wåre/
Ey skåda någon Hunn (som säges) effter Håre/
Män giöra god Beskeed/ mäd ärlig Wänligheet/
Til then sin höwisk Ord rättlig framföra weet.
Dok kommer någon fram/ ok will fördiärfft framkliwa/
Mäd fuhlt Snack eller Spee mäd Pijgors Wänskap driwa/
Skal ok så stå them fritt/ at then aff Dygder täck/
Må giöra slijkan Wåp/ mäd Spåskheet til en Gäck.
Elliest skal hwar ok en et Dygde-Mönster taga/
Aff thenna Unga Brud/ ok uti alt så laga/
At the i Wänligheet ok kyske Seder rätt/
Sig hålla som Hoon giort/ på lijka wijß ok sätt/
Ey en til goda taa/ ok seen en ann förackta/
Först allas Taal ok Wijß/ jempt Sederne betrackta/
Ok som then Högste will/ Gubb'/ Änkling/ eller Swänn/
Igenom moget Wett uthwällia sig til Wänn.
Så skal Guds milde Hand wälsigna them ok hielpa
Från alskiöns Ångst ok Nöd/ ok theras Fiender stielpa/
Wälsigna theras Huus/ mäd Baren ok mäd Bröd/
Ok foga them ihoop igenom en säll Död.

35 *knapt giör them en i Lag* knappt gör dem en enda rättvisa
52 *Må giöra slijkan Wåp/ mäd Spåskheet til en Gäck* får med spotskhet göra en sådan drummel till en narr
63 *Baren* barn

GÅTA

Til alla Kysk-Sinte ok
Dygdälskande Möör.

IAg gånger uth ok inn/
Ok bliwer lijka stinn/
Iag bliwer inte nötter
Ok mycke mindre trötter/
Fast iag går op ok neer/
Ok hwad som än är meer/
The smärte Jomfru Finger/
Migh uth drar ok instinger/
Om iag mig en gång kröker/
Man strax en styfwre söker/
Bäst är iag när iag håhl.
Dy drikke Jomfruns Skåhl/
Then mig först gissa kann/
Som bruks aff Kwinn' ok Mann.

69 *stinn* styv
77 *styfwre* styvare
78 *när iag håhl* när jag är hård

XVIII

Önske-Rijm/

til
Hans Kongl. May:tz wår Allernådigste Konungz och Herres/ TrooMan och Stallmästare widh Strömsholm och Vlffsund/
Den Edle och Wälborne Herre/

H. Esbiörn Reuterkrantz/

Herre til Stensiö och Signelsholm/
Och
Den Edle och Wälborne Jungfru/

Jungf. Cristina Creutz/

Boren Frijherredotter til Cassaris/ Jungfru til Malma/ Siunby och Tambefors/
Begge Högh Förnehme *Contrahenterne* til skyldigh Ähretienst/ på Bröllopzdagen som fijrdes i Stockholm den 9. *Julij Anno* 1673.
Aff
L. D. O.

När som Himblen täcks föreena/
Hugh och Hierta/ Hand och Mund/
Med olösligt Ächta Bund;

Efter originaltrycket i UUB (kvarto); hos S nr LII.

Skriften finns inte med i Hbl, men S attribuerar den till Lucidor såväl på grund av signaturen som med tanke på stilen.

Esbjörn Reutercrantz var son till beridaren Esbjörn Mårtenson, som hade adlats 1649, född på 1630-talet och blev kungl. stallmästare 1669; Cristina Creutz var dotter till riksrådet, friherren och hovrättspresidenten i Åbo Ernst Johan Creutz.

Lysa Kiärleeks strålar reena/
Moot hwar annan Natt och Dag/
Med sielffönskligt wälbehagh.

1.

HWad kan större nöye wara?
än när man kan winna then/
Vthi döden til sin wän/
Som föhr alla dygders skara
Vthi skiölden/ ock ther hoos/
är täck/ liuflig som een rooß.

2.

Tänck hwad *Paris* moste wåga/
För the *Grœcers* fägrings lius/
Elden tärde *Trojæ* Huus;
Tänck hur' mången tusen låga/
Astrild städze har vptändt/
Och så många Hiertan bränt.

Emblemets sentens, *»Quod deus coniunxit Id homo non separet»,* betyder 'Vad Gud har förenat må människan icke åtskilja', och i den runda ram som omger emblemet läser man *»Palma velut palmam ceu casta columba columbum Sic vero coniux coniugem amore colat»,* 'Som (hon)palmen älskar (han)palmen och den kyska duvan sin hanne, så älskar också makan sin make med sann kärlek'.
14 *the Grœcers fägrings lius* grekernas fägrings ljus, den sköna Helena

3.

Byblis moste mycket lijda/
Löper många fåfäng fiäth/
För then blinde kiärleeks näth:
Scyllæ Hierta mände swijda/
När hon *Minos* ögon seer/
Råer ey om sigh sielwer meer.

4.

Cyprens Skiönheet som wij weete/
Iphis dyrkte med mång krantz
Ingen återglantz doch fantz/
Hoos *Teucri Anaxarete/*
Doch therför så leed hon meen/
Wändes i een flinthård steen.

5.

ReuterCrantz wårt sinne gläder/
At then som tu har vthwalt/
Then tigh hugnar öfwer alt:
Medh stoor prydna til tig träder
Ja the ädle Kreützars blod/
Dygdens Crantz och ähre-stod.

6.

Lycka kom och them befrämia/
Glädie war them altijdh när/
Himmel them alt godt beskiär!
Enigheet och kiärleekz sämia/
Och alt godt man nämpna weet/
Frögde Eder alt för ett!!!

19 *Byblis moste mycket lijda* Byblis älskade, enligt Ovidius' *Metamorfoser* länge i hemlighet sin bror Caunus och fick genom gudarnas exempel mod att avslöja detta för honom: han flydde förskräckt men hon följde honom från land till land tills dess hon utmattad sjönk ner i hans spår och blev till en källa

22–23 *Scyllæ Hierta mände swijda/ När hon Minos ögon seer* Scylla var enligt Ovidius en kungadotter från Megara som svek sin far och sin stad av kärlek till dess belägrare, kung Minos; som straff blev hon förvandlad till en fågel

25–28 *Cyprens Skiönheet som wij weete/Iphis dyrkte med mång krantz Ingen återglantz doch fantz/ Hoos Teucri Anaxarete* Iphis älskade, likaså enligt Ovidius, Cyperns skönhet, kung Teucros' dotter Anaxarete och hängde kransar fuktade med tårar på hennes dörr; hon avvisade honom och när han därför tog sitt liv, förvandlade Venus Anaxarete till en stenstod

XIX

Ähredicht

vppå
Hans Kongl. May.tz wår Nådigste Konungz och
Herres Troo Tiänares och *Notariens* vthi Kongl. *Reductions-Collegio,* sampt *Secreterar*ens hoos Hans Höghgräfl. *Excell.* Höghwälborne Grefwe
Bengt Oxenstierna/

Ehreborne och Wälbetrodde

Andreas Graans/

Och
Dhen Ehreborne/ Kyske och Dygderijke
Jungfrus/

J. Sophia Fattenborgh von Lemkes/

HEDERSDAGH/
Som skiedde i Stockholm den 8. *Martij,* Åhr 1674.

Tryckt i Stockholm / Åhr 1674.

Efter originaltrycket i KB (fol.), tryckfelet »Eeer» r 30 rättat; hos S nr LVI. Lösningen på den av S uteslutna gåtan går ut på att talen skall översättas till romerska siffror, vilket ger lösningen »mus».

Den latinska distikondikten finns inte med i Hbl. Slutanmärkningen säger ju att den som skrivit den har gjort det i Uppsala och sänt dikten tillbaka till Stockholm, och sista raden tycks dessutom framhäva initialerna JR. Såväl det ena som det andra tyder på att den latinska texten är av en annan person än Lucidor.

Andreas Graan (död 1684), son till en landskamrerare i Uppsala län, adlades Granberg 1677, då han också blev häradshövding. Sophia Fattenborg von Lemke var adopterad dotter till en revisionssekreterare i krigkollegium och adlades Lilljeborg tillsammans med fadern 1676.

TIl Lycka/ hwadh som Lyckas Eer
Herr Graan/ nu Himmlens ynnest geer
Hwadh Eder Siäl må wäl behaga
At I som Dygder älskat haar
Och all tijdh til them wänskap baar
Kunn Siälfwa wijßheten famtaga.

Sophia Lemken menar Jagh
Som fattar i sinn Borg i dagh
Eer här til hafde klage jämmer
At i Her Graan ey meer som för
Aff lille Lammes fägring döör
Och Sorgen Sinn och minne klämmer.

Nu haar Åtråån nåt hwadh han wil
Nu höör Hon Eer I henne til
Lätt afwund effter sin sedh tahla
Hwem achtar nu hwadh Skwaller rall
Om kärlekz vpstegh eller fall
Lijk galne Höns otidigt gahla?

I kunne lijk som Granen groo
Til Himlen vp/ och vthi roo
Vthsprida gröna Grane grenar
Ty lyckan lofwar vth at gee
Thet I wälsignelsen sku see
Then afwundz Munn och Mann förmenar.

Sij wänn och wänners wännen leer
At thet (som länge önskadt) skeer
Och Lammet är i Grane skogen
Thet mången hyrde effter gåått
Dogh aldrigh Ullen klyppa fåått
Ty Frigga är Eer alt för trogen.

O! Säll then som så lyckligh är
At nå sinn åtrå/ sitt begär/

6 *wijßheten* på latin *sophia*
8 *fattar i sinn Borg* allusion på brudens efternamn
11 *lille Lammes* skalden läser alltså Lemke som tyska »Lämmchen»
16 *Skwaller rall* skvallerprat
28 *hyrde* herde

Som I nu b e g g e hafwen wunnit.
I thet at A s t r i l d thenne tijdh
Sigh wijsar (meer än wanligt) blijdh
Och b ä g g e kiärleeks hwijlo funnit.

Höör milde Himmel/ hör mitt roop/
Sanck all wälsignelsen i hoop
Giff alt åth them sigh låta wija
H e r r G r a a n I är nu wäl i hamn
Ty tagen L ä m k e n i Eer famn
Eer Aldra Ädelste S o p h i a.

D y g d o c h K ä r l e e k
I d k a n d e o c h ä l s k a n d e
M ö ö r.

GIßen gißen all omkring
Hwadh som thet är för een ting
Then iag Eer at gißa ger
(Hans komm wädz at Lisken leer).

TUsänd gäller hufwudh wist
Medlet femm/ och hwad som sist
Gäller intet vthan S
Stiärten gynness sammaless/
Näppligh fins så fattigh huus
Hwar som ey fins någon

S U n t d u o q u æ d u o s u n t, n e c n o n d u o q u æ d u o n o n s u n t.
S i h æ c d u o n o n d u o s u n t, n u l l a d u o d u o s u n t.
At duo quæ duo non sunt, nec duo non duo non sunt,
Sint duo, nec duo sint. Unio qualis erit?
Personas binas quas copula foederis unit,
Copula carnalis non sinit esse duas.

49 *komm wädz at* jag slår vad att
56–61 Det finns två som är två, och två som inte är två. Om dessa två inte är två, finns inga två som är två. Men det finns två som inte är två och inte två som är två. Låt dem vara två – eller inte två. Vad för slags förbund är detta? Två personer förenade i äktenskap, genom köttet, upphör inte att vara två.

Scilicet unanimes, non possunt corpore in uno,
Corpore in unanimi, delituisse duo.
Unitas igitur Personas, nomine binas,
Non quisquam rectè dixerit esse duas.
Distinguo rivos, ignes dispono caminis,
Aëra findo manu, verto ligone solum.
Distinguo, findo, dispono, singula, verto,
Attamen illorum copula firma manet.
Quatuor hæc unum, queîs nomina quatuor adsunt:
Sic vir, sic Mulier, quæ duo, non duo sunt.
Harmoniam sanctam Graij dixêre, quod illa
Omnia conjungit, spiritus intus alit:
Spiritus intus alit, subfultus numine Amoris:
Numina non ullo, quæ peritura die.
Copula conjugij, quam mas & foemina jungunt,
Partibus ex binis nectitur, una manet.
Vos igitur quondam Personæ, quæ fueratis,
Binæ, non eritis, copula in unum eritis.
Sit procul à Vestro Rhamnutia tetrica lecto.
Adsit Amor Christi, mutuus adsit Amor.

Anno 1674. die 4. Martij Vbsalæ hæc
scripsi ut Holmiæ
Jterum Relegantur.

62–84 Fastän de tycks dela samma själ kan de inte dela samma kropp. Men när två har förenats kan ändå ingen rättmätigt påstå att de är två, även om namnen är två. Vatten kan jag hälla i olika kärl, eld kan jag fördela på olika eldstäder, luften klyver jag med handen och vänder jorden med hackan. Jag häller ut, fördelar, klyver och vänder enskilda delar, men likväl består deras förbund. Dessa fyra [element], som har fyra olika namn, bildar ändå något odelbart. På samma sätt är man och kvinna två men inte två. Grekerna sade att Harmonien var helig, ty den förenar allt, och fyller allt inifrån med en anda, fyller allt inifrån med en anda som styrs av Kärleken. Och dessa båda gudomligheter kommer aldrig någonsin att gå under. Äktenskapets band, som förenar man och kvinna, tvinnar samman två delar till en. Ni som en gång varit två skall inte längre vara två: ni förenas till ett.

Må den dystra hämnden vara fjärran från Er bädd, och må Kristi kärlek, må ömsesidig kärlek förbliva hos Eder.

Detta skrev jag den 4 mars 1674 i Uppsala, för att
åter läsas upp i Stockholm.

XX

Astrilds Leyon Fänge/

När
Kongl. May:tz TrooTiänare ok *Inspector,* öfwer lille
Tullen ok *Accisen* i Stockholm/
Ärborn/ Wälacktad ok Wälbetrodde

Herr ANDREAS Law/

Mäd
Äreborne ok myckit Dygderijke

Jomf. Margareta Barkhusen/

Sahl. Borgmästaren i Arboga
Herrn Hindrich Barkhusens

effterlemnade Dotter

lyckeligen
wijgdes
I Stockholm den 10. *Junij Anno* 1674.

framstält
aff
En Jägare.

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S, som delar upp dikten i åttaradiga strofer – vilket interpunktionen i de flesta fall ger anledning till, men som inte är gjort i trycket – som nr LXII.

Andreas Law (1641–1694) var son till rådmannen och postmästaren i Magdeburg med samma namn; han studerade i Uppsala och vid flera utländska universitet, blev kanslist i kungliga kansliet 1661, presidiesekreterare i kammarkollegium 1665, inspektor över accisen och småtullarna i Stockholm 1673 samt häradshövding och adlad Leijonhoff 1687. Margareta Barckhusen (1650-talet–1726) var dotter till borgmästaren i Arboga Henrich Barckhusen och Margareta Jonsdotter Palmgren.

Q. F. F:que S.

NÄr Frigga satt bedröfwat
För Odens stora grymm/
Then han mångstädes öfwat
Mäd Krijg och örligs Stimm
Lät hoon aff mädömk stiga
Vhr Bröste mången Pust
Som kom all Frögd til tiga
Ok blåste bort all Lust.
Men Astrild som då lekte
Vth mäd en klaran Strand
Kom til sin Moer och smekte
Med silkes-lenan Hand
The lilliehwita Kinner
Och kyste then Korall
Som Oden öfwerwinner
Ok twingar til Knä-fall.
Hann wiste smicker-taale
Så liuf-lynt läspa fram
At Frigga från sin dwale
En särdels Lust förnam
Ok när hon wäl begrundat
Hwadh Astrild lißle sagt
Haer hoon mäd flijt åstundat
At föllia mäd på Jagt
Strax ställtes Nät ok Dukar
Ok fiädrar twärt emoot
Then blåß i Horn then pukar

Q. F. F:que S. Quod Faustum Felixque Sit, må det gå väl och bli lyckligt (en gammal romersk lyckönskningsformel)
1 *Frigga* den nordiska kärleksgudinnan
2 *Oden* överguden i nordisk mytologi, här identifierad med krigsguden Mars; *grymm* grymhet
4 *örligs Stimm* krigslarm
22 *lißle* lille
25 *Nät ok Dukar* jaktnät och grällt bemålade dukar som skulle skrämma djuren från att lämna jaktområdet
26 *Ok fiädrar twärt emoot* fjädrarna hade troligen samma funktion som dukarna
27 *pukar* slår på puka (för att skrämma djuren i näten)

Skogs-Råne gå til foot
Mäd gielland liud ok stämma
Ok sökia Diurens spår
At föra them i klämman
Hwar Astrild them sen slår
Här stupa för hans Skäckta
En snabber Hiort ell' Hind/
Ther kund hann öfwermäkta
Förvthan brak ok wind/
En Räfw ok räddan Hare
En Biören/ Loh ok Warg
Ok Biuren stog i fahra
Som elliest mycket arg.
Men bland them andra Diuren
Såg man ett Leyon gå.
Som modigt aff naturen
Slätt ingen kunde få
Fast Astrild många gånger
Sköt/ slog han lijkwäl fehlt
At han sidst bleff heel ånger
Ok gaf sin leek förspehlt.
Hwem är som icke känner
Ett Leions födsel-Art?
Som helst i Skogen renner
I full-språng snabb- ok snart
Hwem är som thet at fånga
Sigh dristar understå?
En Hares dödh är många
Ett Leion kan undgå.
Hann satte mången snara
Han satte giller uth

28 *Skogs-Råne gå til foot* skogsråna deltar villigt
29 *gielland* gällt ljudande
38 *Biören* björn
39 *Biuren* bävern
47 *heel ånger* helt ångerfull
48 *gaf sin leek förspehlt* gav sin lek förlorad
50 *födsel-Art* natur
55–56 *En Hares dödh är många Ett Leion kan undgå* för en hare hotar många dödar som ett lejon (lätt) kan undslippa

Dok togh thet Sigh til wara
För Räfwsax ok Räfwkruut
Til Astrild tog på twijka
Om han thet någon dagh
Mäd list skull' kunna swijka
Ok giorde slätt förslagh.
Skal iagh ey kunna twinga
(Så talt' han sielff til sigh)
Ett Leion? ther som inga
Förr kunnat mootstå migh
Migh som haer Parder bunnet
Ok Tigrar lagt i band
Migh som haer öfwerwunnet
Them ingen öfwerwant.
Kan ey mit Bloß vthsläcka
Thors wigg-bewäpnad Ild
Ok grymme Oden skräcka
At han som wild blijr mild
Ja sielfwa afgrunds Guden
Måst bäfwa för min makt
Ok lyda willigst Buden
Them all ting taer i akt.
I thet han sådant sade
Sågh han thet Leyon stå
Ok strax all flijt til lade
Thet i een ring kring-gå
Smög saktast ok kröp luta
På thet han mått få ramm
åth Leionet at skiuta
Kom äntligh omärkt fram
Då feck lill Astrild skåda

60 *Räfwkruut* rävgift
61 *tog på twijka* började tveka
63 *swijka* överlista
64 *förslagh* planer, beräkningar
69 *Parder* leoparder
77 *afgrunds Guden* dödsrikets gud Hades, som fick foga sig i kärleksgudens bud genom sin kärlek till Proserpina (Persefone)
85 *kröp luta* kröp lutande
86 *få ramm* få lämpligt tillfälle

Ett Barckhuus härligt Bygt
Om hwilket endast råda
Fromheet ok kysker Dygd.
Widh thetta Huus at wista
Haad Leyonet behagh
Tu skal tin frijheet mista
(Sad' Astrild) här i dagh.
Dy/ tänkte Pilten lilla/
Wist haer hann här sin roo/
Ok söker tyst ok stilla/
At fästa fast sitt Boo/
Jagh wil thet ey förbiuda/
Min möda bleeff för lång
Ok låter iagh migh liuda/
Så giör hann förre språng.
Hann smög in i Barkhusen
Ok Porten aff Rubijn
Han sågh at Fänster-liusen
Mehr än mädh Demant-skijn
Vthkasta sina strålar
Dy tänkt' hann å thenn' Ort
Här/ skal then migh ey wåhlar
Vpdra sinn hierte Port.
Hann spände strax sinn boga/
Ok skööt vhr Fönstren neer
På Leionet en låga/
(åt then Hann sielfwer leer)
Seen han sågh Hiertat brinna/
Vthaff sitt gylne skått/
Skrek Fru Moer/ Stoor-Gudinna
Nu haer iagh Segren fått!
Thet Leion kan ey wijka/
Som förr så modigt lopp/
Minn All-makt at undfijka/

103 *liuda* höras
104 *förre* som förr
111–112 *Här/ skal then migh ey wåhlar Vpdra sinn hierte Port* här skall den som inte aktar på min makt få öppna ('dra upp' som porten i en befäst borg) sitt hjärtas port

Nu hafwer Jagh gått hopp/
At thet lär stadigt blifwa
Bred wed B a r k h u s e n kwart/
Ok unga L e i o n gifwa/
Vthaff en artigh Art.
I *Nympher* skolen linda/
Aff *Mirther* mädh en hast
Arm-keder/ til at binda
Thet wun'ne L e i o n fast/
At thet uthi B a r k h u s e
Blijr fäst mädh fasta Band/
Hwar Kyßke Kiärleks-kiuse/
Skal släcka L e i o n s Brand.
I dagh är samma dagen!
På then H e r r L a w blijr fäst/
In under Kiärleks Lagen/
Hwar i han war en gäst/
Gudh gifwe Sign ok Lycka/
Vthi B a r k h u s e n s Gåhl
At wij åth åhre dricka/
En A n d e r L a u e s Skål.

126 *kwart* kvar
130 *Mirther* myrten
135 *Kyßke Kiärleks-kiuse* den kyska kärlekstjusningen
144 *En Ander Laues Skål* skålen för en annan Law, d.v.s. ett barn till Law; samtidigt också en anspelning på brudgummens förnamn

XXI

Then Gud wil haa/
Then måtte man taa.

Ähre-Rijm

När
Wälaktad ok Wälförståndig

JOHAN Matzon Zelin/

Wälbetrodde OpbördsMan wid Staden
Stockholms Tolag/
Mäd
Äreborn ok Dygdesamme Hustru/

ANNA Nilsdotter Plinning/

Kiörke-wahnligen wijgdes/ ok Brudlöffte höltz
i Stockholm den 24. *Junij Anno* 1674.
Skriffne aff then som skreff them.

SLät ingen ann kan hindra/
Hwad Himmelen wil haa/
Gud kan Olyckan lindra/
Gud kan all Sorg förtaa/
Han weet hwar Korße trycker/
Och hwad oß går emoot/
Hwar Afwundz Gadden sticker/
Gier Gud then bäste Boot/
När en Owännen hatar

Efter Hbl; hos S, som delar upp texten i åttaradiga strofer, nr LXIII. Om brud och brudgum är inget mera känt än det som sägs i titeln.

9 *När en Owännen hatar* när ovännen hatar en

Så älskar Gud en mäst/
Hwad mången offtast ratar
Behagar Gud tidt bäst/
Han weet wår bästa Nytta
Ok hwad oß bör att fly
Giör at wij lycksamt sitta
Troß them som mißlynt sij.
Hwad skiöter iag Miß-unnan
När HErren wil mig wäl/
Åt then ey gier i Tunnan
Behöfws ey wara Träl/
Then som sin Gud behagar
Then hielper han altijd
At ingen Miß-ynst swagar
(Hans Flijt) med all sin Ijd.
Lät fara gali Raller
Som Grann'- ok Granne för/
Förachta Kiäring-Skwaller
Som man som offtast hör/
Lät Hönsen gahli gahla
När Tuppen är sin koos
Then som wil höra tahla
Måst' höra Last som Roos.
Mäst uthi Giffte Saker
Döms på mång handa Sätt/
Hwad som then som är spaker
Giör/ troor ell' wil ey rätt
Fast om thet skiäligt finnes
Aff then som haer rät Skiäl
Thet lell oskiäligt synes
För mången Odygds-Träl.
Tag (säijer Girhug) Thenna

17 *skiöter* bryr mig om; *Miß-unnan* missundsamhet
19 *then ey gier i Tunnan* den som inte bistår vid behov
23 *Miß-ynst* missundsamhet; *swagar* försvagar
25 *gali Raller* tokigt prat
29 *gahli gahla* galet gala
30 *sin koos* borta
35 *spaker* klok, förståndig

Dy hon är mycke rijk/
Tag (säger Högferd) Henna
Hoon är rätt make-lijk.
Een annan Odygd kårar
Twå halwa för et heelt/
At mången sig så dårar/
Ok griper hisklig fehlt.
Men then som HERren frucktar
Ok sijr på kyskan Blygd
Sit Lefwarne så tucktar
At han åthföllier Dygd
Slijk Galenskap ey acktar
Then rätta Wägen går
Ok hwad han effter tracktar
Uthom all Twifwel/ nåår/
En from ok dygdig Kwinna
Som weet uthi sit Huus
Brygg- baka/ kok ok spinna
Grant städa/ stöpa Lius/
Ok hwad som mehr behöfwes
Uthi et Huußhåld/ kan/
Som waknar up ok söfwes
Bred wid sin äckta Man
Ey en som blott wil pråla
Mäd många Färgeslag
Then Ansichte wil måhla
En annan til Behag/
På Sammetz Hyend sitta
Mäd Arman uthi korß/
Uhr Dör- ok Fönstren titta
Then mehr än Man wil/ torß.
Then alt wil effter tota
Förutan i sit Kiök/
Rädd at hon sig skal sota
Ell' swärtas uthaff Rök.

44 *make-lijk* passande
72 *Then mehr än Man wil/ torß* den som vågar mera än mannen vill
73 *effter tota* apa efter

Then som åth Huußhåldz-Syßlar
Heel stygg ok leds ther mäd/
Män älskar taßl' ok tißla
Om Thetta/ thet ok thet.
Hwad nyt på Torie höres/
Hwad then/ ok then/ haer sagt/
Hwad uthi Byn kring föres/
Hur' then haer Löken lagt/
På sådant ok slijkt annat
At Jeppe warit Took
Ok Håkan Hustrun bannat
Som aldra mäst är klook.
Slijkt tidt ok offtast händer
Om man wil sij grant åth
I wårt/ som andra Länder
Hwar aff seen kommer Lååt/
Kijff/ Ondsko/ Harm ok Träta
Vthi så mångens Boo/
At Gifft Folck ey få äta
Sin Beta rätt i Roo.
Brudgummen wår haer acktat
Sig wäl/ för slijke Fehl/
Ok Dygder efftertracktat:
Dy haer han fåt sin Dehl/
Een fromm ok dygdig Huus-Troo/
Som honom håller kiär/
En Natt- så wäl som Lius-Roo/
Then han i Hierta bär.
Sij så kan HERren laga/
Alt effter Willian sin/
Then honom kan behaga/
Gier han i Hiertat in/
Hwad honom är til nytta/

77–78 *Then som åth Huußhåldz-Syßlar Heel stygg ok leds ther mäd* den som helt och hållet stygges vid hushållssysslor och tråkas ut av dem
84 *haer Löken lagt* sagt en elakhet
90 *sij grant åth* se noga efter
96 *Beta* matbit
101 *Huus-Troo* hustru, men också: trogen i huset

Dy Gud weet aldrabäst/
(Hwad som wårt Gagn) at hitta
Ok hwad oß tiänar bäst.
Wij önske Frögd ok Gamman/
Åth thetta Hionelag/
Gud lät' Them blifwa samman/
Til mången Glädie-Dag/
O HERre GUd bewara
Them/ ifrån Satans Garn/
Lät Olyckan bort fara/
Ok giff Them Bröd ok Barn.

XXII

Lättaste Träldoms Liufweste Boijor/

När
Ärborn ok Wälacktade

Herr Jacob Boij/

Åt
Äreborne ok mycket Dygderijke

Jungfru Brita Nilsdotter/

Ächtenskaps Boijor bödh/
ok bägge sammanbundes
i Stockholm
den 25. *Junij*
Anno 1674.

wijste
aff

Alle Jungfrurs
TräL I Sommar.

Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

NÄr som man rätt betäncker/
Ok wijda Wärlden kring

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S, som delar upp i dikten i åttaradiga strofer – något som passar ganska väl med interpunktionen, men inte är gjort i trycket – som nr LXIV. I diktarpseudonymen gömmer sig initialerna L(ars) J(ohan) S(on).

Jacob Boij var född på 1640-talet, son till en bruksägare och sedermera handelsman i Stockholm; Boij fick 1674 kommissaries titel och tjänstgjorde i kammarrevisionen från 1676. Brita Nilsdotter var dotter till den rike lärftshandlaren i Stockholm Nils Jonsson, som Lucidor hyllat i gravskriften XXXII.

(Jämpt Synen) Sinnen läncker/
At skoda på all ting/
Så lär en hwar förnimma/
At hwadh/ ok hwem wij sij
Knapt någon stund ell' timma
Från Träldom slipper frij.
Alt hwadh på Jorden krälar
(Hwart på sitt wijs ok sätt)
Til Menniskians tiänst trälar/
Ok will man säya rätt
Må Menniskian som Härre
Mäd fogh ok goda skiäl
I Träldom dömmas wärre:
Som sine Trälars Träl.
The Stålt' ok Ähredryga
Som noga Wälde nått
Ok tänke til at flyga
Förn the rätt fiädrar fått/
Haa Boyor vthaff Läder
Thers innan deel är full
Aff lättligh slippand Wäder
Som blåser Karlen kull.
Then som på sina Skattar
Knapt taal ok ända weet/
Then ingen ting mehr fattar/
Än som förnöiligheet/
Må man rätt billgen kalla/
(Ok intet Straffordh sky)
En gyllen Träl för alla
Then Bojor bär aff Bly.
Then altijdh wil haa löije/
Vthaff ett lustigt Lagh/
Är aff för mycket nöije
Onögder Natt och Dagh;

3 *(Jämpt Synen) Sinnen läncker* fäster både synen och uppmärksamheten på
4 *skoda* skåda
18 *noga Wälde nått* nått en knapp makt
23 *lättligh slippand Wäder* lätt utslippande luft
36 *Onögder* oförnöjd

Then Lättie' ok Kättian öker
Är snärd i Reep ok Garn/
Fördy han barast söker
Sigh Boijor vthaff skarn.
Then som för mycket pockar
Vppå sinn vhrmins Ätt/
Som ophäffs aff Trädstockar
Vppå mång' vndersätt!
Then som i sin Stamm proppar
Hwadh andras grenar spilt/
Bär Boijor aff Erg-Koppar/
Mäd stuli Gull förgylt.
Then *Phoebens* Wagn wil kiöra
Mäd sitt inbillad wett
Ok siälfwa Solen röra
Som aff *Prometheus* skett
Aff mycklan Lärdom twina/
Haa Boijor lijk som Gull
Som mycket fagert skina
Men är' aff Stofft ok Mull.
Then som vppå sin Lycka
Fast grundar all sinn lijt/
Til Solegran ok pricka
Förvthan annan flijt
Plä mycken dårskap hysa/
Bär Boijor vthaff fnaas/
Som Demant-lijke lysa/
Men ä lijk Lyckan/ Glaas.
Så haer hwar sine Boijor

39 *barast* allenast
40 *skarn* sådant som är värdelöst
43 *Som ophäffs aff Trädstockar* som lyfts upp (genom bilder) av (konstfullt gjorda) stamträd
49 *Phoebens Wagn* Apollos vagn eller solen, som Phaëton till sin olycka försökte köra
52 *Prometheus* titanen Prometheus stal enligt myten elden från gudarna och gav den åt människorna
53 *mycklan* mycken
59 *Til Solegran ok pricka* till punkt och pricka; *Solegran* ett dammkorn
62 *fnaas* avfall, skal

På serdels art och wijs/
Widh höga Slott ok Koijor
Fins slijk hahl slintand' Ijs/
Som åth wår Syn är täcker/
Men Foten til ett fall/
Om någon alt för käcker
Går aff från Dygdens Wall.
Fast mången är som tycker
Slijk Träldom haa sin Lust/
Är wist lell at hann trycker
vth/ mången Sorge pust/
Men fast om Boijor bära
Ey vthan swårheet skeer/
Lell hålles Boijor kära/
Them Astrild lilla gier.
Hann plägar Twå förena
At the för en Mann stå/
Nu kann then som Allena
Ju minder/ än som Twå/
Twå kunna bättre råda/
Twå kunne mehra sij/
Twå mootstå bättre Wåda/
Twå kunn' og blifwa Trij.
När som Twå draga samman
Jemndräcktigt i ett Ook/
Blijr mödan Them en gamman/
Hwem är ett så dumbt Took?
Som icke wäl kan märckia
At lijka sinte Paar/
I Arbete mehr wärcka
Än Then ey Makan haar.
Wijs/ Owijs/ Hög ok Låga/
Vng/ Gammal/ Leekman/ Klerk
Serdeles Boijor åga/
Men Qwinfolck inga/ märk!
At ingen må neerstiälpa/
När Bördan tunger är/
Är Qwinfolck satt/ at hielpa

99 *åga* äga

Then bära/ som then bär
Gifw ackt på Herr Brudgummen
(dy han weet thetta grant)
Gier sitt Paar Ohl mäd Tummen
At hwadh Jagh sagt/ är sant:
Dy wil han sigh beflijta/
At få en Boije-hielp/
Aff Jungfru Bruden Brijta/
Til vnderstödh för stielp.
Brudgummen haer fått lijsa/
Menn Bruden Boijor fått/
Liuffst bör man Träldom prijsa/
Som aff sigh aflar gått.
Jagh swär widh Jungfru Låre/
At hwadh som förr skedt/ skeer
At Bruden innan åhre/
Åth burne Boijor leer.

Åth
Sinn liufweste Herrskap/
Thet dygdigste Kwinnkiön
sätter then Gåtan
hijt/ Then som
Träl är

I Huld-Gudinnors kiön/ kunn' I för sant til wissa/
Migh säya hwadh thet är/ som iagh Eer gier at gissa/
Så skol' I få til Löhn/ aff hwem I wil/ en Kyß;
Then intet hitter på/ skal famnas aff en Ryß.

THet är en lijten Ting/ förvthan någle Leder/
Som ligger stilla tidt/ tidt hoppar op ok neder/
Rund eller aflång-trind/ men haer en ända lång/
Är torr ok wätes lell/ aff skwalpning mången gång.
Aff thenne Tingest weet man hwadh i botten ligger/

112 *vnderstödh för stielp* understöd så att de inte faller
126 *Huld-Gudinnors kiön* kvinnorna
132 *tidt* ofta

Thet (huru styfft thet är) i fall man något pigger/
Kan åther dragas opp/ om mödan är ospard
Men tidt blijr aff ofall/ hwad som mäst älskas/ kuart:
Thet man strax märcker när stoor-änden ey mehr raknar/
Menn blijr i händren slaak/ hwar aff man tyngden saknar.
Då sijr hwar ok en åth/ om then ägg-trinde Båll/
Än O-afsliten är/ ok vthi gott behåll:
Så haer thet ingen nödh/ then kan strax sorgen lätta/
Hwad som ther hänger widh/ thet kommer wäl til rätta/
Ok åther för en dagh/ fast thet war neder sänckt/
Blijr Klotet oppe kann/ thet neer går ey blij dränckt.

THen thetta gissa wil/ måst' ey gå til Kajutan/
I håhl-Skep't eller rumm/ men wil I gie mig mutan/
Så märk- ok wandlen fram in til Kook-matens Koey/
By't Galioen find ghy het Anker end de Boey.

138 *aff ofall* genom misstag; *kuart* kvar
145 *för en dagh* någon dag
149 *Kook-matens Koey* kökspojkens koj (av holländska 'kooksmaat', kockens medhjälpare)
150 *By't Galioen find ghy het Anker end de Boey* holländska: vid galjonen (i fören) finner ni ankaret och bojen (vilket alltså är lösningen på den tvetydiga gåtan)

XXIII

Denne finnes mäd ibland *Authoris Concepter* men uthan Titul.

JUngitur (O faustum) Tritonia pulchra Gradivo
Hinc sperare licet Martis & Artis opus.

HEld/ Den ich billich Held kan nennen/
Den Sarmat/ Teütsch und Tarter kennen/
Du mehr denn grosser *Peleus* Sohn
Den *Mars,* der Krieger aller Krieger
Alß Sein selbst Eignen über-Sieger/
Geziehrt mit mehr alß einer Kron.

Du Sproß der Alten Goten Götter/
Du Vater-Landes Rath und Retter/
Wie strahl't dein edler Helden-Glantz
Damit Er deine Freüde zeige
Nu *Venus* deine Lorber-Zweige
Bekrönt mit einem Mirten-Krantz.

Das Band so *Atropos* zerstücket/
Alß sie von deiner Brust entrücket
Dein Ander-dich und halbes Hertz/
Ergäntzet *Venus* (weg waß kräncket)
Weil Sie ein gantzes wieder schencket/
Entflamm't von Liebreitz Liebes-Kertz.

Efter Hbl, där skriften står sist bland bröllopsskrifterna och föregås av samma anmärkning som här; hos S nr LXVIII.

Brudgummen tycks ha varit en krigare och kanske också ett riksråd (r 8 »Vater-Landes Rath») som gifte sig för andra gången.

Den sköna Minerva förenas (ack, vilken lycka) med Mars. Härav kan man förvänta sig krigiska bragder och fredliga dåd.

2 *Sarmat* polack
3 *Peleus Sohn* Akilles
11 *Venus* kärleksgudinnan
13 *Atropos* den dödsgudinna som klippte av livstråden

Der Himmel lacht ob solchem Glücke
Und schiesset lauter Freüden-Blicke
Auff Euch so woll gepaarte Zwey:
Lucina, die noch nie gebrochen
Waß Sie verspricht/ hat schon versprochen
Daß Ein auß Zwey soll werden Drey.

GRand Heros tout couvert des lauriers & de gloire
Qvi à fort bonne raison peut conter ses victoires
Comme faisoit le grand Roy Macedonien
Si vous ne surpassez vous ne cedez en rien.
Vous avez mille fois veu trembler & à terre
L'espouvantable Mars le foudre de la guerre
A vos pieds demander sa vie, vostre Espèe
A vaincu, renversè, forcè, destruict, rosè
Les plus forts des ramparts, les plus hautes murailles,
Et vous avez rangè, donnè, gagnè batailles,
Les plus sanglants combats ont estè le plaisir
Dont vostre grand esprit en estoit tant espris,
Le bruit des grands canons & flamboyantes machines
L'horrible ton qvand on faisoit crever la mine
Enflamma le courage en vostre noble coeur
Et vous rendit tout gay aux ennemis frayeur.
Mais aujourdhuy Venus vous fait une autre guerre
Sans canon, sans espèe, sans aucun cimeterre
Tranchant ou bien pointu, des baisers le doux ton
Est l'agreable esclat qve rendent les canons,
L'estroite embrassement y sont les barricades,
Les yeux brillants de feu sont au lieu des grenades,
On combat rudement mais sans aucun courroux,
Y vaincre est fort plaisant, estre vaincu bien doux,
Qvand on a fait l'aproche on fait jouer la mine,
Mais c'est fortifier tout cela qu'on ruine,
L'ennemi y est amy il perd á bien bon grè,
Le plus fort bien souvent veut estre surmontè,
On combat dans le lit comme en pleine campagne

22 *Lucina* bröllopens och barnafödandets gudinna
27 *le grand Roy Macedonien* Alexander den store

Celuy qui gagne y perd & l'un & l'autre gagne,
Les charmes, les appas, & l'amiable ris
Quand on donne l'alarme est le bruit & les cris.
Grand Heros on verra dans dix mois sans railler
Que vous sçavez au lit comme au champ batailler.

XXIV

Brölops-Skrift hwartil ingen Titul.

Mälare *Nymphers Chor.*

1.

KOm säijen *Nympher* kring Mälare-Strömmen
Hwad för et Glädie-Speel ok Frögde-Sång
Höres alt rundt omkring? I *Nympher* dömmen
Hwart ut sig ärnar alla Gudars Gång/
Som allesamman/
Med störste Gamman
Ok Lust/ sij the *Satyrers* Bokke-Språng.

2.

Alt sijr man hwad man sijr at det sig gläder/
Fast om det löper Åhrsens Tijd emot;
Nu gifwer Himlen här mehr liufligt Wäder/
Skijn hafwer härtil ond haft af Rägn-Soot/
Alt måln fördrifwer
Ok Himlen gifwer/
För hwad han sargat/ åter Läke-Boot.

3.

Män hwad är Orsak til at det så händer?
Hwad för en Under-makt som lagar så?
Hwem är som all wår Sårg ok Olust wänder?
Som Wij alt härtil haa måst undergå/

Efter Hbl, där skriften, föregången av den anmärkning som här inleder den, står i ett särskilt Anhang efter tillfällesskrifterna; hos S nr LXIX. Liksom S har jag kastat om titlarna på de båda dikterna, eftersom innehållet ju visar att det måste vara fel i Hbl. Tryckfelet r 18, »hårtil», är rättat. Brudgummen tycks ha varit jurist, och adressaterna hade förmodligen någon relation till godsen Aske och Signildsberg vid Mälaren.

9 *löper Åhrsens Tijd emot* går mot hösten
11 *Skijn* skyn

För rätt ok wißa
Kunn wij ei gißa/
Om wij det ei igenom Eer förstå.

4.

Wij sij wäl at siälf wår Mälare flyter
Med mehra Liuflighet ok stillan Flod/
Wij märk' at oß ei/ som förr/ Glädie tryter
At wij i kulna Watne få Elds-Mod:
Män den oß tänner
Ok oß så bränner
Är kiänd/ män måste lijkwäl wara god.

5.

Lell måste wij med god skiäl oß förundra
Hwad som i Dag kring Mälaren lär blij/
Efter som *Jupiter* nyß wänstert dundra/
Ok wij å denna Dag fulkomligt sij
Hur alla Gudar
Mercur sambudar
Ok ingen/ än *Erinnis,* lemnar frij.

6.

Wälan! i fall at wij rättligen höra
Så hörs i wädret en rätt gudlig Röst/
Ok huru *Muserne* liuft stränger röra;
O! skiöne Sommar-Wäer i första höst/
Wist boor när handen
Wid Mälar-stranden
Den/ hwilken Himlen tillför Hiertans Tröst.

7.

Wist är'et A s k e / förr osäll nu sälla!
Som ännu gråter *Signil*-lillas Död/

31 *wänstert dundra* åska från väster sågs som ett lyckligt tecken i Rom
35 *Erinnis* hämndgudinnan
43 ff *Aske* Aske var ett gods vid Mälaren, nära Signildsberg, och båda ställena utpekades som platsen för Habors och Signills kärlekssaga; där låg Habors slätt, där den olyckliga älskaren blivit hängd, liksom Signills jungfrubur, som hon då tände eld på och brände sig inne i. Någon Habors källa är inte känd i traditionen.

Igenom *Habors* Kristal-klare Källa
Nu kan utslekka *Signil*-lill buhrs Glöd
Ok hwad som sårar/
Sorg eller Tårar
Aftwå/ ok gi then bästa Tröst i Nöd.

Berg Råårs eller *Nymphers Chor.*

1.

I *Nympher* som i Watne boo
Eer Glädie bör så wäl som wår nu groo/
Fördy at I/ som wij/ för sant ok wist
Igen få/ hwad som wij i fiol ha mist.

2.

Nu haa wij fram för andra mon/
Seen som sin boning bygger *Themis* Son
Uppå wår önsklig grönskand skiöna Land/
Ok I/ I *Nympher* wid Eer liuflig Strand.

3.

Nu lär' wij begge ti god Roo
Oß glädia/ hwar uti sit egit boo/
Nu wår Gudinna/ som här omkring råår/
Rättrådighetens Son til maka far.

4.

Dy frögdas alla Gudars hoop
Ok all Gudinnor gifwa Glädie-roop/
Sij hwar som/ framför alla deras trop
Gud *Hymen* Brude-Faklan tänder op.

50 *Berg Råår* nymfer som bor bland bergen (samma typ av ordbildning som i 'skogsrår')
56 *Themis Son* rättvisans son
66 *Hymen* bröllopsguden

5.

Siälf *Jupiter* will gi dem Frijd/
Afwärja Ond ok Olyks-Twist ok Strijd/
De andra Gudar/ hwar för sig/ beskär
Hwad nyttigt ok så liufligt åt dem är.

6.

Lucina lofwar detta Par
At *Themis* Son åt Åhre skal blij Far
Ok *Venus* en ung *Astrild* bära fram
Om ei/ en liten *Venus* i sin fam.

7.

Dy låten oß lijk andra nu
Lykönska både Brudgum ok så Bru':
Den högste Himmel signe bägge twå!
At de siälf-önskligt gott med fyllan få.

8.

Nu ha wij Eder aldels teet
I *Mälar-Nympher*, hwad som skeer ok skeett/
Dy will wij/ när som Solen mist sin Glanß/
Med Eder träda fram i Spel ok Danß.

71 *Lucina* barnsängsgudinnan
78 *med fyllan* i fullhet

II. Lyck-Önskningar

I

EHREN-FACKEL

Welche
Ihrer Königl. Mayst:t zu Schweden Hochbetrauten *Directori* der Handel und Wexel-Banco in Stockholm.
Dem Woll Edel- Gestreng- und Hochachtbahrem Herrn/

Herrn JOACHIM Lilienhoff.

Alß von Högstgedachter Ihr. Königl. Mayst:tt wegen
seiner groß und hohen Meriten/ Er mit Adelichen Freyheiten/
Wapn und Nahmen/ gnädigst verehret wurde.
Angezündet von

LILIO Blumen Freundt.

IN bellis multo tinxit qui sangvine dextram,
Is miles v u l g o nobilis esse solet.
Et qui condit opes defossoque incubat auro,
Propter opes v u l g o nobilis esse solet.
Et qui consilio pollet seu Palladis arte,

Efter Hbl; hos S nr I. Tryckfelet »Som», r 23, rättat till »So».

Joachim Lilienhoff (1630–1676) var född Pötter (eller Potter) och son till en handelsman i Nyköping Han sattes i handelsskola i Rotterdam och arbetade sedan på handelskontor i Amsterdam. Hemkommen 1651 blev Pötter kamrerare i generalkommerskollegium och gjorde också utlandsresor i statens tjänst. 1663 blev han borgare i Stockholm, 1664 rådman och 1665 kommissarie i generalkommerskollegium, 1668 herredagsman för borgerskapet. Han bidrog till inrättandet av Riksens ständers bank och 1668 blev han en av borgerskapets bankokommissarier och chef för myntverket. 1673 blev han assessor i kommerskollegium och deltog samma år i den stora ambassaden till Moskva.

Dikten är en hyllning vid adlandet 1668. Diktarpseudonymen »Lilius Blumen Freundt» är en ordlek på det nya namnet.

Den tyska alexandrindikten är en utförligare variation på den latinska distikondiktens tema.

1–5 Den som i kriget ymnigt färgat sin hand i blod är krigiskt ädel i hopens ögon. Den som gömmer skatter och ruvar på nedgrävt guld är i hopens ögon ädel i kraft av sin rikedom. Den som har makt genom goda råd och är konstförfaren,

Is d o c t i s m e r i t o nobilis esse solet.
Sunt alii quos nobilitat clementia Regis,
Et talis v e r e nobilis esse solet.
LILLJENHOFF nunquam prudens sua lilia sparsit,
Sanguine, sunt purâ candidiora nive.
Hoc meruit magis ac miles insignia sævus,
Talis p a c i f i c i s nobilis esse solet.
Donat opes multis, defossumque eruit aurum,
Hinc m a g i s ille Midâ nobilis esse potest.
Nestor Consilio Majæ quoque filius arte,
Hinc s a p i e n s m e r i t o nobilis esse potest.
Nobilitat virtus, Rex, aurum LILIA in aula
V e r e unus triplici nobilitate valet.

AUff *Föbus* vom *Parnass:* du drey gedritt'te Schaar
Der Musen kom geschwind/ bekrentze dieses Haar/
So lengst den Sternen Krantz der Ewigkeit verdienet.
In dessen Wiege schon/ der Lorber-Krantz gegrünet/
So Ihn itzund umgibt. Den *Fama* schon bekant
Gemacht in Ost- und West/ und meistens in dem Land
Wo *Boreas* regiert; daß durch die tapffern Thaten
Der Edlen Gothen/ die das Haupt mit Füssen traten
So vor die Welt beherscht/ sich furchtlich hat gemacht;
Und unter jhr Gebiet die meiste Welt gebracht.
Das Land kenn't diesen Man und kan jhn billig nennen/

6–18 han ses med rätta som ädel av de lärda. Så finns det andra som upphöjs i adligt stånd av en nådig konung. Av ädel adel i sanning brukar en sådan vara. LILLJENHOFF har, klok som han är, aldrig stänkt sina liljor med blod: de är vita som renaste snö. Därför är han mer förtjänt av adelsskölden än den bistre krigaren, och en sådan som han är adelsman i de fredssinnades ögon. Han skänker rikedom åt många, gräver upp guldet i stället för att gräva ner det. Därför är han mer förtjänt av att kallas ädel än vad Midas var. Nestor var stor i rådslag, Majas son i konster. Därför är den vise med rätta en adelsman. Såväl Dygd, som Konung och Guld adlar dessa LILJOR i hovet. En enda visar sig därmed i sanning värd en trefaldig adel.
19–20 *Föbus* Apollon; *drey gedritt'te Schaar Der Musen* de nio sånggudinnorna
23 *Fama* ryktets gudinna
25 *Boreas* nordanvinden

Den Pfleger mancher Stadt: Es mus gar rund bekennen
Daß fast das gantze Reich durch seinen Ruhm und Witz
Beseeligt ist/ und meist der Städte Haupt und Sitz/
Auff den der Norden-Löw sein Sieg reich Zepter führet/
Stockholm/ daß die Natur und Kunst zugleich geziehret/
Und biß auffs Höchste bracht/ diß dancket seinem Rath
Wo durch Er vielen Ehr und Nutz geschaffet hat.
Das Land-Volck wünschet daß Er lange möge leben!
Der Bürger das Er mög in stetem Wohlstand schweben.
Die fromme Priesterschafft die betet vor sein Haus/
Der Krieg- und Ritters-Mann stürtz't lauter Wünsche aus/
Zu seinem Heil und Nutz. Die Wittwen und die Wäisen/
Die Er mit milder Hand fast täglich pflegt zu speisen/
Die beten Tag und Nacht/ daß Gott doch diesen Mann
An Leib und Seele stärck/ damit Er lange kan
Die so bedränget seyn/ mit seiner Treu erqwikken:
Und geben guten Rath daß Böß zu unterdrükken.
Wie Er so lange hat gethan (daß Ihn erhebt)
Daß man kein Unglück fürcht so lang als Er noch lebt.
Man sehe doch nur an/ wie Er den Kauffmans Handel/
Auff Spanien/ Francken-Reich mit recht aufrichtem Wandel
Geführet/ und noch mehr auff Schott- und Engelland/
Und viele Länder mehr. O! mehr alß seelig Land
Daß solche Leute hegt. Es kan in keinen Dingen
Wo solche kluge seyn Ihm jemahls was mislingen/
Es komme wie es will/ so sind sie schon bereit/
Durch Witz und klugen Rath zu bessern böse Zeit.
Was Er Herr L i l i e n - H o f f im grimmen Krieges-Wesen/
Bey diesem Reich gethan/ daß wird die nach-Welt lesen
Wen Er schon lange todt/ wie Er recht in der That/
Nicht nur wie mancher thut mit ohn-mächtigen Rath/
Dem Lande halff. Daß heist recht seinen König lieben!
Nicht wie der meiste Hauff sich klagen und betrüben/
Wen etwan Sie zum Schutz deß Vaterlandes/ Geld/
Zur Werbung/ Vnterhalt/ Besoldung des im Feld
Vor ihnen fechtenden Soldaten sollen geben/
Der offt sein Leben läst/ damit Sie mögen leben.

33 *der Norden-Löw* lejonet från norden, den svenske kungen

So thut Herr Pötter nicht/ Er achtet nicht sein Gold
Mehr als das Vaterland dem Er von Hertzen hold.
Wolt einer wissen waß Er hat bey Friedens Zeiten
In diesem Reich gethan? und solte man von weiten
Sein Leben und sein Thun was Er verrichtet hat
Erzehlen/ würde diß mehr alß geringe Bladt
Gar viel zu weinig sein/ und meiner Feder Spitze/
Wo mit ich diese Reim auff diese Blätter ritze/
Zu stumpff/ den meine Zung/ ist leider viel zu schwach/
Deß Mannes hohes Lob biß an daß blaue Dach
Der Sternen/ wie Ich solt/ mit Worten zuerheben.
Doch wird sein Ruhm und Preiß auch bey der Nachwelt leben.
Vielleicht komt noch ein Schwan der seinen Ruhm besingt/
Daß dessen laut Gethön biß an die Wolcken dringt.
Ich bin nur eine Ganß so nichtes kan alß kirren/
Und würde mich gar bald in dessen Größ verirren;
Drumb schweig ich lieber still: doch will die Wahrheit nicht/
Daß es verschwiegen bleib/ Sie wird es noch ans Licht/
Und an die helle Son gar augenscheinlich bringen.
Man denck und sehe selbst/ wie doch in allen Dingen
Der kluge Herr den Witz und Klugheit lesset sehn.
Waß man mit Wohlbedacht thut kan nicht übel gehn.
Ein recht Welt-kluger Geist sieht waß noch nach soll kommen/
Weiß waß vor war und ist/ so schafft Er rechtes Frommen
Wen Er nicht fehlen kan. Diß that der Edle Mann
Zu vor/ und noch itzund/ drumb geht ihm alles an
Waß Er beginnen will. Es könte wohl der Nutzen
Den Er der Stadt Stockholm gebracht/ gantz billich trutzen
Mit allem so jemahls sich da verdient gemacht.
Man sehe nur eins zu und gebe gute acht!
Wie hoch Stockholm anitzt an Macht und Pracht gestiegen/
Daß auch der Alten Ruhm mit recht vor Sie sich schmiegen
Muß/ vor wars wohl vergnügt bey seiner Landes-Frucht/
Korn/ Rocken/ Bier und Brod und was die Vihe-zucht
Dem schnellen Land-man gab/ in Waldmar schlecht gekleidet/
Das itzt kein Hand wercks man auch kaum ein Baur leidet.
Sie lebten immer fort in jhrer Einfalt hin/

79 *Schwan* den traditionella bilden för diktaren

Und wusten nicht von Kunst/ von Handel noch Gewin.
Wie itzt ein Kind fast weiß/ man seh' wie diese Zeiten
Weit anders seyn den die: itzt trägt man von den Beuten
Des Handels/ Seid und Samt/ Tafft/ Attlaß und viel mehr
Unzehlig andre Zeug'! Das giebt dem Käuffer Ehr;
Dem Handelsman Gewin; man muß auch nicht vergessen/
Was itzt der Handel bringt/ von frembder Frucht und Essen/
So ich nicht zehlen kan. Wie mancher schöner Wein/
Frantz- Span- und Portugisch und viele von dem Rhein
Wird zu uns hergeführt/ zum über grossen Nutzen
Des Landes. Dis ernehrt/ jen's dient uns aus zu putzen/
Doch gibt ein jedes Geld. Bedenckt daß Edle Saltz/
Daß durch die Schiffart komt/ und besser ist als Schmaltz.
Was *China* schönes hat/ was in dem güldnen Lande
Des Wusten Westen wächst/ und dort bey *Tagus* Strande
Hervor komt/ was beym *Nijl* ist und in *Calicut*,
Kömt durch den Handel hier und alles uns zu gut/
Und Unserm Vaterland. Dies haben viele Leute
Vor diesem angestelt. Doch siehet man erst heute
Den Handel recht in Flor/ wie er dem Lande nütz
Ist/ drumb verdient gewis Herr L i l i e n - H o f f die Stütz
Und Grundfest dieses Thuns; daß man jhn hoch verehre/
Und seinen hohen Ruhm mit Ruhm noch mehr vermehre.
Er ist es billig werth. Wer diesen Man nicht liebt/
Der liebt die Tugend nicht/ so jhm das Zeugnis giebt/
Daß Er recht auffrecht ist/ und Edel von Gemüthe.
Ob Er gleich sonsten nicht von Edelem Geblüthe;
Das rechte Tugend-Thun daß adelt diesen Man.
Wo Recht und Tugend gilt steht Adel hinten an/
So bloß vom Blute komt. Ein recht unedel Adel
Ist/ der beflecket wird mit einem Laster-Tadel.
Das ist Herr P ö t t e r nicht: Drumb Ihm auch beygelegt
Des Adels H e l m und S c h i l d / und was ein Edler trägt/
Der Nahme L i l i e n - H o f f / weil Er gleich Lilien blühet
Im schönen Garten/ wo man Tugend blühen siehet.
So wird die Tugend recht mit Ehre wohl belohnt/

117–118 *dem güldnen Lande Des Wusten Westen* Mellan- och Sydamerika
118 *Tagus* floden Tajo eller Teio, i Spanien och Portugal
119 *Calicut* Calcutta

Da wo ein danckbahr Hertz bey Tugendhafften wohnt.
Drumb hat das gantze Reich Ihn auch erkand vor Edel/
So wol alß den der vor dem Feinde seinen Schädel/
Und Haut/ und Guth/ und Blut wagt wie ein Krieges Held/
Und solches offte thut nur umb das schnöde Geld.
Es müsse Ewer Stam Herr L i l i e n h o f f stets grünen/
Und mit geehrtem Ruhm bis an die blaue Bühnen
Der Sternen steigen auff! lebt viel und lange Jahr!
GOtt lasse/ wenn man Euch wird legen auff die Bahr/
Die junge Lilien im Lusthoff lieblich blühen/
Und ohne alles End stets junge Lilien ziehen;
Der Höchste segne Euch/ so wie Ihrs selbst begehrt.
Ich weis was Ihr nur wünscht/ wird Euch gewiß gewehrt.

II

To
His most Illustrious Excellency
My Lord

CHARLES HOVVARD

Earle of Carlisle &c.
Ambassador Extraordinary
from
His Maiesty of Great Brittaine
To
The Crovvn of Svveden
upon
His departure from Stokholm
Wishing a prosperous journie
vvritten
by
Lars Johann Son S. H. a. s. v.
In the Year *1669.* the *29.* Day
of September.

Efter originaltrycket i UUB Palmsköld 397, påträffat av E. Noreen och återgivet i *Samlaren* 1934 (hos S efter Hbl som nr IX). Tryckfelet »gou», r 13, har rättats och ett parentestecken är tillagt i slutet av rad 73. *»In columes»* r 91 har sammanskrivits. Mängden av »vv» i stället för »w» och de kursiverade bokstäverna i partierna med antikva (här med rak respektive kursiv stil) beror troligen på att tryckaren inte hade tillräckligt med antikvatyper. De fyra avslutningsraderna är tryckta med mindre stil, förmodligen för att dikten skulle få plats på arket.

Ambassadören Howard hade kommit till Stockholm 10 april 1669 för att överlämna Strumpebandsorden till den trettonårige Karl XI.

Bokstäverna efter diktarens namn skall förmodligen utläsas S(cientiarum) H(umanarum) a(rtiumque) s(tudiosus) v(psaliensis) – Lucidor hade ju kommit till Stockholm från Uppsala under sommaren. I samtalet i diktens senare del talar Jupiter, gudafadern, latin som sig bör och havets härskare Neptunus engelska. Holländarna konkurrerade med engelsmännen om makten på havet – men här är den holländske guden bara en vind. Krigsguden Mars är svensk och solguden dubbleras i en italiensk och en fransk version. Mercurius, som talar tyska, var bland annat köpenskapens gud.

GREAT HOWARD how skal i fulfill my will?
Indeed it doth surpas may skil and qvill
Yet humble duety command's me to write
Thy praise, but unability maketh me qvit.
That divine Maro if he had to Choose
Would sing Your Eulogie with higher Voice
Then he did sing of Great Anchises Son,
Minerv' and all the Muses skil is gone:
And faith! Apollo with all Eloqvence
Can scarce describe Your glorious Excellence:
It most needs be no Man but Angels *tongve*
That would in words set forth a worthy song
Of you Great Hero *Croun' of Englisch* Lords
Whose mervelous Vertues farr Surpasse the words,
Of man vvho Could Set doun Your Noblest Race
Would to Posterity *be a Looking-glasse*
And vvho Can duely write that high renovvn
You' have deservd restoring th' Englisch Krown?
What labours more then Hercles *you have done*
What Victories more then Cæsar *you have won*
Momus himself although he's ever wrong
Will yet admire th' Eloqvence of your tongve
Your foes and Friends both abroad and at home
Whit force and wisdom You' know t' ower come
The Friend by force of witt and pleasant words
Your arm wil break the proudest Ennemies Swords
Mars *and* Apollo *are in striving mad*
Whose glorious Lawrels first shal croune your head
But (pray t' excuse me) I Swear by my Oath
Sir You are twice more worthy then them both.
Stood not Mars *self astonishd vvhen he Savv*
How Your sword Could abolish wrongfull Law?
And how you' Could restore the Kingdoms Peace
Troubled by man of Cadmus Dragon race.
Become more constant since Carlisle came here

5 *divine Maro* Vergilius

34 *man of Cadmus Dragon race* Cadmos dödade en drake och sådde ut dess tänder; från dessa växte ett släkte av män som genast började strida med varandra — bilden syftar på Carlisles insatser vid restaurationen

Must not Apollo *mervel and self cry*
Who Knovvs our Harvest? vve Knevv nevermore
Carlisle *th' Ambasdor is more fit then I?*
Did not the barbarous Russes *and their* Czar
A*mazed stand when first Your brightful Star*
More clear then Phoebus on their Hemispheare
And lik' Mars fiery Planet did appeare?
The Cimbers *too were rawisht all no less*
Which with a trambling langvage did confesse,
This is Carlisle *Broer lille so high befam'd*
Whose name but spoken al Virtues are nam'd.
Sweden admireth thy very Divine Ghost
And Vertuou's proud doeth of har fortune boast
To have twice had (my Lord when the had you')
That English M*ars and English Venus toe*
VVhose Charming Beauty ecclipseth thausend suns
VVith lite Cupide which doth fire the Guns
Disspising darts; This Babe of Loue let's see
Beeing a Child a wonderous Man to be:
J*upiter hearing this went to be hid*
He feard of Him what he to Saturn did.
J am no Pr*ophet, but I telle t'is true*
Affter tuelue years the world shal see and you
Hovv His rare Virtues th' hole world vvil move
A*ll man vvil feare al Damsels vvil Him love,*
S*uch great a Treasure hath Sveden stil possesd*
Having Carlisle: *alas h'is buta Guest!*
VVhen He first came O more then happy day
But more unhappy novv he goes avvay!
England is glad, Sveden begins to mourn
For his departure, they for his return.
Th' inconstant' fortune and all seasons vvere
Become more constant since Carlisle Came here
VVho knovvs our Harvest? vve Knevv nevvermore
Such plasant vveather any year before
The fields, seas, vvoods, and all the beast vvere glad

45 *Broer lille* cimbrerna (danskarna) får lägga till ett par ord på sitt eget språk
53 *Disspising darts* pilar var ju annars Amors/Cupidos vapen
56 *what he to Saturn did* Jupiter störtade sin far Saturnus från makten

Novv mourn they all the very Roks are sad:
The Trees have (since Carlisle *for England goes)*
Leaving the green, put on theire mourning Cloths
The Heaven self in this our northren Spheares
For your departure vvil raine floods of teares
But all the Gods Great Lord vvil frame Your vvil
Mercury tould me this on Helicons Hil,
VVhen Heavens Parliament vvas in good accords
Then to all Gods did Jupiter speake those vvords.

JUPITER.

QVid multo rapidi miscentur murmure fluctus?
Impete quid Cæco flamina sæva ruunt?
Heus Neptune tuo fluctus compesce Tridente
Æole praecipites carcere claude Nothos
Non vagus est Vobis nunc deducendus Ulysses
Non pius Æneas Numina vestra rogat
En Cytherea Venus, Mavors & Cyprius Infans
Creduntur Vestræ Numina chara fidei
At vos, Vos reliqvi Coelestia Numina Divi
Incolumes socios concomitate Deos
Illos ut par est omnes deducite salvos,
Illos Angliacis reddite litoribus.

NEPTUNUS.

GREAT Jupiter j shal in nothing faile
A*s soone my Lord CARLISLE put's up his sail*
Then I wil goe my self to cut the flods
Before his skip with all my water Gods

81–93 JUPITER: Varför dånar havets vågor så våldsamt? Varför stormar grymma vindar med blind kraft fram över havet? Hör hit, Neptunus, tygla vågorna med din treudd! Aeolus, stäng in de våldsamma vindarna i fängelsehålan! Nu är det inte en kringirrande Odysseus som ni skall ledsaga, inte någon from Aeneas som ber om er hjälp. Se, det är den cytheriska Venus, Mars och Amor som anförtros i er vård, älskade gudar. Och ni övriga gudar, himmelska makter, eskortera dessa med er förbundna gudomligheter så att de inte lider någon skada, följ dem, ni alla, som eder bör, och för dem välbehållna åter till Englands stränder.

Castor and Pollux shal sit on the mast
Til he al dangerous seas and weawes is past
And round about shal blowing Tritons rise
Their trompets and Sirenes *to sing his praise*
Not to bewich him like they did Ulys
We know all that CARLISLE farr wiser is.
***T**hus Your commands GREAT Jupiter we wil doe.*
We have no soveraing but Britans King next You.

ÆOLVS

Ik heb wat u belieft al tyd to doen bemint
Sou ik'er tegen staen? ik ben maer bloot een Wind.

MARS.

EY höfws wår fåfeng Hielp om It'wil rätt besinna/
Här är ju Oden sielff hwem håller honom foot
Ock Frigga säg hwem tors full' giöra them emoot?
Them Oden intet står kan Fröya öfwer winna.

APOLLO.

VOrrei & voglio ben far comme bisognia
Mandando fuora la mia grandissima ciarezza
Et vera mente non sarebbe vergognia
D'arrossire vedendo la triplice belleza,
De qvelli SOLI terrestri: Ma ne sono sicuro
Ch'il loro maggior lume fara il mio minore oscuro.

PHOEBUS.

VOus estes bien heureux de porter sur vos ondes
(Neptun mon cher Amy Vous estes bien heureux)
La Vailliance & sagesse & la beauté dú Monde
Croyez moy qv'en ces trois, Voús portez tous les Dieux.

99 *Castor and Pollux shal sit on the mast* dessa båda gudar, dioskurerna, gav skeppen lycklig resa då de visade sig som dubbla lågor på masterna (St. Elmseldar)
108–109 Æolus har alltid lytt Jupiter och opponerar sig inte nu heller, han är ju bara en (holländsk) vind
116–121 Apollo, solguden, lovar sända sin klaraste glans men rodnar av skam inför skönheten hos dessa tre jordiska solar

MERCURIUS.

IHr Götter ich fliege
Die tapferen Siege
Durch klugsinnig rathen
Und tapferen Thaten
Von Howard erworben
Bey tapferen Helden
Ich wil Sie besingen
Daß Echo soll klingen
Der Nachwelt zu melden
Auch wenn Er gestorben.

THis Spoken they did all together Schout
And with one Voice gladly cryd aloud,
We wil conducte them, non of us shal faile
Th' earth answears, long long live my Lord Carlisle.

III

Detta är den Edle ok Lofl. *Magistraten* uthi Stockholm til Ny-Åhret 1671. uti en myckit konstig Skrift *dedicerat* aff den dråpelige Skrijf-Mästaren Johan Paul Hoffman.

I Stadzens Stoder I/ I Swea Städers Fäder/
För hwilke Orätt rädz ok Rättwijsan sig gläder/
Som skipen Lag ok Rätt/ som bygge Staden op/
Som främia Handlen med at Alt ha'er rätt sit Lop:
Til Eders Högwijsheet min Skyldigheet framräcker/
(Om utaf högan Gunst I emot taga täcker
Hwad som mit Hierta gier) en lijten Ny-Åhrs-Gifft
På ringa Pergament/ en föga bättre Skrifft/
Med Önskan af min Siäl/ then Högste wil bewahra
Ehr/ (som bewara oß) ifrån all Nöd ok Fahra/
Han gifwe Hwar ok Een hwad som han mäst åtrår
Ok länge theras Lijf til många Nya-Åhr!!!

NOn Iliada in nuce, Viri Nobilissimi ac Consultissimi, non Hecatomben, nec Monstrum ex Africâ, nec Aromata ex Asiâ, nec ex Americâ Aurum porrigo: (Sæpe enim Deorum iram plus salsa mola quam auratis cornibus ac floribus coronatus taurus

Efter Hbl; hos S nr XII. Lucidor kan antingen ha skrivit denna »konstiga», d.v.s. konstfulla, skrift för en annan person eller å egna vägnar: i det senare fallet är diktarnamnet en pseudonym som anspelar på författarens förhoppning om att magistraten skall ta hans vidsträckta språkkunskaper i bruk. Det latinska prosastycket, som prisar skrivandet som större och värdefullare än allt annat på jorden, sammanfattas väl av S som »en hymn till 'den dråpelige Skrijf-Mästarens' egen konst, utan vilken världen skulle återföras till den råa okunnighetens kaos.» R 13, *Iliada in nuce,* ett mycket stort verk alltså, som präntats så litet att det får plats i en nöt, förekommer ibland i den samtida litteraturen som en bild för ett underverk: det otroligt lilla kontrasteras sedan med det stora; de oxar som skrivmästaren inte heller offrar.

13–16 Till er, vittberömda och höglärda herrar, framräcker jag icke Iliaden i ett nötskal, ej offer av hundra oxar, ej heller ett monster från Afrika eller Asiens kryddor, icke guld från Amerika (ty ofta stillas ju gudarnas vrede mer av ett mjöloffer än av en tjur med guldbeslagna horn och bekransad av blommor),

demulcet) Sed Tabellam ad Aram Generosit: Vest: suspendo, Tabellam non sculptam, sed (quâ dexteritate dextera potuit) scriptam; Gratum hoc (quamvis indignum) Generosit:Vest: Munus futurum spero, si considerare placuerit, nil Literis seu Scriptura præstantius dari posse. Scriptura enim Acta, Pacta, Facta Altissimi nobis revelavit, Scriptura Memoriæ Fulcrum, Virtutis Custos, Æternitatis Monumentum est, Scripturam si tollas omnem eruditionem auferes, & Orbem in primum inscitiæ suæ Chaos deturbabis. Si chartaceum offero Donum aut tenuem potius Membranam non Donum sed Donantis respicite animum, hancque quantulamcunque Strenam porrecta fronte accipite. Vivite felices, Vigete, Favete, Valete.

LEbet in Frieden/ Gesundheit und Freuden
Sonder all Leiden
Himmel gesegne Ihr klugsinnig Rahten
Und Ihre Thaten
Lasse Sie blühen in stetiger Blüthe
Durch deine Güte
Wende von Ihnen und Ihrem Geschlechte
Was schaden möchte
Lasse sie wachsen des Vaterland's Stützen
Fromme zu schützen
Ruchlose Schänder und Lästrer zu straffen
Biß sie entschlaffen
Und vom Getümmel zum Himmel mit Freuden
Selig verscheiden.

17–28 men jag hänger upp en tavla vid Edra vällärdheters altare. Bokstäverna är inte inhuggna utan präntade – så skickligt som jag kunnat. Jag är övertygad om att Edra vällärdheter kommer att uppskatta denna gåva, fastän den är otillräcklig, om Ni behagade betänka, att man inte kan få något mer värdefullt än bokstäver eller skrift. Ty skriften har för oss uppenbarat den Högstes gärningar, löften och verk; skriften är minnets hjälpare, dygdens väktare, ett minnesmärke för evigheten. Avskaffar man skriften, kommer all lärdom att försvinna och jorden att störtas ner i okunnighetens ursprungliga kaos. När jag frambär denna gåva av papyrus eller snarare av fint pergament, se inte till gåvan utan till givarens sinnelag, och mottag med välvilja denna nyårsskänk, hur liten den än må vara. Lev lyckliga, må ni ha hälsan, visa bevågenhet, farväl!

ANcora che io non sono Dovinator o Profeta
Ma rigvardando con curioso zelo
L'Astro splendente del formoso Cielo
Col fulgenti raggi la formosa Stella
O piutosto l'occhio del Mondo, la Pianeta
Di Febo, scintillante & bella
La quale regge l'Anno dando luce al Mondo
Et risplende senza secondo,
Mi pare che colla bocca divinatrice
Al orecchio veramente dice
O Felice Stokholma O Felice
O Felice Populo O Felice
Tanto ch'havrai quello Senato Illustrissimo
Sarai sempre Felice, Felicissimo
L'intendo, lo credo, & ancora lo bramo
Per che dell' alma honoro del cuore l'Amo.

NE dedaignez pas Messieurs le peu que j'amene
Mais prenez plustost à grè mes petites estrenes
Quand on fait tout ce qu'on peut
Sans en faire ce qu'on veut
Personne n'en gronde
Le vouloir contente les Dieux
Si cela se fait aux Cieux
Je l'espere au Monde.

GHy Edlen Magistraet,
Neemt aen van myne handen
Tot Nieuvv-Jaers Offeranden
De Willen voor de Daet:
Men kan de groote Goden ook,
Maekt men g'lyck geen dierbaer Rook,
Door ootmoedig Smeken
Buygen en bevveken.

IV

Lykönskande Klag-Rim

När
Hans Hög-Grefl: *Excell:s* Herr Rijks *Chanceliers*
fordom Hof Predicant/
Den Högäreborne/ Högaktad ok Höglärde Herrn

Herr BYRJE CARLBERG

Philosoph: Magister,
Sig til sit Hem åt Wermeland ok Carlstad på Resan begaf
I högste Hastigheet opsatte
Af
Hans williefärdigste Wän

LUCIDOR den Olyklige/

Stockholm den II. *Jannar.* 1671.

SÅ wil min wäna Wän nu aldels från oß reesa
Ok lemna Stockholms Stad ei liten Blygd ok neesa
För det han kunde ei behålla Eder kwar/
Eer som af Lärdom/ Dygd ok Lefnad rosad war.
De Högste af wårt Land ok Riksens störste Stoder/
Wår Unga Konung sielf/ jempt Hans ok Rijksens Moder
(Wår Drottning menar iag) de hölle Eer rät kiär
Ok hwar man önskad at I wille blifwa här.
De Unge Adels-Män som Eer/ I dem/ förlåta
De sörja Eder hårt/ fast det dem ei kan båta;

Efter Hbl, där dikten står först i »Anhang». Som hos S (nr XIII) har tryckfelet r 77, »skiödlen», rättats. Den avslutande dikten i visform är satt i dubbelspalt.

Lyckönskningsdikten till Byrje Carlberg (1640–1683 el. 1684), präst och son till Karlstadsborgmästaren Johan Börjesson, skrevs då Carlberg lämnade Stockholm för att resa till sitt pastorat i Kristinehamn och sin fästmö Anna Gudmundsdotter Nordberg, som han gifte sig med i juli 1670.

Frur/ Jomfrur/ Kwinnor/ Mör/ ja Gummor/ Kierngar wist
De sukka/ klaga sig ok gråta hwad de mist;
Alt hwad som högt ok lågt/ de Gamla med de Unga
Dem I med lärdom/ Straff/ förman- ok tröst-rijk Tunga
Så tidt hugswalat ha/ de gi Eer tusen Rooß
Ok weta först hwad de mist seen I drog sin Kooß/
Jag siälf beklagar mig/ när mig i hugen rinner
Eert snabba Nimme/ när allenast iag påminner
I hwad för hastigheet ok mehr än stakkot Tijd
Eert wettiga Förstånd igenom flitig Ijd
De Britters Språk haer lärt/ så at det mig hårt kränker
At sådan nyttig Man för Stokholm/ Sinnet lenker
Til Lande/ ok wil der uti en liten Stad
Förakta Hufud-Staen/ ok heller wara glad
Med ringa Folk/ än här hoos höga Herrar lifwa;
Män om iag sinnar rätt så mått iag Eer rätt gifwa
At I fly mäst I kun ok ei mehr kommer när
Det Rum/ hwar Fromheet ok Gudsfruktan biltog är.
Lell giör I intet rätt/ I kunde med prädika
Dem lära som I giort/ at de måst endlig wika
Från Wahnan som är ond; Nu I är herifrå
Lär onde blij som förr (Gud lät ei sanning spå)
Dok tror iag utan twijk at himlen så behagar
Ok at hans willia Eer alt efter willian lagar/
Dy elliest kan iagh ei sij/ hwi I haten det
Hwad Eder älskat haer/ ei weta rätt hwarmed
Eer Stockholm giort emot/ I wor ju älsk ok ährat
Af allom/ I har hafft hwad Hiertat Eert begiärat/
I bodd uti *Palaz*, I fik Eer kräslig Maat
Med Herrar öfwer bord/ åt' utur Sölfwer-Faat/
Eer brast ei någon Ting/ ey Böker/ skiöna Kläder/
Ei Pengar; (som ei Eer men gierhug-buken gläder)
Alt stog til Eder Tienst/ lell har I ei behag
At blifwa ti Stokholm/ men gijr det alt god Dag
Ok reeser på en Tid då kulit Nordan-Wäder
Tråß Lapmud/ Warg ok Räf/ tråß Mård ok Looskins Kläder
Kan kyla Hand ok Foot; Nu Luften yhr med Snö

39 *Palaz* palats

Som kläder Jorden hwit at sörja siälf sin Dö/
Ty alt är i sin Graf/ Tulpaner ok Narzisser/
Lilli- Nelk- ok Rosor med dem mången Mö elß kyßer
Är falnad/ wißnad bort/ ei bär nu något Trä/
Ei paras någon Fogl/ ei löper något Fä/
Ei leker någon Fisk/ alt är nu kalt ok kulit/
Alt utan Frögd ok Lust/ alt trumpit illa wulit/
Neptunus hafwer siälf/ jämpt mången Flod ok Åå
Ok alla Strömar ha nu dragit Harnisk på/
Bäk/ Gyttia/ Dy/ Moraß har Kiöld ok kalla Winter/
Med Broar öfwer lagt/ som fasta lijk som Klinter
Ei hörs i Skog ok Mark de glade Herdars Röst/
En Kakelung ok Spijs är nu den bästa Tröst/
Likwäl så dra I bårt ok rädz slät intet Kiölden/
Jag tror Eert friska Mod kan tiäna Eer för skiölden
At dämpa hwad som Ond/ dok har jagh ei förstått
Hwad Orsak I mått ha at byta Ond för Gott;
Men hålt/ hwad är det der? hwem niuper mig i Öra?
Mig tykkes at iag här en siungand Röst får höra.

DEn som älskas/ ok ei har
Den han siälfwer kiär kan hålla/
Tråß hwad smikker-orden trålla/
Kan ei längi blifwa kwar
Hwar som hon owilligt blifwer/
Hwar ok en är såleds fatt/
At hans Hierta stedze lifwer
Der/ hwar som han haer sin Skatt.

Den som Eld har i sin Barm
Höfwer ei at rädz för Kiölden/
Astrilds Blåß är god til skiölden
At ei Frost kan giöra Harm;
Den som brinner liusan låga

50 *Lilli- Nelk- ok Rosor* liljor, nejlikor och rosor
54 *trumpit illa wulit* dystert och olustigt
55 *Neptunus* havet
56 *dragit Harnisk på* tagit på sig harnesk, d.v.s. istäcke
65 *niuper* nyper
77 *Astrilds Blåß* kärlekens bloss

Ok har Hierta fult med Glö/
Kan sig friskt i Wintern wåga
Ok förakta Ijß ok Snö.

Dy må ingen undra på
At Herr Carlberg från oß wijker/
Ok så skynt åt Wermland fijker
Hwad ok Wintern giära må?
Dy fast Kroppen litet ryser/
Är hans Hierta dok i brand/
Hwilket ei hoos elden fryser
Dy det är i Wermeland.

Surrar ingen liuflig Wäst
Med et swalkand Sommar-Wäder/
Fast igenom Rese-Kläder
Wädret skär med Nordan-bläst
Kan Ert hopp lell öfwerwinna/
Tänk hur lär den dag bli söt
När I Eer lär (fast I brinna)
Werma i Eer Kiärstas skiöt.

Resen lyklig/ resen fort/
Himlen Eder wäl bewahra
För alt Ond ok alsköns fahra/
Til I kommen til den Ort
Hwar som Edert Hierta hwilar/
Med et annat sammanfäst
Genom gylne Kiärleks-Pilar
Ok få hwad I önska mäst.

Gudh wälsingn Eert Hione-lag/
Edert Wisthuus/ edra Bullar/
Gi Carlberg en hoop Karlkullar/
Lät Eer lifwa mången Dag
Til I blifwen trött' at lifwa
Ok i Grafwen gå til Roo/
Då will Gud Eer nådigt gifwa
Himlen för et ewigt boo.

86 *giära* göra
109 *Karlkullar* barn: små Carlbergare, småkarlar

V

Strena Votiva

In novi & felicis Anni auspicium
Ad
Sereniss. & Potentiss. Magni Britaniæ Regis,

CAROLI II.

Ad
Sereniss.^{m} & Potentiss.^{m} Svec. Goth. Vand. Regem,

CAROLUM XI.

Legati Extraordinarij

Illustriss.^{mi} ac Generosiss.^{mi} Domini,
DN. HENRICI COVENTRII,
Die primo Anni 1672. pedes humillimè
deposita
Heliconis Arctoi Nomine
A
Jean Prillvvitz, Art. & Mart. Stud.

Holmiæ Typis Meurerianis An. M.DC.LXXI.

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XXII. Titelns »*Magni*» skall troligen vara »*Magnæ*» och »*dextra*» r 35 »*dextrâ*». Denna nyårsdikt till den engelske ambassadören Henry Coventry, som hade kommit till Sverige hösten 1671, är skriven för den tyske studenten Jean Prillwitz, som var en av Lucidors bekanta och som hjälpte honom att lämna fram bröllopsskriften II till Christoffer Gyllenstierna. I Hbl är Prillwitz' namn förkortat till »J. P.»

Nyårsgåva, med önskan om ett nytt och lyckligt år ödmjukt nedlagd nyårsdagen 1672, å det nordliga Helikons vägnar, vid fötterna på den vittberömde och högvälborne HERR HENRY COVENTRY, den upphöjde och stormäktige Konungen av Storbritannien, KARL II:s, extraordinarie sändebud till den upphöjde och stormäktige Sveriges, Götes och Vendes Konung, KARL XI. Av Jean Prillwitz, som studerar konst och krig.

Stockholm, Meurers tryckeri år 1671.

CYnthius aurato tetigit sua limina curru
Augustumque Capri sidus splendore revisit
Lassatos properans gelidâ restinguere in Urnâ
Cornipedes, melius renovatum ut peragat orbem
Mos est Aonidum (quem nulla redarguet ætas)
Tempore quò auricomus per bis tria signa cucurrit,
Jamque omnem illustrat repetito lumine Mundum
Notaque Zodiaci repetit vestigia sursum
Auspicio Nostrum feliciter inchoat Annum.
Mos est ut folijs Parnassi tempora cingant
Heroum quos Phoebus amat, quos Turba Dearum
Diligit, & toto queis pectore sedet Apollo.
Hinc hic hærenti Phoebus mihi vellicat aurem
Castalidumque chorus mihi visus talia farj.
Solane barbarico Borealis terra tacebit,
Ritu, nec nostris jussis morem geret illa?
Quis stupor ingentis Gentis dolor! occupat artus
Num gelifacta Dei, non servat in ossibus ignem
Aut nimis intensum frigus conglaciat auram?
Dum è meliore Luto finxit Præcordia Titan.
Euge bonis avibus properes Heliconis Alumne
Arctoi, strenæque loco nunc necte coronas,
Cingito fronde comas, pia votaque porrige dextra

1–23 Apollo återkom till sitt land i sin gyllene vagn, och fyllde åter med sin glans Stenbockens vördnadsvärda stjärnbild. Han skyndade sig att svalka sina utmattade hästar i Vattumannens kalla krus, för att rusta sig för sin färd över en förnyad jord. Vid den tid, då den guldlockige guden hade genomfarit sex stjärnbilder, och redan upplyser hela världen med ljus på nytt och följer sina välkända spår i Zodiaken, då han med goda förebud ger lycka åt vårt nya år – då brukade boiotierna (och aldrig kommer någon att invända mot den seden) med blad från Parnassen bekransa de hjältar som Phoibos älskar, som sånggudinnornas skara håller kär och i vilkas bröst Apollon oomtvistligen har sin hemvist.

När jag tänker på detta, nyper Phoibos mig i örat, och det tycks som om musernas skara talar: Är det bara Nordens inbyggare som skall stå tysta som barbarer? Skall inte de lyda våra befallningar? Ack, vad är det för tröghet som fyller det mäktiga folkets lemmar? Är det kanske så stelfruset att människorna inte bevarar en gnista av Apollon i sin kropp eller har den alltför starka kylan, då titanen formade deras starka bröst, frusit luften till is? Bravo! Skynda dig nu, du lärjunge av det nordiska Helikon, ty förebuden är gynnsamma, och knyt kransar som nyårsgåva. Sätt kransar av löv på huvudet, räck fram högra handen till fromma löften.

Sed cui? qui prudens secreta negotia tractat
Quæ tibi scire nefas; quem nuper Jupiter Anglus
Ad Gothicum misit quo firmet foedera Martem
Mercurio. Postquam solers per prata per hortos
Annosæ quercus ramos & brachia Olivæ,
Lauri cum Myrto frondes decerpere dextrâ
Mens erat & ingens florum mihi copia Cordj.
Abstine Calliope dixit, jam tempora dudum
Martia circumdat Laurus, Phoebeia Daphne,
Signa gerit illas certissima Martis & Artis,
Myrtea serta dedit Cypris, Tritonia Olivæ.
Ne Tu sacrilegâ caveas contingere dextra
Quercum ter Magni Regis Caroli & Jovis arbos
Hâc ambo illustris coronabunt facta COVENTRJ,
Interea precibus supplex pia solvito vota,
Vivat jo! felix Anglorum Magnus Apollo;
Vivat! jo vivat ter felix Martia proles;
Vivat Mercurius! vivatque Coventrius Heros!
Castalidum dixit Chorus & respondit Olympus.

24–42 – Men till vem? – Till honom, som med klokhet sköter hemliga uppdrag, som du inte får veta något om, till Mercurius, som den engelske Jupiter nyligen sände till den gotiske Mars för att befästa förbundet.

Men när jag just, enligt konstens regler, tänkte skära grenar av åldrig ek, kvistar av olivträd och lövade grenar av lagerträd och myrten på ängar och i trädgårdar, och plocka en stor mängd blommor, sade Calliope:

Låt bli, hans huvud bekransas sedan länge av både Mars' lager och Apollos. Han bär dessa kransar som oomtvistliga vittnesbörd om krigiska stordåd och fredlig id. En myrtenkrans har han fått av Venus, av Minerva en olivkrans. Och du skall inte begå helgerån genom att röra eken, som är den trefaldigt store Kung Karls och Jupiters träd, ty med den skall dessa båda bekransa den lysande Coventry för hans bedrifter. Men infria Du under tiden dina löften ödmjukt bönfallande:

Må engelsmännens store Apollo leva lycklig, han leve! Må Mars' ättling leva trefaldigt lycklig, han leve, han leve! Leve Mercurius! Leve hjälten Coventry!

Så talade musernas skara och så svarade Olympen.

VI

Bind-Brew på *Margaretæ* Dag i *Julij* Månad.

1. O! osäll sälle Dag/ på den min Skyldigheet
   Ok Willia öfwereens/ fast ingen dera weet
2. Hwar med min Ödmiuk-Plikt mig lösa skal at binna
   Den mehr än skiöna Arm/ til den man ey kan finna
3. Rätt wärdigt Binde-Band/ dy Himmel/ Jord ok Sky
   At ähra denna Dag sig sielfwa pryda ny;
4. See huru Himlen leer/ hur' Skyn giör liufligt Wäder/
   Hur' Jorden legger aff the hwijta Winter-Kläder
5. Ok dra'er sin Blomster-Rock med tusend Färge-Slag
   På sin föryngte Kropp/ at ähra denna Dag.
6. Allena Jag/ ach! ach! haer Skiäl til at beklaga
   Mit hårda Skebnes Makt/ som Lyckan kan förtaga
7. At iag måst willia thet som iag ey giöra kan/
   Jag swär wid Himlen sielff at Willian god ok san
8. Men Krafften uthan Krafft/ dy Gull/ Sölff ädla Stenar/
   Kårl/ Pärl ok *Diamant* (som Werlden kostbart menar)
9. Är owärd' Eer Swan-hwijt Snö-*Marmor*-skiöna Arm
   At kyssa/ *Venus* sielff/ (ok alt hwad skiönt) til Harm
10. Haer Jorden aldrig seet et så skiönt Mester-Stycke
    Aff Himlen ok Natur/ här är full Menskie-Tycke
11. Men Ängel-Fägring/ Ach! at iag ey något haer
    Til offra/ som Ehr wärd/ uppå mit Hiert-Altar:
12. Dok wäl iag haer än Hopp at I min Jord-Gudinna/

Efter Hbl; hos S nr LXX. De båda alternativa namnen på r 28 står under varandra på två rader inom en gemensam parentes, och så gör också de båda alternativa inledningarna av verserna r 32–33. Ett bindbrev var en gåva på en födelse- eller (som här) en namnsdag: ursprungligen bands gåvan vid mottagarens arm, och den bundne hade sedan att lösa sig från bandet genom att exempelvis anordna en fest.

12 *Skebne* öde
16 *Kårl* korall; *Pärl* pärlor
20 *här är full Menskie-Tycke* hon liknar visserligen en människa

Som haer mit Hug ok Sinn ok Siälen kunnat winna/
13. I lär' til Offer-Band ta Hierta mit emoot:
I är' min Himmel-Jord/ min enda Lijfnadz-Root:
14. Dy lär' I utan twijk mig icke thet förtänckia
At iag på Eder Dag (*Margretha / Cathrina*) drister skänckia
15. Mit Hierta/ I weet sielff at iag ey bättre haer/
Wil I haa meer aff mig så lät mig blifwa Faer
(Thet Bandet som iag geer/ blijr/ til mig Döden ta'er.)
(Taen ynstigt hwad iag geer) til Döden samma ta'er.)
(Förwahrer detta Band)

* * * *

Detsamma på *Cathrinæ* Dag i *November* Månad lämpad effter Åhrs-Tijden.

4. SKyn gråter med sit Regn ok mul'ge Dimbe-Wäder/
Iföhrer sig i Sorg ok hwijte Winter-Kläder/
5. Ok dra'er sin Blomster-Råck med tusend Färgor af
För at han ingen Ting/ som Eder wärd war/ gaf;
Så sörger/ Ach! ok iag ok haer Skiäl at etc. etc.

* * *

III. Graf-Skrifter

I

Der Welt-See-geendete am Himmel gelendete Farth/

Ihr Königl. Mayst. und Dero Reiche Schweden
getreuen Mannes und Hochbetrauten *Ammirals,*
Des Hoch-Edlen/ Manfesten und Weltberühmten See-Helden

Herrn H. RICHARD KLERCK etc.

Als
Der selbe den 3. des Christ-Monds im Jahr 1668. mit Hochansehnl.
Traurgefolge aus *S. Jacob* nach *S. Clara* in sein Ruh-Gemach begleitet worden

Entworffen
von
TRITONE Sturmmuth *Lieut.*

STOCKHOLM/ Gedruckt bey Sehl. Georg Hantschs Wittibe.

WEß Augen weßen Mund? (wer gleich das Hertz von Steinen)
Solt nicht ach! ächzen und Gall-bittre Thränen weinen?
Wen Er den Vnbestand der Welt und Menschen denkt
Der sonder Vnbestand die Menschen untersenkt

Efter originaltrycket i KB (fol.). Följande tryckfel har, som hos S (nr III), rättats i enlighet med Hbl: r 2 »åchzen», r 15 »Das», r 49 »stauen», r 62 »schlegt», r 66 »Am» och r 79 »des». Punkten i slutet av r 26 struken, liksom ett extra »er» efter »Plichtanker» r 79.

Richard Clerck (1604–1668), född i Skottland, blev kapten i svenska flottan 1628 och avancerade över holmkapten, holmmajor, major och holmamiral till viceeamiral 1657, adlad 1648. »Lieut.», löjtnant, efter pseudonymen tyder på att Lucidor skrivit dikten för en annan, kanske för den löjtnant Storm som gav honom banesåret på källaren Fimmelstången.

Ins schwartze Grab. Ach Weh! sol man nicht billig klagen
Und tieffes Schmertzen-Leid in solchem Falle tragen;
Daß der wird nach der Grufft und in das Grab gerafft/
Der seinem Vaterland viel Nutzen hat geschafft
Durch seine tapfre Faust; der Swert und Feind verlachte;
Der durch den Helden-Muth den Weg Ihn selber machte
Zur Ehr und Ewigkeit dem Vaterland zur Nutz.
Der offt dem stoltzen Feind' mit Tapferkeit both Trutz
Zu schützen Sich und auch das Land so Ihn erzogen.
Wie offte hat Er woll die wilden Wüsten Wogen
Des Meeres durch geplügt/ und manches Feindes Schiff
Beschossen und bestürmt/ ja gäntzlich in die tieff
Neptuno zu gesand. Sein scharffer Helden-Degen
Hat vieler stoltzen Muth im Blute durch den Segen
Des Himmels gantz erseufft. Des *Eols* rauhe Kind
Sturm/ Regen/ Ungestüm Süd-Ost-West-Norden-Wind
Die bliesen Ihm sein Hertz zu recht Hertz-hafften Thaten
Recht Helden-müthig auff/ es must Ihm woll gerathen
Weil Er den tapfern Sin nicht wie ein Toller thut
Scharff wetzte an Verstand. Er brauchte Raht und Muth
Wie Helden recht gebührt. Die brausende Kartaunen/
Granaten/ Kuhfüß/ Bley/ die kunten nicht erstaunen
Den Helden der auch selbst dem starken *Mavors* glich:
Dem *Hector* und *Achill* am hohen Muthe wich.
Ja *Alexander* selbst der doch die Welt bezwungen
Und gleich woll stand entzükt/ als auff Ihn kam gedrungen
Der Wellen wilde Macht Er war wie gar verzagt
Da dieser Held viel mehr als tausend mahl gewagt
Sein Leben auff der Fluth/ das donnernde Gewitter
Der Stük beliebt Ihm recht/ wen Balken/ Trümmer/ splitter/
Vom Schiffe sprungen/ wen die Tau und Mast ging fort/
Wen Segel/ Taakel/ Man und alles über Bordt
Floh' daß war seine Lust; doch hat die grimme Hand
Des Todes Ihn erwürgt und hin ins Grab gesand.
O mehr als grimmer Todt wie solt'stu nicht bedenken

17 *Neptuno* till Neptunus, havsguden
19 *Eol* vindguden
25 *Kartaunen* en slags stora kanoner
27 *Mavors* genitivform av Mars

Daß dieser Todes Fall viel Helden würde kränken?
Es trauret Reich und Land/ die See/ und was noch liebt
Die Tugend in der Welt. Wer wolte nicht betrübt
Mit Seuffz und ächzend ach! itzt lassen Bäche fliessen
Und traurend heißes Naß von Wangen ab her gießen
Die Faust und Feder start so diese Worte schreibt/
Die Tinte die erblast/ diß Angedenken treibt
Mich selbst zur Traurigkeit/ doch wen mans recht besinnet
So mus man dieses Naß daß aus den Augen rinnet
Mit rechte staunen/ den es ist ein alt Geboth
Von GOtt und der Natur; dem Leben folgt der Todt.
Was Anfang hat hat End. Das Leben mus vergehen/
Nichts steht als Vnbestand der bleibet fest bestehen
In seinem Vnbestand. Die Rose/ Rauch und Wind
Gleicht recht dem Leben/ den es blüht/ geht fort/ verschwindt.
So bald der linde West der Jugend erstlich wehet
Da geht es tapfer fort/ er bläset sanfft und blehet
Die Segel völlig auff/ da geht man recht vor Winde
Mit Top/ Mars/ Schonfar/ Fok/ Meysan und doppel Blinde
Da folgt man dem Compas/ recht auff den halben Strich
Im Meer der Vnschuld nach/ doch helt es offt nicht Stich.
Offt trifft man Trieb-sand an/ doch wen der Oost sich hebet/
Da schleget man nochs Bonnet an/ alsdan dan lebet
Des Schiffmans Geist/ alsdan so gehts vor Winde fort.
Da darff der Steürman nicht das Bag- noch Stüre-Bordt.
Wie offte aber wird man von den Wollust-schönen
An lokkend- lachend- reitz- und singenden *Sirenen*
Der Welt und Wollust gantz versehret und verführt/
Das man eh mans vermeint ein blindes Riff berührt.
Wen den der trübe Süd beginnet auff zu blasen/
Den pflegt er offters sehr mit scharffen Winden rasen/
Daß man Top/ Mars und Blinde Segel streichen mus
Vnd fallen ob man gleich nicht wil *Neptun* zu Fuß.
Komt den der strenge Nord da mus mans lassen gehen

58 *Top* toppsegel; *Mars* märssegel; *Schonfar* storsegel; *Meysan* mesansegel; *doppel Blinde* två segel på blindan under bogsprötet
62 *Bonnet* bonnett, smalt segel fäst vid ett annat för att öka vindfånget
64 *nicht das Bag- noch Stüre-Bordt* varken babord eller styrbord
66 *Sirenen* farliga kvinnliga havsväsen som lockade sjömännen

Vor Wind und Wellen hin/ der kans Compas verdrehen
Daß keiner selber weis wohin das Schiff recht leufft;
Blitz/ Donner/ Hagel/ Sturm-Wind Regen überheufft
Den Schiffer/ da da mus er alle Segel streichen/
Da mus die Stärk und Kunst den wilden Wellen weichen;
Plichtanker helt da nichts das Schiff steht auff der wip
Vnd leufft eh mans vermeint hin auff des Todes Klip.
So ist dis Leben auch: Der Jugend West verschwindet/
Der Oost vergeht/ der West verweht/ der Nord der gründet
Vnd senket in den Grund. Doch wol dem der die See
Der Welt/ der schnöden Welt besegelt/ daß kein Weh
Aus solcher Schiffart folgt/ wie dieser Edle Held
Der nunmehr seelig lebt/ und diese See der Welt
Hat doppelt durch und durch gesegelt und gefahren;
Des gleichen nicht bey uns in viel und langen Jahren
Im tapfern Goten Reich gesehn; den selbst gekröhnt
Neptun, der manchen Man und See-Held hat gehönt
Sein Segel abzuthun. Nun kan sein Anker liegen
Im Grund der Ewigkeit da Stürme nicht betriegen
Da kan Er sonder Sorg und sonder Fürchten sein
Wol dem der so wie Er wirfft Anker Himmel ein.

79 *Plichtanker* pliktankaret var största ankaret på ett fartyg

II

TRAUR-THRÄNEN

über
Das unverhoffte frühzeitige

Ableben/

Des Hoch-Edlen und Wohlgebohrnen HERRN

Herr. CONRAD FALKENBORG,

Erbgesessen auff Börstorp und Trystorp/ etc.
Als der selbe
Den 8. des Christmonds im Jahr 1668. bey Hochansehnlichem Traurgefolge aus *S. Jacob* nach den Ritterholmen zu Seiner Ruhstelle begleitet wurde.
vergossen
von

LUCIDOR dem Mitleidenden.

STOCKHOLM,
Gedruckt/ durch Seel. Georg Hantschs Wittibe.

KLagt jhr klugen *Pierinnen*
Last die Sinnen
Auff ein Leid-Lied seyn bedacht;
Lasset Thränen-Flüsse fliessen/
Legt die süssen
Seiten hin zur Trauer-Nacht.

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S nr IV. Detta är första tillfällesdikten i vilken diktaren använder den pseudonym som han senare skulle bli känd under.

Conrad Falkenborg (1641–1668), son till riksrådet Conrad Falkenborg och Catharina Bonde, hade dött i England på sin utrikes studieresa.

1 *Pierinnen* sångudinnorna

2.
Lasset auch nicht seyn vergessen
Leich-*Cypressen*
Vor den grünen Lorber-Strauch
Vmb die klugen Säff zu binden:
Grabt in Rinden
Klage-Reim nach altem Brauch.

3.
Lasset die verbundne Geigen
Doch nicht schweigen
Stimmet Leid und Lieder an:
Winselt traurig Ach-Geächze/
Seel-gelechze/
Weil die Zunge lallen kan.

4.
Schaut die holden Huld-Göttinnen
Lassen rinnen
Ihren Thränen Perlen-Bach;
Pallas selber steht betrübet
Weil Sie liebet
Waß der Tugend folget nach.

5.
Des *Apollons* güldne-Leyer
Hat nun Feyer/
Weil Er seinen liebsten Sohn/
Hertz und schmertzlichen betrauret
Vnd betauret/
Fama wind't die Ehren-Kron.

6.
Mars der blutig grimme Krieger/
Welt-besieger/

19 *Huld-Göttinen* de tre gracerna
22 *Pallas* Pallas Athena eller Minerva, visdomens gudinna
25 *Apollon* diktkonstens och sångens gud med lyran som attribut
30 *Fama* ryktets gudinna

Vnd der Götter gantze Schaar
Stehn vor Traurigkeit bestürtzet/
Daß verkürtzet
Dieses jungen Helden Jahr'.

7.
Was man billig schön kan nennen/
Klug bekennen
Vnd was rechtlich tapfer war/
Mavors Muth/ *Apollons* Sinnen;
Hold-Göttinnen
Eure Schön'/ liegt auff der Bahr.

8.
Diese sind mit Ihm verblichen
Vnd entwichen.
Hett' Ihn nicht die grimme Zeit
Weggerafft/ könt man Ihn preißen/
Billig heissen
Spiegel der Vollkommenheit.

9.
Wie ein schneller FALK sich swinget
Vnd hoch dringet
Durch die Lufft mit schnellen Lauff/
Also drungen seine Sinnen
Vnd beginnen
Immer Wolk- und Stern-warts auff.

10.
Wie ein grosser Berg fest stehet
Wen gleich wehet
Rauher Wind so stand sein Muth
Stetig in den Tugend-schranken
Sonder wanken
Tugend war sein höchstes Guth.

40 *Mavors* genitiv av Mars
49, 55 *Falk* och *Berg* allusioner på den besjungnes namn

11.
Weinet heisse Thränen-Wellen/
Perlen-Quellen/
Weine wer das Vater Land
Kindlich liebet/ weil die Stütze
So Ihm nütze
Können seyn auch ist entwand.

12.
Wen ich meine Sinnen lenke
Vnd gedenke
An den Himmel-klugen Geist/
Mus ich ächz- und seuffzend klagen/
Traurig sagen
Daß die Tugend selten greist.

13.
Hett' der junge Held gelebet
Würd gebebet
Haben mancher stoltzer Feind;
Er hett' können klüglich rathen
Vnd mit Thaten
Steuren mehr als mancher meint.

14.
Was dem Himmel zugehöret
Wird bethöret
Obs gleich Tugend auffgeamt;
Drumb ist seine Seel gefahren
Zu den klahren
Sternen/ da sein Stam herstamt.

15.
Den der Himmel hats beliebet
Er betrübet
Vnd erfreuet wen Er will.
Der hat aus dem Welt getümmel
In den Himmel
Ihn gebracht zur Seelen still.

Trost-Rede.

HEmmet Jammer-volle Seelen
Eure herbe Zehren-Fluth:
Last Euch keine Sorgen quälen:
Denket daß das höchste Guth
Da ist wo sein Himmels-Geist
Von der Welt ist hingereist.

2.

Keine Kwaal/ noch Angst/ noch Sorgen
Ist der Seelen da bewust/
Alle abend alle morgen
Ist die Sorg unß/ jhm die Lust
Neu; sein Seelig Himmels-Geist
Weis nichts als was Freude heist.

3.

Ob zwar billig Euch betrübet
Daß so bald Geschikligkeit/
Die die Welt so innig liebet/
In der Blüth' welkt vor der Zeit/
Denkt der Himmel liebet meist
Einen Edlen Himmels-Geist.

4.

Wolt jhr nicht dem Himmel gönnen
Was die Erde nicht war werth;
Der wird Euch auch trösten können
Der Euch unversehrt versehrt.
Der so diesen Himmels-Geist
Nimt/ der heilet wen Er schmeist.

5.

Drumb so gebet Euch zu Frieden/
Wischet Eure Thränen ab/
Ist Er gleich von Euch geschieden
Dekt jhn gleich ein finster Grab/
Wird im Himmel doch sein Geist
Mit dem Engel-Brod gespeist.

6.

Denket daß wir alle müssen
Diesen Weg des Todes gehn/
Vnd ein kaltes Sarg beküssen
Wo wir wollen Selig stehn
Bey dis jungen Helden Geist/
Wen der Himmel sterben heist.

III

Leich-*CYPRESSEN*

Auff das Grab
Der Hoch-Wohlgebohrnen FRAUEN

Fr. SOPHIA Christina Kruus/

Gebohrnen Freyherin: zu Gudheem/ Freyherin zu gamble Carleby/ Fr. zu Orbyhuus/ Jorbis und Werpel.
Wie auch
Des Hoch-Wohlgebohrnen HERREN

Herrn: LARS Baner

Freyherrn zu gamble Carleby/ etc.
Ihr: Königl. May:tt und dero Reiche Schweden Hochbetrauten Mannes/ Rath- und Cammer-Raths/ etc.
Des Hoch-Wohlgebohrnen HERREN

H. GUSTAF CARLSON BANER

Freyh. zu gamble Carleby/ Herrn zu Orbyhuus und Werpel.

Vormahls Hertz geliebten numehro hochbeklagten Gemahlin und Söhnleins

Als Selbigen den 10. *Decemb.* des 1668. Jahres mit Hochvornehmer Leich-Begleitung aus *S. Nicolai* nach den Ritterholmen zu Dero Ruh-Kammer gefolget wurde.

Gestreuet von
CELINO dem betrübten.

Efter Hbl; hos S, där den inledande dikten strofuppdelas, nr V. Ett tryckfel r 99, »sol.en» är rättat. Att 'Celinus der betrübte' påstår sig ha strött ut dikten beror på att det ju handlar om 'likcypresser'. Sista dikten skall föreställa två gravstenar över den unga modern och den nyfödde sonen.

Sophia Christina Kruus var dotter till kammarrådet Johan Jespersson Kruus och Catharina Oxenstierna och gifte sig 1662 med friherren Gustaf Carlsson Banér.

NImfen hie im Goten-Reich
Himmels-schöne Erd-Göttinnen
Lasset Eure Thränen rinnen
Uber dieser Frauen Leich/
Feuchtet Eure Lilien-Wangen/
Last der Rosen Purpur-prangen
Wexlen mit erstaunter Bläße
Durch die Näße:
So ein traurig Hertze giebt
Uber den den es geliebt.
Lasset schwartzen trauer-Floor
Eure Stirn- und Sternen dekken
Andern Mitleid zu erwekken/
Und der Lippen Rosen-Thor
Nichts als Seuffzer/ Ach! und Klagen
Mit gebrochner Stimme sagen/
Die doch auff' Rubinen Klippen
Eurer Lippen
Wenn der Seuffzer Sturm sich heufft
Kläglich in der Kehl erseufft.
Streuet auff das güldne Haar
Vor den Cyper-Sand nur Asche
Daß sich keine ja nicht wasche
Eh' sie auff der Leichen-Baar
Durch den Guß der nassen Augen
Hat geopfert Thränen-Laugen
Und die bittern Traur-*Cypressen:*
Legt in dessen
Schmuck und Ziraths-Kleider ab
Und betrachtet dieses Grab.
Dieses Grab daß Sie zur Ruh
Und zur Wohnung ein wird nehmen
Da sich Neid und Laster schämen/
Stehen/ dörffen nicht hin zu/
Weil die Keuschheit Zucht und Tugend

1 *NImfen* nymfer, d.v.s. kvinnor; *hie im Goten-Reich* här i Sverige
2 *Erd-Göttinnen* jordgudinnor, d.v.s. kvinnor
12 *Stirn- und Sternen* pannor och ögon
22 *Cyper-Sand* ett väldoftande puder av cypriskt rosenträ

So Sie von der zarten Jugend
Biß hin in das Grab geleitet
Noch begleitet.
Denket was ein grosser Schatz
Ruhet in so kleinem Platz.
Ihre holde Freundligkeit/
Und der hellen Augen Funklen
So die Sternen kunt vertunklen/
Keusche Zucht so allezeit
Andern wie ein Spiegel schiene
Und in unverwelckter Grüne
Blüh'te stets mit Tugend Blüte/
Ihr Gemüthe
Und das waß die Tugend schenkt
Ist mit Ihr ins Grab gesenkt.
Winselt/ ächzet ey! und ach!
Schlagt die Brüste/ wind't die Hände
Uber ein so frühes Ende/
Daß das hohe Sternen-Dach
Von dem Traur-geheul erschalle
Und der Erd-kreis wieder-halle;
Traure wunder-schöne Jugend/
Keusche Tugend
Weine weil dein Ebenbild
Itzt ein enges Sarg erfült.
Ihr die nach Ihr noch verharr't
Arme/ Kranke/ Wittwen/ Weisen/
Die die milde Hand pflag speisen
Klaget Euren Trost und Stütze
So numehro liegt erstarrt/
Die Euch in der Kälte Hitze/
Und wenn Hunger Euch pflag pressen/
Gab zu essen;
Die Euch schützte und in hut
Hielt/ wie eine Mutter thut.
Aber wie? wer wil dem Geist
Der im Himmel angelendet
Wo sich alle Welt-Kwaal endet/
Da Ihn Götter-Manna speist/

Nicht die Seelen-Ruh vergönnen?
In der Hoffnung daß wir können
Mit der Zeit auch hin gelangen
Umb zu prangen
Mit der Engel-Schaar in Lust/
Frey von allem Sünden-Wust.
Hochgeerter HERR/ und Ihr
Hertz- und Schmertz-betrübte Freunde
Jaget Sorg und Kwaal als Feinde
Weit von Eures Hertzens Thür:
Ruhe sanfft in deiner Höle
Tugend-Leib; die Himmels-Seele
Lebet über Stern und Sonne
In der Wonne
Die noch nie kein Aug gesehen/
Da wir denken hin zu gehen.

Ehren-Denk-und Grab-Mahl.

Leser schaue/
Leser traue/
Daß in dieser finstern Höle
Grosse Gaben
Sind vergraben.
Waß? ein Leib der sondern Seele;
Deucht dichs Wunder? wunder nicht/
Wen du hettest sollen sehen
Diß erloschne Tugend-Licht
Wehr es zweifels ohn geschehen
Daß du wundrend hett'st gefraget
Ja gesaget
Stirbet den bey dieser Zeit
Adel/ Tugend/ Redligkeit.

Leser mühe
Dich/ und siehe
Wer in dieses Grab gesenket.
Ach! betaure
Und betraure/
Daß der Todt auch Kinder krenket
Kaum kaum hatt' die Welt gesehn
Dieses Kindchen Stern-gleich funkeln
Musts im Anfang untergehn
Und sein schöner Schein vertunkeln.
Aber wenn mans recht beachtet
Wohl betrachtet
Folget *Phosphor* auch gemach/
Seiner Abend-Sonne nach.

104 *Phosphor* Phosphoros, morgonstjärnan, som på himlen följer sin 'aftonsol', Hesperos, aftonstjärnan

IV

Grifft-Skrifft

Öfwer
Then Hög-Wällborne numehra Salige Frues

Fr. *MARGARETA*
BOYE,

Fryherrinnes til Kuhme/ Fr. til Artziöö/ Fryberga
och Edhe/ &c.
Fördom
Kongl. Maytz. Sampt Sweriges Rijkes Rådh/ Krijgs-Rådhs och
Generals aff *Infanteriet*
Dhen Hög-Wällborne i Gudh Sahl. Herres
Hr. *ARFWED* FÅRBVSZ
Frijherres til Kuhme/ Herres til Artziöö/ Frijberga och
Edhe/ &c.
Effterlemnade Frues
GRAAF
När Hennes Sahl. Lijk medh Kristwaanlige *Ceremonie* til sitt
Hwile-Rum beledsaget bleef
Oprettat
af
LAURINO den Sorgbundne.

Stockholm/ Tryckt hoos Sahl. Georg Hanschs Efterlefwerska.
Anno 1668.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr VI) rättas två tryckfel i enlighet med Hbl: r 24 »skal» och r 58 »verdirbt»; r 15 *»culcat»* är här rättat till *»calcat».* Laurinus blir på svenska Lars.

Margareta Boye (1604–1668) var dotter till översten Hans Boye och Anna Larsdotter Hordeel, på morssidan illegitim släkting till Johan III. Som änka efter översten Henrik Horn af Kanckas gifte hon om sig med generalen, senare krigsrådet, riksrådet och generalmajoren Arvid Forbus (d. 1665). Margareta var vitter och skrev andliga betraktelser. Änkedrottning Hedvig Eleonora sägs ha deltagit vid begravningen.

CUr properas? heu siste gradum, rogo siste Viator
Et lacrimis moestas mens pia sparge genas,
Quæris, quid tumbâ tegitur? de Pallade Manes
Et formosa Venus & Themis alma jacent
Sub lapide hoc uno de Corpore Triga Dearum
Quis dubitet dubitas? sufficit una tribus
Virgo Venus, Conjux Pallas, Themis inclyta tandem
Formâ, consilio justitiâque fuit,
Sustulit ah! mortis sævæ lacrimabile telum
Miraris, mortem surripuisse Deam?
Non moritur moriens vitam qui morte mutavit
Vivit & æternam (nescia mortis) agit
Vitam Matrona hæc non mortua, at ossa quiescunt
Mortua sub tumulo, mensque beata polo
Deridet mortem mens coelica sidera calcat
Et repetit Patriæ tecta beata poli
Si tantæ Falx illa Deæ non parcit avara
Mortis, te sequitur Mors cito Lector abi.

Tröst-Taal.

HEmmen edra salta Tårar/
Sörg och Klagen medh Beskedh/
GVdh kan hela then han sårar/
Hwad han wil thet måste skee/
Tycken i medh skäl behöfwa/
Söria? nei: Så plär Gudh pröfwa.

The han älskar the han skiöter/
Dock hans Fader-Hierte-lagh/

1–18 Varför skyndar du så? Ack, var snäll och stanna till, vägfarande. Fromma själ, låt tårar väta dina kinder! Du frågar vad gravstenen gömmer. Manerna efter Pallas, den sköna Venus och den hulda Themis ligger under denna sten, ett trespann av gudinnor i en kropp. Vem kan tvivla? Du tvivlar?

En enda räcker för tre. Som ung var hon skön som en Venus; som maka sedan vis som Pallas och slutligen rättrådig som Themis. Ack, en sorglig pil, sänd av den grymma döden, förde henne bort. Undrar du över att döden ryckt bort en gudinna?

Den är inte död som genom att dö bytte bort döden och vann livet. Hon lever och lever ett evigt liv (vet inte av döden). Denna kvinna är inte död: benen är döda och vilar i graven, medan den saliga själen från himlen driver gäck med döden, vandrar på himmelens stjärnor och återvänder hem till de saliga boningarna i sitt himmelska fädernesland.

Om dödens giriga skära inte skonar en sådana gudinna, så följer Döden också dig, läsare. Gå snabbt härifrån.

Fast om stundom Mootgång möter/
Tröster lijkwäl Dagh från Dagh/
Then som låter Himlen råda/
Höfwer ey at fruckta Wåda.

Kroppen hwijlar vthi Jorden/
Siälen öfwer Himlens blå/
Hwart wij effter Löfftes-Orden/
Kristi tänk' at effter gå/
Sörgen altså medh beskeed/
Hwad GVdh wil mått altijdh skee.

ACH!
Wie?
Nimmer nie
Hett' mein Sinn geglaubt
Daß der Todt auch raubt
Die dem Himmel angehören
Die die Welt nicht kan bethören
Seht hie wie sein Grimm verlacht
Kluge Tugend/ Adel/ Macht/
Vnd waß mehr die Welt besitzet
Wenn es jhr am besten nützet.
Stehe still und schaue
Leser diese Fraue
So hierunter ligt
Vnd durch jhren Todt gesigt!
War die Mutter weiser Jugend
Greiß an Alter/ Greiß an Tugend
Muste doch ins Grab hinein
Dencke was wir Menschen sein!
Sie ist zwar hin/ ach! ach! daß so die Tugend stirbet
Doch weiß man auch gewiß/ waß himmlisch ist verdirbet
Nie/ weder Noth noch Todt noch ichts bringt Vngefall
Wenn man den Noth- und Zwang- und bittern Plage-Stall
Der Schnöden Welt verläst und durch den Todt das Leben
Erwirbet wenn mann stirbt und kan Hertz-willig geben
Den Zoll der Welt wie Sie: leb so wie sie gethan
So lebstu wohl und gehst jhr nach zur Sternen-Bahn.

V

MANIBUS
ÆTERNIS
MONIMENTUM

Et
PIGNUS AMORIS
SACRUM
VIRI
Quondam
PLURIMUM REVERENDI
D. JORDAN EDENII
Theologiæ Doctoris atque in Academia Salanâ
Professoris Celeberrimi
nunc
IN COELIS BEATI
&
PUDICITIA MAGNÆ CONJUGIS
Castitate majoris viduæ
Pietate Matronæ maximæ
Matris tristissimæ
MAGDALENÆ CAMOENÆ
Lectißimi Svavißimi
FILIJ

SVENONIS J. EDENII

BEATISSIMI
Quod
Cum 7 Julii postquam 13 Junii astra petens terræ
extremum dixerat vale. Vrnæ impositus est.

Posuit	*Potuit*	*Voluit*
qui	*qui*	*qui*
Potuit	*Voluit*	*Debuit*

Debuit
L.I.S.S.H.A.S.V.
UPSALIÆ

Excudit HENRICUS CURIO S. R. M. & Academiæ
Upsaliensis Bibliopola.

Qui properas? heus siste gradum Manesque saluta
Et fragilem gemitu sortem, & mortalia luge
Fata. Rogas saxum quem condat Amice? Puellum.
Hunc Phoebus genuit sapiens, Aquilonis in oris,
Et peperit, decimæ nomen sortita CAMOENÆ: 5
Vt Nomen sic Omen habet: virtute coruscans.
Cynthia ceu radiis stellas nitidissima nocte
Vincit, ceu socios exstingvit Phosphorus ignes

Efter originaltrycket i KB (kvarto). Som hos S (nr VII) rättas två ord i titeln i enlighet med Hbl, *»ET»* och *»FILII»*, och sätts punkt efter H i diktarinitialerna. Vidare samt rättas feltrycken r 25 *»vocar»*, r 28 *»Stulitiam»* och r 40 *»Tbehano»*. Gravskriften härstammar från 1668 eller 1669. Den står först bland gravskrifterna i Hbl – Andersin trodde alltså på 1668 – men S anser 1669 troligast och jag böjer mig för hans datering.

Den lille Sven Edenius var son till teologiprofessorn i Uppsala Jordan Edenius (1624–1666) och Magdalena Camoenia. Diktarens initialer skall troligen uttolkas L(ars) I(ohans) S(on) S(cientiarum) H(umanarum) A(rtiumque) S(tudiosus) och den sjuspråkiga skriften ligger alltså antingen i inledningen till eller i avslutningen av Lucidors Uppsalavistelse.

De franska, italienska, engelska och tyska kortdikterna är av typen gravinskrifter. Den svenska dikten har en strofform som passar till samma psalmmelodi som första dikten i gravskriften över Falkenborg (II).

MINNESMÄRKE och KÄRLEKBEVIS helgat åt DE ODÖDLIGA MANERNA efter salig SVEN J. EDENIUS, utomordentlig och älskansvärd son till fordom HÖGVÄLLÄRDE HERR JORDAN EDENIUS, teologie doktor och berömd professor vid Uppsala Universitet, nu SALIG I HIMMELEN, och MAGDALENA CAMOENA, som hustru aktad för sin kyskhet, som änka än mer aktad för sin ärbarhet, en förebild av kvinnlig fromhet, en djupt sörjande moder.

Detta minnesmärke reste han som kunde, kunde han som ville, ville han som borde, sedan nu salige Sven Edenius sagt ett sista farväl till jorden, stigit till stjärnorna den 13 juni och lagts i sin urna den 7 juli. Han som borde är L.I.S.S.H.A.S.V., Uppsala.

Tryckt av HENRIK CURIO, Kmt:s och Uppsala Universitets bokhandlare.

1–8 Varför hastar du så? Ack, stanna till och hälsa manerna, sörj och gråt över livets bräcklighet och människans öde.

Du frågar, min vän, vem som är begravd under stenen. En liten gosse. Han föddes av en Phoibos i visdom i Nordens nejder, hans mor hade namn av den tionde sånggudinnan. Namnet var ett förebud: hon strålade av dygd. Som den klara Diana om natten överglänser stjärnorna med sitt sken,

5 *CAMOENÆ* sånggudinnorna kallades så, och dessutom är det en ordlek på moderns efternamn

Sic instar Castæ Castas micat illa Dianæ
Inter Matronas: His ille Parentibus ortus.
Parnassus natale solum est, ubi Sala susurro
Balbutit leni, se immiscens fluctibus alti
Moeleris, atque suis multiplicat illius undas.
Nunquam si formam spectes, formosior ullus,
Hac pulchræ pulchrum Veneris superabat Adonin,
Et Spurium Cypri falso quem credula fecit
Gens oculis cassum Numen dignumque merenda
Spurca quam quondam bobus dedit incola Cypri
In dignum cui hominis fument Altaria ....
Hic quantum coecam superat Lynx lumine talpam.
Ingenio, genio, dolor heu! non indole multis
Inferior; lunæ queis circum longior ætas
Tempora dispersos tinxit candore capillos,
Saturni siccum stupidi nigrore cerebrum
Hisce S e n e x senibus pueris Puer iste vocari
Dignus, non Annis Animo sed Nestora vicit
Ceu novus in cunis Alcides presserat angues
Stultitiam, & vitiorum indoctam matrem
Pigritiam. Magni Patris spes certa jubebat
Credere pressurum vestigia, dumque fefellit,
Non fallit properat cursu, sequiturque Parentem

9–31 som morgonstjärnan släcker ut de övriga himmelska ljusen, så glänser hon, lik den kyska Diana, bland kyska kvinnor. Sådana var gossens föräldrar.

Han är född på den parnass, där Sala å stilla porlande blandar sig i den djupa Mälarens vågor och mångfaldigar dess vågor med sina. Skönare än han har ingen har någonsin varit; i skönhet överträffade han den sköna Venus' sköne Adonis (liksom hennes cypriske son med okänd fader, som ett godtroget folk med orätt gjorde till en blind gud, en blind gud värd den vindrägg, som Cyperns invånare förr gav till oxarna, men inte värd att människor ger honom altare och offer), ja lika mycket som lodjuret överträffar den blinda mullvaden i synskärpa. I förmåga, snille och karaktär – ack, vilken sorg är inte detta! – stod gossen inte efter dem vilkas tunna hår av tidens längd färgats grått vid tinningarna, vilkas förtorkade hjärna den fånigt stirrande Saturnus har förmörkat. Därför var han värd att kallas gammal bland gamla, ett barn bland barnen. Han överträffade Nestor, inte i ålder, men i visdom. Som en ny Herkules hade han redan i vaggan strypt ormarna: oförståndet och lättjan, alla lasters okunniga moder. Hans store fader hyste ett säkert hopp om att gossen skulle gå i hans fotspår, men han svek – nej, han sviker inte alls! Tvärtom skyndar han sig och följer sin far,

Hesperus occiduum Phoebum inque suo occidit ortu
Auricomum sidus lætum, contingere metam:
Clarior ex atris quo surgat Phosphorus umbris.
Tristia cur ducis suspiria pectore moesto?
Nobile stemma nihil, nitidæ nil gratia formæ
Crudelis Mortæ ingenium nil spicla retardant.
Si bonus es, heu! plange probis non parcere Parcas!
At tremulis sacros ululatibus atque boatu
Manes Thebano prudens turbare caveto.
Crinibus haud opus est sparsis, nec tristia foedis
Signa genis addas infestis ungvibus! absint
Moenades! ite procul poscunt vos orgya Bacchi.
Si bonus es heu! plange probis non parcere Parcam
Purpureos spargens flores, violasque, rosasque,
Adde apium dextrâ, calathis da lillia plenis
Sit procul infelix bubo sit noctua tristis
Thura, crocos, & quicquid habent, incende, Sabæi
Atque immortales amaranthi necte coronas.
Svavibus & siccam perfunde liquoribus urnam.
& cineres lachrimis irrora: murmure læto
Dic Foelix Fatum! Melior de Pulvere surget
Phoenix in cineres nunquam rediturus
Abito
Si veterum voto vis claudere, forte licebit:
S: T: T: L:

32–56 såsom aftonstjärnan följer den nedgående solen. Redan i sin uppgång sjunker den guldhåriga stjärnan, glad att nå sitt mål, för att åter kunna stiga från de svarta skuggorna och som morgonstjärna lysa med ett klarare sken.

Varför suckar du så tungt? Varför sörjer du så? Ädel börd, strålande skönhet, hög begåvning kan inte alls fördröja den grymma dödsgudinnans pilar.

Om du är god – ack! – be då att ödesgudinnorna inte skonar de rättskaffens! Var klok, akta dig för att störa de heliga manerna med skälvande klagorop och thebanska sorgetjut. Slit inte håret och vanställ inte kinderna med dystra rivmärken! Här finns ingen plats för menader! Försvinn långt bort! Ni vill ha bacchantisk yra.

Om du är god – ack! – be då att ödesgudinnan inte skonar de rättskaffens! Strö ut purpurblommor, både violer och rosor, tillfoga selleri med högra handen, skänk liljor ur fulla korgar! Fjärran vare alla olycksbådande ugglor! Bränn rökelse, krokus och allt som sabéerna har, bind odödliga kransar av amarant! Fukta den torra urnan med svalkande vatten, begjut askan med tårar! Viska glatt: Lyckliga öde! Ur askan skall en bättre Fenix uppstå för att aldrig mer återvända till den. Farväl! Vill du, som de gamle, sluta med en önskan, kan detta passa: 'S:T:T:L:' (förkortning av nästa mening)

Sit Tibi Terra Levis sit in urna perpetuum Ver.
Si malus es, mirare Probis non parcere Parcas,
Vivus disce mori metuens, quoque vivere discas,
Mortuus, á vivo hoc, quo sic quoque vivere possis.
Sed si derides, Epicuri de grege porcus,
I, fuge, curre cito sequitur pede pallida vindex
Parca, & eris, nec eris quod hic est.
Bene vive
Valebis.

A proche du tombeau avec
Respect & crainte
Cet enfant n'est pas mort
& ne fait que dormir
N'en doute pas Lecteur: La-
Mort y n'est que fainte
Les Graces & vertus peuvent
ils bien mourir?

Nella questa piccola parte del Mondo é sepolto
Il Piccolo mondo. Ma il Cielo ha il cielo raccolto

Hear sleepth a litle Child, considder what I speake
The earht sayth hy is dead, the heaven hy shal
àWake.

Hier leit in't graff van aerd'. AERD.
Maer leeser Hoor t'is seeker ende gewis
Dese AERD' sal niet meer aerd' sien
wan dese aerd' geen aerd' meer is.

Den WEISHEIT hat gezeugt
Die TVGEND selbst geboren
Der HIMMEL in der blütt zum
Eigenthumb erkoren

57–65 Må jorden vila lätt över dig, må en evig vår råda i din urna. Om du är ond, förvåna dig över att ödesgudinnorna inte skonar de rättskaffens. Medan du lever, lär dig att dö. Även du som är rädd, kan lära dig leva av honom som lever här, på det att även du må leva på samma sätt när du är död. Men om du hånler som ett svin i Epikuros' hjord: gå, fly, spring! Den straffande ödesgudinnan följer dig snabbt på likbleka fötter. Du skall bli vad denne är och likväl icke.
Lev väl. Farväl.

Schläft hie im tunklen staub.
Solt diß wol können sein?
Die WEISHEIT/ TVGEND und
Der HIMMEL selbst/ spricht Nein.

Swijklige Wärldens ounwijklige Öd'-Dödligheetz Sorg-Tröstande Liiksång.

1.

VSle Men'ske Barn betrakta
Märck ok akta
Hur' ostadigt Werlden står
Wexel-skifftar fram-åt stryker
Wijker
Fijker
Som Tihd/ Måln/ ok blåst förgår.

2.

Sool ok Månen/ alla Tusen'
Himmels ljusen/
Gånga neer ok åter op;
Dag ok natten/
Eld ok watten/
Gråt ok skratten/
Haffwa stadigt wäxel lop.

3.

När som heeta Eelden sloknar
Watnet tioknar
Blifwa kohl ok kaller snöö.
Snö blijr wäska/
Kohlen bäska/

91 *Swijklige* svekfulla
92 *Öd'-Dödligheetz* förödelses- och dödlighets
110 *kohl ok kaller snöö* elden blir kol pch vattnet kall snö
111 *wäska* vätska
112 *bäska* beska

Aska/ Äska?
Hwad som födz ok ey måt döö?

4.
Vsle Menske-Barn betrakta
Märk ok akta
Huru thet i Werlden gåår
Huru alt hwad nånsin födes/
Gödes/
Ödes.
Ingen ting beståndigt står.

5.
Diuren som på marcken springa
Lufft-fät kringa/
Fast the aff en fri natur
Måst' liikwäl för Dödsens fahra
Snara/
Wara/
Rädd's hund bößa Näät ok buur.

6.
Fiskens graff (fast han kan flyta)
Är en gryta
Eller ok en större fisk
Stora the hwar liustror glimma/
Simma/
Rijmma/
Sällan om then fiskar/ frisk.

7.
Höga Trän som himlen hoota
Fast the roota/
In til andra Werlden neer

113 *Aska/ Äska?* (kolen blir) aska – fråga
120 *Ödes* förödes
123 *Lufft-fät kringa* de snabba fåglarna
132–133 *Stora the hwar liustror glimma/ Simma* de stora (fiskar) som simmar där ljusterblossen glimmar
134–135 *Rijmma/ Sällan om then fiskar/ frisk* rymmer sällan om den som fiskar är uppmärksam

Fälla Höst-dagz effter raden/
Bladen/
Staden/
Seer det lijk som skogen seer.

8.
Trägåls Trän the bära frukter/
Blomster lukter
(Gräset wäxer/ wijsnar bort)
Theras them infödde Maskar
Fnaskar
naskar
In til trät ok blomstret tort.

9.
Koppar som hwar man kan röna/
Bli'wer Gröna
Järnet fräter rosten röd.
Gullet ok thes blancka Syster/
Mister
Glijster
Sit/ see här är ok een död.

10.
Dyra steenar fast the håla
Måste tåla
Döden/ lijk som malm ok gull
Steenar spricka aff hård winter
Klinter
Flinter
Muur ok gråsteen blifwa mull.

11.
Tijden sielf som är förliden
Är af tidhen
Dräpt som är ok födslen fek

155 *Glijster* glans
157 *fast the håla* fast de är hårda

Men hwem är som suckand' klagar?
Dagar!
Jagar!
En hwar an/ hwart ögnebleck!

12.
Ögnbleck/ Ögnbleck/ dimma/ dimman
Timma Timman
Månen Månen åhret åhr
10/ 50/ l00/ Tusend
. . .
. . .
Til wåhr Ewigwarlig wåhr.

13.
Alt är hwad som här kan finnas
Ok besinnas
Hwad som någon någnsin weet
Obeståndigt: Mans Bedriffter
Skriffter
Griffter.
Stadig är Ostadigheet.

14.
Ty giör alla myckit illa
The som willa
Sörja thenna lillas Död
Hwilkens Siäl ey sorg ey jemmer
Klämmer
Skämmer
Ther han äter Engla bröd.

15.
Lätt ey peerle tårar trinna
Strömlikt rinna
Hwem som mäd sin Guhd är nögd

175–176 prickarna skall tydligen ange än högre tal: i ett senare tryck, Lund 1675, är raderna utfyllda med »Tusend Tusend»

177 *wåhr Ewigwarlig wåhr* vår eviga vår (i himmelen)

Han kan han wil som wårt mästa
Bästa
Fästa
Timlig sorg i Ewig frögd.

16.
Såta kropp soff söt ok stilla
Såta lilla
Trifald-salig stora Siäl
In til Gudh för E'er med gamman
Samman
. . . . .
War sidst helsat Fahr sidst wäl.

VI

Martis und der Musen

TRAUR-KLAGE

Uber den frühzeitigen Todes-Fall
Deß Erleuchten/ Hochwohlgebornen Graffen
und Herrn/

Herr KARL FILIP

WRANGEL/

Grafen zu Sölfwitzborg/ Freyherrn zu Lindesberg und Ludenhoff/ Herrn zu Skokloster/ Wrangelsborg/ Rostorp/ Spijker und Ekebyhoff/ &c.

Alß derselbe den 14. ChristMonats-Tag Im Jahr 1670. mit herrlich- und hochansehnlichem Trauergepränge zu seiner Ruh-Stätte begleitet wurde

Auffgezeichnet von
Adelfino dem Klagenden.

Gedruckt Jm Jahr 1670.

Efter det av Arne Losman påträffade originaltrycket i Skokloster (hos S efter Hbl som nr XI). I detta mytologiska upptåg går Mars och tragedins sånggudinnan Melpomene till rätta med dödsgudinnorna, parcerna.

Karl Filip Wrangel var son till fältherren Karl Gustav Wrangel och hade dött i maj 1668 i London, där han varit kavaljer hos svenska sändebudet. Skriften är gjord till gravsättningen i Skoklosters kyrka i december 1670.

DI Son/ daß Aug der Welt/ hatt' ihren Glantz verstekket/
Und ihr Gold-stralend Kleid mit Wolcken-Floer verdekket:
Di Lufft war düster/ dick/ von Rauch/ Dunst/ Nebel/ Dampf/
Ein Uhrstandt both vor sich dem andern an den Kampf/
Es sah' gantz traurig auß/ di blauen Himmel-Bogen/
Di waren rund ümb her mit Trauer-Tuch bezogen/
Alß in Saturnen-Farb der Götter gantze Schaar/
Sich schweigend nider ließ auff Wolcken Paar bei paar.
Der Große Jupiter ließ Perle-Regen fließen/
Von Thränen/ nicht von Gold'/ und alle Götter stießen
Gar heiße Seuftzer auß/ nur Mars und Febe nicht/
Di forderten mit Zorn die Parzen vor Gericht.

MARS.

DOnner/ Blitz/ Dampf/ Hagel/ Sloßen/
Di du öfters auß geschossen;
Haben Mich noch nie erschrekt
So/ alß da Ich nun muß sehen/
Deiner Parzen Sensen-mähen
So MICH auf di Bare strekt.

2.

MICH/ in dem sie deßen Sohne/
DEM ICH längst di Helden-Krone/
Durch di Klugheit überreicht;
Hat das Leben abgekürtzet/
Und ins stille Grab gestürtzet.
Schau! wie ligt er gantz erbleicht.

3.

Wenn mein Hertz nicht war von Steinen/
Wolt Ich Blut vor Tränen weinen/

7 *Saturnen-Farb* blyfärg
11 *Febe* Foibos Apollon, diktkonstens gud: man kunde vänta sig att han skulle ta ordet efter Mars, men diktkonstens talan förs i stället av Melpomene, tragedins sånggudinna
19 *MICH* genom att döda Karl Filip har dödsgudinnorna också dödat Mars själv

Umb diß Großen Heldens Kind/
So im engen Sarge liget;
Weil ER Ost auß Nord bekrieget/
Süd und West IHM Kräntze wind't.

4.

Wrangel ist Er nach dem Nahmen/
Von der Scyten Helden-Samen.
Wen der Junge Held gelebt/
Hätt' vor disem Peleus-Sohne/
Und vor seiner Dafne Krone/
Auch di andre Welt gebebt.

5.

Ist/ Er Herscher aller Himmel/
Auß dem großem Welt-getümmel
Hingeraffet von der Erd:
Glaub Ich daß es ist geschehen/
Weil der Himmel wolte sehen
DEN/ di Erde nicht war werth.

6.

Aber wenn mein Trauer-Nebel/
Mir vergünte meinen Sebel/
Wolt ich alle Todes-Netz/
Ja! Atropen grimme Klauen/
Sampt der Schäre Selbst zerhauen/
Womit Sie diß Blut verletzt.

Mars wehre noch vilmehr im Eifer auß gebrochen/
Und mit der Faust villeicht sein glaubend Recht gerochen/
Wen nicht das ächtzend ach der Musen Ihn verstört;
Di nach vijl schluchtzen auch baldt wurden angehört.
Di Klio war bestürtzt/ Uranie deßgleichen;
Und der Thalien wolt Melpomene nicht weichen/
Sie trat mit schwachem Tritt gantz traurig frey hervor/
Bath ümb ein gnädig- streng- und rechtes Richter-Ohr.

Melpomene.

HImmel sol den nu ein drey
Mehr alß drey gedreite können?
Wiltu denn der Parzen Rey/
Uber Unß gewalt vergönnen/
Die von keiner Klugheit wissen?
(Nur daß alle folgen müssen.)
Sol denn Tugend und Gestalt
Nicht auff Erden werden alt?

2.

Sind wir nicht di ALLES seyn?
Di Wir von der ersten Jugend/
(Nicht mit gleiß und falschem Schein)
Biß hin zu der greisen Tugend
Führen/ di uns folgen wollen?
Wir gebieten waß Sie sollen.
Soll denn der Uns folget nach/
Trincken auß des Stygis Bach?

3.

Sol der dummen Parzen Schär/
Einen Draat/ den Wir gespunnen/
Und mit höchstem fleiß bißher
Angenätzt/ auß Pegas Brunnen/
Vor der rechten Zeit entgäntzen?
Und im frühen Blumen-Lentzen
Welckend machen gar und gantz/
Unsre schönste Tugend-Pflantz.

4.

Denk und traure Mitternacht/
Wenn di Klugheit nicht wil gelten/
Di auß Menschen Menschen macht/
Weil sie offt bey Menschen selten.
Himmel! diese Erdreichs-Stutze/
(Di dem Himmel zwar war nütze/)
Hette Vater-gleich den Fall
Können helffen über all.

59–60 *ein drey, drey gedreite* ett respektive tre tretal: parcerna och muserna

5.

Muß es Himmel dan geschehn
Daß der Parzen Macht soll rauben?
Kan kein Göttlichs Blut entgehn
Und (wi alle Welt muß glauben/)
Waß an Stand unß überwindet/
An verstand mehr Grundt ergründet/
Alß wir Selbst? so wird gar baldt
Unsre Göttligkeit auch alt.

6.

Sih O Himmel! wi di Ruh
Deß Parnaßi wird gestöret;
Weil sich Atropos empöret/
Und in einem Augen-nu
Unsers Feben Kind verletzet.
Ob zwar Götter gleich gesetzet/
Da wir doch in Ihm allein/
Alle Neun gestorben seyn.

Di Parzen traten drauf mit leisen Schritten/ fort
Zur gantzen Götter Schaar/ di lezte führt daß Wort.

Atropos.

O! Selig der di Welt
Verläst/ mit ihren Sachen/
Di billig zu verlachen:
Wo nichts di Farbe hält/
Da alles ist gesminket/
Bald steiget/ neiget/ sinket/
Und gar zu Grunde fält.

2.

Drümb ist diß Helden-Blut
Auch von der Erd gerissen/
Umb JESu dich zu küssen/
Dich alß sein höchstes Guth/

Und (trotz dem Hellen Rachen/)
Dem Vater Platz zu machen
Wo Hercul noch hält Hut.

3.

Du Himmel-Herscher weist/
Daß alles deinen Willen
Zur völle muß erfüllen.
Dein göttlich Allmachts-Geist
Rufft/ wem Er will/ zum Grabe/
(Trotz Macht und großer Haabe)
Ja di du liebest meist.

Der Himmel klarte sich di düstren Nebel schwunden/
Di Sonne schijn wi vor/ nach dem di schwartzen Stunden
Der Traurigkeit entwischt: di Götter rieffen frey
Mit Himlischem Gethön/ Ein wünschend Lust-Geschrey.

Chorus.

RUhe! ruh' selig! O Selige Seele!
Sonder zu ruhen in finsterer Höle.

*

Lebe *Carl Gustav* Held Nordischer Helden!
Biß man von andern *Carl Gustav* wird melden.

123 *Wo Hercul noch hält Hut* Hercules var också en stjärnbild

VII

Oundwijklige Dödens Öde

Till
Dygd-Död ock Äre-Minne
Wihd then
Högädle ock Wälborne Jongfru
Jongfru/

ELISABETHA
JULIANA STRIJK

Fördom
till
Skogs Ekeby/ Norby/ Grimsta ock Elgelungra
Nu
Höhgsalig i Himmelrijke
Sorgfulle dok högst-prydelige Jord ock Hem-färd/
Som skedde den 30. Julij 1671.
willigst framstält
Aff
TEOPHILANDER
then
Döödlige ock Odödlige.

HIjt Jordemaskar hijt! här kunn' I rättligh lära/
Hur' fåfängt all ting är/ gods/ högheet/ fägring/ ähra:
I som falsk-lysand' Skijn/ som sminkte Lykans Prakt
Ok hwad som Dårars Huhg plä kittla/ haa i akt.

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S nr XV. Tryckfelet »Are-Minne» i titeln rättat, dessutom är »togs» supplerat för tryckets »tågs» r 64. Theophilander betyder 'den som älskar Gud': en sådan är både dödlig (på jorden) och odödlig (i himlen). Den strofiska dikten är satt i dubbelspalt.

Elisabetha Juliana Strijk var född i slutet av 1640-talet, dotter till landshövdingen Johan Strijk och Brita Larsdotter Skytte. Lucidor skrev 1672 en bröllopsskrift till den dödas bror Gothard Strijk (nr XV).

Hijt säger jahg hijt! hijt! granskåden dhenna Båren
Ock thenna skönheets Rooß i bästa vngdoms Wåhren
Aff dödens kalla Nord ifrån sin ädla Stamm/
Affrijfwin/ nederlagd; kom kommen träden fram.
I som Ehrt fåfängt hopp medh dårlig Wällust spijsen/
Ock mäd olustig Lust the glade sorger lijsen/
Til Högheet Prål ock makt igenom Eld ock Siö
Medh fahra fijken/ ock ey tänken til at dö!
Betänken eder rätt! kan någon något finna
Kan någon genom Konst ock Sinn-rijkheet vpspinna
Hwad stadigt här kan stå moot Tijdernas förtreet
(Förvthan then som föd's hwar dagh) Ostadigheet?
Som ständer i sitt fall/ som wäxer när hoon ödes/
Som är när hoon ey är/ som när hoon affdör födes
Hwad är så wäl sam-fäst aff Ödes Demant Band/
Som ikki gnag's i tu aff Tijdens skarpa Tand?
Als intet. Hwar är nu the Wärd-berömde Steenar
Som låg' i Babels Muur? hwar är thet Wärden meenar
Aff meer än maaklös Konst opbygde Aff-gudz huus
Dianæ? finnes wäl ännu thes mull ok gruus?
Swärd/ Tijden/ Eld ok Glöd igenom grymma händer
Har långsen thet förtährt iempt Then som wil blij känder
Hwar är nu *Rhodis* Reeß? hwar then som sägges/ aff
Mausoli stålte Grifft! begrafwen i sijn Graaff.
Hwar *Pharos* höga Torn? hwar fleere Vnderwärken
Hwem wijser them nu fram? Ah! usle Mennskior märken
Hwad Tusend åhr bygg op få tijmar rijfwa neer/
Ok finnes sedan knapt knapt sielfwa Rummet meer.
Så kan hwad Lijflööst ey sin wissa Död vndwijka/
Hwi wil hwad Lijfwet haer för honom vndanfijka
Een Hiort hur' snell han är vndlopp ey nå'nsin än/
Then Tårr-wijg-skanklad-Död tog honom ju igän/
Fast *Alexanders* Band för Skytten honom fridde.

21–30 Här nämns fem av antikens sju underverk: Babels torn, Dianatemplet i Efesos, kolossen på Rhodos, Mausoléet i Halikarnassos och fyrtornet Pharos utanför Alexandria

26 *Then som wil blij känder* Herostratos som brände ner Dianatemplet

37 *Fast Alexanders Band för Skytten honom fridde* enligt Plinius d.y. lär Alexander har bundit guldkedjor om halsarna på några hjortar, som sedan inte fick skjutas, för att man skulle se hur gamla de kunde bli

Een spå-wijß Kråka som een owijß Trullkarl tydde
Aff ruttna Pijleträt kund döden ey vndfly
Långstlijfwde *Phoenix* sielff är (om han är) ey frij.
Hwad wil tu Jordeklimp som är så fräk ock käkker
Tu Mullsäk/ Maske-maat/ hwis ålder intet räkker
Til tina Fädgars åhr tå intet tänka på
At tu thet lilla Alt/ som Alt ok måst förgå.
Tit Lijff kan ingin ting från mörka grafwen frälsa
Ok gie som somme tro (men fåfängt) Ewig hälsa.
Ey någon *Panace, Theriac,* och *Mithridat/*
L'or-vie-estant ok all Apthekens Hälso-maat/
Ey något drik-lijkt Gull/ som älst så högt berömmes/
Ey *Trismegisti* Steen (hwar om skijn-wijß-lijkt dömmes
Aff mången klook-lijk Took) then aldrig annat war
än såsom *Giges* Steen then han i Ringen bar;
Osynlig meenar jag. Tu måste hädan skillia/
Ok wäxla Lijff i död/ mäd eller moot tin Willia/
Ah! at tu ey förstår at tu för Sårg ok Kijff
Får Glädie/ Frijd ok Roo/ ok genom Döden Lijff!
Fast Kroppen multnar bårt ok råtnar vthi Jorden/
Til Stofft/ til Aska/ Mull: hwar aff tu först är worden/
Måst tu ju bli igän/ hur' längi thet ok blier/
Hur längi tu thet räds/ hur längi tu thet skyr;
Lätt fylla all tin Kropp full medh *asphaltens* Kåda/

38–39 *Een spå-wijß Kråka som een owijß Trullkarl tydde Aff ruttna Pijleträt* syftar på en episod i Vergilius' *Bucolica,* där en herde varnades av en kråka i ett ihåligt träd och kunde rädda sig från soldater som var efter honom – men detta hjälpte honom alltså inte i längden

40 *Långstlijfwde Phoenix sielff* själv den långlivade fågel Fenix

43 *Fädgar* fäder

47 *Panace Theriac, och Mithridat* tre universalläkemedel, som skulle hjälpa mot alla sjukdomar

48 *L'or-vie-estant* orvietan, av den italienska staden Orvieto: även detta ett universalläkemedel

49 *drik-lijkt Gull* guld löst i vätska, dracks för att man skulle få långt liv

50 *Trismegisti Steen* de vises eller Hermes Trismegistos' sten, som alkemisterna försökte framställa

52 *Giges Steen* den lydiske herden Giges sades ha funnit en sten som kunde göra honom osynlig

61 *asphaltens Kåda* jordbeck som användes vid balsamering

Medh Balsam/ Myrrho/ Nard/ ock *Aloë;* lät båda
Intil Molukske Öör för dyra *Specerij,*
Hwad wijd *Sarumbun* togs giör ey för rottnan frij;
Betrakta hwad *Mumi*' är then *Ægypten* sänder/
Vthur sin heeta Sand/ til wåra kalla Länder?
Som Tusend åhr har dölgt/ seen the först dödde aff/
Lell får the titt hoos oß på nytt een lifwand graaff.
Betänck förthen skuld wäl at the Fåfängligheeter
Mäd hwilke Satan oß til Dödens glömsko reeter
är' Intä/ såsom Alt: Een Krona ok Rijkz Staaff/
Een Plog ok Heerdekiäp/ jämlijkes i een graaff.
Om tu nu lyda wilt ok rättlig öfwer sinna
Wijdh thenne Jungfruns Lijk/ lär tu all sanning finna.
Om Stånd/ Förstånd ok Dygd hwar om Hoon sig bemödt/
Had' hulpit/ hade wist then ädla Kropp ey dödt.
Hon war aff Adlig Ätt/ ok kund med uhr-minns Ahner
Sin Släkt-längd pröfwa/ the/ så wäl hoos *Martis* Fahner
I Storm aff Kruut ok Lood sin Adel ha förwärfft/
Som genom *Pallas* Kånst sin dubbel-Adel ärfft/
Så war Hoon vthaff Stånd. Förståndet at beskrifwa
är jahg förswaag/ thet lär igenom Frägden lifwa/
Ok teknas i thet blå-bestiernte Himmel taak
Som Äwigheetens Book/ ty ey är Mensklig saak
Ok mycke mindre mitt owets krafft at omdömma
Så Engel-lijkt Förstånd/ alt hwad jahg kan berömma
är/ at then ädla Siäl ett Effterdömm' aff Blygd
Ok reena Kyskheet war/ ett Mönster aff all Dygd.
Ah! sukke hwem som ey har något Willdiurs Sinne
Ok bygg' ett Altar vp til Dygdens ähre-mine
Vthi sitt Hierta/ seen så fäll på thenna Båhr

62 *Nard/ ok Aloë* nardus och aloë; *lät båda* låt buda
63 *dyra Specerij* dyra kryddor
64 *Sarumbun* en sammandragning av namnen på några öar bland Moluckerna: Ceram (Buru och) Amboina, eller syftande på Seremban på Malackahalvön: på båda ställena hämtade man kryddor
65–68 de egyptiska mumierna användes i farmakopen i form av mumiepulver, som skulle ge långt liv: när de sväljs får de alltså »på nytt een lifwand graaff»
70 *Dödens glömsko* glömska av döden
78 *Martis* Fahner (krigsguden) Mars' fanor
80 *Pallas Kånst* vetenskapen

Til Offer om ey mehr dok een hiert-drypand' tåhr.
Tänk/ öfwer-tänk/ betänk the ögon som så täkka/
Mäd sitt kysk-klara Skijn kund' *Venus*Stiernan släkka/
Ok troßa Solen siälf/ är vthan något Lius
Ok liggia vthan Skijn i Dödens mörka huus.
The Öron them så kiärt Guds hellga Ord at höra/
är hörsel-löös'/ och wett' ey hwad nu maskar göra/
The Läppar aff Corall/ aff Roser och Rubin
är döö-blåt öfwer klädd' ok hafwa mist sitt Skijn.
Then snabba hand som för medh *Pallas* kunde kämpa
Ok i hand-kånstig wärk *Arachnens* klookheet dämpa
är stälnad lijk som Steen/ lijk *Marmor,* ok Kristall/
För mehr än *Marmor* huijt nu meer än *Marmor* kall.
The fötter som så wijgt then trånga dygd-stijg trådde/
Ok genom olyks-Törn ok Tistel Cronan nådde/
Nu the i Döden ey mehr någon Krafft förmå/
Måst til sitt hwijlorum medh andras Fötter gå.
Men tu lyk-sälle Siäl som medh the hellga Föttren
Neertrampat Fåfängheet/ all wärldzlig odygdz röttren
Tu frögdas i Gudz frögd/ tin kysk-dygd-ädla Kropp
Såff' saligt-säll i Roo til Gudh then reser op.

1.
Menniskia tänck hwem tu äst
INTÄ/ ok een blotter gäst/
Är thet tå ey under
At tu wilt så fåfängt troo
Thet tu äwigt här kan boo/
Som döör alla stunder?

2.
Haar tu för titt ögne-måhl
Högheet/ makt ok swijkfult pråhl
Tänk at ALT är INTÄ.
Förty Döden som tig taer/

102 *Arachnens klookheet* Arachne förvandlades, på grund av sin skicklighet i vävkonsten, av den avundsjuka Pallas Athena till en spindel

Ok tok tin Fahr-F F F F F F
Far-fahrs-Fahr
Gillar inte mynte.

3.

När tin Lycka glad-lynd leer/
Ok sihg tihg mäst wänlig teer/
När hoon smikrar/ smeker/
Stemmer hoon vppå tihg Såll
Ty tu äst then lätta Båll
Hwarmed Lyckan leeker.

4

Lijfw förthenskull som tihg bör/
Döö i Lifwet/ för'n tu dör/
At tu dööd kant lifwa/
Säl är then som thet wäl weet/
At frögd ther (här sorg-förtreet)
Stadigt lärer blifwa.

Men I hög-ädla Släkt/ som såta Kroppen gråta/
Hiert-wägen at eer sårg ey kan then döda båta/
Bort sukk/ bårt tååre-flood/ bårt hiert-kuaf-ängslig pust/
Bårt Längtan/ längten dijt hwar sälle Siälen Lust
Ok Nöije ha'er i Guhd/ begråten thenna Wärden.
Rättfärdighetens Sohl lyß Henne; wij haa flärden/
Hoon är frij/ trälar wij/ wij ligge ok hoon står
Oß brenner Sohl ok kiöld/ Hoon ha'er en äwig Wåhr/
Wij stå ännu i strijd/ ok Hoon har Seger-wunnit/
Wij släpe Syndens ook/ ok Hoon haer hwijlo funnit/
Hoon leer i Himmlisk Frögd/ wij gråta här wår nödh/
Hoon lifwer äwig säll/ wij wänta än wår d ö d h .

123 *FFFFFF* bokstäverna syftar på den långa rad av fäder som döden tagit
129 *Stemmer hoon vppå tihg Såll* ordnar hon sammangaddningar mot dig
139 *Hiert-wägen* besinna med hjärtat

VIII

Tugend-Gedächtnis

über das Hertz-Schmertzl. und alzufrühe
Ableben
Der HochWohlgebohrnen Frauen/

Fr. Märta Kristina Ulfsparre/

Gebohrner Freyh. Tochter zu Herresätter/ Freyherrinnen zu Uhlaborg/ Frauen zu Nääs/ Nyborg
und Rööstein/
Ihr. Königl. Mayst: zu Schweden Hochbetrauten Mannes und Landzhöffdings über Wijborg/ Nyslott und
Kymmenegårdz Lähn/
Des Hochwohlgebohrnen Herren/

Hn. KONRAD ERIK Gyllenstierns

Freyherrn zu Uhlaborg/ Herrn zu Nynääs/ Åhråås
Churöön/ Herresätter und Wartoffta/ Rittern/ etc.

Hochgeliebten Gemahls

Alß diselbe den 20. *August. Anno* 1671. mit Herrlich und Hochansehnl. Traurgepränge zu dero Ruhestätte begleitet
wurde:
Verfasset von
Philareto dem TugendLiebenden.

Efter Hbl. Som hos S (nr XVI) har r 23 »Anßug» och r 80 »Ew» här rättats och sista strofens sista rad dragits in som i övriga strofer.

Gravskriften är skriven över den i sin första barnsäng döda, knappt 16-åriga makan till Conrad Gyllenstierna, som lagsökte och fick Lucidor i fängelse för bröllopsskriften *Gilliare Kwaal* (nr III). Här kallar sig nu diktaren för Philaretus den dygdälskande och formulerar sig genomgående som en kristen predikant.

1.

FLießet herbe Tränen-Kwellen/
Mit betrübten Perle-Wällen/
Heisse Seuffzer dringt herfür:
Öffnet meinen Smertz zu zeigen/
Durch beredtes Trauer-sweigen/
Deß beklemten Hertzens-Thür.

2.

Winselt/ lächzet/ ächzet/ klaget
Unter Nächten eh es taget
Im Anfang di Sonnen-Wend.
Klagt daß Tugend so verbleichet
Eh Si Blüth und Frucht erreichet;
In dem Anfang unser End.

3.

Solt ein Hertz von Alabaster/
Marmor/ Kisel oder Pflaster
Von deß Caucas Felsen-Stein/
Sich bei diser Leich nicht kräncken?
Wenn es wohl will überdenken/
Waß wir arme Menschen seyn.

4.

Diese So hijr auff der Baare/
In dem Lentzen bester Jahre/
Seel looß liget ausgestrekt/
War ein Stern und Kern der Jugend/
Und ein Außzug ädler Tugend/
Von der Weißheit Selbst gehekt.

5.

Wi deß rauhen Norden Rasen/
Durch sein ungestümes Blasen/
Offt die schönste Rooß verletzt/
Und die Blumen auff den Wisen/
Wenn Si jhre Pracht entsließen/
Ihrer Herrligkeit ensetzt.

11 *Frucht* syftar troligen på det dödfödda barnet

6.

So ist in der besten Blüthe/
Aller Tugenden Gebrüthe/
Aller Blumen schönste Bluhm
Von dem Tode weggerissen;
Dennoch wird die Nachwelt wissen
Durch die Sternen ihren Ruhm.

7.

Du Tyran/ du Menschen-Fresser
Todt/ du Mörder wärs nicht besser?
Daß du dise Tugend-Pflantz
Hättest lassen/ frey von Mühen/
Sonder welken/ ewig blühen
In unsterblich werthem Glantz.

8.

Mustu deine Sensen wetzen
Auff die Tugend? und verletzen
Daß was unverletzlich ist.
Todt/ Tyran du bist zustrenge.
Warum würgstu nicht di Menge:
Di du (wie Si dich) vergist.

9.

Di in gröbsten Laster-Stükken
Andre wollen unterdrükken;
Di den Bauch für ihren GOtt/
Laster für di Tugend ehren:
Geld und Guth mit Unrecht mehren;
Des verfluchten Satans Rott.

10.

Di mit Laster-vollem Leben/
Blooß der Wollust sich ergeben:
Pflegen nur den snöden Leib.
Lästern; sweren; hönen: tödten;
Und vor Meineid nicht erröthen;
Minder vor ein unkeusch Weib.

11.
Tödt' der Erden faulen Schimmel/
So nicht Todt/ nicht Hell/ nicht Himmel
Achten: di auff Praal und Pracht/
Und auff ihre falsche A h n e n/
Auß erlognem Brieff und Fahnen/
Trotzen/ alß auff Gottes Macht.

12.
Doch/ waß rühr' ich ihr Verderben?
Welche GOtt nicht so läst sterben
Wi ein seelig Mensche stirbt;
Dem der Todt ein rechtes Leben;
Da der/ so dem Wust ergeben/
Schon im Leben todt verdirbt.

13.
Si di Krone keuscher Frauen/
Kan itzund im Himmel schauen/
Was Si hi nicht hat geschaut.
Wi kan Euch den Ihr Entseelen
Euch HochEdler Wittber kwälen?
Nun Si Wittbe Kristi Braut.

14.
Wischet ab di saltze Thränen
Last Ewr Seuffzen/ Schluchzen/ Sehnen/
So Eur Hertz und Sin verzehrt.
GOtt hat Si zu sich genommen
In di Zahl der Heilig-Frommen/
Di di Erde nicht war werth.

15.
Hat der Todt das Band zertrennet/
Eh di Fakkel recht verbrennet/
Welche Hymen angezündt.

61 *der Erden faulen Schimmel* utlevade gamla syndare på jorden
87 *Hymen* bröllopsguden

Hat des todten Kindes Leben/
Ihr den Toot und Leben geben/
Glaubt daß Beid' im Himmel sindt.

16.

Daß Verhängnis wolt gewären/
Daß der A d e l solt gebären
T u g e n d / doch der Partzen Handt
Hat den festen Sluß durch-strichen;
Beede haben sich verglichen
Und zerstükt Ihr Lebens-Band.

17.

Weil di Tugend hir nicht wohnet/
Und noch minder wirt belohnet/
Auf dem Undanck-vollen Kreiß.
Nimt GOtt von dem Erd-Getümmel
Ihre Seel' an in den Himmel
Der von keinem Laster weiß.

18.

Drümb so last uns Edle Seelen/
Um nichts mehr als dises Kweelen/
Daß wir ewig seelig seyn.
Daß wir frey von Angst und Sünden/
Uns für GOttes Throne finden/
Voller Lüste frey von Pein.

95 *Beede* troligen »Beide«

IX

Sårg-*Cypresser*

Vppå
Hans Kongl. May:tz Troman och
Rijks Stalmästarens/
Den Högwälborne Herres/

Herr ANDREAS
Torstensons/

Grefwes til Ohrtala/ Frijherres til Wiresta/ Herres til Forstena/ Resta/ Rasich/ etc. etc.
Hiertälskade Dotters/

Den
Högwälborne
I Gud salige Frökens/

Fröken Brita Christinas/

Högprydelige Jordefärds-Dagh på Grawen strödde den 15. *Decemb.* Åhr 1671.
Aff
L. J. S.
Hastigast

Stockholm/ Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

ÄNgslan/ Pust/ Suk/ Snyftan/ Jämmer/
Sorg/ Kwaal/ Tårar/ Hierte-kwaaf/
Alt huad Siäl-bedröfligt klemmer/

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S nr XX. Tryckfelet r 18 »Tåar-lijkt» rättat. Dikten framställs som sorgcypresser, strödda på graven, och initialerna är denna gång skaldens egna: L(ars) J(ohan) S(on).

Brita Christina Torstensson, dotter till greve Anders Torstensson och grevinnan Christina Catharina Stenbock, var född 1669 och dog 14/7 1671.

Grufste Sorgers Olyks-haaf/
Komm- och hielpen mig begråta
Then i L u s t ey pust kan båta.

Skåden sörgse dänna båren/
Suk- ok klagen at så brått/
Vthi första Blomster-wåren/
Döden mäd sitt grymme skått/
(Hwad af himlisk Ätt) thår röra/
Ok i mörka grawen föra.

Then har wist et Tiger sinne
Ok en Leopards Natur/
Född utaf *Lycaons* Kynne/
Wärre som thet wärste Diur.
Om ey Regn af Blod-koraller
Tåår-lijkt från hans ögon faller.

Ok i fall från Lillie kinner/
Höge Fruer och Edle Möör/
Intet Pärle-salt neer rinner/
A t t h e n F r u c h t i B l o m s t r a n d ö ö r/
Håller iag med skiäl och menar/
At i giord' af Pyrrh*ae* stenar.

Dok! om iagh rätt öfuer tänker/
Ok rättsinnigt sinnar på/
Så taar Döden hwad Gudh skänker/
Fäller/ at En r ä t t k a n s t å;
Han föör genom nöd uhr nöden/
Död gier lijf igenom Döden.

11 *thår* törs
15 *Lycaon* en sagokung över arkaderna som sägs ha överträffat alla i grymhet
24 *Pyrrhae stenar* återgår på myten om Pyrrha och Deukalion, som var de enda som undkom floden, och som förnyade människosläktet genom att rätt tolka ett bud från gudarna. De skulle kasta 'sin moders ben' över huvudet och löd det genom att kasta stenar – från Deukalions stenar kom sedan männen, från Pyrrhas kvinnorna.

Dy tårken Edra tårar/
Hwad som then Högste sårar/
Thet läker han ok så.
I som nu fåfängt söria/
I lär mäd tijden spöria/

At Alla samma wägen gå.

Votum.

Såw för then skull Saligt wäl/
Lille Krop/ Säll större Siäl.

X

Tränen-Kwell

Welches über
Ihr Königl. Mayst. zu Sweden hochbetrauten
Mannes und Reichs Stallmeisters/
Des Hochwohlgebornen Herrn/

Herrn Anders Torstensons/

Grafen zu Ortala/ Freyherren zu Wyrrestadh/ Herrn
zu Forstena/ Reestadh/ Rasik/ Segersiöö
und Penningeby/ etc
Hertz geliebten Töchterleins
Deß Hochwohlgebornen Fräuleins/

Fr. Britæ Christinæ
Torstenson/

Gebohrner Grafen Tochter zu Ortala/ Frey-
herrinnen zu Wijrrestadh/ etc. etc.

Al zu frühzeitiges ableben bey herrl. und hochansehnl. beerdigung
welche geschahe den 15. *Decembr. Anno* 1671 häufig
sich ergoß/ entdekket
Von
Blumino dem Seufzenden.

1.

WO ist der Gärten Pracht/
Di Augen Lust der Blumen Königin/
Di nur noch unlengst lacht'/
Daß Lentzen Kind/ die Anemone hin?

Efter originaltrycket i KB (fol.); hos S nr XXI. Skriften, som inte finns med i Hbl, är gjord över samma lilla grevedotter som den föregående och bär spår av att ha varit sammanhäftad med den. De första stroferna ansluter nära till en gravskrift av Paul Fleming.

Ach! nichts mehr ist zu schauen/
Alß nur der Fuß der Blum':
Hir sieht man was zu trauen/
Auff unser Schönheit Ruhm.

2.

Der Stengel steht noch hir/
Der leere Leib/ den man itz scharret ein.
Beklagt es doch mit mir.
Itz starb Si hin. Waß hilfft es Menschen seyn/
Waß libe Blumen küßen?
Ob Si sind schöne zwar/
Wan Si so balde müssen/
Gestreckt seyn auf die Baar.

3.

Was zoh di Äuglein zu?
Wo? Ach! wo blijb der Wangen Milch und Blut?
Wo süsses Seelchen du?
Was todten Fleck entfärbt' die schöne Fluth?
Der Sternlein helles glimmen
Verlosch; der Purpur Mund
Erblast'; di süssen Stimmen
Verstumten gantz itzund.

4.

Der grimme Würger steht/
Alß reu es ihm/ was er an Ihr gethan;
Weil ihm zu sinnen geht
Was Er verübt/ und itz nicht endren kan.
Doch solt es ihm gereuen/
Er würget Tag für Tag:
Für dem sich alle scheuen/
Den niemand scheuchen mag.

20 *Was todten Fleck entfärbt' die schöne Fluth?* syftar på att den dödas kinder blivit bleka

25 *Der grimme Würger* döden

5.

Der Nordsche Helicon/
Hat swartzen Floor und Binden vorgethan;
Zytheris und ihr Sohn
Daß liebe Kind/ zihn Sorge-Kleider an/
Wi ihre Kinder alle;
Si stehn wi gantz verrükt/
Ob diesem Trauerfalle/
Und ausser sich entzükt.

6.

Di neun Aonien/
Der Nimfen Zunfft/ di gantze Götter Schaar/
Samt allen Kariten/
Stehn tief betrübt/ ümb di verhülte Baar.
Apollo kan nichts sagen;
Ist leid und ächzens voll.
Hat mir es aufgetragen/
Daß ich Si klagen soll.

7.

So will dan willig ich/
Wi ich den sol/ mit meiner Verse Preiß/
Zu Dienste stehn ümb dich;
Will wenden an den aufgetragnen fleiß/
Daß di so dises lesen/
Auch melden meinen Sin;
Daß ich zu Dienst gewesen/
Der Blumen Könign.

35 *Zytheris und ihr Sohn* Venus och Cupido, kärleksgudomligheterna
41 *Di neun Aonien* de nio muserna eller sånggudinnorna
43 *Kariten* gracerna
45 *Apollo kan nichts sagen* sångarguden Apollo kan av sorg inte sjunga (därför måste Bluminus sjunga i hans ställe)

8.

Ihr andern zündet an/
Di teure Myrrh und fremdes Benzoe;
Daß von dem Oliban
Und Aloe ein süsser Dampf ensteh.
Immittels wil ich thönen/
Mit weiser Melodey/
Daß doch das Grab der Schönen/
Nicht ohne Freude sey.

59 *Oliban* harts från Libanon, oftast i betydelsen ’rökelse’

XI

Then Wissa O-Wißheet

Widh fordom
Kongl. Book-Tryckiarens
Ähreborn/ Wälacktad' och Konst-kloke/ nu hoos GVdh salige

Hr. *IGNATIUS MEURERS,*

Krist-waanlige Jorde-Färd
Enfaldligen framstält
af

LUCIDOR then Olyklige.

Stockholm den 3. *Maij, ANNO* 1672.

I. N. J.

O! wiße Owißheet hur' skal iag tig beskrifwa?
Hwem lär i thetta fall min Hand och Fiäder drifwa
Som swiktar hijt ok dijt? owiß på hwad hoon giör/
Men Sinnet huxar om hur' owist-wist alt döör.
Alt hwad i Werlden är/ haar wißan Tijd ok Timmar/ 5

Efter originaltrycket i UUB (fol.), där dock den avslutande gravskriften inte ingår – den citeras efter Hbl; hos S nr XXIV. Lucidor återtar här – två år efter rättegången om *Gilliare Kwaal* – för första gången sin kända pseudonym.

Ignatius Meurer (1589–1672) var född i Thüringen, studerade vid universiteten i Greifswald och Rostock och lärde sig sedan boktryckarkonsten i Tyskland, kom till Stockholm 1610. 1612 gifte han sig med änkan efter kunglig boktryckaren Anund Olofsson, Christina Klinck, och övertog dennes tryckeri.

I. N. J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
4 *huxar om* påminner sig

Snart blås en liuflig wäst/ snart yret eller dimmar/
Alt effter åhrsens Tijd/ wist skiffter Dagh ok Natt/
Wist wäxlar Ebb och Flood/ ok Månen är så fatt
At han sitt bleka Liuus snart minskar ok snart öker/
Til wißa Tijder full/ seen Silfwerhornen kröker/
Höst/ Sommar/ Winter/ Wåhr/ haer sin rätt affmätt Tijd/
Alt bytes skifftwijs om vti samdräktig Strijd:
En Menniskia haer ok sin wißa Tijd at waka/
Sin wißa Sömpnestund; Wiß Tijd at taa sig Maka/
Hoon weet sin rätta Tijdh när som hoon bör få Maat/
Sitt Arbete therjempt'/ om hoon ey är förlaat/
Hon weet sin wißa Tijd hwar ting at företaga/
Ok til sin Nytta/ Lust ok Heder alt at laga/
Män ah! Hoon weet ok så at hoon lijk Gräs ok Hö/
Hoon weet ok weet dok ey när hoon skal hädan dö.
Hoon weet thet gamble Bund/ at hoon måst' hädan fara/
Ey weet hoon på hwad sätt/ ey när/ som thet skal wara:
Dy mången mången döör/ ok bleff dok aldrig född/
Ok mången blifwer titt i sielfwa Födslen ödd.
Som Lillior på en Mark/ som Gräs på gröna Ängiar/
Som Roser på en Stock/ *Narcis* på Örtesängiar/
Vtaff en kulin Storm/ ell' aff en omild Hand/
I förtijd rijfwes aff/ ok kastas neer i Sand/
Så äret og mäd them; Män andre the som blifwa
Mehr mogne/ lijfwa mäst/ så länge som the lifwa/
I rädslan för sin Död/ emellan Twijk ok Hopp/
Dy all ting haer sitt Måhl och omkreß' ändalopp.
Titt synes Döden rätt med Menskian wilia leka/
Föhr mången til sin Död/ then han them lell plä neka;
Lysimachus han såg sin Död i Leyons mun/
Slap lijkwäl til en tijd/ at dö en annan stund

8 *ok Månen är så fatt* och månen är så beskaffad
21 *thet gamble Bund* det gamla förbundet
24 *titt* ofta
32 *omkreß' ändalopp* slutet på sitt omskiftande
35 *Lysimachus* Lysimachos väcke Alexander den stores vrede genom att försvara filosofien Kallisthenes och blev prisgiven åt ett lejon; han räddade sig genom att sticka handen i lejonets mun och rycka ut dess tunga

Igenom dubbel Död; Kom *Croesus* ey från Döden
När som han reda satt emellan Låg- ok Glöden?
Så leker Döden titt/ män mästedels thet skier/
At han besnärier en på tusenfald maner.
Dog ikki *Sophocles* aff Roos och mykkit Nöye?
Philemon fek sin Död vtaff förmykkit löye/
Anacreon han stryps aff Wijnbärs koorn han fåår/
Ok *Fabius* som drak med Miölken in et Håår/
Hostilius bran vp sen han aff Åskian slagen/
Ok *Catulus* han bleff aff Ooß från Werlden tagen/
Ett Fiskiar-Spörsmåhl brakt *Homerum* i slijk nöd/
Then gamble *Æschill* Skald bleff aff en Ostra död/
Som Örnen släpt' uhr Kloen/ ok genom Olycks falle
Föll vtaff Högden neer/ på *Æschils* Flinte skalle/
Ett lijtet ärmeklä war *Macers* hiertekuaaff/

37 *Croesus* kung Krösus tog illa vid sig av filosofen Solons vägran att prisa honom lycklig – ingen borde enligt Solon prisas lycklig före sin död. Kort därefter tillfångatogs han av Kyros och dömdes till bålet. Där ropade han »Solon, Solon, Solon», vilket väckte Kyros' nyfikenhet. När denne fått veta varför benådade han Krösus

41 *Sophocles* tragöden Sofokles påstod ha dött av glädje efter att ha segrat med en tragedi

42 *Philemon* de grekiske komediförfattaren Philemon lär en dag ha sett en åsna äta upp fikon som var avsedda för honom själv; han föreslog då att åsnan också skulle få hans vin och tyckte att detta var så roligt att han skrattade ihjäl sig

43 *Anacreon* den grekiske lyrikern Anakreon påstods ha dött av att sätta en vindruvskärna i halsen

44 *Fabius* den romerske senatorn Fabius påstods ha dött av ett hår i mjölken

45 *Hostilius* en romersk kung som hade försummat de religiösa ceremonierna och därför dödades av Jupiters blixt

46 *Catulus* romersk konsul som begick självmord genom att först kalka sitt rum och sedan hetta upp det

47 *Homerum* Homeros påstods ha dött av förargelse över att inte ha förstått ett svar som han fick av några unga fiskare: 'det vi har fått har vi lämnat, det vi inte har fått har vi med oss'. Vad fiskarna syftade på var deras löss – de som de fått tag på hade de gjort sig av med, de övriga var kvar

48 *Æschill Skald* tragöden Aischylos påstods ha dött av att ha fått ett ostron (en annan tradition talar om en sköldpadda) i huvudet; en örn hade fångat den, och tog Aischylos' flintskalle för en klippa, som bytet kunde släppas ner på och krossas av

51 *Macer* en romare som anklagades av Cicero och dömdes för utpressning; han tog sitt liv genom att kväva sig med en näsduk

Ett lijte Fiskebeen la *Priscum* i sin Graaff.
Sij *Cæsar* som så titt haer gifwit sig i fahra/
(Hwar Döden rund om kring mång tusend sammanpara)
Ok lett åt Dödens Hoot i twå och tretti' Slagh/
Föll seen för Wän sins Dart vppå sin Heders dag.
Hur många tusend sätt haer Döden tå at fånga?
Om the skull räknas op woor the otalig många/
Then döör en våldsam dödh som aldrig kom i strijdh/
Then blijr i Krjget grå/ som döör i bästa frijdh/
Then drunknar titt som fek knapt en gång skåda stranden/
Then döör på torran Jord/ som sällan kom på Landen/
Then faller sigh ihiäl/ then bränner Elden op/
Then drunknar i ett stoop/ then dräper Kuinnekrop/
Titt i Ens besta Wåhr/ Höst eller liuffste Sommer/
Dy mykkit sellan skeer/ at nu en Menskia kommer/
Til Wintren som sigh bör/ förstå full ålderdom/
Få få aff GVdh then Nådh/ ok särdels then som from
Then Hederwärde Man som här på Båren ligger/
Haar natt then Nådh aff GVdh/ at han haar lefwat trygger/
Ok fast stådt som en Muur/ i mädgång ok i nödh/
Ok hållit sigh widh GVdh in til sin sena dödh.
Min Penna är förswagh/ elß' wille iagh vprätta
Ett ähre-Minne/ som man billigst borde sätta
Op öfwer hans Förtienst/ dock lär hans Rykte groo
Ok grönska Ceder lijkt/ så länge här lär boo
Folk som än älskar Dygd/ hans Nampn lär äwigt lijfwa/
Ok ingen Afwundz-Tand kan hans Beröm kull-rijfwa.
Heel Swea-Landet är Hr. Meurer skyldig takk/
At han til allas tienst ey fåfengt snik ok snakk/
Men Möda hafwer wänd/ thet nogh hans Böcker wijsa/
Som aff hans Tryck vthgådt/ ok Mestaren sin prijsa/
The wittna om hans Flijt/ aff hwilke alle kan/
Sij thet han warit haar en rätt och redligh Man.
Hwad *China* länge hafft/ ok *Guttenberg* seen funnit/ *Anno* 1440.
Haar Meurer fördt til oß/ ok bägge öfwerwunnit/
I Artigheet ok Konst/ thet synes än hwar dagh/
Aff Biblen/ Böner/ Rijkz-Besluut ok Landsens Lagh.

Som andra Böcker fleer/ dy wil iagh hiertlig önska
O At mädan Swerie står Hr. Meurers Nampn må grönska/
Han lifuer saligt säll långt från all Werdslig nödh/
Ok spijses utaff Gudh/ mäd äwigt Himmel brödh.

Nu skåde hwar och en hur' owiß Dödsens Timma/
Ok at ey någon kan för Döden undanrymma/
Hwad födes måste döö/ alt falla hwad som ståår/
Hwad som begynsel haar/ otwijkligt ändan nåår.
Hwem weet ey han skal döö? men hwem kan timman weta?
Slätt ingin: du må fritt i hand ok himmel leta/
Spör alla Stiernor åth/ ok lysta granligt til/
The säia du måst döö; män när? När som GVdh wil.

Säll Then som lifwer så at han sin Dödh förwaktar/
Hwar stund ok ögneblek/ ok thetta Lijff betracktar/
Så lär han sij thet är; Sorg/ Jemmer/ ok Förtreet/
Ångst/ Träldom: men wår Död/ En Fullwiß O wißheet.

* * *

Graaff-Skrifft.

EN Mann affKonst och wett/ ett Sann-rätt Effterdömme
Aff gammall Redligheet/ Then Wärden gier berömme
At han war Gudlig/ mild/ from/ flitig/ vthan Swijk
Uthaff all Manlig Dygd/ sampt Ähr- och Åhren rijk
Herr Meurer som Gudz Ordh och många Skriffter trykte
Aff blåtta Nådh hoos Gud/ i Wärlden genom rykte
Säll lefwer: hwilar här/ och har moot tidsens meen/
Dhes Dotter-Dotters Mann/ rest dhenna Åminns-Steen.

Tryckt i Stockholm/ åhr 1672.

92 *Himmel brödh* manna

XII

Den Rätta Adels Dygde Wääg

Huilken
Hans Kongl. Mayt.tz ok Sweriges Rijkes
Tro-Man/ Rijks-Rådh/ Feldmarskalk
ok Krijgs Rådh/
Then fordom Höghwälborne/ nu Högh
Salige Herre

Herr LORENTS
von der Linde/

Frijherre til Lindeborg Herre til
Malmwijk ok Nykloster.

Modhligen gått
ok
Hieltligen öfwer nått.

På Jordfärds Dagen som war den 12. *Maij*
Anno 1672.
Efter begäran ok pliktskyldigheet enfaldligen wijster
aff

Lasse Johanson A e M. A.

Tryckt i Stockholm åhr 1672.

Efter originaltrycket i Link.; hos S nr XXV. Några uppenbara tryckfel rättade: »ståar» r 36, »ingegns» r 146, »langan» r 168, »Hielte Sång» r 180. Bokstäverna efter diktarens namn uttyds *A(rtis) e(t) M(artis) A(mator),* 'den som älskar konst och krig', d.v.s. de båda adliga huvuddygder som von der Linde prisas för i skriften.

Lorens von der Linde (1610–1670), son till den från Holland invandrade finansmannen Erik Larsson som adlades von der Linde; gjorde såväl militär som civil karriär under trettioåriga kriget och användes i diplomatiska uppdrag; hörde till Karl X Gustafs förtrogna och friade bl.a. för honom i Holstein-Gottorp.

I. N. J.

DHet är ey slätt beröm at räkna många Ahner/
At kunna före-tee uhr uhrminß Skiöld ok Fahner
Sin långa Ätt-längds Längd; the gamle Fädgers Namn
Uhr mörkre draga fram/ ok wijsa theras Hamn/
Affguten vti Malm/ halffbrutne Marmor Kroppar/
Ingräfwin vti Ståhl/ vthstukkin vppå Koppar/
Aff Sölfwer myntat ok opstemplat vti Gull/
Fast Kroppen långo seen är Aska/ Stoft ok Mull:
Thet är ey slätt beröm/ man må thet billigst prijsa/
Dok giör' et ingin ting mehr/ än at thet kan wisa/
Hur Barnen vtaff them som dygdigt lifwat haa/
Et efterdömme sigh ok föllie-spår bör taa.
Hwad geller at man föör et brokot Skiölde märke/
Aff Gull Sölff bruunt ok swart/ rött/ blått; om ikki werke
Thet samma tyder vth/ hwad hielper at iagh haer/
En slät ofgammal Skiöld/ ok ther aff witne taer/
At jagh aff uhrmins Ätt/ om migh fehl's Adels dygden
Ok barast Junker är aff Nampne/ Bond- ok Bygden/
Ett Nampn är blott et Ordh om inte mehr ther hoos
En liten Mund-full Wind/ en Maske-frätin Rooß.
Hwad gijnar at iagh migh til många Gårdar skrifwer
När bara Bondens Plog migh Adels witne gifwer/
Dy titt O-adlig Släkt sin Adelskap ther fåår/
Hwar Adlig föddan Ätt sin Adels ända nåår.
All Adel vtan Dygd är man en annars gåfwor/
Borttappad Egendom ok bara länte Håfwor/

I. N. J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
1 *slätt* ringa
4 *Hamn* avbild
12 *Et efterdömme sigh ok föllie-spår bör taa* bör ta sig såsom ett föredöme och en att efterfölja
14 *werke* verket, handlingarna
15 *Thet samma tyder vth* uttolkar det samma (sköldemärket)
16 *ofgammal* urgammal
17 *fehl's* felas, fattas
18 *barast Junker är aff Nampne/ Bond- ok Bygden* bara är adlig genom sitt namn, sina bönder och gårdar
21 *gijnar* gagnar
25 *man* bara
26 *länte* lånade

En Balsam som haer mäst sin bäste Lufft aff Lijk/
En präktig fattidom then andras Dygd giör rijk/
Amlerning som blijr Glaaß om ikke Botten gyllen/
En Klädning som syns Sammt ok lijkwäl neplig yllen/
En Lyß-mask som man blott för mörka Sinnen lyß/
Ett herligt Slott ok Borg som Dumman Bonhunn hyß.
Män när som *Pyrrhus* mäd *Achillens* Skiöld sigh täkker
Ok forna Hieltars prijß *Themistoclem* Sömpn-wäkker/
Då prunkar Adlen rätt/ då blijr ey Heder hädd/
Då ståår man obeskämd i F a d r e n s Klädning klädd.
Då kan en Dwärg mäd skiäl Jett-Föttren effterföllia/
Då drifs en liten Wåg vtaff en större Böllia/
Då grönskar Adligt stånd när Adlen adlig är
Ok then Ofrelse född/ aff Adlen/ Adlen lär/
Then genom Konst ok modh i Swett förvtan lättia
Gåhr Äre-banen vth/ föraktar Lust ok kättia/
Ey sköter Rijkedom/ mißwördar Stååt ok Pråål/
Ok söker genom Dygd ok Fahra Ärans måhl/
Then kan mäd rätt gått skiähl aff besta Adlen kallas/
(Hwad elliest titt om slijkt i Bonde Gårdar rallas)
Then G u d h sitt F o s t e r l a n d o k K o n u n g tiäna kan/
Mäd troo/ fast Bondefödd är sanskyld Adelsman.
Hur mykkit mehra then som adlig född ok söker
Igenom Konst ok Krijg til thes han Äran öker/
Then *Alexander* lijk räds (när *Philippus* taer
Land/ Städer/ Rijken in) at ingin ting blijr kuaar/

27 *En Balsam som haer mäst sin bäste Lufft aff Lijk* en balsam (parfym) som allra mest luktar lik
29 *Amlerning som blijr Glaaß om ikke Botten gyllen* emaljering som blir glas om inte grunden är gyllene
30 *syns Sammt ok lijkwäl neplig yllen* ser ut som sammet men knappt är ylle
33 *när som Pyrrhus mäd Achillens Skiöld sigh täkker* Pyrrhos (Neoptolemos) var Akilles' son och ärvde hans sköld som han också visade sig kunna använda
34 *forna Hieltars prijß Themistoclem Sömpn-wäkker* Themistokles lär ha blivit sömnlös av Miltiades' segrar
36 *obeskämd* utan att skämmas
43 *sköter* (onödigt) bekymrar sig om
46 *titt* ofta; *rallas* pladdras
51–52 *Then Alexander lijk räds (när Philippus taer Land/ Städer/ Rijken in) at ingin ting blijr kuaar* Alexander påstods som yngling har varit rädd för att fadern Filip inte skulle lämna kvar något åt honom att erövra

Hwar han kan tee sigh fram sin Manheet at bewijsa/
Bör man ey sådan en mädh högsta rose prijsa?
Migh tykkes at en slijk som hafwer Konst ok Modh/
Är dubbel Adlig född/ aff Dygd/ ok adlig Blodh.
Dygd hafwer Wingar twå mäd hwilke hoon kan flyga/
Til äwigheeten op ok Stierne Thron bestiga/
Twå Wägar hafwer Dygd på hwilke hon framflöör
Til Ärans högste måhl ther ingin dödlig döör.
Fast Ätten adlar mäd så gier Lell adels wärde/
(Ok håller thet widh Makt) B o o k w e t t ok skarpa S w ä r d e/
När Hufwud kan gie Rådh ok Näfwen thes Förswaar/
När *Phoebi* Lagerkrans ok *Martis* blij ett paar.
The som haa Adels Nampn måst wara Örnen lijka/
I Solar vtan blund oblindat kunna kijka/
Ey wara rädd/ ok feeg när Himmlen dundra will/
Biu lykkan Bröst ok Kloor/ ey wända Ryggin till/
När Olykstormen yhr medh Liung Eld ok Owäder/
Ett Konst-huaß-slipat Swärd ok Sin-klook-skurin Fiäder/
Är Stodren mellan them all Landsens Wälfärd ståår/
Huar huaar ok en förwist all Dygders Gränß-Steen nåår
Huar huaar ok en som will mäd Seger öfwer skrida/
Alcidens satte Måhl/ måst stadna ok kuaar bida/
The hafwa *Orpheus* Speel i liusa Stiernor wändt
Ok Himlisk tinter Eld i *Herculs* Klubba tändt/
Igenom thesse Twå kan huar som The än lifwa/
I Äwighetens Book sitt Nampn ok rykte skrifwa/
Som aldrig planas vth/ ok grönska ti sin Graaff/

64 *När Phoebi Lagerkrans ok Martis blij ett paar* när Apollos och Mars' lagerkransar blir ett par
66 *I Solar vtan blund oblindat kunna kijka* örnarna ansågs ha en så skarp blick att de kunde se rakt in i solen
70 *Sin-klook-skurin Fiäder* en penna skuren med sinnrik klokhet
71 *Stodren* stoderna, pelarna
74 *Alcidens satte Måhl* de gränsstenar som Hercules satt för världen, de så kallade Hercules stoder
75–76 *The hafwa Orpheus Speel i liusa Stiernor wändt Ok Himlisk tinter Eld i Herculs Klubba tändt* de (konst och krig) har förvandlat Orfeus' lyra till ljusa stjärnor och tänt himmelskt glitterljus i Hercules' klubba (båda var också stjärnbilder)
79 *planas vth* plånas ut; *ti* uti

Dy Säll Then/ Säll then Man/ som föllier Dygdens traaff!
Herr Linde Sahlig haer på thesse begge Ankar/
Fast grundat all sin hugh/ sitt Sinne/ sina Tankar/
Hans späda Barendom hans första ungdoms Åhr
War dygdens Blomstertidh som i hans ålders wåhr
Brast' vth i wett ok Konst: *Alcides* måste kämpa
Men han i Waggan lågh mäd Ormar/ them han dempa:
Så öfwerwan Herr Lind alt hwad som stodh emoot
Hans Dygd-begifne Sinn/ han fäste fastan Foot/
På trånga Dygdens Wägh/ när Tiden wexten ökte/
Då sågh man mädh hwad flijt Han Konst ok Weetskap sökte/
Ok långt för andra geek: ey wexer Buxboms Stam
På många Åhr så til/ ey skiuter Eek så fram
Som *Cedren* på en Natt ok Aloe-träs Bladen/
Han lemnad' effter Sigh heel långa långa Raden/
Aff Ålderlijke/ dy man kan snart merk' ok sij
Aff ledamotrens Krafft huem som en Reeß skal blij/
Ok hwem som skal blij Dwerg/ man kan förvtan gissa/
(När trätt knapt span långt är) wäl wetta för rätt wissa/
Om thet mädh Tidhen gått ok tiänligt wara kan/
Til *Hermes* Belete. I Waggan syns huad Man
En gång wil duga til/ dy gynt han högre syfta/
(Om Plantan trifwas skal måst man Örtsängen skifta)
Han såg at Solen sielff thet sköne Himmels Liuß/
Ey håller stadigt til vti Ett Himlens Huuß/
Kälådrar såsom långt igenom Bärgen rinna/
Draa åth sigh Jordens Krafft så långt the kunna hinna/
Så draer En Menniskia åth sigh mång Ländskaps Dygd/
På Reesor ok blijr best aff andras nesa/ blygd

80 *traaff* fotsteg, fotspår
85–86 *Alcides måste kämpa Men han i Waggan lågh mäd Ormar* Hercules måste kämpa med ormar medan han låg i vaggan (han strypte där två som Hera hade sänt); en traditionell bild för motgångar under barndomen
95 *Ålderlijke* jämnåriga
96 *ledamotrens* lemmarnas; *Reeß* jätte
98 *När trätt knapt span långt är* när trädet knappt är så långt som avståndet mellan spetsen på tummen och lillfingret
100 *Hermes Belete* (guden) Hermes' avbild
101 *gynt* begynte
104 *vti Ett Himlens Huuß* himlavalvet uppdelades i tolv delar som kallades hus

Ok Tookheet til Förstånd ok Wetenskaper förder;
Aff thetta bleff ok så Herr von der Linde rörder/
Förlät sitt Fosterland ok reeste flijtigt foort/
Beskåda mången Stadh bemärkte wäl huar Oort
Om han war fruktbahr/ rijk/ om många fasta Städer/
Ther sammastädes fans Inboonders sedh- ok Kläder/
Staat/ Handel/ Regement/ mäd huem the förde Krijgh
Mäd huem the Wänskap hölt/ hwad som fans underlig
Uthaff *Natur* ok Konst han granligen betrakta.
Thet rijke Nederland som man mädh skiäl kan akta/
För Wärdens lilla Wärld/ war intet nogh at sij/
Han satte Resan foort droog *Sequan*en förbij.
Beskåda *Rhodan* mäd/ ok huar Stadh som war wärdig
At kasta Ögon på/ war oförtruten färdig/
At lära Frjds- ok Krjgs-Konst både Dagh och Natt/
Then hölt han för sin lust ok för sin störste Skatt.
Til thes han åter här i Fosterlande lände
Som honom offta seen til andra Länder sände
När som hans under-Dygd bleeff rättlig yppenbaar/
At han *Mars* vti Feld/ ok allstans *Phoebus* waar.
Lät gambla Tider fritt om gamla hieltar dömma/
Lät then sin *Scipio,* then *Hannibal* berömma/
Then *Caesar,* then *Pompei;* iagh talar vtan flärd/
Herr von der Linde waar mehr klook/ mehr ähra wärd.
Man fråge Tysken åth mädh then han titt haer kempat/
Om han ey redligt haer hans Hielteskrytan dempat/
Spörr hoos Polakken till lyst' hoos en grym Kosaak/
En flyktig Tartar/ hör/ (ok spaar man thit omaak.)
Hoos nästa Grannen åth: ok säj huad the lär säjia/
Om von der Lind war wahn sinn Fiender at wäija/
Hur titt haer för hans Swärd En *Mars* sigh neder krökt?

114 *Inboonders* invånares
120 *Sequanen* floden Seine
121 *Rhodan* floden Rhône
128 *han Mars vti Feld/ ok allstans Phoebus waar* att han var Mars i fält och överallt Apollo
135 *lyst'* lyssna
138 *sinn Fiender at wäija* vika undan för sina fiender

Ok hans Beröm mehr högt än *Ajax* Manheet ökt
(Som såra *Friggas* Hand.) Han hafwer Swärd ok Penna
Jemn-konstigt sammanfört at alla mått bekenna
Thet han mädh bettre skiäll än *Romulus* som möört/
Twå Fiederbuskar på en Hielm had kunna föört.
Hwad som hans Penna skreef kund Wärrian hans förfekta/
Hwad ingens Wärria wan kunn Pennan öfwermäkta/
Frankrijke witnar thet ok andra Länder mehr/
Du ädla Holsten weet (iagh nempner inge fleer)
Hwad som hans wijse Mun war mäktig til at giöra/
Ey hade *Svada* wist sitt Ord så wäl at föra/
Uti en sådan Saak. Män hwart gåår iagh min kooß?
Mäd fåfäng Orde-prakt En sådan Hieltes Rooß
Som effter börligheet ey skrifwas kan/ at skrifwa:
Apollo lär en ann ther til mehr snille gifwa/
Dy iagh såff aldrig än vppå *Parnassi* klint/
Ey haer iagh i mitt lop än wijßhets metan hint.
Min Penna är man swaag then ingin *Clio* skurit/
En toklig-tattrand gååß haer then i Wingan burit/
En ann må skrifwa mehr som Fingren hafwer twått/
I *Hyppocrenen* ok en konstig Fiäder fått
Uhr *Pegass* högra Flijkt: thet will iagh bara nempna/
Ok all plickt skyldig rooß til andra Tidher lemna/

140 *mehr högt än Ajax Manheet ökt* högre än det beröm som tillkom Ajax' (en av de homeriska hjältarnas) mandom
142 *Jemn-konstigt* på ett jämnt och fulländat sätt
143–144 *Thet han mädh bettre skiäll än Romulus som möört/ Twå Fiederbuskar på en Hielm had kunna föört* att han med bättre skäl än Romulus, som mördat, hade kunnat föra två fjäderbuskar på en hjälm (den ena för krigaräran, den andra för de civila dygderna); Romulus, den ene av Roms båda grundläggare, dödade sin broder Remus
150 *Svada* talekonstens gudinna
155 *iagh såff aldrig än vppå Parnassi klint* jag sov aldrig ännu på klinten av (skaldekonstens berg) Parnassos
156 *wijßhets metan hint* 'metan' var vändpelaren vid de antika kapplöpningarna: diktaren har alltså ännu inte 'nått fram' när det gäller visdom
157 *Clio* historieskrivningens musa
159–161 *som Fingren hafwer twått/ I Hyppocrenen ok en konstig Fiäder fått Uhr Pegass högra Flijkt* som har tvättat fingrarna i (Apollos/skaldekonstens källa) Hippokrene och fått en konstfärdig penna ur Pegasos' (inspirationens vinghäst) högra vinge

Hwad billigt undras kan at Han i Fridh och Krijgh
Thet högste trapsteg giort hwar Äran wisar sigh/
Feldmarskalck ok RijkzRådh ok hwad som föga smerre
Ifrån sin Adels Root vpwuxit til Frij Herre/
Fast om han nestan haer widh ändan på begynt/
Lell på så kortan tidh så långan Wäg fram hint.
Ey såsom then ännu i Barne-Waggan skrålar
Then man lijkwähl i Ståhl mäd Hielm ok Harnisk målar.
O fåne fåfengheet! dok weet iagh wäl hwar om/
För thet när han bleff född/ mäd Seger-hufwan kom/
Nei thenna Hielten haer mäd möda måtte strida
Slag/ Snö/ Regn/ Hunger/ Torst/ Kiöld/ Heta/ tåligt lida/
Titt Fienden mootstå/ vthtappa Swett ok Blodh/
Thet andra döden gaff män Honom tappert modh.
Han hafwer Döden sitt fram/ baak til/ på huar sida/
Snart sakta gå til foot/ snart i fultt fyrsprång rida
Dok Honom alt oskatt: En skog/ et fält/ en äng/
War ey Herr von der Lind's (som mångas) Hielte Säng/
Dy thet behaga Gudh som honom haer bewarat/
Ok i mång Fahrligheet mäd mäktig Hand förswarat/
Then wärden här så titt medh Seger-Cronor krönt/
Blijr mädh en Stierne-Krans nu aff Gudh sielfuan lönt.
Gråt Swea Rike gråt! fäll bittra Tåre flodar
Gråt Swea Rike gråt! at slijke Hufwud stodar/
Så tidlig falla-kull/ Gudh stöde Tigh från fall/
Som Wärdens Hufvud Stodh ok Swerges Grunde wall.
Herr von der Lindes Nampn skal gräfwas vth ok stikkas/
I *Ceder*, Ståhl ok Gull män först i Hierta trykkas/
Aff oß ok fölliand' Ätt på det Thet ey förgår/
Till thes alt fåår sit fall/ Dygd genom falle ståår.
Huar som aff Adlig Blodh/ huar-som aff Hielte kynne/
Huaar som haer Dygden kiär then sätte fast i Sinne/
At han Herr Lindes wäg kan genom Dygder gå/
Så kröns han här ok Ther/ Ok Swerie thet kan stå.

177 *sitt* sett
201 *här ok Ther* på jorden och i himlen

XIII

Ofalskade Sorge-Tårar

Widh
Högborne Grefwinnan ok Fruuns

F: ***ANNA MARGARETA OXENSTIERNA***

Boren Frijherre Dotters aff Södermöra/ Grefwinna til Carlborg/ Frijherrinna til Siundby/ Fruus til Ekholms-Siund ok Lehals-Lähn/ etc.
Hans Kongl. Mayst. sampt Sweriges Rijkes Högbetrodde Man/ RijksRådh/ Feldt-Marskalk ok General Gouverneurs öfuer Lijfland och Staden Riga
Then
Högborne Grefwe ok Herre

H: *CLAVDIVS*
Tott/

Grefwe til Carleborg/ Frijherre til Siundby/
Herre til Ekhohlm-Sund ok Lehals-Lähn etc.
Fordom Hiert-älskade Fruus högst-gråt-wärde Jordefärd
Som skedde den 19 Maij 1672.
uthguttne
Aff

Lucidor den Olyklige.

Stockholm/ Tryckt hoos Niclas Wankijf/ Kongl. Booktr.

Efter originaltrycket i UUB (kvarto). Som hos S (nr XXVI) rättas r 7 »liufligit» i enlighet med Hbl. I det franska epitafiet sägs hennes grav vara världens åttonde underverk – dygdernas och gracernas grav.

Anna Margareta Oxenstierna (1650–1672) var dotter till riksrådet Erik Axelsson Oxenstierna och Elsa Elisabeth Brahe, gifte sig vid femton och dog, tydligen i barnsäng, vid knappa tjugotvå års ålder.

I. N. J.

HUad för een under-makt och wäld' är Döden gifwit?
Huad för ett under-Lagh är Menskiom föreskrifwit?
At alt huad nånsin bleef/ är/ eller blijr mått döö
Somt i sin mogne frukt/ somt halfwäxt/ somt i fröö.
Hui wißnar dog en Roos förn som odugse Törnen?
Hui öfwerlifwer Lamb/ ey Warg- ok wilda Biörnen?
En Nattegala fast hoon liufligt siunger/ nåår
Ey sådan ålders längd/ som Olyks Kråkan fåår.
Nei alt hwad som är ond ok vtaff ond afföde/
Thet trifws og skiötslööst bäst; Så är nu Werdens öde/
Dy mången giftig ört ok ogräß bäst thär groor
Huar som en Root aff Dygd haer Jorden för Styf-Moer:
Ey går'et annorleds mäd oß i thenna wärden/
Dygd-Affell trifues minst/ män Laster/ Odygd/ Flärden/
Ok huad som älskar them/ thet grönskar Lager lijkt/
Blier (fast aff ähran arm) dok utaff åhren rijkt
Polyxena måst dö theslijkest ok *Creusa*,
Vti sin liufste åhr/ *Medea* jempt *Medusa*
Ok andre slijke Troll/ haa lengre Lijffztidh nått
Så grönskar huad/ som ondt/ så wißnar huad som gått!
Hwem sannar inte mäd/ huem wil full thetta neka?
Ell' bara få mißtroo ok i sit Sinne hueka?
Det synes Soleklart/ ok mäst på thenna dagh/
At Alt måst undergå All wärdens Hufwud-Lagh
Män mäd huad olijkheet? then aktar för sin lykka

I. N. J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
7 *Nattegala* näktergal
8 *Olyks Kråkan* kråkan ansågs som en olycksbringande och särskilt långlivad fågel
10 *skiötslööst* utan skötsel
12 *en Root aff Dygd* en dygdig växt
14 *Dygd-Affell* dygdens avkomma
17 *Polyxena* dotter till kung Priamos, var den oskyldiga orsaken till Akilles' död för Paris' pil; på Trakiens kust offrades hon åt Akilles' skugga; *Creusa* syster till Polyxena och maka till Æneas, hämtades av gudarna ur det brinnande Troja
18 *Medea* Jasons gemål, som dödade sina barn när han bedragit henne; *Medusa* ett monster som enligt myten kunde förvandla allt hon såg på till sten; dödades av Perseus
22 *Ell' bara få mißtroo ok i sit Sinne hueka* eller bara sätta i fråga och vackla i sitt sinne

At Döden kommer snart: När många Plågor trykka/
Den GUdh tilgifne Hiob/ då önskar han mäd flijt
At wara ti sin graff/ ok kom lell då ey dijt.
Hiskias bleff förskräkkt/ när som han fek förnimma
Bestell dit Huus/ dy du skalt dö/ din rätta timma
är reda runnin uth gifw akt thin Klokka slår/
(Fast til hans Ålder seen än lades femton åhr)
Then tages bråtт sin kooß/ som wärden är til nytta/
The Sijnas Lust ok Frögd/ ok andras Stödd ok Stytta/
Then ständer karsk ok käk/ til ijßgrå Åldren fast/
Som är man Jordens tyngd ok heel onyttig Last/
Hwad som från Himlen haer sin ophooffs Root ok Stemma/
Går til sin medel prik/ fast Döden thet syns skemma/
Huad Dygden hafuer födt/ ok Dygden fostrad opp.
Haer på Odygdens kloot then minste rings kringlop
Thet synes aldrabäst wedh thenna Sörge båren/
Hur huad som Himliskt är/ til Sälle Himmelswåren
Sigh skyndar/ mäd förakt aff Wärdens Sorge Höst/
Förbyter Olusts-Lust i oförgänglig Tröst.
Kan og Gudhfruktigheet huar ingen finnes blijfwa?
Kan Dygder lengi stå/ huar inga Dygder lijfua?
Kan thet hwad som är Gått hoos huad som ondt är blij
Hwem är så Tijdsens Trähl som ey wil wara frij
I allan Äwigheet. Then Höghborne Grefwinna
Som nu til Jorden bärs/ war rätt en Jord Gudinna/
Beklädd mäd Menskie Krop/ en Stierna/ Himmelsliuß
En fromheets lysand Sool/ ok alla Dygders Huus.
Huem är som Gudlig är/ ok ikki weet at tala
Om hennes Gudligheet? som allestädz hugswala/
Huad som haad' hielp behooff/ som ey lät sörgse gå/
Ifrån sin Nåde-syn then henne lita på.
Then som gaff förn the baad/ åt Usle/ siuuk' ok arma/
Sigh öfwer huar ok en til öfuer flödh förbarma/
Hur mången gråter nu then som han takka sist/

27 *Hiob* Job förbannar i Job kap. 3 sin födelsestund och önskar sig döden
29 *Hiskias* judakonung; se 2 Konungaboken kap. 20
36 *man* bara
38 *Går til sin medel prik* går till sitt centrum, d.v.s. till Gud
40 *then minste rings kringlop* det kortaste kretslopp (från Gud och tillbaka dit igen)

Og gråter sig siälff ann/ Trij/ för han hielpen mist.
Alt huad som Dygd haer kiärt ok kan om Dygden dömma/
Aff alla som iag hör/ hör iagh at the berömma/
Ett maake-löst förstånd/ ok meer än Sinnrikt wett/
Som Hoon moot allom haer i all sin Lijffstidh tett/
Mäd from- ok wänligheet. Then Fägring rätt at måla/
Huar mäd hoon Tusends glanss ok Skiönheet öfuer stråla
Behöffdes *Pallas* Munn ok *Phoebi* Penna til/
Mit weet går ey så högt/ fast willian gierna wil.
Bort Frigga/ Helena/ ok andra Hedna Skiöker/
Som slijk Gudinnas rooß ey minskar/ intet öker.
Dy Hoon et Mönster war af Fägring ok af Dygd/
The skuggan utaff somt/ förutan utaff Blygd.
Om något nånsin kan fulkommen Dygdigt nemnas
Huar ofullkomligheet är Alt: bör billigt lemnas/
Thet rooß för hennes Dygd som Odygd öfuerwan/
Huar moot ey *Momus* siälff ey *Zoil* säya kan.
Lät afwund skärpa frit sin Orme tung' ok tänder/
Then huad som utan last dok meste deles skänder/
Lät honom sputa uth grön Galla/ Etter/ Gifft/
Han torß ey nalkas fram til thenne Dygders Grifft.
Sij huru rättwißheet här giör sin Blind-duk wåter!
Sij huru stadig Troo thär snyfftar sukkar gråter!
Åth mångens wrångwijst wijß/ ok orättfärdigheet/
At allas Synde slam giör Gudh ok Man förtreet.
Sij huru Hoppet här twikacktigt händren wrider/
Sij huru Kärleek här aff Sorg ok ängslan kuider/
At nu här gräfwes neer medh thenne döda Kropp/
Kärleekens Reenligheet/ ok alla dygders hopp.

60 *gråter sig siälff ann/ Trij* gråter för sin egen räkning den andre och den tredje (för att de mist sin hjälpare)
67 *Pallas Munn ok Phoebi Penna* Pallas Athenas (visdomens) mun och Febus' (Apollo, skaldekonstens gud) penna
70 *rooß* beröm
72 *The skuggan utaff somt/ förutan utaff Blygd* de var skuggan av något av detta, men saknade ärbarhet
74 *bör billigt lemnas* bör med skäl förbigås
76 *Momus* den personifierade tadelsjukan; *Zoil* en rhetor som häcklade Homeros och som därför blev urbilden för en småaktig klandrare
81 *Blind-duk* ögonbindel; rättvisan framställdes som blind

Sij måttligheten weet med sorg ey mått at hålla/
Huem frågar migh hwar om ok huad som thet må wålla?
Spör them ok all ihoop/ så lär the säya så
Wij weta at wij ey snart slikan boning få
Sij huar Konst-Systrans hoop/ sij Nådgudinren ståndа/
Mäd ängslig häpenheet/ ok hiertlig Sorgewånda:
Apollo siälfuer haer numehr sin *Daphne* glömt
Ok OxenStiernans Nampn i äwig Lager giömt.
Jag doppar Pennan min i theras Tåre strömmer/
Jag skrifuer weet knapt huad/ jag huxar om ok glömmer/
Widh allas sorglig sukk huad som jag skrifua bör/
Ok then dygd älskand är wist ok thet samma giör.
Om han kan söria Dygd/ ok Dygd som utan maka/
Som äwigt lär bestå/ så längi Stiernor waka/
På Himlens höga Borg/ then Frägden skrifua lär/
I äwigheetens blåå/ ok huad mehr äwigt är
Wist måste then som ey nu låter Tårar rinna
Ett Odiur wara lijk/ ey wara född aff Kuinna/
En Menniskia til Kropp ok utaff bara skeen
Then *Perseus* utan twik förwandlat i en steen
Kan någon wäl så grym på *Caucaß* wara födder
En som med Tiger Blodh i Lybien är gödder
Vtaff *Thyphaei* Släckt/ en *Doloper* ell' mehr
Aff hårdheet hålla sig/ at han ey Tårar teer?
Dok nu hwad sörger iagh! hui will iagh sådant tala?
Jagh waknar uhr min Sömpn/ iagh wekkes aff min Dwala
Bort Suck/ bort Tåreflodh/ dy sådant fåfengt fins/
Wij lykta billig grååt/ hwar Hennes frögd begynns/
Hoon hafuer wäxlat wäl then klara Himmels Högd/
För diupa wärdens slim/ för sorg ok ängslan Frögd.

93 *Konst-Systrans hoop* sånggudinnornas eller musernas skara; *Nådgudinren* de tre gracerna
108 *Then Perseus utan twik förwandlat i en steen* en sådan som Perseus utan tvivel (genom det Medusahuvud han bar) skulle ha förvandlat till en sten
109 *på Caucaß* på Kaukasus, som av tradition ansågs särskilt vilt och ödsligt
111 *Thyphaei Släckt* Typhoeus var en gigant med många drakhuvuden och eldsprutande ögon; *Doloper* doloperna var en folkstam i Thessalien som ansågs särskilt hårdhjärtade och vilda
118 *slim* slem, orenlighet

Ah salig then som kan slijkt Byte en gång nå!
Hwar laga sig til redz then samma wägh at gå.

Höghborne Grefwe iagh weet intet mehr' at skrifua/
Eert höga Hielte Mood kan Eder Sorg fördrifua/
I weet huad Wärden är/ ok Allas Ödelagh/
I weet at lämpa Willian effter Gudz behagh.
Huad intet ändras kan thet mått man modigt tåla/
Ok swarta Sorgen titt mäd Frögde Färgor måhla/
Ey skiäres utan kuaal ens halfwa Hierta aff/
Män Himlen gier thet heelt igen/ ok halfft en graaff/
Then högste unne Ehr/ för hela Sweas Nytta/
Then gamble *Nestors* åhr/ seen kan I trygglit hitta
Huad intet här mehr fins/ Hoon bödh Eer här Fahrwäl/
At fägna in för Gudh i Himmels Frögd Eer Siäl.

MÄn I som elliest nu thet Sälle Lijke gråta/
Lät fara Sorgen bort/ I Ögon som är wåta/
Aff Tåre Pärlors Regn/ begråten intet mehr/
Then salighsälle dödh/ som mäd Gudz willia skeer.
Thet bör besukkas mäst at hon ey hafwer lemnad/
Sitt Beläte här kuart/ dok GUdh haer thet ey ämnad
Hans höge Wijßheet weet hui han et ey beskärt/
Then onde arge Wärd war ey then Lykkan wärd.
Dy Dygden then Hoon war kund intet annat föda/
Än någon Under-Dygd til Kual ok werldslig möda
Dy hafwer Gudh som gier ok taar thet så förseet/
Then ena tagit bort then andra intet giet.
Märk lijkwäl huar ok een ok tage thenna Lära
At minste Mäßlings Soot/ Ständ/ Wijßheet/ Fägring/ Ähra/
Vtom Persons försyyn (när Gudh wil) kastar kull/
Ok lägger Ständ/ Förständ/ Ungt/ Gammalt/ Alt i Mull.

130 *Nestors åhr* Nestor levde i tre människoåldrar
138 *Sitt Beläte* sin avbild, sitt barn
143 *förseet* ordnat
146 *Mäßlings Soot* mässlingssjuka, som vid denna tid ofta var en dödlig sjukdom
147 *Vtom Persons försyyn* utan hänsyn till person

Grab-Schrifft.

Hie liegt der Schönheit Ruhm/ die Blüth der besten Jugend
Der Keuschheit Mertzen Bluhm vermält mit reifer Tugend
Die Blüht und Bluhm fällt ab doch nicht der Tugend Ruhm/
Der fürchtet gar kein Grab wäxt nach der Blüht und Bluhm.

Epitaphium.

Urna tegit Cineres, Animam pia sidera condunt,
Orbi quid restat? Splendida Fama, dolor.

EPITAPHE.

Arrestes vous Passans tant que vous aurez leu,
En trois ou quatre mots un infaillible Oracle;
Voyez de l'Univers le huitiesme Miracle
Ce Tombeau du Tombeau des Graces & Vertus.

154–156 Gravinskrift: Urnan täcker askan, de fromma stjärnorna gömmer själen. Vad finns kvar för jorden? Det lysande ryktet, smärtan.

XIV

Parnassens Sorg/

Vppå

Kongl. Mayst:tt sampt Sweriges Rijkes högtbetrodde Man/
Rådh/ och Hoff-Rättes Rådh/ så ok *Præsident* vthi thet
Kongl. *Reductions Collegio.*
Den Höghwälborne Herres

Hr. GEORG Gyllenstierna/

Frijherres til Lundholmen/ Herres til Stäket/ Biör-
keSund och Torönßborg/ etc.
Fordom hiert-älskade
nu hoos GVdh
Högh-Salige Käre Sons;

Som föddes *Anno* 1663. Dödde *Anno* 167l. Gammal 7. 8. 23.
Den Höghwälborne Herre

Hr. AXEL Gyllenstierna/

Frijherre til Lundholmen/ Herre til Stäket/ Biör-
keSund/ ok Torönßborg/ etc.
Snälle
dock
Sälle
Dödz fälle
Jorde-färds Dagen den 30 *Iulij ANNO* 1672.
Effter Begäran
i eenfaldigheet
opteknat
aff
LUCIDOR den Olyklige.

Tryckt hoos Kongl. BookTr. Nicolaum Wankijff.

I. N. J.

HWi är *Parnassus* tyst? then äwig gröna Lager
Förwandlas i *Cypres* the mehr än liuffste Hager
Som ligga rundt omkring/ ok förr medh härligh pracht
Beprydde thenna Ohrt: haar Sorgen ödelagt
Hwar Tulipaner förr medh theras Fägring lyste
Hwar *Nympher* fördom titt åt Roser munnen myste
Hwar *Hyacinth* som än aff *Ajax* märke bär
Hwar som *Narcis* hwar hwad som skiönt aff Blomster är
Til störste Ögnelust medh ymnigheet fram grodde
Hwar Glädie Lust ok Frögd ok alt hwad liufligt bodde/
Thär finnes bara Sorg ok ingen Glädie-Sång
För sköne *Nymphers* Danß/ *Satyr* ok Willdiurs Språng
För helsosamme Ört ok skiöna Blomster wäxer
Of-skadlig Od-Örts Bladh ok Malört som är bexer
Törn/ Tistell ok hwad elß på Ödemarcken fins
Ey war slijk sörgligh tijdh än nyligh thet iagh mins
All *Helicon* omkring/ dy *Hyppocrenens* Källa
Will ey medh slijkan Flood som altijdh förr vpswälla
Hoon dröpplar Tåre-lijkt i ställe för liuffsött/
Brand-salta Watnet vth som vtan krafft och dött.
Jagh sijr *Apollo* thär i swarta Sörgekläder
Ok *Lyrans* Stränger som alt hwad konstkunnigt gläder
Afspänd'/ hans gylne Håår kring-ringar *Amaranth*
Beblandat medh *Cypres,* hans Lynde wijsar grant
At något märkligt är som på hans hierta ligger

Efter originaltrycket i KB (fol.). Som hos S (nr XXXI) rättas r 14 »Öd-Örts», r 30 »sijre't» och r 63 »uhrminnes».

Den lille Axel Gyllenstierna var son till riksrådet, hovrättsrådet, presidenten i reduktionskollegium m.m. Georg Gyllenstierna och Barbro Margareta Banér.

6 *fördom* fordom
7 *än aff Ajax märke bär* i hyacintens innersta kronblad skall Apollo ha skrivit in sin suck, 'AI' över den sköne ynglingen Hyacinthos död; samma blomma rann sedan upp ur blodet efter hjälten vid Troja, Ajax, vars namn började på samma sätt som blommans tecken
14 *Of-skadlig* mycket skadlig; *bexer* besk
17 *Hyppocrenens Källa* den åt museerna helgade källan på skaldekonstens berg Helicon, vars vatten betecknade skaldeinspirationen

Han stöder Kinnet fast twee-händes/ sitter trygger
Sijr uthan Ögne-hwarff mäd o-förwändan Syyn
Föruthan Blinck ell Blund rät ändast op i Skyyn/
Vppå een myckit klaar ok lysand G y l l e n s t i e r n a/
Han glädes i sijn Sorg/ ok sijr'et myckit gierna
At thenna S t i e r n a n näst widh *Phoebus* sielfwan ståår/
Ok mäd sitt sälle Skeen hans Strålar öfwergåår.
Men rundt uthi een ring är alla Konst-Gudinnor
Som aff weekmodigheet ok hiertelagh (som Kuinnor)
Mäd ömksam Sorg ok Pust mäd Tårar ok mäd Gråått
Sigh klaga ok betee een jämmerfullan Lååt/
Migh tyckes (om iagh rätt) så liommar i mitt Öra
Lijk skulle iagh aff them slijk Sorge-Klagan höra.

* * * * * * *

O Strenge Ödes-makt som skonar ingen ting
Hwad som man nånsin fins på Jordens stora ring!
Du grymme *Atropos* hurr hafwer du bedröfwat
Thet gamble Swea Land? i Thet at Thu bortröfwat
Then mäd all skiäl war wärd at lefwa *Nestors* åhr/
Then haar tin grymme hand uthi sin liuffste wåhr/
O! Omißkundsam hand i blomstran nederskurit
Aff afwund/ effter han meer Frukter hafwer burit/
Än Tusend som haar nåt sin ijsgråå ålders Höst
Hwem är full den som haar Mensk-hierta ti sitt bröst
Ok icke ömkar högt at slijke Lijk frånfalla
Som uti under-wett ok ungdom nästan alla
Som lefwat/ öfwergått/ i Barneskona gråå

26 *stöder Kinnet fast twee-händes* skaldekonstens gud intar här samma position som melankolien vanligen avbildades i
31 *näst widh Phoebus sielfwan ståår* bredvid Febus själv, alltså invid solen
33 *Konst-Gudinnor* sånggudinnor, muser
37 *liommar* ljuder
41 *Atropos* den av de tre parcerna, eller dödsgudinnorna, som med sin sax klippte av livets tråd
43 *Nestors åhr* Nestor lär ha levat i tre människoåldrar
48 *ti* uti

Aff Dygder ok Förstånd/ thet neplig then kan nåå
Som för sin Kappa skuld *Philosophus* wil heeta
För uth när Skägge långt/ ok torr lell litet weeta
Dy Wett ok Snille ey altijdh hoos åldren ståår
Een Gubbe offta är ett Barn mäd Dufw-gråt Håår
GUdh delar underlig uth sina Faders-Gåfwor/
Den födz uthaff hög Ätt/ den hafwer stora Håfwor/
Den särdeles Förstånd/ Her' AXELL had' all Trij
Dy Han war skapt aff GUdh et Underwerk at blij
Hans högh ok gambla Ätt är här i Swea Rijke
Allmennlig' witterlig at hoon haar neplig Lijke
Ok at från uhrminns tijdh hoon altijdh warit stark
I Frijd ok Örligh mäd/ Ophofft uhr Dannemark.
Om Rijkedom behöfs ey myckit til at skrifwa
Fördy GUdh them också haar rijklig täckts at gifwa
Dy gåår iagh thet förbij ok någorlunda röör
Om Höga Wetet (fast ey som sig billigt böör)
Hwem kan beskrifwa rätt hans höga Dygde Sinne
Hans Klookheet ok Förstånd jempt hans Maaklöse Minne
Ey *Svada* hwilkens Bröst han altijd sugit haar
Ey *Pallas* såsom först på Armen honom baar
Siälff *Phoebus* had' uthi hans Bröst all Wijßdom gutit
Then genom Himlens krafft han intet haar förskutit
Men mäd som största flijt ok ijdh i yngste åhr
Sökt hwad som moget wett ok Ållder öfwergår
Så at then honom hört/ måst mäd förundrand öra
Hwad näplig kunde troos troowärdeligen höra/
Hans Himmel-lärde Munn ok snälle Dygde Sin
Som barast' om all Dygd ok Lärdom lade win/
Hans snabba Minne war wäl billigt at förundra
Ok fins hoos så få åhr ey ibland många hundra
Een/ som så snell-mint är ok rätt aff sin Natur/

53–54 *Som för sin Kappa skuld Philosophus wil heeta För uth när Skägge långt* de antika filosoferna bar en kappa, 'pallium', och långt skägg för att visa på sin värdighet
71 *Svada* vältalighetens gudinna
72 *Pallas* vishetens gudinna

Ey genom Minne-Konst ok särdels konstig *Cur,*
Simonides som först haar lykligh Konsten funnit — *Cic. 2. de Orat.*
Aff Olyckan som hänt/ had' aldrigh öfwerwunnit
Hurr konstigh han ok war/ ey *Metrodorus* weett
Had hulpit/ fast hwad skrifs om honom wore skeett — *Plin. l.7.c. 34.*
Om *Cyrus, Hadrian* ok Keyser *Otto* lemna — *Solin. Cic. l. I.*
The gamlas Skriffter/ at the hafwa kunnat nemna — *Tusc. quæsr.*
Hwar endersten Soldat som under Thers *Armee* — *Val. Max.*
Slijkt wijsar *Scipio* at sådant kunnat skee — *lib. 8. c.7.*
Som alla kiend' i Rom/ hwad the om andra skrifwa — *Solin. c.7*
Carmides, Cyneas, Archippus, kan en drifwa — *Sabell.l.10.c.7.*
Til undra/ lijka så hwad som om *Cæsar* mäls — *Joh. Ravis.*
Ok bägge *Scaliger,* män är lijkwäl så skiäls. — *Alex ab Alex*
Fast Tusend andra fins/ så tår man lell ey gissa — *Gen. l.6.c.18*
Om GUdh Her AXELS Lijff förlängt/ kund man förvissa — *solin. c. 7*
Thet troo/ at rätt så snart han rätta Åldren nått
Them allom warit lijk; om icke öfwergått.
Män ah! wår största Lust (hwem skull ey blij bedröfwat?)
At then Oß älskat mäst är bort ifrån oß röfwat
Hur finnes doch så få som uthaff ädell blygd
Fly hwad som Oß emot ok älska Konst ok Dygd.
Dy trifwes hwad som ondt ok hwad som gådt förswinner
Ok hastar här ifrån fördy at hugen brinner
At komma dijt hwar som thet Högsta Goda är
Thet är Thers högst' åtråå ok endaste begiär.
Her AXELS Sälle Siäl uthaff Gudz Anda rörder
Åstundad' intet meer än blifwa hädan förder/
Aff helga Englar dijt hwar ewig Glädie fins
Han wist' at genom döö Ens rätta Lijf begyns
Han kund (O Undermakt som HErren GUdh bewijsar
At unga Barnens Munn hans höga Allmakt prijsar!)
Förmana The som wor' mehr åldrig än som han
Från wärdslig fåfengheet/ sij hwad then Högste kan!

84 ff *Minne-Konst ok särdels konstig Cur* den antika minneskonsten, som bland annat beskrivs i Herenniusretoriken, ansågs ha uppfunnits av Simonides, som efter en rasolycka under ett gästabud insåg att identifieringen av de omkomna underlättades om man utgick från var de suttit placerade i rummet; minneskonsten gick därför ut på att placera bilder av det man ville minnas på särskilda platser i sin föreställning. De personer som sedan räknas upp var alla berömda för särskilt gott minne – diktaren ger litteraturhänvisningar i marginalen

Dy bör nu hwar ok een rätt billigen begråta
Hans snäll dock sälle dödh: men nei thet kan ey båta
Han niuter Himlisk Lust/ wij lefw' ännu i Sorg
Wij will- ok walla här han har een säker borg
Dy hämmen edr Grååt afftorcken Edra Tårar
Ok tänken at Eer then kan heela som Eer sårar
I weeten at thet är en oundwikligh Lagh
Ok at ey någon ting skeer uthan Gudz behagh.

Ehren und Gedächtnüs Seule.

Steh Leser wer du bist/ biß daß du diß gelesen
Betrachte bey dir selbst wie nichtig alles wesen
Und was auff Erden ist/ den dieser stumme Stein
Kan sagen was du bist/ und alle Menschen sein.
Ein Körper vormahls sonder Tadell
Ligt hier von Hochgebornem Adell
Hie ruhet Weißheit und Verstand
Hie ruhet der in zarter Jugend
War alt un greiß an kunst unn tugend/
Getötet durch der *Parcen* hand.
Sein ruhm wird dennoch ewig leben
Den *Fama* Sternen hoch wird heben
Von denen Er erst abgestamt/
Die *Svada* selbst hatt Ihn gebohren/
Vnd *Phoebus* Ihm zum Son erkoren
Die *Musen* alle aufgeammt.
Er war Ein auszug kluger Jugend
Vnd ein begriff der Adel-Tugend
Es kunt Herr Axell Güldenstern
Mit allen die zu seinen zeiten
Vmb Weißheit in die wette streiten
Als der Folkommenheiten Kern.
Ihr die Ihr dieses werdet lesen
Bedenkt Waß Ihr seit/ Er gewesen
Was Ihr itzund/ und was Er ist
Ihr Edel- jung-schön-klug-stark-reichen
Der tod macht die ungleiche gleichen
Drumb denket das Ihr sterben müst.
Du hast itzund gehört was dieser stumme Stein
Dier hatt ins Ohr gesagt was alle Menschen sein
Drumb gehe wieder fort nach dem du diß gelesen
Vnd denk das der hie ligt/ ist waß du bist/ gewesen.

125 ff dikten 'Äre- och minnespelare' har också fått pelarform

EPITAPHE.

Dans ce triste Tombeau repose la Noblesse
Et le plus grand Esprit en divine Sagesse
D'un Vieillard es Vertus qui n'avoit que huit ans
C'est pourqvoy qv'il estoit & n'estoit pas Enfant.

* * * * * * * * * *

Grifft -Skrifft.

SOlen i sin neer ok opgång håller wissan tijdh ok lopp/
Men nys gek en Gyllen-Stierna genom nedergången op.

XV

Wällförtiänt' Äreminne

Uppå
Kongl. May.tz TrooMan ok *Assessor,* uti thet Kongl.
General Commerci Collegio, sampt Häråds Höfding
öfwer Sex Häråder i Upland/
Then
Ädle ok Wälb. Herres/

H.r Erik Rosenholm/

til Sohlberga/ Erikstadh ok Ramsberg/ etc.
Sorgfulle ok högst begråtlige Dödsfälle:
Jordefärdsdagen den 4. *August.*
Anno 1672.
Efter begäran
williefärdigt oprättat
Aff
L I S S H A S W.

I. N. J.

AH! ußle Menskie Barn! om tu wil rätt betrakta/
Hwad som wårt Wäsen är/ så märk här op/ ok akta/
Huad som mäd Sorg beklätt/ för thina Ögon ståår/
En döder Menskie Krop: som ligger på sin Bååر.
Men om du fråga wilt/ huem fordom then haar warit/

Efter originaltrycket i KB (fol.). Som hos S (nr XXXII) rättas feltrycket *»Atrops»* r 14. I originaltrycket finns en underskrift efter hela dikten, utelämnad här liksom hos S: »Sin Salige käre Moder-Broder til ytterste Äre-Tiänst Sörgligen satt aff *J.* Nordanwäder». Lucidor har tydligen skrivit dikten för en annan person, eller också har Nordanwäder gjort den urnformade, avslutande 'griftskriften'. Signaturen *LISS-HASW* i titeln kan utläsas som L(ars) I(ohan) S(on) S(cientiarum) H(umanarum) A(rtiumque) S(tu-diosus) W(psaliensis).

En mängd biografiska uppgifter ges som synes i skriftens lovprisning av Erik Rosenholm. Datumen i marginalerna har diktaren tydligen fått genom sorgehuset. Lucidor besjöng senare också Rosenholms andra maka, Märta Beata Stuart, i en gravskrift (XXXIV).

Så sägger Jagh/ En Man/ som ontt ok gått erfahrit/
Ok at Thu rätt må troo/ thet iagh ey Sanning spaar/
Så wil Jagh innan kort/ tigh säya hwem han waar.
The Östre Göters Land (som Konst ok Dygden Göder — Wastena An.
Huar aff thet samma Land/ så många kloke föder/ — 1613.den 29.
Som knapt the andre giör; ther före the ok må/ — Julij.
Rätt hållas at the än/ som *VisiGothi* stå/
I Frijdh ok uti Strijdh.) haer thenna Man fram burit/
Thens Lijffstråd *Atropos* omilde Sax affskurit.
Hans Fader war en Präst/ hans Farfar lijka så/
Hoos Konung Johan/ män om du wilt höra på/
Så will iagh säya Tigh/ Huem som hans Far-Fars-Fader:
(Huem kan i störste Sorg ey blij för then skuld glader?)
At then Herr Erik waar/ then förste Luthersk Präst/
Uti hans foster* Stadh/ ok huad som än är mäst/ — * Wastena
Aff uhrmins-gammal Ätt/ ok Adel som ey dölder/
Aff Laghmän Fädrens Root/ ok Mödrens Jacobs Skölder/
Sij huru HErren Gudh wälsignar *Levi* Stam!
At the (fast wexlen går) lell åter komma fram/
Til huad the warit för/ mehr höfwes ey at skrifwa/
Om hans of-gamle Slekt: dy låter iagh thet blifwa;
Jagh gåår ok så förbij/ hans grönskand' ungdoms Wåhr/
Ok huru/ nähr han kom/ til någle flere Åhr/
Först uti Linköping/ sin Klokheet gynte wijsa/ — An. 1628.
Ok huru Honom seen/ all *Upsala* måst prijsa/ — An. 1633.
För Konst ok Lärdom skull/ ok huad i Gäst-rijk-Land/ — An. 1635. in
Han giort i thett hans weet ledd' andra medh hans Hand. — til An. 1639.
Ey will iagh tala om ok låter thet förbida/
Hur han mäd egen Huhg ok Fadrens willia strida/
Haar måst/ i thet Hans Faer will endligh ha'n til Präst/
Men thett waar ey hans Hugh/ dij HErren Gudh weet bäst
At länkia Menskians Sin/ til huad som han bäst tiänar/
Huarföre Gudh ok så sin Nåde then förlänar/
Som mäd ett stadigt hoop/ på honom kallar titt/
Thett som Herr Rosenholm mång tusen gånger sijtt.

12 *VisiGothi* 'ädelgoterna', en av goternas stammar
22 *Mödrens Jacobs Skölder* på mödernet ansågs Rosenholm vara släkt med den adliga ätten Jacobsköld
26 *of-gamle* urgamla

Fast han aff Präste Släkt/ så satt lell Ädla Ätten
I bloon/ (Naturen gier ey lettlig bort then Rätten/
Som Dygden en gång want) En ädell Ören kan
Ey kläkka 'tur sitt äg/ en reddan Dufwa: Han
Kund aff uhr-gammalt Modh anpreklat ey förglömma/
Sin Adell/ fast han Sigh en tidh bort kunnat giömma/
Hadd bettre Lust huad som i Wärden at besy;
Män iagh för kortheet skul går resan og förby:
Hans Rådhmans Wahl ok mehr/ wil iagh ok låta fahra/ An. 1646.
Om Gifftermålen mäd/ at iagh må Tijden spara/ An. 1648.
Hur Lykkan honom seen mäd mykkin Ähra krönt/ An. 1662.
Ok effter lite mäd BorgMester Tiensten lönt; An. 1652.
Hurr han på Heere Daan sin kloka Tunga wijste/
At hans Wältaligheet för många Hundra lyste/
Behöffwes ey stoort taal/ dy huar ok en thet weet
At Han (troß Affundsmän) aff Konglig *Majestet*
Sitt gambla Adelstånd å nyo fek at föra
Then honom ok så seen *Assessor* monde giöra An. 1665.
Till Häråds Höfding sidst/ nu har Hans Sälle Siäll
Oß budit all i hopp thet yttersta fahr wäll. An. 1671.

STokholm du Ädla Stadh grått om du rätt kan gråta/
(Fast om thet intet kan för Döden något båta)
Herr Rosenholm som waar Thin Holmes rätta Stokk
Ok Stood i OlyksStorm moot ondas trugh ok pokk/
Thu war En Rosenholm Stokholm/ then tidh Han styrde
Gemene Bästas Roer fast om titt Stormen yrde/
Så Masten stoog i bukt fast om *Helenas* skeen/
I mörka Wädret bran/ ok hotade mäd meen/
Castor ok *Pollux* mäd sin Lykke-Lius ey lyste
At mångens Krop moot Storrmens Wågar resand ryste/
Lell hölt han Hielt-lijk modh ok räkt hielprijkan Hand/
At Edert Bästas Skeep ey dreeff på klipp-grund/ Sand
Ok stöttes så i Tu/ huem kan nogsamt beskrifwa/

45 *anpreklat* eggad, sporrad
47 *besy* bese
67 *Helenas skeen* en elmseld med en låga, som ansågs olycksbringande
69 *Castor ok Pollux mäd sin Lykke-Lius* denna typ av elmseld, med två lågor, ansågs lyckobringande

Mäd huad Saktmodigheet han kund' alt ontt fördrifua/
Som nästan moget waar/ hans höga flijt ok ijdh
Wist rättan Dagh ok Stund/ wiß timma wißan tidh/
När som til nyttan Thin waar något gått at söka/
Huar aff Thin Friheet/ Wäld/ ok Rijkdom sigh kund' öka
Han wiste kloksint mädh aff ofehlbare skiähl/
At förebyggia när thet intet stoog rätt wäl/
O! olyksamme Fall som hafwer Stokholm slagit/
I thet Herr Rosenholm så hastigt Döden tagit/
Han war Thin säker Stok ok holme thet är wist/
Gudh affwände ditt Fall seen som du honom mist.

MEn I Höghädle Fru/ fast Gudh Eer haer bedröfwat/
Ok Döden Makan röfwat/
Begråten intet mehr/
(Huad Himmlen haer behagat)
Dy han haer alt wäll lagat/
Then Högsta lär gie Frögd/
Om j mädh Korßet nögd/
At när som Jorden gråter j uti himlen leer.

Äredikt ok Grifft-Skrifft:

Jagh
Beder
Edher
Ståån/
I som gåån/
Här om thenna Sorge-Grifft;
läsen thenna lilla Skrift.
HÄr huilar rätt en Man/ som rättlig Man kund heta/
Om Thes lijk många-städs *Diogenes* skull leta
Han waar aff gammall Ätt/ fast utaff Adel ny/
Rätt Ädell aff Förtiänst/ ok ey aff Bondens By.
Huem är som honom straffa kan?
Slätt ingen/ utan Af-unds Man/
Then Sigh/ ok andra Siälff förtärer
Dy höör huad Jagh aff Tigh begärer:
BEtänk ah! först ok främst huad Menniskian rätt är/
At Döden mogen frukt/ half- ok omogen skär.
Huem finnes Som hans Makt nånsin kan Segerwinna?
När Teehn afluppin är som Tränne Systrar spinna:
Betänken all' i hoop at j aff Adams kynne/
Ok at om Klookheet/ wett ok högtförståndigt Sinne/
Kund und-fly Döden/ låg' Herr *ROSENHOLM* ey här/
Som är huad Thu läär blij/ mehr waar än mongen är.

103 *Diogenes* den kyniske filosofen Diogenes lär ha gått omkring på ljusa dagen med tänd lykta och letat efter en sann människa
115 *Teehn* tenen

XVI

Hela Wärldens PilGRims Färd/

widh fordom
Ährborne Laghwise/ ok widt-förfarne/
Konglige *Residenz* ok Hufwud Stadens Stockholm
wäll förtiente Rådhmans nu hooß
Gudh Salige

Herr Trulles Kores/

Wälprydde Jordsettnings dagh/ Then 18 *Augusti Anno* 1672.
Efter begäran/
i enfaldigheet
Opteknad/ aff
Johan Elasson.

I. N. J.

THen kort' ok lißle tidh/ som wij i Wärden lifwa/
Plär vtaff många widh månghanda lijknad blifwa/
Dy fast om någon kom/ til Metusalems Åhr/

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr XXXIII) rättas tryckfelen r 21 »Fåfne», r 37 »stora», r 73 »Siöwirlar»och r 184 *»Ifis»*, samt tryckfelet »Frranckerik'» r 219. Punkt efter r 167 här borttagen. Dikten går tillbaka på en resebeskrivning, som Kore själv författat. Marginalnoterna, som oftast ger de latinska och äldre namnen på det nämnda orterna och några gånger andra slags kommentarer, tycks vara Lucidors egna tillägg. Diktarpseudonymen är denna gång ett anagram på Lasse Johansson.

Truls Kore eller Kåhre (1600–1672) var bondson från Kåremo i Kalmar län, studerade vid trivialskolan i Kalmar och blev sedan sångare och basunist vid trivialskolan i Stockholm. Med egna hopsparade medel började han studera i Uppsala, där han blev informator för ett par bröder Soop. Genom stipendium från Axel Oxenstierna kunde han göra sin långa resa. Hemkommen blev han rådman i Stockholm, preses i Norrmalms kämnärsrätt, senare ledamot av justitiekollegiet och preses i Stockholms kämnärsrätt.

Så är thet lell ey mehr/ än daen som war i gåår. Ps.90. v. 4
Han lijknas widh en blåst/ som mäd en hast förswinner/
Han lijknas widh en Ström/ som Tyger-snelt fort rinner/
Han lijknas wid ett Gräß/ widh Blomster/ widh en Rooß/
Som wißnar/ faller af/ bort bleknar/ fahr sin kooß/
Han lijknas wid en Röök/ som Wädre Skiött fördrifwer/
Widh Wattublåsår them inlijktt Lufft sönder-rifwer/
Widh Speglar ok wid Glaas/ wid Skuggan/ Timmglaaß Sand/
Han lijknas (ok rätt wäl) mäd wändning'n aff en Hand.
Ok många tusend fleer som tiden ey wil lida/
At rekn' op all' i hoop/ dy wele wij här bida:
Men thetta tykkes migh at then beröm är wärd/
Som lijknade wårt Lijff widh mödsam Pilgrims färdh
Emellan ond ok gått/ dy om wij't öfwer-sinna/
Så läre wij thet wist/ för wist ok santt befinna
At både Jagh ok Du ok huar En säya kan
Jagh är lijk hwem Jagh är Jagh är en Wandrings Man.
Fast mången Fåhne tidt fåfengt plääR effter söka/
Hurr' han må Gårdar/ Huuß/ ok annat samman öka/
Ok lell rätt wäl thet weet/ at alt huad som han haer
När som han mått sin koos blijr effter honom kuaar.
Måst ey en Pelegrim när han wil företaga
Sin Reesa först ok främst wäl til sij ok så laga
At han en Säker Legd ok Wägebreff kan få
På thet han vthi Fridh thermäd må säker gå
Huar Wäg som gängse är. Wij arm ok usle Dårar
Få genom Dopsens Baad fritt Legd moot huad som sårar
Men ah wy bryta't siälff! när wy först wexe op/
Ok werras mehr ok mehr wår långa Lijfs-tids Lopp.
Seen måst En Pelgrims Man ha goda rese Kläder
Som stå moot Frost ok Kiöld/ Regn/ Slag/ Snö/ kulit Wäder;
Ey som ett Pawiskt Took sigh således apa uth

6 *Tyger-snelt* snabbt som (floden) Tigris, pilsnabbt
9 *Skiött* snabbt
10 *inlijktt Lufft* den instängda luften
27 *Legd* lejd; *Wägebreff* pass
32 *werras* förvärras

At han syr nästan lijk HIN som i Calicuth/
Mäd Offer dyrkkas plä i en stor läder Kraga
Mäd Korß ok kröke mäd Siö-Skaal som slijk Soomaga
Om sin skijnhelig Halß mäd många Narre ting
Bepridder/ lijk en Skiöld (som helig) huelwer kring;
På Hatten lijka så/ en Taska wedh sit Bälte
Ok Flaska aff Pump-Skal uhr Indien/ i Fälte
At föra Maat ok Drick at wisa Sparsamheet
Som lell oknouen är ok huar man rätt wäl weet
At slijk en mehr förslöß/ än många många andra/
Som ey på sådant sätt i fåwisko kring wandra.
En Staff är ok så godh/ fast ey trij Ahlnar lång/
Twe-knappot som tidt bruks ey stödhlijk/ män til Twång/
Om någon affsid-wäghs en sådan Fuhlgrym möter
Men ah! Jagh gåår för långt/ huar mäd iagh tijden nöter
Elß kunde iagh rätt wäl wår fåfeng Kläddräkt tee/
Åt huilkens Took-Klokheet *Democrytus* skul lee/
Ok *Heraclitus* som ey wiste til at gråta
Mäd Salta Tårar wist giord sina Kinner wåta/
I fall the lijfde än män iagh gåår thet för bij/
Om huad En wandrings Man mehr tarfwar/ at besij:
En Stalbroor som är godh behöfwes then i Nöden/
Som mången hafwer frälst från fahra/ ja från Döden/
Lijk *David, Ionathan, Orest* ok *Pylades,*
Damon ok *Pithias* ok huad som många steß

36 *At han syr nästan lijk HIN som i Calicuth/ Mäd Offer dyrkkas plä* att han ser nästan ut som hin (onde) som brukar dyrkas med offer i Calcutta (en avgud som ofta nämns i äldre reseskildringar)
38 *Mäd Korß ok kröke mäd Siö-Skaal* med snäckor eller musslor i kors och krok; *Soomaga* somage: orenlig och otuktig person
40 *Bepridder* beprydd; *lijk en Skiöld (som helig) huelwer kring* liksom en helig sköld runt sig
42 *Flaska aff Pump-Skal uhr Indien* en flaska av kalebasspumpa hörde till den typiska pilgrimsutrustningen
44 *oknouen* okänd
48 *Twe-knappot som tidt bruks ey stödhlijk/ män til Twång* (en käpp) med två knappar används ofta inte för stöds skull utan för (att öva) våld
52–53 *Democrytus skul lee, Heraclitus som ey wiste til at gråta* Demokritos skrattade enligt traditionen alltid åt människors dårskap, medan Herakleitos grät åt den; här tycks Lucidor ha kastat om de båda namnen
59–60 de personer som räknas upp här var alla kända för trogen vänskap

I gamble Bökker fins. Men wij dy werre wåla/
Thet ringa/ eller ok slett intet/ ofta tåla/
Wij ingin som är from ok söke fölies-lagh
Mäd Wärdens Affskraap om the man som wårt behagh
Sigh til all Lust Odygd ok öfwerdådigheeter
Wäl skikka/ slijkt Folk är/ huar efter huar Man leter/
O galne Tokeri! En From är intet wärd
Widh thenna wärdens tidh som i all flärd uthlärd.
Olykkan som til Siös ok Lands En Pilgrim händer/
Ey eenfålt utan så at hooptaals all i sänder/
Kringwärfwa then som långt kring wida Wärden fahr/
Är kunnog nogh för them som något wandrat haer:
Storm/ ylning/ Sand ok reeff Siöwirflar- Steen-Klipp banker
Afskära mången gång förhopningens Plikt-Anker/
Then will-wall-hwälwand Siö försänker tidt i kuaff
Et Skepp/ at Folket får i hast en dubbel Graaff.
På Jorden är ok then som resar uti fara/
För grimm' ok wilde Diuur/ ok för mång olyks-snara
Aff Ogudaktigt Folk som Lagh-löß omkring går
I Buskar/ Skog/ ok Mark at giöra ban' ok sår/
Wij hafwa som huar weet huart Ögneblek at kempa/
Mäd Wärlden ok wårt Kiött then Ondes skått at dempa
Som söker Natt ok Dagh Oss i wår wandrings fard
At föra från wår Wäg igenom Swijk ok flärd/
Men huart förwillar sigh/ min Penna mäd alt thetta
Ther iagh war williat först Eer rättlig at beretta/
Huad fahra thenna Man som på en Sörie Båhr
Affsomnat i ett Huus aff fyra Bräder ståhr/
I thenna Wärden hafft/ han war aff ringsta stånde/
Dok aff rätt ährlig Slekt fast Faer hans war en Bonde/
Han wåga sigh lijkwäl i wida Wärden uth/
Satt ey som Huettbröds Barn nu giöra innan Knuth
På Biörne Fellen fast ok mogne Äplen steker/

61 *wåla* vårda oss om
73 *ylning* väderil, orkan
74 *Plikt-Anker* ett särskilt tungt stormankare
76 *en dubbel Graaff* alltså både i skeppet och i havet
92 *Huettbröds Barn* vetebrödsbarn, bortskämda barn; *innan Knuth* inom knuten

Ell ellß på Fåhnars wijs/ mäd Gökkel Dokkor leeker
En Hampus eller En Pankaka ok Mors Grijß/
Som uti Askan röör widh Moer sins Köke-Spijs.
Han hafwer så långt reest at mången måst förundra
Ok neplig någon giör/ ey En bland många hundra
Ja Tusend/ dy all först besåg han Dannemark/
Besågh huar endast Ortt som Handelrijk/ ell stark
Seen drog han thädan åth Siufalte Nederlanden/
Som sammanfäst utaff Natur ok Wänskaps Banden/
WästFrijß-Groeninger-Holl-See-Utrekt Gelderland/
Jempt Ofweryßell Them *Neptunus* mäd sin Hand
Beskyddar/ ther ifrån drog han åt *Lisabona*
Som bär mäd rätt ok Skiäll the *Portugisers* Krona/
Besåg *Breganz* ok seen *Lamego, Portoport, Cascabo, Hetubal, Conimbria;* drog bort
Till *Herculs* smala Haaff kringreeste *Fesse* Rijke
Beskåda *Tanger* ok seen *Scuta* ok huad slijke
Barbarske Städer fans/ wänd intet heller om
Förn som han lyklig fort til *Herculs* Stoder kom/ *Abide i Africa*
Foor åter fort til Siös/ ok wille intet staana/ ok *Alpe* i
Opwekt aff Keiser Carl som Sigh Siälff här upmana Spanien.
Mäd Orden Bettre Fram besågh *Cales, Madrit,* *Plus ultra.*
Gibraltar, Malaga, Almoria mäd flijt
Steeg åter på ett Skepp besåg the sköna Öar/ *Insulæ*
Majorca ok så seen *Minorca* Flodh- ok Siöar/ *Baleares.*
Jempt Städer som ther fans/ fohr sehn i HErrens Nampn
Ok kom widh *Genua* til bakas i godh Hampn/
Thet Stolte *Genua* ok alla Stolte Städer/
Som i *Ligurien* fins jempt Landes Seed ok Kläder.
Kiöp Handel ok huad mäst huad för Land-Styrnings-Art
Ther brukas märkt' han op fohr seen sin förra fahrt
Öön *Corsica* förby då han mäd lykka lände

94 *Gökkel Dokkor* gyckeldockor
95 *Hampus, Pankaka, Mors Grijß* dumsnut, stackare, morsgris
109 *Herculs smala Haaff* Gibraltar sund; *Fesse Rijke* riket omkring staden Fez i Marocko
112 *Herculs Stoder* klipporna på båda sidorna om Gibraltar
114 *Keiser Carl* denne hade här uppmanat sig själv att överträffa Hercules och gå vidare

Uti *Sardinien* sågh HufwudStaden/ wände
Sin kosa kom ok wäl aff alt sitt Hierta gladh/
In til *Trappano* sågh sehn mången wakker Stadh
Uti *Sicilien, Mazzala* ok *Mazzara,*
Castello, Agrigent iagh will the andra spara
Alacatha ok seen *Terra Nova* jempt fleer
Them iagh för kortheet skul ey alla här fram teer/
Seen lät han hissa Segl til the til *Malta* kumme/
Huar the Ett Engliskt Skeep som färdigt war förnumme/
Han satte sigh ther på gekk *Candiam* förbij/
För thet at resan hans war ärnat åt Turky/
Landstegh i *Cypren* seen/ huar Hedna fordom dyrka
Fru *Frigga* ok *Astrild,* mäd Offer-Altar Kyrka/
I Paphos, drog ther frå/ igenom Lande fort/
Till *Famagusta* Städrens Hufwud på then Ort
Ther från til *Swarta Siön in til **Alexandretta*
The *Syrers* gamble Land/ måst resan Landwägs sätta
In til *NB. Alepos* Stadh/ seen til *Euphratis* Strand
NB. Alepo olim Nerea Incolae Halep i. e. lac Gyllius Berroea Bellon. Hieropolis, Villanovan. Antiochia, Strabo Bambica.
Ok *Arra* fohr så seen til bakas öfwer Land/
Ått *Alexanders* Stadh/ drogh åter fram åth thädan.
Sågh *Antiochiam, Seleuciam,* ok sedan
Loodiceam kom strax in til *Trippolis*
Ok *Sidon, Libanon* giord honom sedan wiß
At nu *Damasco* waar heel när seen han thet skåda
Reest kring *Phoenicien* förutan någen wåda/
Til *Capham* som är när widh *Carmels* Berge satt
Seen färdas han sin Wäg igenom Dagh och Natt
Til *Galilæas* gräns sågh *Nazareth* mäd nöye
Capernaum ok seen *Corazin,* drogh mädh löije
Til begge *Hermons* Berg genom *Ascalons* Dahl
(Fast resan något dryg ok Pungen nästan smaal)
Ått *Nain,* Taborsbärg/ seen wende han til baka
Genom *Samarien* til Staen/ som utan maka
I forna tider waar Then Helga menar iagh

Calarea.

Olim Creta.

Ol. Salamine
postea Constanza

** Sin. Euxinus.*
*** Incol. Vocant. Escandarunech* lilla *Alexandrien.*

Damascus in
Scia i.e. Siria
Arab. Sciam
S. Demasc.
Syr.Darmsuc.
quasi Doro
Sumoco
i.e. terra rubra

143 *NB.* 'nota bene': hänvisar till den not som följer
147 *Loodiceam* skall vara Laodiceam

Ierusalem/ besökt seen effler sitt behag
Bethlehem, Hierico, Emaus många andra
Om them i Skriften mähls seen sinn-satt han at wandra
När alt war wäl besijt ok föruth *Christi* Graff
Til *Ægypt*, satte så sin wälbewandrad Staaff
Åt *Ioppe, Gaza*, geek strax mäd en *Caravana*
Igenom *Ecron, Sur Arabi*sk' öknen/ Stana
I *Damiata* först ok seen then Stora Stadh
Cayro ell *NB. Alcayr* han bleeff rätt mykkit gladh
NB. Metest Mesraim, Mizraim, Alcahcra i. e. Victrix Mahahamet Siria Zita. olim Memphis Chald. Alchabyr. Armen. Mossar, Arab. Mizir s. Mazar.
At sij then största Stad/ som han än hade funnit/
Ok then han tykt mädh skiäll/ at hafwa Seger wunnit
All andre Städers wåld/ rijkdom/ ok wärdslig makt;
Hwad Under war at sij thet tog han här i akt
Först *Josephs konstig Brun/ ok Huuß/ giord seen omdömmen/
*Åfwan til fyrkantigh huar Sida 20. Alnar bredh 300. Alnar diuup på 150. Alnar kan man gå ok rijda neer 40. paar Oxar draga op Watne 20. paar neder ok så många ther oppe.
Om under krafften som ther fins i *Nile* Strömmen/
Såg hur the kläkkte Höns i ungnar* uthaff Strå
Ok leer/ han feek ok ther mäd under skåda på
En Ort på många Mijl inunder Jorden gräfwen/
Ok mäd ett maklöst Walff högt op i Wädret häfwen/
Then Ort/ från huilken all *Mumien* föres hijt/
(Bort swårtna lijk som Kåhl) dok märckte han mäd flijt/
At somme wore starkt på Kroppen öfwergylde/
Ok innom Bröst ok Buuk mäd små Figurer fylde/
Mäd Beleten aff Trä/ Beleten aff IO/
(Som Sedan *Isis* heet) men fordom warit Koo;
Huem kan alt Underwärck som han haer seet beskrifwa?
Mädh huad för mödsam Swett han hafwer måst opklifwa/
At taa' i ögne syn *Cheopis* * underwärk

*innan 21. Dagar. En hwallfd Sand-Ort under Jorden på 20. Mijl lång *Athanas. Kirch. Oedip. Ægypt: Tom.* 3.

*al Chemnis.

183–84 *IO/ (Som Sedan Isis heet) men fordom warit Koo* kungadottern Io älskades av Zeus, men förvandlades av hans svartsjuka gemål till en ko; när hon återfått mänsklig skepnad födde hon Epafos, Memfis' grundare och sammanblandades senare med gudinnan Isis

Af bygnings konst/ ok weet/ så wäl som styrkia/ märk
Jagh menar här the trij berömde *Pyramider.*
När nu alt ther war sitt/ så reste Han omsider
Ther ifrån til Raachit/* ok seen til *Rhodos*** Öö/
** alias Roseto ** Rhodos Ol. Ophiusa postea Staclia it. Telechin.*

Huar han i fahra war af Skepsbrått til at döö.
Till *Pathmum, Ephesum,* ok huar för *Troja* legat/
Män fram för alt/ så måst thet intet blij förtegat/
At genom *Hellespont* han til * *Stamboll*a gekk/
Huad underwärdigt han alt ther at skåda fekk/
Wor långt at rekna fram/ såg * *Pera* jempt *Skutari,*
Rest genom Lande dijt huar * *Alexander* wari
Opfostrat; åt *Stamboll* baak wägen åter seen/
Ther från til *Sardis,* ok så fortast til *Athen*
Seen fohr han til *Corjnth*/ mäd willia til at lända
I Kristenheten/ ok at giöra thermäd ända
På långa Resan; men bleff utaff Turken kiörd/
In under *Barbarijt* dok seen aff lykkan förd/
Til *Franckerijk'* ok ther ifrån til *Rom* til baka/
Ok/ hädan åter fort/ at han ey huilan smaka/
In til then ädle Stadh *Neapolis* widh Nampn/
Fohr så ifrån *Tarent* ok utur *Retz* Siöhampn/
Mäd störste Fahrligheet/ (dok gek thet intet illa)
Charybdins-Swalg för bij (föll lekwäl ey i *Scylla:*
Sågh *Æthnae* hisklig lått/ ok Swafwel rykiand brand/
Drog til *Palermo* ok *Monte real* å Land/
Venedigs rijka Stadh han i baak reesan skåda/
Thet Stora Meiland mäd/ reest utan någon wåda
Til skiöna Staen *Florents,* fast om thet geek i krook/
Han spard' ey mödan som ellß offta mången Took
Widh thenna Tiden giör/ Jagh wil ey mehra skrifwa/
Om hwad han sedan giort/ Jagh låter thet alt blifwa/
Huad han i *Franckerik' Eng- Holl-* ok Tyskland sett/
Dok weet Jagh at han Altt mäd hög Förståndigt wett
(Huad som hans Fosterland kund gifwa någon nytta)

den 3. aff *Rodope* En Skö-
ke bygd huru
wäll *Herodo-us* wil at *Mycerinus Cheopis* Son thet
giort.

* *Constanti-nopel*
* *al. Galata*
* *Macedonien*

210 *Charybdins-Swalg för bij (föll lekwäl ey i Scylla* de båda havsvidundren Scylla och Charybdis som bland andra Odysseus hade mött på sin resa

Bemärckte/ giord ey så/ som the på Reesan sitta
I Wijn ok Kwinfolks Huuß/ dra som en Gåås ther hän/
Mehr dumm' än någon Gåååß til baka hem igän.
Ok skräppa huad de lärt/ tre Bokke språng at springa/
At stöta en falsk quart/ mäd udde-lösan klinga/
At hosta twå trij Ord uth/ effter Franskt *humeur,*
Ok weta om ey mehr *a Vous* ok *Serviteur.*
Her KORE förd ey hijt ett affnött nytt-giort *mode,*
Som kan skee waar i brukk för gamle SyndeFlode/
Han förde mäd sig hijt/ Förfarenheet/ ok wett/
Som ok huar man thet weet/ at han sigh så betett/
Som Rädligheten böör/ seen som hann bleff benåda
Aff Kongl. Mayestet/ at hiälpa Stockholm råda:
Huar ärlig Danneman/ giör honom thet beröm/
Som aldrig planas kan af *Lethes* glömsko Ström.

Graaff- Skrifft.

THen hela Wärden för tykt nästan alt för trång/
Åt then är thenna Plaß (trij Ahlnar Jord) förlång.

233 *Rädligheten* redligheten
236 *planas* utplånas; *Lethe* den flod i det antika dödsriket där de döda drack glömska av sitt föregående liv

XVII

Äre-Ruhna/

På
Kongl. May.tz TrooManj Rijks ok *Canceli*
Rådh/ then fordom
Höghwälborne/ nu hooß Gudh högsalige Herre/

Herr Matthias
Biörnekloo/

Herre til Elmahoff/ Wannestadh/ Tißlinge
ok Kongzhamb.

När Hans Saligen affsomnade Kropp/ mäd höghederwanlig
Sorgeprakt Jordsattes i Stockholm den 8.
Septembr. Anno 1672.

Effer begäran/
i all som störste hast/
Enfaldeligen/ ristad
Aff
Lasse Johanson.

Tryckt i Stockholm åhr 1672.

I. N. J.

MIgh borde/ som huar nu bör/ Sorge-Klagor skrifwa/
Ok skyldigst mäd beröm till Stierne Taket klifwa:
Men ah! min swiktand Hand är therutinnan swag/
Ok på *Parnassens* Klint/ för Sorg/ altt i Olagh:

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XXXIV.

Matthias Mylonius (1607–1671), adlad Biörneklou 1646, var son till en mjölnare, studerade i Uppsala och blev professor där 1637. Han blev sedan statsman med många tunga uppdrag såväl inom som utom landet; hovkansler 1661, riksråd och kansliråd 1664; gift 1640 med Margareta Wallia, dotter till biskopen i Strängnäs.

4 *Parnassens Klint* skaldekonstens berg Parnassos

Man sijr hur *Phoebus* Siälff sitt Gyllne Liuß bort döllier/
Ok mäd swårt måln-sky-Floor sitt Ansichte förhöllier/
The Sylfwer-tinter Liuß som kring Dianen stå/
Sijr man mäd bleknad skijn förskreckte neder gå.
Then hele *Helicon* ok alla Konst-Gudinner/
Är Sörgs' ok uti Suck; et Tåre-Perl-Regn rinner
På *Themis* Kinner neer/ Siälf *Atropos* som skär
All Lijfs-Tråd omild aff/ moot willian ånger bär/
Ok Himlen som huaar sijr neerfäller daglig Tårar
Huar om? at Döden så hårt Fosterlande sårar.
Hui will ey då En Swensk ok ärlig Danneman
Begråta thetta Fall? huem är så hård som kan
Mäd tårra Ögon ok förutan Pust beskåda/
Thet lijk som lewand förr/ kund hela Landet råda.
Män nu til allas meen affdödt uppå sin Båår
Förutan Lijff ok Krafft för allas Ögon ståår.
Betänk/ tänk SweaLand/ huad trefflig Man thet warit/
Huad möda han tidt hafft/ huad ond han haer förfahrit/
Altt för titt bestas skuld/ gråt taksamt Swealand/
Bedugga mäd thin Tåår/ hans Graafs Sorg-swarte Sand.
Hanß maaklöß' underwett behöfws ey at berömma/
Dy all then sena Wärd lär therom kunna dömma/
Ok alt wårt Swealand weet thet mehr som för wäll/
At i hans Edla kropp/ En dubbel-ädel Siäll
Haer bodt/ dy will iagh thett til andra Tider lemna/
Ok huad om Fosterlandet Han förtiänt haer/ nemna/
Dok så/ som Tiden thet i kortheet tåhla will/
Hans Resor/ Bookklookheet/ ok huad mehr hör ther till/
Will iag mäd torran Foot för bij gå; barast lalla/
Om höga Rijksens Tiänst/ huar han mäst fram för alla:
Then mästa mödan hafft; En *Mantuaner* Swaan/

5 *Phoebus* Foibos Apollon, skaldekonstens gud
7 *Sylfwer-tinter Liuß som kring Dianen stå* de silvertindrande ljusen som står kring (mångudinnan) Diana, d.v.s. stjärnorna
9 *Helicon* skaldekonstens berg; *Konst-Gudinner* muser, sånggudinnor
11 *Themis* rättvisans gudinna; *Atropos* den av de tre parcerna (dödsgudinnorna) som klippte av livstråden
21 *trefflig* förträfflig
33 *mäd torran Foot* torrskodd
35 *En Mantuaner Swaan* en diktare som Vergilius (som kom från Mantua)

Bord billigt mäd Ord prunk (hurleds han) dygde-bahn
I fyrsprång genom gått (Konstrijmligen beskrifua/
Dy mitt owettigt wett weet ey så högt at klifwa/
Fast elliest huar ok En mäd migh rätt säya kan/
At uti hans Lijfstidh/ knapt Wärden klökre fan
I Staats Wijßheet; Om Rom i första prydnan wore/
Så weet iag utan twijk/ at Alle Taalmän Swore/
(Som nånsin haft beröm) at ingen hafwer nåt/
Thett måhl/ Herr Biörnekloo för allom öfwer gått
Uti Wältaligheet/ Staats Saker rätt at råda/
Dy blef han ok så strax i förstonne benåda/
För sitt klooksinnigt-Sin/ aff Konglig *Majestet*
Som Konglig *Secretaire* om Rijksens Hemligheet/ *AN. 1640.*
Huem kan hans flijt ther i at skrifwa rättlig hinna?
Som wijstes nog aff thet/ at få waar till at finna
Mehr duglig än som han/ som kunde skikkas bort/ *AN. 1641.*
Til Münstr ok Oßnabrüg/ om tidhen ey så kort/
Så borde wäll aff skiäll/ man Waaksamheten prisa/
Ok huad mäd under weet Han ther giort/ granligt wisa/
Ther spordes Hans Förstånd/ ther såg man rätt Hans wett/
Som Han för Swea haer i Tyskalande tett.
All *Alemanien* är Honom skyldig Ära/
Ok pliktig Biörnekloon i Gull ok *Ceder* skära/
På thet Hans höga Nampn ey hoos Them undergåår/
Igenom huilkens hielp än Tyska Frijden ståår.
För dy Han sedan bleeff til *Ferdinandum* sänder/ *AN. 1651.*
När Elden slokna som i Praga först bleeff tänder/
För samma Ordsaak skull/ som Kongligt Sändebudh
Åhr efter på Rijksdaen til *Regensburg*, när Gudh/ *AN. 1652.*
Then Keyserlige Thron mäd allmän Sorg bedröfwa/
Ok *Ferdinandus* bleef aff Döden hädan röfwa/
Til *Franckfurt* när widh Main til *Leopoldus* Wahl; *AN. 1658.*
Huad Han mäd Skrifter ther ok Sin förståndigt Taal
Hooß korne-Förster giort/ lär Frägden diuft ingräfwa
I Stiernones Saphir Hualff: dy då skalfw ok bäfwa/

40 *klökre* klokare
61 *Ferdinandum* kejsar Ferdinand
62 *När Elden slokna som i Praga först bleeff tänder* när trettioåriga kriget var över
69 *korne-Förster* (kanske) kurfurstar: de valde/korade ju kejsaren

För Leionet En Tupp/ ok Örne/ Han för wist
Giord' at i Tyskland än nu Lillian Lufften mist.
Seen måst' Han åter till the gamble Frankers Rijke/ *AN. 1659.*
Huar theras kloke weet bekend' at ingen lijke
Som allmänt Sändebudh sin Klokheet som Han wijst/
Dy bleef Han intet blått widh återkomsten prijst/
För huad han hade giort/ seen som hans Tiänst skiärskåda/
Men bleef som fortast mäd Hoff*Canclers* Tiänst benåda. *AN. 1661.*
Ok seen som Solen seen try gånger fylt sitt Lopp/
Steeg Han som Rijksens Rådh/ thet högste Trapsteeg opp. *AN. 1664.*
Huem är som inte weet hurr' Han then Tiänst betiänte?
Ok åt nöd trängde mäst et nådigt Öra länte?
Jag weet at Tusend'/ ja/ otaligt Folk sin Nödh
Begråta/ Sigh/ ok mäst Herr Biörnkloos snara Dödh.
I som i alle Lagh will wara *Mars Soldater,*
Ok spy mäd Ord båå Kruut/ Kartow-Fyrmöß-*Granater/*
Storm- ok Eldkuhlor uth/ Stormklubbar för' i munn/
Fast om I aldrig än i Feltet såff' en blun
I som mäd Pennan plä Ert Ord-skämt skämtlöst drifwa/
Ok stundom intet weet hurr rätt Soldater lifwa/
Betänken Eder rät/ huar tänk på thenna Man
Ok märke huad som Konst förutan Swärde kan.
Hans Tunga hafwer mehr än Tusend Swärd neer dämpa/
Dy styrkian utan wett weet intet rätt at kämpa:
En Fåre-Heerde slår then störste *Goliath.*
En seen-beent Igelkott taer snabste Mössen fatt.
Krijg måst mäd Hiernan först ok seen mäd Näfwan föras/
Dy Klokheet segger huad aff Styrkkian måste giöras:
Dok then som konstigt wett ok modigt Hierta haer
Then håller Jagh i Frijdh ok Örligh rät för KAER.
Om Tiden wille migh än någle stunder gifwa/
Så wille iagh ännu mehr (som migh borde) skrifwa/
Men huad? iagh weet ey Siälff om ett orijmligt Tahl

71 *Leionet* Sverige; *En Tupp* Frankrike, *Örne* tyska riket
72 *Lillian* Frankrike; *Lufften* lukten, doften
86 *Kartow-* kartauner var en slags stora kanoner; *Fyrmöß-* av ty. Feuermörser eller eldmortlar, korta grova kanoner
87 *Storm- ok Eldkuhlor* olika typer av bomber; *Stormklubbar* brinnande klubbor som användes vid stormning

(Som mitt) mehr aktas böör än huad som Tuppen gahl
I otijdh/ lell i fall iagh samma Tungan hade/
Som *Cicero* haer haft/ ok sade som han sade/
Så kunde iagh ändå ey säya huad mäd skiäll
Boord säijas/ *Pericles* som taalte konstigt wäll/
Demosthenes therjempt/ kund ey mäd alt sit Sinne/
Ett skyldigt Äre-taal/ ok klookrijkt Efterminne
Opretta/ *Svada* siälff är måhl-löß här ok tyst/
Lijksom hoon lijka som *Harpocrat* rösten mist.
Alt huad i Hastigheet iagh ännu weet frambära
Är/ at alt Swealand mädh Hiertat mehr böör ähra
Herr Biörnekloo/ än som mäd Munn ok Pennan skeer/
Ok på thet huar ok En sitt tacksamt Sinne teer/
Så önsken at Oß Gudh aff Nåder täktes gifwa/
Mång' andre slijke Män/ som länge måtte lifwa
Til Fosterlandes Tröst/ til thes the thet i roo
Kuaar lempna Man om Man lijk som Herr Biörnekloo.

Graaff-Skrifft:

HÄr ligger Faderlandes Fader/
Uti sit rätta Moder Skiööt/
Som waar en diger Dygde-Mader/
Then (troß huad Af-unds Man förtröött)
All Swealands tung börda burit/
För Keisar' ok på Kungars Slått/
Sin Troo tett then Han Swea swurit:
Män huad haer Han för mödan fått?
Ey *Croesus* skattar/ *Midas* Gull/
Thet Thu här sijr en Hand full Mull.
Hans döde Kropp är lagd til Roo å thenna Orten
Thu som thet samma sijr
Tänk hoos tigh at all ting til ingen ting här blijr
Män then till Himlen will måst dijt gå genom thenna Porten.

111 *Svada* talekonstens gudinna
112 *Harpocrat* det personifierade tigandet
124 *diger Dygde-Mader,* en stor dygdens man
130 *Croesus skattar/ Midas Gull* kung Croesus (Krösus) var en traditionell bild för rikedomen, och kung Midas' elände var att han gjorde allt vad han vidrörde till guld

XVIII

Wän I Nöden/
Wän I Döden/

När
Nu Sahlige
Äreborne/ Högaktad ok Laghfahrne/

H.r Hinrich Myrman/

Thenne Kongl. Residents ok Hufwud Stadh Stockholms fordom wälförtiänte Rådhman/
Mäd
Sin Hiertälskade Maka
Äreborne ok mykkit Dygderijke

Hustru Catharina Hansens/

Från Wärden/
ok Flärden/

Till
Sin Sömpn ok Huilokammar
Medh Krist hederligt Lijkföllie ledsagades i Stockholm/
på then H. Mikkels Dagh Åhr 1672.
Effler begäran
I hast
Affritat
Aff
En Wän.

Tryckt i Stockholm Åhr 1672.

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XXXVI.

Henrik Myrman (1625–1672), handelsmannason från Stockholm, hade fått handelutbildning i Holland och blev handlande i Stockholm, kämnär och e.o. rådman där; 1655 gifte han sig med Catharina Hansen (1636–1672), handelsmannadotter från Stockholm. Den gemensamma begravningen ägde rum på Mikaelsdagen, 29 september.

I. N. J.

HUem är aff them som är'/ i hela wida Wärden/
Som ikke nogsamt weet/ aff swik/ bedrog ok flärden/
Som händer daglig dags/ hoos Hög så wäl som Lågh/
I Fredh- ok Wänskaps-Sluut/ i giftermåhl? huem sågh
Ey huru *Eris* kan sitt gylne Äpplä kasta
I Siälffwa Sämians boo/ ok mångas roo belasta?
Som flyr all träta/ twist/ som skyr allt iäff ok stridh/
Ok intet söker mehr än lifwa 'ti godh fridh.
Här finnes *Cains* Folk/ som Broor sin slåår i döllian/
Än lifwer *Absalon*/ i hans Stall-Bröer som föllian/
Achitophel är än fast utan Nampnet till/
Then falske *Simei* håls og för godh ok gill.
Huar fins en *Ionathan* huar *David?* begge döde:
Fins og än thers *Natur* i all theras afföde?
Knapt eller intet! hwar är nu thet Wenner-Paar
Orest ok *Pilades?* som i twå Brösten baar
Ett Hierta: huem blijr nu lijk *Pythias* berömder/
Ok *Damon?* huem will nu när Wän för oskuld dömder
Skal fängslas på sin Hals/ i Häkt ok Boiior gå
Som Borgen/ ja sitt Lijff (at Wän hans Lijff mått få/)
Upsättia? huar är nu/ huaar är Wänskapen såta
Som förr *Eurial* höltt mäd Wän sin? Steen må gråta
Ok huad mehr kensellöst ok ey Sinrörning haer/
At daglig Troon förgåår män Falskheet til wäxt taer:
Then of grymm' *Asmode*/ huem är som Then ey känder?
Hurr han hoos äkta Folk/ kring alla Wärdens Länder
Sin Osäll Härskap teer/ att alstands inbörds krijg/
Så snart i *Nabals* Slott som *Lazars* Hyble Sigh

5 *Eris* tvedräktens gudinna, vars äpple orsakade striden mellan Hera, Afrodite och Helena och indirekt trojanska kriget
7 *iäff* protester, tvister
9 *i döllian* i hemlighet
10 *Absalon* bedrog sin fader David och var traditionellt en personifikation av sveket
11–12 *Achitophel, Simei* dessa avföll tillsammans med Absalon
13–22 de personer som här uppräknas var kända för trogen vänskap
25 *Asmode* Asmodeus, en demon som symboliserade allt som förstörde den äktenskapliga lyckan
28 *Nabals Slott* den rike Nabal, vars hustru Abigail äktades av kung David, stod ofta som symbol för en ond man; *Lazars Hyble* den gode och fattige Lazarus' usla koja

Optänder/ kan man ey *Batshebah* Systrar finna?
Syns og widh thenna tidh *Susanne*-Gubbar? Sinna
Huar i sitt Sinne Siälff om ey/ iagh beder mins/
At *Mars* nu widh en Spijs så snart som i feltt fins.
Alt huad man nånsin höör/ är/ Wänskap är förswunnin/
Aff list/ twist/ swijk ok flärd/ all Wärden öfwerwunnin;
Gudinnan *Iris* är sin koos ok Himmel opp/
Kwaar lempnandes hoos oß iempt *Eris* twijkligt Hopp
Dok fast mäst Wärden all neer-ligger i thet arga/
Så finnes Lell Gudsfolk som Odygd ey haer sarga/
Som Dygdens trånga Styg igenom Tistel gå/
Ok fager Blomstrand Rooß-lijkt mitt 'ti Törnen stå.
Än hafwer Gudh sin hoop/ fast om hon mykki ringa/
Then *Satans* lämde gadd ey mehr förmår att stinga
Then Högste weet ännu at skydda Sina Baarn/
Från *Leviathans* Näät ok *Asmodeens* Gaarn/
Män frågar någon Wän huaar som man them skall finna/
Så öfwerwäg huar wäl/ at ingen här kan hinna
(Uti Olykkans Huus)/ Lyksaligheet all tidh/
Dy Menniskian här föds igenom stridh til stridh.
Dok säll/ ok Äwig Säll! then Wärden rätt föraktar/
Ok intet genom strijdh Wärlds-Lusten effter traktar/
Wälls Then som minst i twist/ Sigh söker Siäla-roo/
Then kan i Himmels-Borg i fridh seen strijd-löß boo.
Här/ åh huad Ußelheet! må ingen Huila söka/
För dy hans största Roo/ plär Oroon Hans mäst öka/
Ok när man bäst på troor/ at haa sin Boning fäst/
I oförstörligh fridh/ då kommer först en Giäst/
Som all wår säker Lust ok roon i hui förstörer/
Snart Fienden/ snart Wän/ til mörka Grafwen förer.
O! huru sellan/ skeer at twå Lijk som i dagh

29 *Batshebah Systrar* lättfärdiga kvinnor som Batseba
30 *Susanne-Gubbar* gamla otuktiga män, som de som ville åt Susanna
32 *Mars* krigsguden, kriget
35 *Iris* den goda gudinnan, gudarnas budbärarinna
39 *Styg* stig
42 *lämde* förlamade
44 *Leviathan* ett av uppenbarelsebokens vidunder: djävulen
51 *Wälls Then* lycklig den

(Som aldrigh Sigh förlijkt) få giöra föllies Lagh/
Till Graffwen/ Huar ok En begråte thetta falle
Mäd Glädie Tårar/ at uhr Wärldens Pino-Stalle
Thett Dygd-prijs-wärde Paar som lefwd' utom all twist/
Sigh funnit/ genom thett/ at En then andra mist.
Herr MYRMAN then som war en Man som älska Friden/
Ok altidh frijdlig fans/ i alsom största striden/
Thens rätta Redligheet/ slätt ingen giord förnär/
Then genom sin Förtiänst är seen Han ey mer är
Beprijsd aff klokt Förstånd/ ok lifwer genom Döden
I mång beträngdes Barm/ them han i största Nöden
Troß affund ok ilsk-wett/ til huad them borde hielpt/
Ok orättrådigt Kijff neerkwafft/ Trät-dryge stiälpt;
Han föllier nu sin Wän ok rätta Dygde Maka/
Som både Dagh ok Natt i Herrans fruktan waka.
Thens Kysk-fruktbare kweed/ för många Signad waar/
Att Hoen trij gånger trij dygd-byrdor burit haer.
Hoon waar förr Kwinnekiön beprijd mäd Dygd ok ära/
Ok kund' all' andra wäll mäd efterdömme lära/
Huad blygd- ok Dygden bör/ för gammal eller ung/
Hoon aktad korsens Last (som Gudh gaaff) aldrig tung/
Men baart mäd Tålamodh/ Herr MYRMAN ok thes lika/
Som halfwa Hierta sitt ey nånsin wille swika/
Jagh segger uti kort/ att begge warit haer
Ett uti Döden sällt i Lifwet Sellant paar.
Fast *Theons* giftig Munn kan skee ther moot torß säija/
Men huem är wäll som will Afwunds Mans owett wäija/
Äy föddes än til dags så heel fullkommen Man/
Som allom rätt till Lagh ok nöije göra kan:
Huar hafwer iu sitt Fehl/ ey är wij Engel-rike/
Uti fullkommenheet/ men Jordske *Adam* like/
Then fehl- ok faller mäd/ som troos för *super* klook/
Dok then Sigh tencker wijß/ mäst/ dy Han wist är Took/

60 *Som aldrigh Sigh förlijkt* som (aldrig tvistat och därför) aldrig behövt förlikas
62 *Pino-Stalle* pinorum
72 *Trät-dryge* trätlystna
76 *trij gånger trij dygd-byrdor* d.v.s. nio barn
85 *Theon* en romersk frigiven som var beryktad för sin elaka tunga och sitt smädande

Thett första Trapsteg är till nardom klook Sigh tykka
Fast om En elliest är i konst then wärsta Pykkia/
Men slijkt hör intet hijt huar Tårar fällas böör
Att huad wår Fosterstadh unstöder fälls ok döör.
Ah Saligt-Sälle fall! när Then som här i Wärden
Fast uti mästas Swijk/ List/ afwund/ onda flärden/
Haar uti högste fridh hoos Siälffwa Dygden bott/
Till Dygder utaff Dygd/ i Odygds tijder grott.
O Saligt Sälle Paar! som medan The haer lifwat/
I Sämio-Sellan roo haer bott/ ey trätt-samt kijfwat;
Säll then lijk thetta Paar sit wänskaps bandt ey brööt/
Till döden begges Lijk i thenna Graaff inslött/
Then Troo The Gudh/ ok seen huar andre hafwa swurit/
Haer begge moot huar an in til döds timmen burit/
Thet är rätt hålla Troo ok Ordh/ i Lust ok Nödh/
At intet skillier huad elß Skillier/ ingen Dödh:
Aff sådant kan man sij at Himmlen thet behagar/
Som Menniskian till gått all ting bå̊ fog- ok lagar/
Dy The i Wärden här haa lifwat utan stridh/
The lifwa nu hoos Gudh i Öfwer-sällen frijdh.
I som i kifw ok twist Eert Lijfw mäd Eder Maka
Förtären/ gifwen akt fast I Korß-Kalken smaaka/
Hurr Gudh i fall I giör som thetta Paar sin Böön/
Gier Eer oåthskilt Lijfw igenom döö til Löhn:
I som när Makan Eer igenom Döden faller/
Strax huxa om En ann/ förn then affdödt rätt kaller
Om Föttren/ tänken på at kättian Eer förföör
Ok att i aldrig sältt som Thetta Paare döör.

XIX

Sorge-Suck
Ok
Tröst-Taal/

Widh
Fordom
Ehrborne/ Wälaktad ok Wälförnemme Kiöp ok Handels
Mans i Stockholm/
Nu Salige

H.r Thomaß Andersens/

Krist wanligen prydde Jordsättning/

Som skedde den 19. *Novembr. An.* 1672.

Mäd sorglig Penna
Enfaldeligen
Dok wälmeent/
Afffattat
genom

I. B.

Stockholm/
Tryckt hoos Hans Georg Eberdt/ Åhr 1672.

Efter originaltrycket i KB (fol.), hos S, som har indelat båda dikterna i sexradiga strofer – något som passar väl med interpunktionen men som inte är gjort i trycket – som nr XXXVIII. R 71 slutar med två kommatecken (snedstreck), av vilka det ena uteslutits. Signaturen under dikttiteln, I.B., syftar kanske på den Johan Berg, som lovade Lucidor att lämna in den senare åtalade bröllopsskriften *Gilliare Kwaal* i bröllopshuset: hur som helst har Lucidor tydligen skrivit dikten i en annan persons namn.

Thomas Andersen var en rik borgare i Stockholm, som räknade sin härstamning från en skotsk adelsätt.

Kuarlefwde Barnens Sorge-Suck:

ACh huad Hiertans Sorg ok Jemmer!
Ach huad Siäle Kwaal som klemmer
Oß uti wår Ungdoms Wåhr!
Tröst begynner här at brista/
Förn wij rett weet huad wij mista
I then som på Båren ståår.
Alt för brått få wij Bekymmer/
Som wår glädies Sohl bortskymmer/
Ok i Sorgemörkre för/
Nu alt wårt Förswaar bortröfwat/
Huem skal ikke blij bedröfwat?
At wår Faer (O Jemmer!) döör.
Kan då dödh/ Tyranner grymma/
Ingin Fromheet undan rymma/
Skillier tu all Kärleek åt?
Måst' et Band som Gudh samknutit/
Aff tigh grimme Död blij brutit/
Huar på föllier sukk ok grått.
War't ey nog huad som tu giorde/
När wij utom wetet sporde/
At wår Salig kära Moor/
Som näst Gudh oß lifwe gifwit/
En at Lijf-gee liff-löß blifwit/
War wår Sorg ey nogsam stoor.
Du haer åter oß Hiertnupit/
För än Solen genom lupit
Tredie gången sin diurkreß;
All wår Tröst är nu förswunnen/
Wår Sorg kan bedröfwa Munnen
Ey uthtala någoleß.
Huem will nu när åhren böria/
Som en Fader/ för oß söria?
Ach när som wij täncka på/
Huru Han oß Siälfwer förde/
Up til Sala/ hiertat rörde/
Allas Ögon öfwer gå.

13 *Tyranner* kanske ett tryckfel för 'Tyrannen'

Huru kiärligt mond han skrifwa/
At wij ey skull' ute blifwa/
Utan endlich komma hijt/
När som han dödstiden kende/
Til at trösta wårt älende/
Men ach fåfäng war wår flijt?
Dy när wij till staden kumme/
Wij strax Sorgen wår förnumme/
At wår Faar kär låg på Bååar:
Jempt all wår Tröst/ Hielp og lykka/
Som oß wist lär undertrykka/
Om Guds Nådh oß ey bijstååar.

Then Salige Dödas Tröst Taal/

Til sina Fordom Hiertälskade Barn.

Wist är Thet/ I må ey twijka/
Troon på Gudh/ Troon kan ey swijka/
Gudh lär wara Eert Förswaar/
Dy må I min Dödh ey gråta/
Fast om Jagh Eer måst förlåta/
Är Gudh Faderlösas Faer.
Han läär Eder wäl bewara/
Från Olykka ok från Fahra/
Setten man Eer lijt till Gudh.
Som Them wisserligen hielper/
Dy Han aldrig någen stielper/
Som mäd fruchtan giör hans Budh.
Eder Slekt ok andra Wänner/
Som Gudh älskand Dygden kenner/
Läär see till at alt gåår wäll/
Then som Faerlöse förtrykker/
Ok them Brödet undan rykker/
Legger Last upå sin Siäl.
Torken Edra Sorge-Tårar/
Gud kan hela som Eer sårar/

Hemmen Eder Sukk ok Pust/
Solen lär full åter skina/
Ok gie för Eer Sorge-Pina/
Gamman/ Glädie/ Frögd ok Lust.
Migh behöff I intet söria/
Dy mitt Lijff nu hafwer böria/
Genom Döden/ Himmels-Frögd/
Haer Jagh utan ända wunni/
Seen min werdslig Sorg förswunni/
Huar iagh långt från afwund/ nögd.
Tänken att i hela Wärden
Dygden Trähl är/ List ok flärden
HErre/ som mäst Seger bär.
Affund/ möda/ träta/ kifwa/
Plågar them som längi blifwa/
Huar i kiärste Barn än är.
Dok om I man Dygden föllia/
Ingen sanning undan döllia/
Kan I troo rätt wisserlig/
At I frij/ från wärdslijg fahra/
När then Högsta will lär wara/
Uti Himmels frögd hooß MIGH.

Graff-Skrifft.

HErr *Thomas Andersen* Han ligger döder här
Nei/ ey/ Han lifwer än hoos Gudh/ men Kroppen är
I thenna mörka Graff/ ok at tu rättlig weet/
Här ligger intet mehr än möda ok förtreet.

XX

Äre Stoodh/

Till
Yttersta Tienst
Ock
Stadigtwarande åminne

Widh
Nu Salige/
Kongl. May:tz fordom Troo Tiänare/ ok widh Stora Siötullen iemwäll thet Lofl. Ridderhuse wälförordnade *Camererares*
Äreborne ok Wälbetrodde

Herr Henrich Wibblings/

Sorgprydde Jordsättning/
Som i
Hög/ Förnemm/ Heder ok Folkrijk Likföllies
närwaru
skedde
I Stockholm den 24 *November An.* 1672.
mäd Wällförtient beröm
Näär Graffwen
oprättad/
aff

EN WÄN.

Stockholm
Tryckt hoos Hans Georg Eberdt/ Åhr 1672.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr XXIX) rättas följande tryckfel: r 1 »Wärldenes», r 9 »da», r 15 »Nör».

Henrik Hermansson Wibbling (1636?–1672) var borgmästarson från Söderköping, blev tjänsteman vid Stora sjötullen i Stockholm och riddarhuskamrerare.

I. N. J.

ALI Wärldens Öga som mäd *Demant* blänkiand Strålar
Kring-lyser Skog ok Mark/ ok mäd sitt Skeen bemålar/
Berg/ Dalar/ Siön ok Alt/ haad mäd Swart målne Floor
Sin Glitter-glans kring hölgt/ ok Tinter Liusens Moer
Diana, blekna bort/ *Orion* gek till baka/
Bootes somnad' in/ ok syntes intet waka
På Himlens Norra Ax/ wår *Æol* blåste Gifft/
I Stelle för *Zephir*, men *Floras* Blomster drift
Förwändes i *Cypres*, *Melpomene* då förde/
Migh på ett Sorgligt Rumm/ huad Jag där såg ok hörde/
Behölt Jagh någorlund'/ at Jagh åt andra Thet/
Till Olyks Röst ok Tröst/ en gång kunn dela medh.
Jagh sågh en Mörk-liuß Saal/ betekt ok öfwerklädder
Lijk som *Saturnens* Hualffw til färg/ ok bleeff halff redder/
När Jagh med häpenheet fekk höra Oliuds liomm/
Som til mitt Öra/ mäd halff bruten Klag-röst komm:
Snart hörde Jagh en Röst/ lijk *Cypris* fordom hade/
När *Erimantens* Diur/ *Adonin* nederlade;
Snart Sukk som *Cynthia* för sin *Endimion*
Föör/ snaart hur *Thetis* greet (mäd ach) sin Döda Son/
Snart Sukka't lijka som thet warit *Hectors* Moder/
Migh synttes *Priams* Slekt Sorg snyfta för sin Broder/

4–5 *Tinter Liusens Moer Diana* de tindrande ljusens (stjärnornas) mor (månguding-nan) Diana
5–6 *Orion* och *Bootes* är stjärnbilder
7 *Æol* vindarnas gud
8 *Zephir* den milda västanvinden
9 *Melpomene* tragedins sånggudinna
14 *Saturnens Hualffw* planeten Saturnus med sin bleka blyfärg
15 *liomm* dova ljud
17–18 *lijk Cypris fordom hade/ När Erimantens Diur/ Adonin nederlade* lik den som Venus hade när vildsvinet dödade hennes älskling Adonis på Erymanthus' berg
19–20 *Sukk som Cynthia för sin Endimion Föör* en klagan som den som Cynthia/Diana upphävde för sin älskling Endymion, som hon sövt för att få kyssa, men som aldrig mer vaknade upp
20 *hur Thetis greet (mäd ach) sin Döda Son* hur Thetis med ack begrät sin döda son (Akilles)
21 *Hectors Moder* drottning Hekuba i Troja
22 *Priams Slekt* Priamos var Hectors far

Snart tykt Jagh ther begreet *Orestes Pyladen,*
Ok *Nisus Eurial* ok *Damon* sin goo Wän.
Jagh stoodh rädd-undrand ther/ dok tog mig then åthhohga/
At Jagh *Melpomene* å sidstone så fråga:
Gudinna huad är thet/ som Jagh för Ögon sijr?
Huar aff mitt Öga wått och Hierta sorgse blijr.
Boor här *Harpocrates,* dy altt är tyst ok stilla?
Ok bara Suck-liom hörs/ ell tår Jagh migh inbilla/
Att *Morpheus* rumm här fins? men om Jagh färgan troor/
Så tänker iagh här hys ey *Morpheus,* men hans Broer/
Huad tyder här *Cypres,* hui sijr Jagh bloß som rysa/
Medh sweft-weft-darrand skijn lijk sörgse/ mörksamt lysa?
Hui ströös här Aska kring förr luktand *Cyper-sand?*
Wist hafwer *Atropos* hijt sträkt sin grymme Hand?
Melpomene saa komm/ kom skåda thenna Båren/
Sij/ Sij then/ huiß Lijfstråd i späda ungdoms Åhren
Först *Clotho* span mäd Bly/ *Fortuna* seen af gull
Men nu aldeles är aff *Morta* wänd' i Mull.
Sij/ (fohr Hon sedan foort) lär Wärlden at förakta/
Ok tänk at efter Stånd/ Gull/ Skickligheet/ at trakta/
Är fånot fåfengheet/ tänk huad i Wärden är/
Syns wara meän thet är/ är ey när thet mäst är.
Om thenne Sälle Mann som här på Båren ligger/
Haa Slekt ok mången Man tänkt wara rätt fulltrygger/
At Han til Sweries tiänst skull lifwa *Nestors* tidh/
Men Himlen will' ey haa't/ at then skull blij i strijdh
I falska Wärldens flärd/ ok mödosamt bekymmer/
Som mäd gull-glysand Skijn/ mång tusends Gudh-wett skymmer/
Du weet ey huem Han waar/ män lysta lite på/

23–24 här återkommer de tre klassiska vänskapsparen
29 *Harpocrates* tystnadens klassiska personfikation
31 *Morpheus* sömnens gud
32 *hans Broer* Morpheus' bror var Thanatos, döden
35 *Cyper-sand* ett väldoftande puder
36 *Atropos* en av de tre parcerna, dödsgudinnan
39 *Clotho span mäd Bly/ Fortuna seen af gull* Clotho var den av de tre parcerna som spann livstråden; »Bly» syftar på den dödes prövningar under barndom och ungdom; Fortuna var lyckans (liksom olyckans) gudinna, som gav honom rikedom
40 *Morta* ännu en dödsgudinna
47 *lifwa Nestors tidh* Nestor påstods ha levat i tre människoåldrar

Så skal tu mäd få Ordh i kortheet thet förstå.
Thu west att Wärlden Alt huad rooß lijkt/ efter traktar/
Ok mäste deles Dygd/ wett/ Konst ok Skiäl föraktar/
Tu west om allt hooß en ey som han will till ståår/
At hans illwillia will för tidhen få grått Håår.
Then älskar högt/ blij diupt aff wederlikan ärder/
Then söker synas Klook/ aff illist-konst uthlärder/
Then sörger Natt ok Dagh at blifwa mykke rijk/
En annan söker mehr än wara någon Lijk.
All Odygd haer sin gång ok fria Lop/ O-Dygden
Flyr Adelsman ey mehr än Bonden hans på Bygden/
Högfärd ok öfwermood i Ståltheet/ prunk ok prakt
Olustig kättias Lust/ Haat/ afwund är widh makt/
Gudsfruchtan/ ödmiukheet/ Rättwijsan är biltogen/
Huar giör all Synd ok Last/ som leker i hans Hogen
Ey tyks mehr wara argt at swijka sin goo Wänn/
Dy Dygden är sin kooß/ Odygden än igän.
Slijk Odygd/ war hans blygd/ then Siälen Hans förkasta/
Fördy Hans Blygd/ war Dygd som Odygds Dygder lasta/
Geck Dygdens medel-bahn/ ok wiste Hennes mått
Hölt intet gått för ont/ ey heller ondt för gått
Som skift-wijß huars Förstånd nu tyder effter Stånde/
At Adlens Last är Dygd/ män Dygd/ Last/ hooß en Bonde.
Ey war Hans Sinne så (som mång gång osökt fins)
At Wänskaps rena lijn på falskheets Tenen spins.
Hans Siäll war utan swijk/ hans Hierta war rättfärdigt/
Hans hugh war/ älska Dygd/ ok alt/ huad rätt älskwärdigt/
Han ärade sin Gudh/ Han tiänte mäd full Troo
Sin Konung/ lifwd' ok så mäd allom uti roo/
Ok Wänskaps-Sämmio/ war ey/ (som man många finner)
Uhr hwilkas Ögon tidt *Crocdille* Tårar rinner/
Fast Hiertat kittlar Sigh ut öfwer andras fall/
Ok Siälen kwells som i *Busiris* Pinostall

57 *ärder* ärad
66 *i hans Hogen* i hans hug
73 *skift-wijß* omväxlande
82 *Crocdille Tårar* krokodiltårar, falska tårar
84 *Busiris Pinostall* Busiris var en egyptisk sagokung som enligt traditionen brukade slakta alla främlingar som kom till honom

När Lykkan androm leer/ Han wist ey sigh at stella
Mäd Skijnbar Låß-fromheet/ gootrogne till at fella/
Som lijta på Hans Ord/ ey kend Han Judas Kyß/
Ey *Abners* hälsning/ ey kund' Han mäd Lögn *Vernis*
Ok Odygds marga färg Påfogel Stierten måhla/
Hans Hufwud/ Hand ok Foot kund' oskämd' i Dygd pråla.
Han kände Sigh Siälff rätt/ giord ey som Wärlden giör/
Huar Odygd Dygdens Hamn ok Nampn i Skiölden föör/
Huar Orätt nemnes Nåd/ diuplärd/ then Herren häder/
Högmodigheet ok prakt/ är/ Reenligheet i Kläder/
Okysk Lust/ Wänligheet/ En drunkar/ lustig Buß/
Swijk ok bedrägerij/ et Sinrijkt streck ok puß/
Ok lijk så twert emoot/ Then rätt giör heter strenger/
Calmeuser ok Skoolfuxs Then/ sigh Siälff willigt stenger
Ifrån Gudhlösas Lagh/ Tukt/ kallas Bonde blygd/
All Odygd/ är nu Dygd/ ok all Dygd/ nu Odygd.
Som Folke finnes till. Man alla gie berömme
Ått Salig-döde Man/ at Han ett Effterdömme
Aff alla Dygder war/ för them som lifwa än/
I moot- ok mäd-gång mädh/ Et mönster aff En Wän.
Hurr' Han sin kiärste Moer haer älskat/ heder-wyrdat/
Ok tidt giord bördan lätt/ som Henne war på byrdat/
Hurr Han Sigh haer beteet moot sine Syskon syns/
Aff theras gråtт ok Suck/ i thet at alla mins
Hans Broder-Kiärligheet ok hurr Han allas bästa
Först sökt/ ökt/ ok sigh seen winlagd thet at grundfästa
Mäd *Demant*-starka Band/ dy troo The og for wist/
Att ey en Son ey Broor/ män Maak-löß Maka mist/
Jagh kunde mykke mehr om Hans Dygd-Sinne tala
Men will ey tidhen som är kortt/ ther mäd för hala/
Jagh segger Lyka wäll/ (troß *Theons* Lastertand)
At huarken *Zoill* ell og *Momus* afwunds Hand

87–88 *ey kend Han Judas Kyß/ Ey Abners hälsning* bildliga uttryck för svek och förräderi: Judas förrådde Jesus med en kyss, men Lucidor tycks här ha förväxlat Bibelns Abner med Joab som svek kung David
88 *Vernis* fernissa
98 *Calmeuser* fantast (av ty. Kalmäuser)
115 *Theons Lastertand* Theon var det personifierade klandret
116 *Zoill* personifikation av häcklaren; *Momus* personifikation av baktalaren

Den Sälle Mans beröm skal kunna nederrijfwa/
Fast om Han hädan fahr/ skall Äre-rijkte blifwa.
Så länge Dygden är/ (hurr sellan hoon og är)
Skal allt Dygd-Afwel lell HerrWibbling hålla kiär.
Om Jagh här skulle som iagh gerna wille nempna/
Hoos huru mången hans dödh suck ok Tårar lempna/
Skall't neplig blifwa trott/ dok mången Riddersman
Berömmer än Hans Dygd/ beklagendes at Han
Så snart är hädan rykt/ men ach! huad skall iagh tala:
Om Wenner som han haft? Them iagh uti en Dwala
Sijr siukna utaff Sorgs förmykne öfwerflödh/
Ok önska för Hans Lijff at wexla Lijff i dödh.
Som mäd andkwewiand Sukk Hans omgänge betänckia/
Ok theras Ögon fast i Tårebekkar dränkia/
Migh tykks at Jagh mädh Pust Sorgh klagan aff Them höör
Som klagar/ Jonathan ach at du så snart döör!
Som waar wår Siälfwa Siähl/ som war wårt halwa Hierta
Hui fölie wij tigh ey? hui dräper ey wår Smerta
Oß/ som tigh Döden giort/ o-mißkundsam Tyran!
Kund grymma Lian thin ey hueßas på En ann
Än Dygdens Foster-Barn? aff Henne född ok giödder
Män aff thin Enwälds Hand ah! alt för bråtт/ uthödder
Seen Han allt hinder hadd för sigh uhr wegen röit
Som wärdslig-säl at blij alt här til had fördröit.
Måst han seen som Han mitt på Äre stegen oppe/
Ok Wägen yppenståg/ tilbaka sätta loppe/
Ok efter thit behagh alldeles stå theraff/
Ok slinta mäd ett fall uti en mörkan Graff?
Ah Sörge fall för oß! ah *Jonathan* ah! Broder/
Som älskade jemlijkt/ ah bittre Tåre Floder
Hui blinden I wår Syn? dok wäl! seen ingen sijr
Tigh Make lösa Wän/ är wij till frids I blijr
Uti ett stadigt lop: Dij huar kan någen finna
Thin Lijke Besta Wän? ah aldrig kan man hinna/
Then Lykkan wij en gång hae hafft dy ingen är/
Som oß så trogen ok then oß så sått ok kiär/

118 *Äre-rijkte* äreryktet
149 *Dij* ty

Dy Wenner hittas nogh menn Munn- ok Ögne-Wänner
Som oß lijk Wärldens Seed är/ intet längre kenner/
En medan Pungen full ok Kannen inte tom/
När the slåå feelt/ see the sigh om en an Wän om.
Flyt bittra Sorge wått/ som bleknar Rosenkinner/
I thet at thet på theras Lillie fält neer rinner/
Flyt salta Tåreflodh/ dryp Ögons Sorge Dagg/
Neerdugga Perle lijkt/ tee Hiertas Siäla agg.
Besukka du mit Bröst/ Then tigh i Bröste burit/
Blödh Hierta för thens Dödh/ som thu troo wänskap swurit.
Beklaga Then min Mun åth then du wänligt logh
Segg jemmer/ jemmer ah! ah! at Herr WIBBLING dogg.
Men sij! saa strax ther på *Melpomene* huar ÖDE
Framträder/ giff gran akt/ huad om Then Salig döde
Thet samma säya lär; Jagh sågh/ dok ey thes Hamn/
För dy at Öde ey är annat en ett Namn.
Lell hörde Jagh En Röst som således högt ropa
I Swage Mennskie Barn gien gran akt all i hopa
Uppå min' Ordh ok Tahl. I klagen öfwer Migh
Men snarast öfwer Gud: I Willen hijßkelig
Dy alt hwad som Gudh will är Öde för Eer alla
Aff thet så reser en then andra måste falla
Män ach et saligt fall igenom thet wij ståå
Dy Döden är en Wäg then I til lifwe gåå/
Hui kwellier i Eer då när som En bärs til Jorden/
Aff then i alla kom/ är then ey åter worden
Til huad han war all först som döör/ huad hielper grått
Huad Bröstslagh suck ok pust huad ynksam jemmer-låt/
Lätt the *Thebaner* så mäd andra Sorger hoopa
Lijk *Bachides* Sigh tee Ulfw-tiutt' ok illa roopa
I är Ju Christi Folck som weet huad som sigh böör
Ok huru gråtas skal när som en Menskia döör.
Will I stå Gudh emoot som thetta fall behagat
Will I beklaga huad som Gudh så kiärligt lagat

164 *dogg* dog
181–82 *Lätt the Thebaner så mäd andra Sorger hoopa Lijk Bachides Sigh tee Ulfw-tiutt' ok illa roopa* thebanerna står som exempel på hur illa hedningar i förhållande till kristna beter sig i sorgen; 'Bachides' var backanterna som traditionellt påstods ha tjutit som vargar och skriat då de sörjde

Will j mißunna roo åt then som Gudh then gier
Will I begråta then som uti Himlen leer
Att Wärdens Swage Troo/ ah arme ußle Dårar!
Weet I ey att Eer Gudh alt läker huad han sårar.
Then Han bedröfwat haer then tröstar han ok så
Om en mädh Tålamodh sitt Korß will legga på
Ok bära thet/ til thes thet åter Gudh behagar
At lindra't/ för then skuld affkortas Theras Dagar/
Som Gudh mäst håller kiär/ han wett best huad Eer gåår/
Sell then som ßår aff Gudh huad som Herr Wibbling fått/
Dy Sörien intet mehr i hårt-Sorg-kränkte Moder/
I Syßkon gråten ey at I haer mist Eer Broder/
Fast han war Fader Lijk Gudh är Eer besta Fahr/
Eer Broder ok Eer Wän ok mäktigste Förswaar.

XXI

Döds Tankar/

När
Wärldens Förgängligheet

Widh nu Högsalige
Fordom
Ädle ok Wälborne Fruus/

F.r Anna Hedwig Örensteds/

Til Skottorp/ Krusenhoff ok Hoffgård:

Kongl. May. Högbesteltte *Secreterares*
Ädel ok Wälborne Herrens

Herr Johann Rehnskölds/

Till Grybenau/ Hohenwart ok Steensättra/
Förr Hiertälskade/ nu Siälsöriande Huußfruus/
I Hög/ Förnem ok Folkrijkt Lijk föllies närwaru Sorg-
prydde Graff-sättning/ i Stockholm den 8.
December Anno 1672.
Öfwersinnades/
enfaldeligen
Affattade
Aff
L. D. O.

Tryckt i Stockholm hoos Hans Georg Eberdt/ Åhr 1672.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr XL) rättas tryckfelet »ymnügt» r 71.

Anna Hedwig Örenstedt (Örnstedt) (1655–1672), som var knappt 16 år då hon dog, var dotter till Karl XI:s gunstling kanslirådet mm Franz Joel Örnstedt och hade 1671 gift sig med hovrådet Johan Adolf Rhensköld.

I. N. J.

O! O! Oh! ußle Wärld/ O! arme Menske Kynne/
Huad pokkar Thu uppå? Hui will thitt Stolte Sinne
Mäd siinde Ögon blint ey merkia huad Thu äst?
Fast Thu syns Wärldens Wärd lell är Thu blott en Gäst.
Ah! kenner Thu ey mehr thin ophooffs-Root ok Stämna?
Huem kan uthtrykka rätt thin Warelse? huem nemna
Thit rätta födsell-Namn? äst Thu then lilla Wärd?
Ja/ hwarföre? Thu haer Then Stora Wärdens flärd;
Dy äst Thu Henne lijk; betrakta då/ betrakta!
Sätt Syn ok Sinnen op/ på thet thu rätt må akta
Huad som Thu fylligt weet/ män wett-löß intet weet:
At Makt/ Prakt/ Täkkheet/ Alt Arbete/ Sorg/ förtreet
Förgår som Hoon ok Thu. Huad kan här äwigt blifwa?
Ey kan Hoon äwigt stå/ Thu minder äwigt lijffwa.
Thu sijr'et iu huar Dagh hur' altt sin ända når/
Att genom Tidhen tidh sitt måhl ok Lyktan fåår.
Jagh will ey fåhnars wett ok falska spådom wäiia/
Som utom alt Förstånd/ ey bara troo/ men säija/
At Himlen siunker neer ok lutar til sitt fall/
Naturen Swagas uth/ sij roopa the i gall
Sij Skijn/ Sij Jord/ Sij Siön uthkräftad maktlöß kuider!
Ey är the som the wor' i uhrmins gamle Tidher.
Jagh troor at mången og mäd Mullwads Ögon sijr/
At Wärldens gyllne Bloß skymt-stråland mörkre blijr/
Jagh kan ey uti Sorg än lee åt slijke Griller/

I.N.J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
1 *Kynne* släkte
3 *siinde* seende
5 *Stämna* stemma, ursprung
9 *Henne* syftar här och ett stycke framöver på världen (den stora), som människan (den lilla världen) på så många sätt liknar
11 *fylligt* till fullo
21 *Skijn* skyn; *uthkräftad* kraftlös
23 *mäd Mullwads Ögon sijr* ser med mullvadsögon; man ansåg förr att mullvaden var helt blind
24 *Wärldens gyllne Bloß* solen; *skymt-stråland* skumt, svagt strålande
25 *än lee* annat än le

Hijt Fierr-glaaß åth slijkt Folk/ hijt *Galilæi* Briller/
At sij hur Landet är (O! Tidh! O Last-full Dygd)
Thet Theras klok-lijkt wett i Huar Gång-Stierna bygt:
Dok huart uth gåår Jagh? Jagh kan Siälfwer inte neka
At al ting på sin wiß/ (Oß Owiß) ända peka.
Huart åhr/ hwar Månad/ Dagh/ huar Timma/ ögnebleek
Ok huad som mindre fins/ nåår till sin dödh et strek
Osynligt/ Fast man ey rätt ögneskinlig känner/
Att *Phlegon* nu mehr trött Diuur-kressen genom renner
Än vthi *Adams* tidh/ än bär wår Jord som gödd;
Skyn är then Hoon war förr/ ey blifwer Siön uthödd/
Så länge Wärlden Wärld. Dok kan Wårt wett ey räkka
Så långt/ dy wåre Åhr sigh inte så långt sträkka
Att Ögone thet sij/ huad som förståndet sijr
Lell wete wij at ALT/ (huad något) INTE blijr.
Blijr ikke Bly till NICHT ok bly-hwijt/ Tenn til Aska?
Rost äter Jern ok Ståhl som kallas *Mars* then raska;
Kan ikke *Tartar*/ Gull förwända uti Röök?
Huar Koppar ligger fins thes GRÖNA ther? ey söök.
Hur mången haer *Mercur* i konsten öfwerwunnit?
Som tänkt at boija fast hans Kwickheet/ men förswunnit/
Är Theras Mynt ok Han/ dy theras rijka hopp/
Lijk wingfota *Mercur* i Korsteen flöge opp.
Aff Silfwer blifwer falsk *Lazur*/ som andra kalla
Ultramarin-Blå Färg/ huem will oprekna alla
The ting som Manna lijfw ey synligt märka kan
När the döö? Lijf-löß ting haer lengre lijf än Hann.
Huem skulle kunna troo/ huem torde wäll thet skrifwa?

26 *Fierr-glaaß* kikare; *Galilæi Briller* Galilei hade 1609 uppfunnit teleskopet
28 *Gång-Stierna* planet
33 *ögneskinlig* tydligt
34 *Phlegon* den häst som ansågs dra solens vagn
41 *NICHT ok bly-hwijt* nikt (på tyska 'ingenting') och blyvitt
42 *som kallas Mars then raska* järnets tecken var också tecknet för planeten Mars
43 *Tartar* vinstenen
44 *thes GRÖNA* ärgen som förtär kopparen
45 *Mercur* kvicksilver: de följande raderna syftar på alkemisternas försök att göra guld
48 *Korsteen* skorstenen

At Maskar Steen ok Glaaß (til theß the Mullgruuß blifwa)
Opäta/ om ey än på thenna thenna Dagh
Then lifwer som thet sijt/ ok huar som haer behag
Hoos *Robert Hook* kan sij: Huad skal iagh tidh förhala/
Om Luft-Jord-Wattne-Fääs Förgängligheet at tala/
Thet huar ok En Siälff weet/ fast mången långt Lijff gier
Åt Hiorten/ Kråkan/ *Phoenix*, huem weet ey huad skeer?
THE DÖÖ. Gräß/ Blomster/ Trän på Marken ok i Skogen/
Sijs daglig wißna bort/ förn Lukt ok Frukt blijr mogen/
Huad lifwer måste döö/ alt falla huad som ståår/
Huad en gång haer begynt/ sin ändlig' ända nåår.
O! O! Oh! ußle Wärld! Oh arme Menske Kynne!
Huar pokkar Thu då på? Hui will Thit stålta Sinne
Mäd siinde Ögon blindt ey merka huem Thu äst?
Thu synes Wärldens Wärd ok är lell blått en Giäst.
Men Jemmer! at så bråtт all's Öde/ Döden/ skillier
Från Wärlden liufste Rooß- ok aldra renste Lillier/
Mean som Bränn-Neßlan groor/ ok ymnigt wexer fram/
Dygd-Röttren öds/ O-dygd står grönskand på sin Stam.
Sij jämmer! jämmer Sij! Thu som widh Helsan trygger/
Sij thenna SkönheetsRooß/ som här på Båren ligger/
Sij rena Lillian/ sij/ aff Kyßkheet utan Fläkk/
Betänk O Menske Barn ok ußle Maske Säkk/
All Wärdens Obestånd/ hur skiött thit Lijff förswinner/
Ok förn Thu wilt ok weet/ sit måhl ok metan hinner:
När gröna Trät fäls kull/ huad will widh torra blij?
Then som all tryggast är/ är säker/ intet FRIJ.
Om Dygden som uti Then Ädla Kroppen bodde/
Om purpur-Roser som på Lillie Kinnren grodde/
Om huad en Menniskia wärdsligh fulkommen giör/
Moot Döden hiälpt Höfd's ey at klaga Ah! hui döör

54–57 *At Maskar Steen ok Glaaß (til theß the Mullgruuß blifwa) Opäta* 'maskar' syftar på de små varelser, som den engelske naturvetaren Robert Hooke (1635–1703) hade kunnat observera i sitt mikroskop
56 *sijt* sett
70 *renste* renaste
71 *Mean* medan
72 *öds* föröds
77 *skiött* snabbt
78 *metan* vändpelaren på den antika rännarbanan
84 *Höfd's* behövdes

Then ingen dödh war wärd! knapt war ännu uthbrunnin
Then Fakla *Hymen* tändt/ ok Thu är bort förswunnin/
Ok satt thin snelle flykt thit öfwersälle Lopp/
Mäd oförwandlat syn lijk ÖRNEN/ Himmel op:
Huar som thit rätta Boo ok STELLE fins/ huem gråter
Ey öfwer thet at Oß Dygd Siälen så förlåter?
Lucretia döör bort/ *Xantippe* lifwer kuaar/
Huad ond är warar/ gott/ förgår förn thet rätt waar.
Men Säll ok treefold Säll then så snart Wägen hinner
Som löpas böör! Säll then som när han tappar/ winner:
Hur salig är dåg Then som snart från Olyks-stridh
Sigh Skynder till sitt Hemm? huar utan Ofridh/ Fridh.
Dy hemmen Eder Sorg Herr RHENSKIÖLD/ Eder Maka/
Är hädan/ kommer ey til Eder hijt til baka
Men I lär när Gudh will huar Hoon är ok så gå/
Migh tyks then Sälle Siäll will trösta Eder så.
MIn Maka ok min Wän/ min fordom Siähl ok Hierta/
Mitt fordom Andra Jagh/ hui kwellies thu aff Smerta
För min Snäll-Sälle dödh! hui sukkar Thu min Wän/
At iagh thet Ook undslapp i thet Thu trälar än;
Huar Hiertkwaal afflar ångst/ ok ångst Siälsorger hopar/
Huar ah et ah/ huar weh ett weh mång dubbelt ropar.
Jagh lifwer äwig-Säll/ i Himmels huilo-Roo/
Huar Gudh ok uti Gudh Hans Helga Siälar boo.
Här weet Jagh/ (höfwer ey som I ännu at lära)
Hur som Jagh rättlig skall min JEsus börligst ära/
Här skådar Jagh Eer Nödh/ i Himmel Frögd ok Lust/
Huart Ögnehwarff gier migh ny Glädie/ Eer ny pust.
Här känner Jagh Then/ aff Then Jagh migh rättlig känner/
Här är Jagh öfwer-säll hoß okänd-kände Wänner/
Som stå bå Natt ok Dagh för Guds Stiernstråland Stohl/
I äwig lysand Lius sijr Jagh nu Solens Sool.
Här Swalkar Sigh min Siäl aff reena Lijfsens Källa/
Huar Satan ok Eert Kiött jempt Wärlden Eer will fälla
I wänten KRONAN än Then Gudh haer satt på Mei
I hoppes/ Söke/ troon/ Jagh haer ok twifwlar ey.

86 *Hymen* bröllopsguden
91 *Lucretia döör bort/ Xantippe lifwer kuaar* romarinnan Lucretia var ett stående exemplet på en gud och dygdig, Xantippa, Socrates hustru, på en ond kvinna
103 *Snäll-Sälle* snabba och saliga

XXII

Thenne Graf-Skrift är ibland *Authoris Concepter* utan någon Titul.

THen Tidh som wij förslita
Plär lijk en Ström förflyta
Then Ingen hålla kan/
När Wår Tids Glas utrunnit
Ok Wårt Lifs Lius utbrunnit
Så måste Wij theran/

Ey hielper Suk ok Gråta/
Ey ängslas/ Klage-låta/
Ey sörja någon Wän:
När Siälen en gång wijker/
Hur' ynkeligt Du skrijker/
Hon kommer ey igän.

Wår Krop måst neer i Jorden/
Af hwilken han är worden/
Ok wisnas i en Graf/
Dy Hwem will Döden swijka?
Som Olijke giör Lijka
En Heerd-Kiäp ok Rijks-Staf.

Then första Wärdens Skarar/
Som Jorden längst förwarar/
Ha wijst hwart Wij måst gå;

Efter Hbl, varifrån den inledande anmärkningen har hämtats; hos S nr LXVI. Hbl placerar skriften i denna ordning gravskrifterna, vilket nog bör uppfattas som att Andersin ansåg att den tillkommit vid denna tid. Strofuppdelning är bara genomförd på den mellersta av de tre sidor som trycket där omfattar. Tryckfelet »Hast» r 61 har rättats.

Av texten framgår att den döda hette Margareta (r 56–57: »Hon war/ lijk Nampne war/ Kyskhetens rena Pärla») och att maken hette Thilman.

21 *wijst* visat

Hwem kan sig undandöllia
Att han ey them skal föllia
Ok ändlig Ändan nå.

Din Död är reda kohren
För än Du blifwer bohren/
Dy så är Lijfwets Lag;
Wij kunn' ey ok Wij böra
Ey annan Räkning giöra
Än Alt haer sin Döds-Dag.

Om Gud ey will förhänga
Kan ingen Lijf sit länga
Til aldraminste Stund/
Dy bäst Wij äre trygge
Slår Döden at Wij ligge
Tidt på en Ögne-blund.

Herr Thilman hwem will draga
Eer från al Sorg ok Klaga
Thensamma giör Eer Meen;
Then om sit klufne Hierta
Ey wijser börlig Smerta
Är Kiänsel-lös som Steen.

Eer Hugnad ok Huuß-Ära/
Som troligt hielpte bära
Hwad Eder föll för swårt/
Eer Lust/ Eer Frögd/ Eer Gamman/
Eer Tröst/ Eer Alt tillsamman
Är död/ ach! Slag som hårt/

Dok hennes Dygde-Handel
Ok obefläkkte Wandel
Blijr hoos Oß oförkränkt/

25 *kohren* utkorad, bestämd
26 *bohren* född
31 *förhänga* medgiva
36 *Tidt på en Ögne-blund* ofta på ett ögonblick

Fast Döden hennes Fägring
Ok alla Dygders Lägring
I Grafwen nedersänkt.

Man kan med Sanning skrifwa
Ok Henne thet Prijß gifwa
Hon war/ lijk Nampne war/
Kyskhetens rena Pärla/
Som altidh ärl' ok särla
Sin Gud i Hierta bar.

Fast Hon är hädan dragen
Ok til Guds Stol optagen/
Så haer lel hennes Tukt
Hoos Eer/ til Tröst kwar lemnad
Så mykkit/ som Gud ämnad
Af Ektenskapens Frukt:

Hwij will I Eer då kränka
Herr Thilman/ när I tänka
Hon lifwer än i Them/
Ok at hoos Gud i Högden/
Hon/ uti Himmels-Frögden
Gläds/ med Twå jempte Femb:

Män uti Fyra kunna
I sij/ hwad Gud förr unna/
Ok nu har taget bårt:
Dok Then Eert Hierta dela
Kan Skadan åter hela/
Hans Hand är ey förkårt.

I Barn som sörje/ minnen
At Gud haer Fader-Sinnen
När han mäst Wreden teer/

59 *ärl' ok särla* arla och särla
72 *Twå jempte Femb* sju döda barn
73 *Fyra* de fyra levande barnen

Fast om han stundom straffar
Är han/ then Tröst förskaffar
Ok hwad bäst tienar/ geer.

När Regn- och slagge-Dagen
Förgåt med Åske-Slagen
Blijr Solen åter klaar:
Så will ok Gud för Jemmer/
Som Edre Hiertan klemmer/
Snart gifwa Glädie-Daar.

85 *Regn- och slagge-Dagen* regn- och slaskdagen

XXIII

Ungewisse Flucht Menschlicher Jahre/

Als
Der Weyland Ehrenväste und Wohlgeachte/ nu sel.

Herr HANS Sadewasser/

Vornehmer Bürger und Einwohner dieser Königl.
Residenz-Stadt Stockholm
Christwöhnlichem Gebrauch nach mit Volkreichem Leich-
Gefolge zu seiner Ruhekammer in *St. Mariæ* Kirchen
im 75sten Jahre seines Alters/
den 13. *Martii* 1673. begleitet ward/
Freundwilligst entworffen von

L. I. S.

DEr ist zwar wohl daran so auß der Welt geschieden/
Vom blauen Stern-Gewölb verlachet was hie nieden
Alß ein schnel-flüchtig Nichts/ der Eitelkeiten Tand/
Ein Gast- und Sichen-Hauß/ nicht unser Vaterland;
Ich wil es auch gestehn das lang auff Erden leben
Nichts anders sey/ alß lang mit Trübsahl seyn umbgeben/
Voll Sorgen/ Creutz und Noth/ ich geb es gerne zu
Daß man hie nirgend findt die rechte Seelen Ruh:
Ich leugne gäntzlich nicht daß man nicht müsse kämpfen
Mit Satan und der Welt/ auch unser Fleisch zu dämpfen
In stetem Streite seyn/ ja ich bekenne frey
Daß unser Leben nichts alß nur ein Schatten sey/
Ein Rauch und schlüpfrig Sand auff welchem nicht zu bauen/

Efter Hbl; hos S nr XLII.

Hans Sadewasser var borgare i Stockholm, tysk, och troligen bror till Maria Sadewasser, som några månader senare besjöngs av Lucidor med gravskriften nr XXXI.

Ein tieffes Unglücks Meer dem nicht ist zu vertrauen/
Ein Wind der Rosen haucht bald Schnee und Schlossen weht/
Ein lüfftig Wasserkind/ so in dem hui ensteht
Auff Christaliner Fluth/ und alsobald verschwindet
In zarte Lufft versteubt die keiner wider findet/
Ein ungewisse Zeit und gar ein kurtzes Ichts/
Ja wenn mans recht bedenckt/ bald etwas und bald nichts:
Doch gleichwohl wenn man will das Leben recht betrachten/
So ist vor andern der mit fug mehr hoch zu achten
Der greiß an Redligkeit und Haren stirbet ab/
Alß der in erster Blüth geht auß dem Grab ins Grab/
Der Höchste hat ja selbst versprochen langes Leben
Alß eine sondre Gaab/ den seinigen zu geben
So ihm gehorsam sind/ und dreuet frühen Todt
An alle so da nicht vollbringen sein Gebott.
Wie offte rufft der Mann nach Gottes Hertz und Willen
Ach nimb mich doch nicht hin und führ mich zu den stillen
Eh den der Jahre Helfft O! Herr verflossen ist/
Mein GOtt vergönne mir gesetzte Lebens frist.
Der in der Ersten Blüht stirbt und in zarter Jugend/
Weiß keinen Unterscheid was Laster oder Tugend/
Kennt noch die Welt nicht recht mit ihrem Heuchelschein/
Ihm ist noch unbekandt waß Trübsahl Creutz und Pein;
Ein Alter aber/ der durch Unglück offt betrübet/
Wird in der Creutz Schul recht durch Anfechtung geübet/
Und wie ein Edel Gold geleutert auff dem Heerd/
Biß Ihn das Trübsahl-Fewr hat sieben mahl bewährt/
Da blickt sein Muth hervor/ dan sieht man seinen Glauben
Den sein standvester Sinn Ihm nimmer lässet rauben/
Ob er mit Fleisch und Blut gleich (ja zum überfluß)
Mit Welt/ Sünd/ Höll und Todt/ ja Teuffeln streiten muß.
Wer keinen Feind nicht sieht/ wie kan derselbe kriegen?
Wie aber kan auch der so nimmer krieget/ siegen?
Der ist zwar lobens werth der bösen Streit verhönt/
Der aber tapfer ficht wird ritterlich gekrönt.
Der Rüstzeug Gottes spricht/ Ich habe wol gekämpfet

16 *Ein lüfftig Wasserkind* ett luftigt vattenbarn, d.v.s. en bubbla
24 *auß dem Grab ins Grab* ur (moderlivets) grav ner i graven
40 *Fewr* Feuer, eld

Und einen guten Kampf/ nu ich den Feind gedämpfet
Wird mir (doch ohn Verdienst) wie andren mehr/ zu Lohn
Der Glantz der Ewigkeit/ die helle Sternen Krohn
Die allen beygelegt so Christi Zukunfft lieben/
An derer Stirne Gott des Creutzes Märck geschrieben/
Die Ihren Glauben fest gehalten biß ins Grab
Denselben wischet GOtt die Trübsahls-Trähnen ab/
Was sag ich aber? wer kan GOtt wohl widerstehen/
Er rufft uns in die Welt/ und heist uns wieder gehen
Wens Ihm gefällig ist/ den früh und diesen spath/
Sein Willen ist vor uns ein unerforschlich Rath.
Gleich wie ein Garten-Mann pflantzt/ abbricht/ impfet/ schneidet:
So macht es GOtt mit uns/ bald samblet Er/ bald scheidet
Er/ was nicht wachsen will/ bald was nicht wachsen soll/
Was reiff/ was unreiff/ was von Früchten leer und voll.
Diß grosse rund der Welt ist GOttes eigner Garten
Den seine Allmacht stäts hat wollen pfleg und warten
Von Anbegin der Welt/ hie steht manch guter Baum
Und manche schöne Bluhm/ hie hat auch Unkraut Raum/
Und fast den grösten Platz/ die flüchtigen *Narcissen*
So in der besten Pracht bald werden hingerissen/
Den schönen *Hyacynth* den siehet man hier auch
Der sterbe-blau gefärbt wird durch des Nordens Hauch/
Der Lillien keusche Pracht ist ebenfals zusehen/
Die Tugend-Rosen blühn so zwischen Dornen stehen/
Der Stoltze *Tulipan* strahlt hie in mancher Pracht
An dem doch nichts alß nur die Farbe wird geacht/
Die Neglk der Gottesfurcht ist endlich auch zu finden
So offt bestritten wird von scharffen Unglücks-Winden
Daß ihr Geruch verdirbt/ die hohe Königs-Kron
Wächst häuffig/ und fält ab gleich wie der faule Moon/
Der Sonnen Wunder-Blum so sich stets nach ihr lencket
Grünt zwar bißweilen wohl/ weil sie sich fälschlich hencket
Nach ides Sternes Schein/ wohin der Wind sie dreht/
So welket sie offt eh die Sonn zu bette geht/
Der Trübsahl *Coloquint,* des Creutzes Wärmuth blühen

85 *Coloquint* frukten av citrullus coloquintus, ur vilken man extraherade en bitter drog; *Wärmuth* malört

Mit Zwibeln untermängt so Tränen an sich ziehen
Fast bey ein ides Kraut/ so/ daß ihr scharffer Safft
Dem lieblichsten Gewächs giebt eine sondre Krafft/
Der gantze Garten ist mit Unkraut dicht umb ringet/
Der Schirling und *Napel* des Haß und Neids/ verdringet
Offt eine junge Pflantz/ offt einen alten Baum/
Imfall man nicht geschwind macht mit der Sichel raum/
Hie steht die geile Ficht/ hie stehn die starcken Eichen/
Hie grünt der Palmen-Baum so keiner Last wil weichen/
Die Äpfel der Begier/ die Feigen-Bäum der Zucht/
Der Edele *Granat* und tausend andre Frucht/
Dies wächset/ dies fält ab/ dies blüht und jens verdirbet/
Dies gäthet man und dies wird außgerütt und stirbet/
So machts ein Garten-Man/ GOtt macht es eben gleich/
Rafft Jung und Alt nimpt Schön/ nimt Stark/ nimpt Arm und Reich
Wens ihm beliebet hin/ setzt idem Lebens-Grentzen/
Den stirbet in der Blüth und Blumen-reichen Lentzen/
Der durch den Sommer steht wird in dem Herbst gemeyt/
Wen schon der Jahre Schne hat Bart und Haar beschneyt
Daß unter tausenden kaum einem wird vergönnet.
Herr Sadewasser den wir alle/ vor gekennet/
Nu klagen/ hat das Ziel der Sterblichen erreicht/
Der abgestorbne Leib bleibt hie/ die Seele weicht
Wo ewig schöner Lentz sie lieblich wird erquicken/
Wo sie den Gärtner Selbst GOtt kan mit steiffen Blicken/
Und unverwendtem Aug in höchster Freude sehn/
Mit fast gesetztem Fuß auff Wolck und Sternen gehn.
Schaut/ so wird der gelohnt der ritterlich gestritten/
Gleich *Hiob* mit Gedult daß widrige gelitten:
Der auch in Ungelück trug einen Löwen Muth/
Und hielte redlich seyn stets vor sein höchstes Guth/
Dieß muß die gantze Stadt von diesem Man bekennen/
Ihn einen Biderman mitt fug und rechte nennen/
Der recht auffrichtig war und trug vor keinem Scheu/
Auch liebte mehr alß sich die alte Teutsche Treu.

90 *Schirling und Napel* odört och stormhatt (båda är giftiga växter)
102 *Lentz* vår
109 *sie* syftar här och på de följande raderna på Sadewassers 'Seele'

Die Neider müssen selbst von ihm mit Ruhm gestehen
Daß sie bey dieser Zeit sehr wenig Leut gesehen
So diesem Manne gleich an Still- und Frömmigkeit/
An heisser Gottesfurcht und an Bescheidenheit.
Sein Creutz und Trübsahl solt hier auch nicht seyn vergessen/
Denn Er nicht allezeit auff Rosen ist gesessen/
Doch wenn der Mensche stirbt/ stirbt auch sein Leydt mit ab/
Und scharret man sie beid gantz billig in ein Grab.
Ihr/ die Ihr seinen Todt mit Thränen hoch betauret
Ergreiffet rechte Maaß/ und schauet daß Ihr trauret
So/ wie sichs recht geziemt/ und wie ein Christe soll/
Gedencket daß Er da ist wo Ihm ewig woll.
Stellt eure Seufftzer ein/ wischt ab die saltzen Tränen/
Verlangt Euch Ihn zu sehn so last all Euer Sehnen
Dahin gerichtet seyn zu kommen wo er ist/
Wo Er das Himmel-Brod mit allen Engeln iß't/
Und labt sich/ alß der Welt und ihrer Wollust Hasser/
In Himmelischer Lust mit süssem Lebens Wasser
Daß Er ohnendlich schöpft auß JEsus Gnaden Qwell.
O! JEsu/ führ uns auch bald zu der Freuden Stell.

XXIV

Krist-börlige Tåårar/

till
Ytterste Äre-Minne/
När
Ædle ok Wälb. nu hooß Gudh Sahl. Fruu/

Fru Anna Blixen-Krona/

Fordom till Eskilsätter/ Kårnäs/ och Wärnbärgh. etc.
Ædel ok Wälb: Herrens

Herr Andreas Sparfelds/

Till Schönfeld etc.
Fordom Hiertälskade HuußFruus
Salig af-somnade Lijk/ i Hög-förnehm ok folk-rijk Graff-Föllies bij-wistan/ i sin Huilokammar högst-hederligen Jordsattes i Stockholm
Then 27 *Aprill. Anno* 1673.
widh graffwen
Fällte
aff
LUCIDOR Then Olycklige.

Tryckt i Stockholm aff Hans-Georg Eberdt/
Åhr 1673.

I. N. J.

HErr Sparfeld/ om wår Siäl när kroppen affdöör/ dödde/
Ok döden Andan iempt Lekammen aldels ödde/
Om Han fohr neder åth i grafwens mörka natt/
Ok ändas mäd then Dödh Som lifwet före satt.

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XLIII.

Anna Blixencron (1641–1672) var dotter till assessorn Mårten Blix, adlad Blixencron, och Margareta von Wahle. Hon gifte sig 1671 med kanslijunkaren, senare generalmajoren och landshövdingen Andreas Sparrfelt (1645–1730), som dikten direkt vänder sig till.

I.N.J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn

Tå borde man mäd rätt uth öfwer måtte sörija/
Sin Aldre besta Wän/ då borde man påböria
En hisklig Jemmer låtт/ uth om all roo ok tröst/
Ok tiuta warge lijk mäd en of-gräßlig röst/
Uthrifwa Håår ok Skägg/ mäd fiendlige Händer/
Slå bröst och kinner blå/ ok gräßlig skiära tänder/
Förderfwa Synen bort/ mäd altt förmykken gråtт/
Försmäcktas utaff Suck ok ynklig klage-lååt:
Så sörija lijksom the som ey förhopning hafwa/
Men mäd then döde kropp og Siälen nedergrafwa.
(Wärr' än *Thebaner* leet) wärst låta som man kan/
Ok till en större Sorg än leija någon ann.
Nei intet semmer thet oß Kristna till att giöra/
Ey står oß wäll at wij för mykket låta höra
Wår Sukkan och wår gråtт/ för dij wij wete wist
At intet Then är tapt/ Then som wii hafwa mist;
Dok huem är full then som en Menniskia förtäncker?
När halfwa Hiertat mist/ at Han Sigh hårdlig kräncker/
Ok ånger bära kan/ om sin förr såta Wän/
Then Han weet at Han ey mehr kommer hijt igen.
Huem will Herr SparrFeld Eer då mäd gått fogh förtykka
Att I mäd ängslig suck begråten Eer Olykka/
Ok Eder Makas Dödh? som war Eer halffwa Siäl/
Eert andra Siälff/ Eer tröst/ ok aldrabästa wäl;
Then som förtänker thet/ är wärr' än wärsta Diuren/
Som sörija Makan Sin/ aff drifft vtaff Naturen.
En rasker Hiort i fältt/ han råmar för sin Hind/
Han synes sukka när han wädrar uti Wind/
Ett Lejon/ Tiger/ Pard/ en Warg ok willa Biörnen/
Kring-letar Skog ok Busk/ i Tistell ok i Törnen
När Han sin Maka tapt/ the hängia Hufwud neer/
Ok huar uppå sitt wijß/ sin Sorge-kwaal beteer.
En Turturdufwa som sin Han ey hörer knulla/
Skyr Trän ok Grenar som aff gröna löfwet fulla/

5 *uth öfwer måtte sörija* borde man sörja i övermått
14 *og Siälen* också själen
15 *Thebaner* tas i tidens diktning ofta upp som exempel på hedningar som sörjer vilt och våldsamt
37 *knulla* kuttra

Ok älskar i sin Sorg en torr ok baran Kwist;
Så weete dumma Diur besukka huad the mist.
Hui will en Menniskia då intet blij bedröfwad?
När som Hans bästa Wän aff Döden blifwer röfwad/
Ok serdeles En Wän som hålles mehra kiär/
Än man Sigh håller Siälff/ ok huad i Wärden är.
Att mista Faer ok Moor/ at mista Systrar Bröder/
Släckt/ Fränder/ Wänner ok huad mehra döden öder/
Är Hiertans Siäle Sorg/ dok ingen större Nödh/
Än när et äkta band slits aff förr hastig dödh/
Som här (dy werre skett) Tu haer för skarpa skiäcktar/
O Dödh! mäd huilke Thu/ altt Menskie Kiön befäcktar/
Ok öfwermäktar/ ah! förgrimmer war Thu här/
I thet Thu Dygden i sin fulla Blomstran skiär
Ok häfwer neer i Mull/ knapt hade Himmlen knutit
Thet Demant-fasta Band/ förn Thu Thet åter brutit/
Off-grymmeste *Tyrann!* du hafwer bloßet släkt/
Som nys aff *Hymen* tändt/ Thu haer't aldels brekt.
Om någon Gudlig Dygd Thin Strängheet kunnat hindra/
Så had' utom all twijk/ tinn grimm wäll blifwet lindra/
Aff Thenne Ädla Fruu/ som nu på Båren står/
Ok til Sitt Huilorum/ ok långa Natten går.
Men ah! slett ingen ting fans som tigh kan beweka/
Thu kenner ey mißkund/ Thu kant ey vtan neka/
Hur' ödmiukt man og beer/ Thu tog ey på i dagh/
Thet är thin gamble seedh ok oundwiklig Lagh.
Om något högt Förstånd/ om artigheet i seder/
Om Herrisk wänligheet/ som til mädynkan leder/
Hooß Tigh had' orka hielpt begreets ey thetta Lijk/
Som vti Alskiöns Dyggd/ war vtan Maka rijk.
Om maklöß deiligheet som ingen kunde måhla/
Huar mäd Then ädla Fruu/ Lijk Solen öfwerstråla
Bååå Tärn ok Stiernor mäd/ hadd wunnit tigh til Wän/
Så lefwd' mäd största Frögd/ Fru Blixen-Kronan än;

51 *förgrimmer* för grym
56 *Hymen* bröllopsguden
63 *Thu tog ey på i dagh* du började ej (med detta) idag
66 *Herrisk* herremannamässig
71 *tigh* talet riktar sig fortfarande till Döden

Men fåfängt allt i hoop/ Thu haer ey welat skona
All Fägring ok all Dygders make löse Krona:
Dok blifwer Hennes Prijß/ ewärdeligen kwaar/
Fast Thu Then Sköna Kropp/ ok Himlen Siälen taer.
Lijk som när Rosen-Bladh/ mäd liufwe Nälker blandas/
Fast om the wißna bort ok torkas/ lijkwäl andas
The/ mäd en liuf-sööt Luft/ som sprider sigh omkring/
Så är og Hennes Prijß/ thet aldrig någen ting
Skal uhr wårt minne taa/ dy huad som Dygden föder/
Blijr ey i Döden dödt/ står när som Ändan öder/
Huad som är/ ok ey är/ Prijß är ju Siälens deel/
Then ingen *Parca* (mehr än henne Siälff som heel)
Kan genom List ell makt/ mäd Sax ell Skäkta winna
Dy böör man som en Krist mäd Skiäll rätt öfwersinna/
At alt förmykken/ Sorg/ ey något båta kan/
Fast Döden hennes Kropp/ Jords-delen öfwerwan/
Är Siälen lell hoos Gudh/ hooß Oß skal Nampnet lifwa/
Så länge man om Dygd/ i Wärlden lärer skrifwa/
Wij wele mäd full Hand/ Fiol ok *Amaranth,*
Jemt andra Blomster mehr/ vth strö kring huarien kant/
Ok rund kring Grafwens bredd/ i medler tidh så tänken
(I som mäd Suck och gråt Eer sorgse Hiertan kränken)
Att Gudh/ Huis willia Allt måst lydigt effter gå/
Haer utaff Nåd-behagh Eer lagt thet korße på/
Om thet kan kallas Korß; att man förbyter Wärden/
I Himmlen/ Sorg/ i Lust/ Frijdh/ för Swijkfulle flärden;
Om thet kan kallas kors/ at Fången blifwer frij/
En Döder rätt får lijfw; betrackta man ok sij/
Huad wårt falsk-nembde lijfw dock är: Röök som förswinner/
En dimma som förgår/ Et Reep som Siälar binner/
Förnuffteß Fångetorn/ Ett Tuckt-Huuß fylt mäd nödh/
Gall-blandad Söttma ok halfflefwandes en dödh.

79 *Luft* doft
82–83 *står när som Ändan öder/ Huad som är/ ok ey är* står (kvar) när slutet förö-der (allt) vad som är och icke är
84 *Parca* ödesgudinna
91 *Fiol* viol
93 *bredd* brädd
100 *man* bara

Hui reds wij då för dö? för huad skull är wij hißna/
Om någon minner på/ wij mått' i grafwen wißna?
Then wij kunn hata/ men på intet sätt undfly/
Är Döden wäll så arg ok ellaker som wij
Oß honom billa in? Nei/ Döden är rätt Lifwet/
Han läser Himmlen op/ taer bort huad Oß war gifwet/
Gier huad Oß ägnar rätt: Så bytt är lyckan wåår/
När man för Mennskior Gudh/ för Döden lifwe fåår!
Huad tappa wij ther i? Gudh ymper ok försätter/
Lijk som en TrägårdsMan/ ok wänder Gott i Bätter/
Then Salig döde Fruen är (fast i kränkes) wäll/
Huad ingen dödlig weet/ sijr Hennes sälle Siäll/
Går öfwer Stiernors Hualff/ uti snöhuita Kläder/
Huar Hoon mäd Änglar ok them vthwaldom Sigh gläder/
Sijr Gudh lijk som Han är/ ok undrar högt therpå/
At wij så diupt här neer ok långt från Henne Stå;
Dy unnen/ Henne/ huad som I än önske Eder/
Ok wänten tåligt till thes Gudh Eer og thit leder/
Han giör alt huad som skier/ bå litet eller stoort/
Dy seien/ Herren haer i alla ting wäll giort.
Wij hoppas huad Hoon haer/ dy låtom Oß alt drifwa/
At wij må daglig döö/ thet wij mäd Henne lifwa/
I ändlöß Saligheet/ Sell Salig then thet giör!
Then som döör/ förn Han döör/ Han döör ey/ när Han döör.

105 *reds* räds
111 *bytt* ombytt
128 *Then som döör/ förn Han döör/ Han döör ey/ när Han döör* den som dör (för världen) innan han dör, dör inte (lever vidare i himmelen) då han dör

XXV

Klag ok Tröst Skrift/

När
Fordom Äreborne/ Gudhfruchtig ok Dygderijke
nu sahl. *Matrona*,

Hust. CHRISTINA Hansdotter/

Kongl. May.tz för thetta Troo-Tienare ok wälbestälte
Factor öfwer Örebroos *Factorie*,
Äreborne ok Wälbetrodde/ nu hoos Gudh Sahl.
Herr CASTEN OTTERS
Effterlåtne Änckia/

I Folckrijk Lijkföllies Närwaru Christwanligen Jordsattes vti Örebroos Stads-Kyrkia den 4. *Maij Anno* 1673.
Them Kwarleffd Söriandom til behag/
Wänwilligst
i hast opsatt/ af

LASSE JOHANSON.

HWi hörs i Örbroo-Stadh så mången ynkligt gråta/
Hwi höres hwar ok en/ mäd Jemmer-klagan låta/
Hwi liommar Klokkors-röst mädh sörgligt bing/ bang/ bong/
Ok grumla mäd högt Liud en sorgsam Lijke Sång?
Hwad förr en Tåre Bäk kring flyter Edra Kinner/
Hwad förr en Perle Flodh aff saltta Strömmar/ rinner
Från Edra Ögon neer/ hwi hemmes genom pust/

Efter Hbl; hos S nr XLIV. R 64 »Klago-lät» rättat och parentestecken tillfogat framför »ah!» r 39.

Christina Hansdotter (1619–1673) var dotter till husgerådsmästaren på Nyköpings slott Hans Bertel Schemmelkorn; först gift med Henrik Olofsson och sedan med Casten Otter (d. 1657) i hans andra äktenskap.

3 *liommar* ljuder dovt

Igenom klagand Suck/ all Glädie/ Frögd ok Lust?
Ey bör man fråga hui? ey bör man sigh förundra/
At för en Kwinnas Dödh sigh kwellia många hundra/
Ok sukka/ lijk som hwar aff them/ Sin Moder mist/
Dy sannerlig thet är fullkomligt sant ok wist/
At heela Staden nu en sann Affsaknad finner/
I thenna Kwinnans Dödh/ dy Barnens Ögon rinner
At the sin Moder tapt/ Men Frendren ok Blodh-Släkt/
Begråta Släkten Sin/ aff Sorg blijr Hiertat bräkt
Hoos them som oskyld war/ Bekende/ Gran- ok Wenner/
Som haa en Wän bort mist/ theß lijke the knapt kenner/
Bå Hög/ så wäll som lågh/ bå wetig/ konstig/ rijk/
Besukka hwad the mist mädh thetta Sälle Lijk.
Hwad dygdigt lärde Dygd/ vtaff thenne *Matrona*,
Hwart kwelies vtaff Sorg/ at Döden intet skona
En så fulkommen Krop/ som alla Dygders Huuß
Ok jaga Siälen vth all Dygders klara Liuß
Men aldra aldramäst så fälles heta Tårar/
Aff arm' ok fattigt Folck/ them Döden hårdligst sårar
Igenom thetta Fall/ Hoon Them för Moder war/
Ok skiötte mildelig/ all Sorg ok Omsorg baar
Om theres Ußelheet/ the weet' ey nogh at prijsa
Hurr gijffmild Hoon altijdh them födde/ giödd' ok spijsa
När Hungers Plåga kom/ Hoon klädde then oklädd;
För Olyckan war ey vti Olykkan rädd
Then som olyklig war/ ok satt i Band ok hekte/
Them Hoon betedde godt/ sin hielprijk Arm Hoon strekte/
Til then som på sin Säng lågh siuk aff alskiöns Soot/
För allom wiste Hoon godh Hielp/ godh Tröst ok Boot.
Hwarföre the og nu medh Suck ok Tårar klaga/
Beklaga hennes Dödh/ så offta theras Maga
Sin Affraa kreffwer/ (ah! så talar theras Nödh)
Ah! at wår Hielp ok Tröst/ ah! at wår Moor är dödh!
Hwem will O Jemmer ah! hwem will oß nu mehr hielpa
I thenne arge Tijdh? ther alla wela stielpa
Then som aff Fattigdom ok Armodh plågad är/

17 *oskyld* inte släkt
39 *Affraa* avrad, tribut

I hwilken hwar ok en haer lede Mammon kiär/
Ok heller älskar hwad hans Maske-säck kan giöda/
Än at Han aff sin Winst/ en fattig Man will föda
Med Watten ok mädh Bröd. Then som oß klädde förr
Är dödh/ ah! Then är dödh! hwem är som nu mehr giör
En ußel Fånge gått? then tidt sin Oskuld fäster
Uti et ofmörkt Håhl/ hwar Han hooß Jemmer giäster
Huar Armoden är Wärd/ hans StallBröer Ångst ok Nödh
Hans Tröst förtwiffland Hopp/ Hans Hopp en neßlig Död.
Hwem hielper then som Siuk at Han ey må försmäkta/
För än som Döden Siälff mäd sin omilde Skäckta
Hans Lijfstrådh stäckre giör? hwem gifwer nu en Graf
Åt then som vtan Gull från Wärlden färdas af?
Hwem är som Kläder gier åth then som ey kan skyla
Sin Baarhet/ lånar Huuß åth Huuß-will/ som wil hwila?
Ah hwem är som nu wil oß hielpa ti wår Nödh/
Ah at wår Hielp ok Tröst! ah at wår Moor är dödh!
Så jemras sådant Folck/ så sucke ok så gråta
The i sin stora Nödh/ hwad wil ey Wänner såta/
Hwad wil ey Barn ok Släkt/ ok alla Wänners Hoop/
Betee för Klago-låt? hwem kan thet Jemmer-roop
Som the mäd stilla Munn i Tystheet låta höra
Beskrifwa som sigh böör? ey kan min Penna giöra
Hwad som iagh hade tänckt/ thet är förswårt ok högt/
Dy ingen skrifwer rätt hwad som han ey försökt.
Nok kunde Jag Pust/ Suk/ Ångst Hiertekwaaff ok Tårar
Beskrijfwa/ män thet är än mehr hwad mehra sårar
Ok öfwergår all Skrift/ dy mången falsksint kan
Mäd Öga gråta när hans Hierta leer hwad han
Besucka låß/ här fins i arge-fulle Wärden
Skijnhelig smicker Sorg/ aff arg ok onda Flärden/
Hwar mäd Hoon opfylt är/ at man på intet sätt
Hwad Sorg ok inte Sorg weet at åtskillia rätt.
Men I som sörien mäst/ I måste rätt besinna/
At ingen genom Sorgh mehr kan/ än Jemmer winna:

50 *ofmörkt* mycket mörkt; *giäster* gästar, är gäst
51 *StallBröer* stallbröder
55 *stäckre* kortare

Dy hemmen suck ok pust/ begråten ikke mehr
Then Salig-sälle Dödh/ ok tänken intet skeer
Uthom hwad som Gudh will/ affstryken edra Tårar/
Then Högstas Nåde-Hand kan hela/ hwad han sårar
I Wreden mäd grym Arm/ Han weet bå Stund' ok Tidh/
När som han synes mäst oblidher/ är Han blidh.
Han hielper hwar ok en uthi then största Nöden/
Gier Löije genom Gråt/ ok genom Lijfwe Döden/
Han giör en hungrig mätt/ then Torstig swalkar Han/
Han kläder Nakenheet/ ok the som ey et Gran
Haa till at skyla mäd sin Skröpligheet/ Han gifwer
Tröst/ åt then Tröst-löß är/ ok Olyks falle drifwer
I Boyor ok i Band/ them som obotlig Soot
Sängfaste ligge nidh/ gier han i Döden Boot/
Gudh är som hielper them/ som ingen Hielp mehr känner/
Gudh tröstar alla them/ som ey haa Släkt/ ey Wenner/
Gudh hielper alla them/ som intet haa Förswaar/
Gudh tröstar Faderlijk (som Fader-lösas Faar)
Them som han synes mäd sit skarpa Rijß/ at tuckta/
Allenast at the rätt Hans hielp-full Wrede fruckta/
Dy gråten intet mehr then Salig-sälle Dödh/
Begråten så som Jagh Then ußle Wärldens Nödh.

XXVI

Ytterste Äre Tienst/

När
Fordom
Kongl. Maytt.tz Troo Tienare ok Tullförwaltare öfwer Store Siötullen i Norköpping

Herr Henrich von Brobergen/

Krist-Hederligen Jord-Sattes/ i Norköpings Stora Stads-Kyrkio/ i folckrijck Lijckföliеß närwaru/ den 21 *Maij An.* 1673.
Willie-färdigst
Betedd/
Aff
Lucidor den Olycklige.

Tryckt i Stockholm aff Hans-Georg Eberdt/
Åhr 1673.

I. N. J.

HUem nekar at ey Then som i sin Ålders Wåhr
Från ußle Wärlden tags/ ok streckes på en Bååår/
Seen sänkes i en Graafw/ rätt Salig hädan drager?
Ok hastar Himmel åth/ för dy han Gud behager?

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr XLVI. Tryckfelet »O» r 74 är rättat till »I». Fr.o.m. r 43, som börjar ny sida, är i originaltrycket raderna med kvinnliga rimord vänsterställda och de med manliga högerställda.

Henrich von Brobergen (1582–1673) var född i Bremen och handelsutbildad i Lübeck; blev handlande i Nya Lödöse, sedan borgare i Nyköping 1620, där han också blev tullförvaltare. 1624 blev han inspektor över stora sjötullen i Norrköping och sist arrendator av tullen där och i Söderköping. Enligt E. Terseri likpredikan hade han vid sin död sammanlagt 104 barn, barnbarn och barnbarnsbarn.

Huem nekar at Hann ey är fram förr Wärlden Säll/
Fast om hans späde Lijf/ i morgonn/ fann sin Kuäll?
Slett ingen/ Huar ok En weet att wij måste skillia/
När thet är Guds behaag/ ok Faderlige willia/
Then snart/ ok Thenne seent/ Then seent/ ok Thenne skiött/
En när Hann gynner på/ En ann när Hann är trött
Aff mödo/ mätt aff Åhr/ ey geller att wij byggia.
Uppå wår friska Kropp/ ey böör wij wara trygga
Ok säkr et Ögneblek/ båå gammalt eller ungt
Är mogot till at dö/ Altt Döden lijka tungt/
Att skiuta Gubbar gråå/ ell späda Barnen fälla/
Hans Boga slår ey fehlt/ Hans Skäcktar äre snella/
När Gudh befalla täks/ på timman dräper Han/
Så snart Et måhl-löst Barn/ som en aff-lefwad Man.
Lijk wårens skiöne Barn/ som uti gröna Ängiar
Mäd tusen färge slaag liuft groo/ Lijk Örte Sängar
Utaff en Kulen Nord snart mista all sinn prackt/
Förblekna/ wißna bort/ hur wäl the taes i ackt/
Ett seent/ thet andra snart/ när *Hyacinth* förfaller/
Står Tulipanen kwar/ när ok så then blijr aller/
Så wexer Rosen fram/ Thet groor/ Thet faller aff/
Så blifwer ett all tidh Thet andras död ok graaff.
Så är En Mennskia mäd/ then tidt när Hoon oprinner/
Gåår i sin Opgång Neer/ ok hastelig förswinner/
Huur mången flyr sin kooß/ ok blifwer oftast ödd/
I födslen? ia mång gång förn som Hann blifwer född.
En annan måste foort i Åldrens besta Sommer/
Ey hielper någon ting när grymma Döden kommer/
En annan bär liufw Fruckt/ in til sin Sena Höst/
Ok lifwer långa Åhr The Sina till en Tröst.
Men sellan/ hinner En framm in till Wintren kalla/
När Åldren Håår ok Skägg besnögar/ Kraftren falla/
När Ledamotrens mackt altt småningom döör aff/
Ok går mäd långsam foot til sinn Siälffs-egen Graff.
Lijk wäll om En will rätt beskåda ok betrackta
Wår Lijffs tidh/ måste Hann för all ting merk' ok ackta/

9 *skiött* snabbt
14 *Altt Döden lijka tungt* allt är för döden lika tungt

Wår tidh ok timma ståår uti then Högstas Nådh
Han fodrar när Hann will aff oransakligt rådh/
Bå Liten ok så Stoor/ när Hann will måst wij wandra
Från thenne ußle Wärld/ ey hielper något klandra
Ok legge Sigh emoot/ Huar haer sinn satten Dagh/
Dy döö är allom ting en o-undwijklig Lagh.
Han gifwer og långt Lijfw/ huar mäd han högt begåfwa
Methusalem ok fleer/ dy Herren/ hafwer lofwa/
At länga theras Åhr/ som honom hålla kiär/
Ok gifwa them ther hooß huad the i troon begiär.
Så haer Gudh twert emoot vti sin wrede hotat/
Att then Ogudlig är skall dö ok blij vthrotat/
I hälften aff sin' åhr/ hans Dagar sku blii få/
The skole lijk en Skymm ok skugge skiött förgå.
Huad skall man tå mäd fogh om thenna Mannen skrifwa?
Huiß ålder neplig hins aff alla them som lifwa/
Guds egen Man ok Munn/ haer satt til öfwer-mått
Twå gånger Fyrti' Åhr/ Them han långt öfwergått:
Huem kan då icke sij at Hann Gudh kär haer waret;
Fast om Hans Fader-rijs Hann stundom haer förfaret/
Gudh älska thenna Man förvthan någen twijk/
Dy haer Hann Honom giort til Är- ok Åhren rijk.
Ey twiflar man ther om at Hann ey haa mått kempa
Mäd Wärlden ok mäd Sigh/ altt ond att nederdämpa/
Hann är fast om Han war Jord/ Aska/ Stofft ok Mull/
Igenom Korsens Eeld lell Luttrad Lijk som Gull.
Jagh står helt gierna till att länge här i Wärden
Uth-lifwa/ intet är än länge tåla flärden/
Ok Swäfwa uti Storm uppå ett olycks Haaff/
Huar mången seglar kull ok dränks i Wällusts-kwaaff/
Uti En Jemmerdaal i tusen Sorger willa/
Bland Odiuurs marge slagh/ Otidigt tiden spilla/
I Örlig ok i Stridh/ i olust/ ångst og Nödh/

45 *satten* föresatta
57–58 *Guds egen Man ok Munn/ haer satt til öfwer-mått Twå gånger Fyrti' Åhr* syftar på Moses, som enligt psaltaren har sagt att vårt liv varar i åttio år om det blir långt
68 *intet är än* intet annat är än
72 *marge* mångfaldiga

I Stadig twijksamheet förbida sin wiß Dödh.
Then Salig döde Man haer ey Olyckor trutet/
Ey hafwer Han all tidh på miuka Roser sutet/
Nei Hann haer som en Krist aff korsens Kalck sinn deel
Tålmodigst drucket/ när in till then sidsta Peel.
Han måst Sitt Adels Ståndi ungdomen förbyta/
(Dy Han aff äldre Stamm: än många som stoort skryta
Ok ropa på sinn Ätt) Leed skada aff Siö nödh/
Hann måste Sörja seen Sin kiärsta Makas dödh.
Huem kann Olijckor fleer som honom hänt beskrifwa?
Uti then långa tidh Hann här i Wärlden lifwa/
Som icke wore få/ dy Gudh behaga så
Gudh legger then Han kiär haer största bördan på.
Den Salig döde Mann haer ok så rönt Guds Nåde/
Sett mången gladan Dagh från Ångst frij ok från wåde/
Gudh haer Hans äckta Säng högst-underligen krönt
Mäd Sin wälsignand Hand/ ok för hans mootgång lönt
Mäd Sex og Tiugu Barn/ aff Huilke Hann mäd nöije
Snart fierde Slechten sågh Barn/ Barna Barnens löije:
Sij huru mild wår Gudh/ moot thenna Mannen waar
Att Han kund kallas Faer/ ok Moder Möders Faer.
Fast Hann En Fremdling war långt bort från Födselbygden/
Gaff Honom Gudh lell Nåd att Han igenom Dygden
Bleff älskad aff Then Hög/ ok wyrdad aff then Lågh/
När the Hans Fromheet/ iempt hans redli Hierta såg.
Men ah nu är Hann Dödh! bör wij då ikke gråta/
Ok mäd Sorg-klagand Suck hiert ynklig jemmer-låta?
Ok särdels I som Barn/ bör icke Eer mäd pust/
Besucka thetta Lijk; Ney bort mäd all Olust/
I weten att all ting huad som til Wärlden födes/
Haer mäd sigh Ödes-Lagh/ at thet en gång måst Ödes/
Ok serdels Menniskian som inte kan bestå/
Men måste huadan Han först kom/ til baka gå.
I hafwe större skiäl/ then Högste til at prisa/
Som Eer sin Godheet haer så rundlig welat wisa/
Ok unt then Sälle Mann til Eder allas frögd
O-wanlig många Åhr/ dy waren wäll förnögd/

78 *Peel* ordet syftar på de måttmärken som fanns på dryckeskannornas insida

Mäd huad Then Högste giör/ Som alla ting wäl lager/
Han gifwer/ när som Han huad som Oß kiärt är tager/
Han älskar mykket mehr huad som wij hålla kiärt
Än som wij giöre Siälff/ huad Wärlden ey är wärdt
Thet tager Han til Sigh/ Herr BROBERG är nu gången/
Till *Sions* helga Bärg/ huar Han mäd Ängla Sången/
(Et TreFalt Helig) Gudh Lofwsiunger/ frij från pust/
I obegrijplig Frögd/ ok obeskrifligh Lust.
Wij som kwarlefwe här/ wij wele alt så laga/
At wij beredde fins när som oß Gudh will taga/
Ok granneligh see till thet wij Oß så bete/
At Oß en gång så wähl som Honom skedt/ må skee.

XXVII

Hiärtans Sorg/
Ok
Siäla-Tröst/

När
Nu hooß Gud salige
Fordom
Kongl. May:tz Troo Tiänare ock *Factor* öfwer Jäders Bruuk/ iempt förnehm Kiöp ok Handels Mann i *Arboga,*
Äreborn/ Acktad ok Wälbetrodde/

Herr Peter Schaey/

uti Hög- ok folckrijk Lijkföllies bijwistan Jordsattes i Arboga Up-Kyrkia den I *Junij*
Anno 1673.
Wälment
skiftad/
genom
Lucidor Then Olycklige.

I. N. J.

I Fall Jagh intet så som sigh wäl borde skrifwer/
Ok Andan intet högt op på *Parnassen* drifwer:
I fall Jagh intet nogh besuckar thenna MANN
Som nu til Grafwen förs/ Så giör Jagh huad Jag kan/

Efter originaltrycket som påträffats i GUB; hos S, som följer Hbl och delar upp den kortradiga dikten i åttaradiga strofer, nr XLVII.

Peter Schaeij (1613–1673) var född i Geldern i Holland; blev handlande och rådman i Arboga, ägare till Oppbåga bruk i Fellingsbro och kunglig faktor vid Jäders kronobruk. Av dikten framgår att den döde var far till den Schaeij, som Lucidor besjungit i bröllopsskriften nr XI.

Ey som Jagh will ok böör/ för dy Jagh fritt bekenner/
At intet Olycks-Fall (Ens Hierta så hårt spenner)
Som thet som skeer en Wänn/ man taar mäd högre Modh
Sin egen mootgång moot/ ok släcks i *Lethens* Flodh
För huad migh kwällier Siälff/ än hwad En rätt Wänn plågar/
Om vti Hierta mitt en Wänskaps Gnista Lågar/
Dy huar begråta bör (Som är En ärlig Mann)
Sinn Wäns Olycka så/ som *David Jonathan.*
Herr SCHAEY när som Jagh först Eert Sorge-fall feck höra/
Bleff alla Sinnen rörd' igenom enda Öra/
Ok hälst när Edert Breeff thet samma Bodet baar/
Då Sorgen lijk en Knijff migh genom Hiertat skaar.
Jagh hade reda tänkt hurleds Jagh skulle önska
All Frögd ok allan Lust/ när Sången skulle grönska
Utaff en liten SCHAEY/ Jagh laga reda til
Ok hade nogsamt Stoft huar om Jagh skrifwa will;
Jagh tänckt en Lagerkwist kring Waggan til at linda/
Ok således alsköns Lust hoos Eder samman-binda/
Men ah! nu wandlas här all Frögd/ i Suck och Pust/
Min Lager/ i *Cypres,* all Glädie/ blijr Olust.
Jag måst för Glädie-Rijm nu Lijke-Klagor dikta/
Seen Jagh Eer äldsta Stodh ey sijr til falle swikta/
Män aldels wara fäld ock bootlöß ligga neer/
Så kommer oftast Gråt när man som gladast leer/
(Lijk Himlen öfwerdraer Moln-Kappan/ Liuset twiner
När Solen i sit Skijn mäd längste Strålar skijner/
Ok Dagens skiönste Stund til Lust ok Glädie satt/
Aff Dimman öfwerhölgd/ förwandlas i en Natt)
Thet giör migh hiertlig ond/ huad skal iag då? beklaga
Huad milde Himmlen giör/ huad Gud haer täkts bort taga?
Wist böör man klaga ah! wist bör mäd suck ok gråt
Båå Öga/ Hierta/ Munn/ tee Kwaal ok Jemmer låt/
Uthöfwer thetta Lijk/ som nu i Jorden gräfwes/
Mäd huilket Redligheet i Stoft ok Mullen häfwes/

8 *Lethe* en av floderna i det antika dödsriket
12 David och Jonathan var ett av de stående exemplen på trogen vänskap
19 *en liten SCHAEY/ Jagh laga reda til* skalden påstår alltså att han redan förberett en lyckönskan med anledning av en son till Schaeij d.y.
29 *twiner* tynar bort

Mäd huilket HErrans Fruckt/ Rättwisan ok all Dygd/
Syns flyge Himmel åth/ ok vtaff börlig blygd
För Wärldens argheet Sigh aldeles undan gömma/
Fördy at Jagh huar Mann (som Mann är) hörer dömma/
Om thenna Sälle Mann/ mäd maak-löst Äre-Rooß/
Ok sucka innerligst ah! at Herr Schaey sin kooß
Som Swea så har tiänt/ at Hann sin Konung trogen/
Ok altijdh tiänstigh fans/ moot allom redebogen/
Så långt som Dygden hann/ then ingen giord för när
Then både Kong ok Knap/ Then Stadh ok bygd höltt kiär.
Hur Han Sin Konung tiänt ok hela Swerges Rijke/
Mäd Huldheet ok mäd Troo/ (at få är honom lijke)
Weet huem som Honom känt/ ey så som mången giör/
Then gagnet vthi Munn/ i Näfwen skadan för/
Ok fijker mäd all flijt/ (men på sin egen Nytta)
Then mehra häfwer kull/ än till at understytta
Mäd alfwar söker/ Then Sigh siälff will giöra stoor/
Ok Pipor skär män Hann i tiocka Huaßen boor.
Hans Sinne war rätt-Sinntt/ Thet nogsamt The bewijsa/
Som wor hans Öfwer Män/ ok alla samman prijsa/
Som Honom lyda måst/ Then undergifwen waer/
Bekienner at Hann mist Een Herre/ ok En Faer.
Hann hafwer när som tidt miß-lyckte Åhren stulpit
Snart hela Landen/ sit Bruuks Folk Lijk Fader hulpit/
Ey såsom ofta skeer/ mädh blått förslagh ok rådh/
Ney huad som tiänligst war mäd rådh ok uti dådh/
Dy finner mann ey Enn som ond om Honom dömmer/
Män rät aff hiertans grund/ frijmund Hans Dygd berömmer
Hans Öga utan Flärd/ Hans Hierta utan Swijk/
Hans Munn förutan List/ Hans Hand af gäffmild rijk/
Ah! klager mången nu hur haer oß Gudh bedröfwat!
Igenom thetta Fall/ at Döden från oß röfwat/
Wårt Rådh i twiksam tidh/ wår Hielp vthi wår Nödh/

48 *Kong ok Knap* kung och knekt
56 *Pipor skär män Hann i tiocka Huaßen boor* anspelning på ordspråket 'att skära pipor i vassen': passa på att tillgodose egna intressen
61–62 *när som tidt miß-lyckte Åhren stulpit Snart hela Landen* när som oftast missväxtåren nästan fått hela landet på fall
66 *frijmund* med fri mun, uppriktigt

Wår Tröst uti wår Sorg/ wårt halfwa Lijff är dödh:
Så klage I som Barn/ så klaga alla Wänner/
Så klagar huar ok En/ som Thenna Mannen känner/
Ney/ mycket mehra känt/ Han är ey mehr/ Han waar/
Ok ingen ting hooß Oß än Dygde Minne kwaar.
Dock hemmen Eder Suck/ afftorcken Edra Tårar/
Then Högsta är lell blijd/ fast om Hann Eder sårar/
Han haer Eer Thenna Mann förunt så många Åhr/
Huar lage för then skuld at Han ok så dijt gåår/
Huar thenna Sälle Siäll mädh alla Englar samman
Sigh gläder uthi Gudh/ ok outalig gamman/
I medler tijd så låtn ey höras Klage-Röst.
Men Then som är En Krist taag thetta til Een Tröst.

THen som rät Kristne Tankar
I stadigt Hierta bär/
Han kastar sit Hopps Ankar
I Gudh som Hampnen är/
Han låter Sigh ey skräcka/
Aff huad hälst wara kann/
Hans Modh Olyckor wäcka/
Att styft stå som en Man.
Fast *Jupiter* hårt dundrar/
Ok neer mädh åskian slåår/
Han sigh ey stoort förundrar/
Han reddes ey ett Håår
Fast Jordens Kreß bleeff bräkter/
Ok måst' i graffwen gå/
Lell kan Hann heel oskräckter/
I Siälfwa falle stå.
Män om Gudh täckes taga/
Huad han höllt liuft ok sött/
Så plär Hann ok full klaga/
Utaff sit swaga Kött/
Men aff waan-hopp så låta
Lijk Hedna/ Han ey weet/

105 *waan-hopp* förtvivlan

Mehr än Then wij nu gråta/
Weet vtaff Dödligheet.
Huad hafwer Gudh bort taget?
Then som Eer mäst war kiär:
Huart haer Gud honom draget?
Dijt huar ey ondt mehr är:
Hwar Sälle Siälar lifwa/
Förvtan Sorg ok pust/
Huar wij ok skole blifwa/
Hooß Them i äwig Lust.
Dy byten Hiertans Jemmer/
I tystan Siäla-roo/
Gudh lindrar huad Eer klemmer/
Om I man Honom troo/
Ey kan man någon finna/
Som Skadan håller godh/
Lell kan mann öfwerwinna
Altt/ genom Tålamodh.

XXVIII

Förgänlige Wärldens Sanna För-Ackt

när
Nu hoos GUdh salige
Fordom
Ädle ok Wälb: Fr

Fruu Catharina Uttermarck/

Til Wilestadh/ Löffstaholm ok Löffhambra/ etc.
Kongl. May:tz Troo-Manns och Ståthållares
på Grimsholm/
Ädel ok Wälb:
H. Daniel Bengtson Uttermarcks/
Til Wilestad/ Löffstaholm ok Löffhambra etc.
Hiertälskade HuusFruu/
I Folckrijk ok Hög-för-nehm Lijkföllies närwaru/
Christ-Hederligen Jordsattes.
den 1. *Junij Anno* 1673.
Enfaldeligen
framstält
Af
L. J. S.

STOCKHOLM/ Tryckt hoos Niclas Wankijff.
Kongl. Booktryckiare.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr XLVIII) rättas två tryckfel i enlighet med Hbl: r 5 »Menniskian» och r 42 »sammpara»; därtill rättas *»J.N.J.»* över dikten.

Catharina Uttermarck (1623–1673) var kyrkoherdedotter från Östergötland, fick tjänst hos drottning Kristinas hovmästarinna Beata Oxenstierna och blev sedan själv kammarpiga hos drottningen. Hon gifte sig 1650 med Daniel Utter, 1653 adlad Uttermarck, Karl Gustafs kamrerare och senare ståthållare i änkedrottning Hedvig Eleonoras livgeding.

I. N. J.

ÄR icke then rätt säll then GVdh behagar kalla
Från Wärldens Fåfängheet/ är then ey fram för alla
(Som sällast lifwa kuaar) rätt salig som sin Nödh
Förbyter vthi Lust/ ok Lifw får aff sin Dödh?
Så länge Mennskian här i Jämmerdalen lifwer/
Är han i Lifwe dödh/ i fall han inte klifwer
Mäd sine Tankar op/ ok warlig huxar om/
Huur han må lycklig gå dijt/ hwadan han först kom:
Män säll ok trefald säll! then som sigh weet at wända/
Hwart Himlens Segel-Steen draer Sinnet/ then sin ända
I början ok altijdh/ behiertar: then som gåår
Snabb-fotad til sin Grafw/ och inte mißlyndt ståår
När Öde fodrar på/ en slijk blijr inte blindad/
Aff hwad på skijne skönt/ ey insöfwd/ mindre lindad
Vthaff Wällusts O-lust: Hans åtrå hafwer kiär
Hwad som hans Himlisk Siäl lijkt/ ok hwad äwigt är/
Ju mehra då hans hugh från thenna werlden wijker/
Ju högre går hans Siäl som otrött stadigt fijker
Från thenne Dödligheet/ ok hwad som kallas Wärd/
Flyr lijk som Orm ok Gifft bå Wärlden ok thes flärd.
Som Fogel-Kungen Örn när han i Lufften stiger/
Ok genom Wingrans Krafft högt öfwer Skyna flyger/
Til Himmlens Stierne hwalff och mäd sitt flygand' lopp
Syns föllia Solen siälff/ at hinna henne opp.
Et så högt sinne som wil i sigh sielfwan wijka
Ok aldels wara sitt/ behöfwer intet twijka/
När Siukdom kommer på/ kan på then swarta Dödh
Förvthan blundan sij/ ok lägger all sin Nödh
För sina Fötter neer/ kan intet öfwerwinnas/

7 *huxar om* tänker på
10 *Segel-Steen* magnet
13 *När Öde fodrar på* när ödet kallar
14 *på skijne skönt* till skenet (verkar) skönt; *lindad* insnärjd
16 *Hwad som hans Himlisk Siäl lijkt* vad som är likt hans himmelska själ
18 *fijker* strävar
22 *Skyna* skyarna
25–26 *wil i sigh sielfwan wijka Ok aldels wara sitt* av sig själv vill vika (från världens väg) och helt vara sig själv

Aff någon Olyks Storm/ hur stoor han kan vthsinnas/
Går vthan ophåld fort/ ok wänder intet om/
Går öfwer sigh/ til Gudh/ från hwilken thet först kom;
Ok låter Jorden stå: Lijk som en Eeld sin Låga
(När han får öfwermakt) op vnder himlens båga
Mäd liusa gnistrar slår/ at ingen hindra kan/
Så är then sigh först siälff/ seen Wärlden öfwerwan.
Then går rätt wägen fram: Ok hwem wil ey thet giöra?
Nu som wij weet' at all Ting Döden hoos sigh föra/
Ok intet vthaff alt hwad någon sijt ell' sijr/
Förvtan obestånd (som stadigt) stadigt blijr.
Haer seen som Wärlden Wärld ey alt måst hädan fara:
Haer icke Tijden Vngt med Gammalt samman para?
Och ey Mäd-Åldren skont/ män taget alt sin koos
Root/ Törnebuskan/ ok mång bråtт-bortwißnand Roos/
Lijk Böljer vppå Siön med macht hwar andra drifwa/
Ok wälta för sigh fram/ ok ingen Wåg kan blifwa
Orörlig vti Storm/ så drifwer En En ann/
På Wärldens skualpand' Haaff/ Barn/ Gamble/ Kwinn' ok Mann
The måste alla fort: Dy Döden kan ey skona/
The haa en lijkan rätt/ then som bär Spijr ok Krona/
Ok then som baak en Plog i rijfna Kläder gåår/
Een David som är Kong ell' en som waktar Fåår/
Alt hwad som blijr/ flyr bort/ Begynslen aflar Änden/
Thet lär Naturen siälff/ dy märken wäl ok wänden
Ehrt öga hwart I will/ så lär I kännas widh/
Hurr all Ting moot hwar ann vti ofrijdlig Frijdh/
Ok stadigh Wäxel-Stridh/ hwad som then Timmen födes/
Snart åter ok tidt aff sin Jämnelijk förödes/
Så wäxlas Wått i Tort/ vppå ett vndersätt
Hett vti kalt/ så blött i hårdt/ ok tungt i lätt/
Ok aldels twärt emoot som Tijdren Tijden skiffta/

41 *seen som Wärlden Wärld* sedan dess världen blev värld
43 *Mäd-Åldren* medelåldern (som den döda befann sig i)
46 *Ok wälta för sigh fram* och rullar dem framför sig
49 *fort* vidare, sin kos
61 *Ok aldels twärt emoot som Tijdren Tijden skiffta* och alldeles tvärtom så som tiderna avlöser varandra

Ok *Element*ren sigh mäd *Element*ren giffta:
Dy giör then aldrabäst som öfwertäncker wäl
Ok sörier rätt för thet som äwigt blijr/ sin Siäl.
Then Sinnet effter sin förmågo högt vphöyer
Ok Kroppens Illske mäd all giörligh Krafft nedh-böyer/
Beskodar med sin Siäl frij från all Wärldslig Pust
GVdh/ Then then smakar här en deel vthaff then Lust
Som ingen Dödlig än tilfyllest weet ok känner/
Fast Nödh/ Dödh/ Sathan/ Synd ok Wärld hans Hierta bränner/
När som thet brista wil/ lell han i Sorgen leer
När Lifwes trötta Skepp får stryka Seglen neer.
Så haer then Ädla Fruu/ hwad Wärdsligt war förakta/
Ok altijd som en Krist thet Äwiga betrakta/
Satt Syn- ok Sinnen til thet hwad som äwigt ståår/
Hwar Himlisk påbegynt Frögd aldrig mehr förgåår.
Dy är hon ok så nu hwar hon Guds Godheet smakar/
Ok för Hans helga Stool mäd allom Helgon wakar/
I obegrijpligt Liuus förvtan någon Natt/
Leer åth all Wärldens Prakt/ i thet at Hoon en Skatt
Som mehr än Himmel/ Jord ok Alt/ kan timmlig skåda/
Til äwig Äwigheet frij från all ångst och Wåda
Som trycker oß hwar Dagh/ hwar Stund/ hwart Ögnebleck/
Til thes wij ändligh nå wår Lijffz-tijdz sidste Streck;
Then Salig-sälle Fruun haer Döden öfwerwunnet
Ok är i Hennes Dödh/ alt hwad dödt war förswunnet/
Hoon lifwer äwigt säll/ wij willa kring i Nödh/
Ok finna (när som wij minst söka) tidt wår Dödh.
Hur många hörer man med sorglig Röst beklaga/
Ok jämras Ah Tu Dödh! Hwi kunde tu ey taga
En annan? Som full-trött ok mätt aff Ålder war/
Then Himlen lijten Fruckt/ ok Wärlden ingen bar.
Then Fromheet/ Kyskheet/ Dygd/ then alla goda Seder
Försmådde/ ok hölt Skam ok Odygd/ för en Heder/

62 *Elementren sigh mäd Elementren giffta* d.v.s. att det ena ämnet förenas med och övergår i det andra
66 *Kroppens Illske* kroppens ondska; *nedh-böyer* nedkämpar
71 *lell* likväl
81 *timmlig skåda* i var stund skåda
88 *tidt* ofta

Som mästedelen fins i Wärlden länge groo
Lijk som ett Lager-Trä/ hwi mått' ey Dygden boo
Här längre androm til et sanrätt Effterdömme?
Dy man i Troheet kan gie thenne Fruun Berömme/
At Hoon war from ok kysk/ mild/ wänlig vtan swijk/
Ja at i Dygder Hoon war mehr än tusend rijk/
Dock hwar til äret gott at man sigh så beklagar?
GVdh tager then til sigh som honom bäst behagar/
Wij måste förthenskuld ok wara wäl tilfredz/
Ok gifwa grannan akt thet wij må stå til redz
När GVdh oß kallar hemm/ så thetta Lijk begråta/
At wij betänke thet oß ingen Sorg kan båta/
Hoon kommer ey igen til oß tilbakars hijt/
Lell haa wij een fast Troo at en gång komma dijt.
Ok effter alt hwad är med tijden mått' förswinna/
Til siälfwa Wärlden lär mäd hastig Eeld opbrinna/
Så skal then sälle Fruus Berömm så länge stå/
Så länge någon kan dijt hwar Hoon wistas gå.

95 *Som mästedelen fins i Wärlden länge groo* av vilka de flesta blomstrar länge i världen
109 *Ok effter alt hwad är* och eftersom allting som är
110 *Til siälfwa Wärlden lär* till dess att världen själv lär

XXIX

O-FörWijssnelig *Amaranth*,

Till
Yttersta Äre-Teckn/
När
Kongl. May:tz Troo Mann ock *Revisions Secreterare*,
Ädle ok Wälb. Herrn/

Herr Mårten Brenner/

aff Hög ok Förnemt Lijkföllie
Kristhederligen Jord-fördes i Stockholm
den 22. *Junij, Anno* 1673,
På Grafwen
Sörgeligen
satt
Aff

L. I. S.

Tryckt hooß Hans-Georg Eberdt/ Åhr 1673.

MElpomene träd fram/ mäd Sorge-Rim/ ok Klaga
Att genom Frommas fall/ All Dygd blijr daglig swaga/
Ock småningom taar aff/ till thes slätt ingen kuaar/
Som om beträngdes nödh/ then minste Omsorg draer/

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr L) rättas tryckfelen »seinn», r 22, och »Haad» r 26; vidare är tryckfelet »första», r 67, rättat samt punkt borttagen efter r 72. Amaranten var redan i klassisk tid en sinnebild för odödligheten.

Mårten Brenner (1626–1673) var son till en handlande och rådman i Stockholm; kusin med miniatyrmålaren Elias Brenner; han studerade i Uppsala, blev informator för Nils Brahe och peregrinerade med honom runt om i Europa; assessor i Svea hovrätt 1655 och revisionssekreterare 1655. 1664 gifte han sig med postdirektörens dotter, Regina Elisabeth von Beijer.

1 *MElpomene* tragedins sånggudinna
2 *swaga* försvagad

Är thet ey Sorgen wärdt/ bör mann ey slijke gråta/
Som Döden tager bort/ när the bäst kunna båta?
Sinn Konung först ock fremst/ ock seen sitt Faderland/
Igenom högt Förstånd/ mäd Hufwud ock mäd Hand/
Som troget Hierta/ rätt ok ärligen betiena/
Seen åt them som i nödh hielprijke Handen Läna/
Huem är så känßel-löß aff Sinnen at Hann kann
Mäd torra Ögon sij orörlig/ huad en ann
Mäd suckan ok mäd pust/ mäd salta Tårar gråter/
Och mäd Hiert-kwäwiand ah! (fast fåfängt) kallar åter/
Huem är så grymm att Hann heel obewekter blijr/
När Hann sin bästa Wänn aldeles skillia sijr/
Som ey mehr wänder om? wist måst then wara födder/
På *Caucas'* öda Berg/ mäd drakegifft opgödder/
Mehr grym som Drakar Siälff/ ok mehr än bärge Håhl/
Mehr än som flintan fast/ mehr Stålfast än som Ståhl:
Ey kenna någon Dygd/ ell huad som godt är saakna/
Utaff sinn Sinn-löß Sömpn ey nogonsen upwakna/
Ey weta huad som godt/ ey märcka huad ond är/
Huad ingen kenner thet og ingen man begär.
Men then som Kött ok Blodh haer i sitt Bröst ok Hierta/
Hann finner wist en Sorg/ Hann finner wissan smerrta/
När som en Dygde-Stodh så hastigt faller kull/
Ok drager Dygd ok Konst mädh Kroppen neer i mull.
Huem will då mädh godh Skiäl/ mißtykkia thet wij söria/
Ok Thenna döde Kropp (i ställa för dyr smörria/
Aff Mirrh ok *aloe* aff *Benzoin, Oliban,*
Ok huad elß *Saba* gier) lijk som huar Krist är waan
Mäd måttlig suck ock pust Sorg-salta Tårar spilla/
Kring om thes swarta Bår/ dock ingalunda willa/
Som fordom Hedna giort/ mäd alt förmycken gråt/

16 *aldeles skillia* skiljas hädan
19 *Håhl* hård
24 *Huad ingen kenner thet og ingen man begär* vad ingen känner till begär inte heller någon
30 *smörria* smörjelse
31–32 *Mirrh ok aloe aff Benzoin, Oliban, Ok huad elß Saba gier* myrrha och aloe av benzoë och oliban (välluktande rökelse) och allt annat som Saba (det gamla arabiska landet i Bibeln) erbjuder

Mäd warge tiutand Skråll/ ock hijßklig jemmer låt.
Jagh ståret gierna til/ at ingen nog kan klaga/
Then Salig-Sälle Mann/ Then Gudi täcktes taga/
Om man betrackter huad/ som mann i Honom mist/
Mehr än som någon troor dy thet är sant ok wist/
Om wij hans Lefwerne/ från Ungdommen betrackta/
Ok huru Hann alt framgijnt lefwat merck' ok ackta/
Så läre wij få sij at Thenne Mannen waar/
Then som til Konst ock Dygd ett serdels Sinne baar/
Jagh kunde fuller här hans ungdom långt affmåhla/
Förutan afunds Munn i minston till at wåhla/
Hans Opkomst/ Hans Bookwett/ ock huad som eliest mehr/
Hans långa Reesor tee/ men at alt sådant skeer
Fins tidhen alt för kort/ dy will Jagh här widh stana/
Ok ey en lång Loff-Skrift/ men effter Sedewana/
En Lijk-dickt stella fram/ Jagh lemnar til en ann/
Then Sälle Mannens Rooß/ som mäd mehr lärdom kann
Föräwiga Thens Nampn/ ok rätt Hans Dygder skrifwa/
I äwighetens Book/ på thet the äwigt blifwa/
Hooß Särla Wärlden kwaar/ mit wett gåer ey så högt/
Fast om Jagh gierna will dock går'et alt för trögt.
Leckwäll så kann Jagh thet mädh högsta prijß berömma/
(Om hwilket Jagh lell minst för andra weet at dömma)
Att Thenne Sälle Mann i Språk ok Konster lärd/
Så at för Tusend hann berömm ok rooß war wärd/
Latin war Honom så som Modersmåle/ wälska
Thet jempt *frans*öskan Hann uthöfwer måttan älska/
Ok huad för Thall ännu Språk-fahrne hålla kiär/
Waer Honom bättre känd'/ än Migh minn Swenska är.
Then Hans Gudhfruchtigheet och Fromheet wille prijsa/
Ock alla Dygdren rätt/ hur Hann Them brukat/ wijsa/
Måst therutinnan långt/ långt mehr förstå än Jagh/
Ock förn thet kunde skie förr ändad's thenne Dagh.

37 *ståret gierna til* tillstår gärna
46 *Förutan afunds Munn i minston till at wåhla* som man väl kunde vörda utan att avundsmunnen kommer med i spelet (som alla rättmätigt berömmer honom för)
55 *Särla Wärlden* den sena världen, eftervärlden
60 *för Tusend* framför tusen
61 *wälska* italienska

Om mann Hans trogne Tiänst rättligen skull' affrita
Ok tee/ mädh huad för ijdh/ Hann altidh Sigh beflita
Att finnas Trogn ok Huld moot Kongl. *Majestet*,
Rättsinnig moot huaar Mann/ Reen uti sitt Samwet
Måst man enn Större Skrifft (än Jagh nu ämpnar) skrifwa/
Som kunde kommandom til effterdömme blifwa/
Uhr then the Spegel-lijkt fullkomlig/ kunde sij/
Huad som huar giöra böör/ ock huad somm huar bör fly.
Männ tidhen hastar bort/ thett kann Jag lijkwäl säija/
Troß *Momus* Laster-tand! then ingen Dygd bör wäija/
Herr Brenners Hierta brann/ i Trona moot sin Gud/
I Troheet moot Sinn Kong/ ok efter Himmlens Budh/
I kiärleek moot Sin Wänn ok moot Sinn rätta Nästa/
Hans Öga sågh al tidh/ på Gudh ock allas bästa:
War utan List ok flärd/ ok En rätt redlig Mann/
Som Honom Thett Berömm/ otwikligt gifwa kan/
Then Honom rätt haer känt. Hui skal man då ey klaga/
At Dygd-Folks hopen blijr aff slijke fall förswaga/
Huem kan nu intet sij ok troo för santt ok wist/
Att wij I Thenne Mann mehr än wij wete/ mist.
I serdels Ädle Fruu/ huis Siäll mäd skiäl bedröfwad/
Att Edert Hierta halfft är genom Döden röfwad;
I Unge Barn än mehr/ fördy at Eert förswaar/
I grafwen legges neer/ mäd Eer förr kiärste Faer.
Dy böör slätt ingen Eer på något sätt förtänka
Att I om thetta fall hiertinnerlig Eer kränka/
Ok fälla Tårar/ mäd en jemmerklagand Röst/
Dock Sörgen som Sigh böör/ ok tagen til en Tröst
Att Gudh haer giort Eer Sorg/ Hann kann ok glädie skänkia/
När Olyckan som störst/ ok wij som offtast tänckia/
Alt skall nu stielpa kull/ Ney/ Ney/ Hans Fader Hand/
Är ey förkortad/ Hann Sam-knyter Äckta Band/
Hann kan ok när'et tidh them åter sönder slijta/
Dy giör wij aldrabäst/ när som wij oß beflijta/

78 *Troß Momus Laster-tand! then ingen Dygd bör wäija* trots Momus' smädartand som ingen dygd bör vika för; Momus var en stående personifikation av avunden

100 *Är ey förkortad* har ej dragits tillbaka

Om Kristligt Tålamodh/ Huem kann stå Gudh emoot?
Then som Eer skadan giör/ Then samma weet ok boot:
Alt står uti Hans Hand/ när Honom täckes kalla/
Måst then som fastast står/ (på thet/ hann stå kann) falla/
O mehr än Saligt fall! i genom thet man gåår/
Dijt huar fritt ifrån fall/ alt äwigligen står.
För then skull Ädle Fruu afftorken Edra Kinner/
Jemt Edra Unga Små/ at ingen Tår mehr rinner/
Dy Gudh Then Högste är ju Änckiones förswar/
Hann lär ok altijdh blij The Fader-löses Faer.

XXX

Jordisk Pust/ Himlisk Lust/

Som
Fordom
Kongl. May.tz Troo Man och Rijks
Rentemästare/
Ädl' och Wälborne Herren/

H.r Börge Oloffson Kronbärg
till Hanestawijk ok Lijhna/

I Wärlden funnit
I Himmlen wunnit.

På Jordsättnings Dagen/ som skedde mäd Högh-förnehm
ock Folckrijkt Lijkföllije i Stockholm den
6 *Julij Anno* 1673.

Effter Behagh
Enfaldeligh/
Som
Hastigast
i hughkommen
Aff
L. C. D. R.
D. O—L.

Tryckt i Stockholm hoos Hans-Georg Eberdt/
Åhr 1673.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr LI) rättas r 21 »BARNDOMEN» och r 109 »plågor».

Börge Oloffsson Kronbärg (1622–1673), född Bureus, hade varit kunglig hovkassör och assessor i kammarrevisionen och blev 1653 kunglig räntmästare. Han adlades 1654 och hade varit gift två gånger: med borgmästardottern från Stockholm Maria Hansdotter och med Anna Maria Gyldenklou. Kronbärg var en av Stockholms rikaste borgare och drev särskilt handel med juveler.

I. N. J.

HUad Olycks-fall/ huad Sorg/ huad möda/ huad för Jemmer/
Huad för Olustig Lust/ (för utan Skämma) skämmer
Ok plågar Them som här på willa Wärlden boo?
At ingen pinolöß/ haar roo i bästa roo.
Hur tusend/ tusend fåldt/ är huad Oß ußle plågar?
Så at wij wältas kring/ Lijk Hafwes salta Wågar/
I stadig-yrand Storm/ aff fåfäng Lust/ i nödh/
Från nödh/ till twijksamt hopp/ til theß wår wissa dödh
Giör ändan uppå Altt/ ok wij från Natten långa/
At Höga Himlen op/ igenom Grafwen gånga:
Dy kan huar mädh gott fogh uth roopa thetta Roop/
O fåfäng Fåfängheet! O Fåfängt altt i hoop!
Betänck huem som En Krist/ (minst Menniskia) will heta/
Huad o-utalig Sorg ok Plågor Oß förtreta/
Så snart wij Wärlden sij/ (om icke nästan förr)
In till wårt stängde Lijff/ Oss yppnar Lijfsens Dörr.
Huad kann full späde Barn bäst? jemmerligen lååta/
Lijk som the wille strax sin Olycksfödslan gråta/
Fast om the intet Siälff huad the begråta weet;
Så böries utom Lust wårt Lefwern' aff förtreet.
Huad BARENDOMEN wår för mödo aff sigh föder/
Kann Jagh ey skrifwa som sigh bör/ män alla Möder
Kunn wittna bäst therom/ man fråge mann them åth/
Så lär man höra mäst at thet begråtlig gråt.
Huad YNGLINGSKAPEN seen för Plågor mäd sigh förer/
Hurr då all fåfängheet/ En Menskias Hierta rörer/
Ok drager hijt ok dijt/ till ond/ mehr än till gott/
Besinne huaar ok En som Åhren öfwer stått.
När Tijden ökes ok MANDOMEN börrier komma/
Mäd ett fullmoget Wett. Då lijk en liufwan Blomma
Som i sin fägring ok i bästa wexten står/
Ock skiuter i sitt Frö/ Lätt utaff Maskar fåår

I.N.J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
13 *En Krist/ (minst Menniskia)* en kristen, eller i varje fall en människa
22 *Möder* mödrar
23 *mann* bara
28 *som Åhren öfwer stått* som kommit förbi denna ålder

Ett sting/ som hennes Färg ok söte Luft bort tager/
Till thes Bå root ok Stiälk/ ock Bladens Must blijr swager/
Ock wijßnas aldels bort/ förtorckas faller aff/
Aff o-mißkundsam Foot träds i o-gräfwen Graaff.
Så är En Mennskia mäd/ ok än då mycket mehra
Osäker/ Effter Then så många tusen fleera
Owänner finna kan/ som stå mäd wåld emoot
All Dygde-Wext til thes the mäd Odygders Soot
Gifw' ett omärkligt Sting: Then plåger Lastsam Lättia/
Then Gijrhugh fijksamheet/ Obörlig Lust ok Kättia
Enn annan/ Flättian (som allwärst är) Begge trij/
Så at widh skarpste Syn the lijk en Mullwad sij:
Ok ey på något sätt? (Huad Gudh will) öfwerwäga/
Men bareste sin Kropp ock Maskesäcken pläga/
Dock mäd huad mödo/ Sorg/ ok Harm/ kann huar wäl troo
Dy; är Dygd mödosam? Hur will Odygd haa roo!
Hur wäll Ogudligt Folck ey täncker wara Plågor/
Huad Theras Sinnlöst Sinn ock Laghe-löse Lågor
Aff Odygd Kwellier them ok theras Samweet mädh
(I fall the något haa) dy will iagh lemna thet
Till theras Siälffs förswar; Män om iagh man betäncker
Huad Sorg ok mycket ond/ En Gudlig Menskia kräncker/
Så suckar Jagh ther widh: För dy En redlig Man/
Som älskar Gudh ock Dygd/ tidt hålles för en ann/
Ja för Then/ som mäd flijt/ sin nästa will besnilla/
Ok hela Länders Frijdh ock Sammanhåld förwilla/
Dy är En stilla fromm/ så kallas Hann heel dumm/
Sijr någon andras fehl/ måst han haa flere rumm/
I Höset/ än som huar Hans torra Hierna ligger/
Then segges wara ond/ som ärbar är ock trygger/

36 *träds* trampas
43 *Begge trij* alla tre
44 *Mullwad* man trodde att mullvaden var helt blind
46 *Maskesäcken* masksäcken (kroppen); *pläga* sköta om
49 *Hur wäll Ogudligt Folck ey täncker wara Plågor* fastän ogudligt folk ej uppfattar som plågor
56 *tidt hålles för en ann* oftast hålls för att vara något helt annat
57 *besnilla* bedra
60–61 *haa flere rumm/ I Höset/ än som huar Hans torra Hierna ligger* ha flera rum i huvudet än det i vilket hans ofruktsamma hjärna ligger

Om Lyckan spelar mäd/ strax kommer Affund fram/
Som Dygdens FrustuMö/ (mehr Skiöka 'taff sinn skam)
Huar mäd Hoon hotar Them (dock backlängs) som ey ansa
Att effter (utan wett) Swijkliufwe Pipan dansa;
Huem kann all' Olycks fall/ Sorg/ Siukdom ock huad mehr
En Mennskia plågar här/ ock alt thet Ondt som skier
Beskrifwa som sig böör? Huar weet huar som Skoon trycker/
Säll ock mehr än som Säll/ then Afunnds-törn ey sticker/
Dy intet är ännu på Jorden född then Mann/
Som allom til behagh ock nöije giöra kann.
Huad mödo ÅLDERN haer/ kann Jagh ey hinna skrifwa/
Fast om än mycke få til älsta åldren lifwa.
Wårt Lijfw begyns mäd gråt/ förtäres mäd Olust/
Ock slutes ändelig/ i Swagheet/ Suck ock Pust.
Huem troor då hafwa skiäl hiärtinnerligh at sörria
Then som sitt rätta Lijfw haer genom Döden börria?
Huiß Salig Sälle Siäl fahr hädan Himmel opp/
När vthi mörkan Grifft neersäncks hans döda Kropp.
O! o-uthtaaligh Lust/ O! obeskrifwligt gamman/
Som sådan Salig Siäll hoß Helgonn' allesamman
Åthniuter in för Gudh/ ey hafer Öga sett/
Ey någott Öra hört/ huad Lust Gudh haer berett/
För them som Hieltelijk i thenna Wärlden kämpa!
Ok Satan/ Synd ock Kiött/ mäd Trona nederdämpa/
Stå faste lijk som BERG/ i mootgång/ Korß ok Nödh/
Ock öfwerwinna Alt igenom en Säll dödh.
Lätt Hedna Skalder frijtt berömma *Tempe* Dalar/
Thet *Elise*ske Feltt/ ok huad man elss om talar/
Ock håller rätt för Liufft/ Siälff *Eden* huar han är/
Kan intet lijknas widh then Glädies-Ort/ som thär

64 *Som Dygdens FrustuMö/ (mehr Skiöka 'taff sinn skam)* som dygdens kammartärna, men snarare sköka (än mö) genom sin skam

65–66 *Hoon hotar Them (dock backlängs) som ey ansa Att effter (utan wett) Swijkliufwe Pipan dansa* lyckan ansågs kunna ge både tur och otur; en ogynnsam lycka kallades på latin *Fortuna adversa* 'baklängeslycka', vilket första parentesen syftar på. Raderna betyder alltså att olyckan hotar dem som inte vettlöst dansar efter den svekfullt ljuva pipan

79 *Huiß* vilkens

89 *Tempe Dalar* Tempe var en mångbesjungen dal i Thessalien

90 *Thet Eliseske Feltt* den goda delen av det antika dödsriket

Bebooß aff Ängel-Folck/ Som Sinn ok Syn belysta
I HErrens Herligheet/ Then The ey mehra mista/
Menn skåda Natt ok Dagh/ Thär höres Helig Sång/
Som långt *Amphions* Röst/ ock *Orpheus* Lyre-Klång
I Liufwheet öfwergår/ the kunna Sigh ther mätta/
Utaff Guds Godheet Siälff/ ey som The som för thetta
På Hedna Gudar trott/ som åth' *Ambrosia,*
Ok drucko *Nectar* til trij Kappar tidt på raa.
Ey Luftar Lufften thär lijk woor hoon *parfumera,*
Mäd *Musc* ell ock *Civet, Iasmin* ock huad man mehra
Här brukar/ *Benzoin* ell *Storax Calamit,*
Ok huad *Arabien* elß sänder til Oß hijt.
The Helgas Böner är/ lijk *Myrrh'* ok Wyröks Röken/
Som gifwa liufwlig Luft/ för utan ång ock töcken/
Huaart Sinne kenner thär/ för Sigh en särdels Lust/
Ey hörs aff någon Sorg/ Suck klagan/ eller Pust.
Ey plågar någon Kiöld/ ey bränner någon hetta
Them som aff intet ondt ell någon ondsko wetta;
Ey räddes någon thär/ för *Theons* Laster Tand/
Ock Aff-unds Munnens Taal/ ey någon Grymmarts Hand:
Alt lifwer uthi roo/ i Frögd förutan ända/
The älska Sigh huar ann/ aff Gudhligh Eld uptända/
O! o-begriplig Frögd then ingen skrifwa kann/
Säll! Säll! ok trefold Säll. Then Saligheten wann.

93 *belysta* förlusta
96 *Amphions Röst* Amphion var en thebansk sagokung som spelade så vackert att stenarna av sig själva fogades samman till en ringmur kring hans stad; *Orpheus Lyre-Klång* Orfeus var den mest berömde av de grekiska sångarna och hade bl.a. spelat upp sin maka, Eurydike, ur dödsriket
99–100 *som åth' Ambrosia, Ok drucko Nectar til trij Kappar tidt på raa* som åt ambrosia (den antika gudafödan) och drack nektar (den antika gudadrycken) därtill, ofta tre bägare på rad; att dricka 'trij på raa' var en samtida dryckessed
101 *Luftar* doftar
102 *Musc* mysk; *Civet* sibetolja; *Iasmin* jasmin
103 *Benzoin* benzoë, en typ av rökelse; *Storax Calamit* ett preparat för rökelse och parfymer
105 *Wyröks Röken* viraksröken, virak var ännu en form av rökelse
111 *Theons Laster Tand* Theon var den traditionella personifikationen av smädaren
112 *någon Grymmarts Hand* någon grym persons hand
114 *The älska Sigh huar ann* de älskar varandra ömsesidigt

Dy låten ÄDLE FRUU ey klage Rösten höra/
Som intet annat kann än Eder Roo förstöra/
Ey kommer någonsen Eer Maka åter hijt/
Seen hann (som Gudh haer täkts) En gång är gången dijt
Huar Hann hooß HErren skall ewinnerligen lijfwa;
Tacksamme SweaLand! Thu Lär Hans Ryckte skrifwa/
I Särla tiders Ståhl/ dy Hann thin nytta sökt/
Ok (troß all Afunds agg) thitt gagn/ til mycket ökt.
Huad Olyckor/ huad Harm/ huad Sorg/ Hann här mått hafwa/
Thet wele wij nu Alt i Grafwen Hans neer grafwa/
Alt haer sin ända nått/ nu BÖRJER Hann rätt på/
Seen som Hann fallen är/ Ewinnerlig at stå.
Herr KRONEBERG blijr nu mäd ÄRE-KRONAN krönter/
På SIONS HELGA BÄRG ock för all möda Lönter/
Lätt Oß og fast som BÄRG/ Ock utan Swicktan stå/
Så kunne wij lijk Han og Stiärne Kronan nå.

123 *Särla tiders Ståhl* stål som varar till sena tider

XXXI

O-Öde Öde/

När
Fordom Höghwälb. Herr LARS KRVSES
wälbetrodde *Cammererare*
Ärborn- Aktad- ok wälförståndigh
H. Anders Nilssons efterlefwde Enkia/

Ärborn- ok mykket Dygdesamme nu hoos GVdh Sal. Matrona

Hust. *MARIA* Sadewasser/

Mäd
Förnehm- ok Folckrijkt Lijkföllie Jord-fördes/ i Stockholms Södra Malms Kyrkia til S. Maria/ Åhr 1673 den
3 *Augusti.*
Efter Begäran
framstält
aff
LUCIDOR
then
Olycklige.

I. N. J.

I fall en Menniskia sinn Mänskheet wille glömma/
Ok uthan Skiäl ock wett/ ell Samwett/ wille dömma/
Om huad Oß händer här/ på runda wärldens kloot/
Af Alß-köns Olycks-slag/ som löper Oß emoot/
Så måst hann i Sinn Hugh opbyggia wist en Kyrkia/
Ok lijk som Hedna giort/ *Fortunen* wrongwijst dyrka/

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr LIII.
Maria Sadewasser var troligen syster till Hans Sadewasser, som fick gravskriften XXIII.

4 *Alß-köns* allsköns
6 *Fortunen* Fortuna, lyckans/olyckans gudinna

Tilbidia Ödet/ ell Lycksfalle/ som en Slump
Förutan Ordsaak är/ fördy hann troor en Plump
Huur plump Hann också är/ kan ingen Lycka fehla
Män at Hans Öde wist/ hwad Honom Öde/ dela
Ok twungit gijfwa måst/ förutan twifwl ell twijk/
At *Irus* måst blifw' arm/ ock *Croesus* måst blij rijk:
Then blifwa *Policrat,* som All slags Lycka niuter/
(Og stundom moot sinn troo) hwar som *Lycaon* tiuter/
(Förwandlad i en Vlff) lijk willa wargen giör;
At *Nestor* får långt Lijff/ *Astianax* snart döör/
At then på Roser går/ En ann på Törnen sitter/
At mången önskar hwad hann aldrig fånga gitter/
En ann fåår huad hann will på slumpwijs o-omtänckt/
Thet menar mången Dår'/ aff L y c k a n wara skänckt.
Ok hwad som händer mehr/ i thenna Jemmerdalen/
Hwar Glädie/ Frögd ock Lust/ mäd Olust Sorg ock Kwalen
Omwexlar dagligh dags/ hwar timm' ock ögnebleck/
Så länge til thes wij nå Lijfwes sidsta streek/
O! Fåhner utan wett/ lijk them som grundet leta/
På Stiärne-taket siälff/ Ok troo will-Stiärnor reeta/
Then ena til alt Ondt/ en annan till allt gått/
Alt efter theras rum/ alt efter tidens mått.
Om Solen trij-kant står mäd *Iupiter,* ock Månen
Ey undfår mißlynt-skijn aff *Marte,* sägger Fåhnen

8–9 *fördy hann troor en Plump Huur plump Hann också är/ kan ingen Lycka fehla* för att han tror att ingen lycka kan saknas för en dumbom, hur dum han än är

10–11 *Män at Hans Öde wist/ hwad Honom Öde/ dela Ok twungit gijfwa måst* men att hans öde säkert måste tilldela och tvunget ge honom vad som är honom förutbestämt

12 *Irus* den homeriske tiggaren på Ithaka, stående personifikation för en fattig man; *Croesus* kung Krösus personifierade på samma sätt den rike

13 *Policrat* forngrekisk tyrann på Samos som traditionellt personifierade den som alltid hade lyckan med sig

14 *Lycaon* sagokung i Arkadien, som vreda gudar förvandlade till en varg

16 *Nestor* kung som enligt Homeros levde i tre mansåldrar; *Astianax* Hektors och Andromakes lille son, som dödades vid Troja

25–26 *them som grundet leta/ På Stiärne-taket siälff* de som letar orsaken (till allt) på stjärnhimlen, d.v.s. astrologerna; *will-Stiärnor* planeter

29–30 *Om Solen trij-kant står mäd Iupiter, ock Månen Ey undfår mißlynt-skijn aff Marte* ifall solen står i trigonal aspekt med Jupiter och månen inte står i opposition eller kvadratur till Mars; detta ansågs som onda tecken

Then som då blifwer född/ måst älskas utan twijk/
Aff wärldens högste Folck/ Hann måste blifwa rijk/
Om swijklige *Mercur* uti et Sexskijn finnes
Mäd *Venus,* ell en ann will-stiärna/ som ey hinnes
Igenom Åter Lopp utaff *Saturn* ock fleer
Som i ett fyrkant skijn all Olycks-plågor meer
Än Lyckan främia plä; dy när som *Mars* then grymma
Är twärt moot Solen sat/ ock *Iupiter* ey rymma
Kan undan Fadren sinn/ then Hann förr haer kiört uth
Vhr Himmelen/ (som skrijws) giör Dårar sådant sluut;
Een Menniskia som blijr i Olyckstecknen födder/
Måst lifw' uti all Sorg/ in till thes Hann blijr ödder/
Hann haer i Wärlden ey än mödosam förtreet/
O meer än tokot Folk som weet huad ingen weet!
Huad kann en Stiärnas rumm/ huad kan full Strålar hielpa?
Huad kan *Saturn* ell *Mars,* förutan wan-troon/ stiälpa?
O! wettig galenskap/ O! klooksint tookerij
O! utan blundan blind/ som Loo-synt intet sij
At Alt huad som Oß skier/ Olycksfall/ eller Lyckan
Sorg/ Jemmer/ Siukdom/ ok huad nånsen Oß kan trycka/
Är utaff Himlen Siälff/ ok aff Then Högstes Nådh/
Som skänker Ondt ok gått/ aff Oransakligt Rådh;
Åt then Hann will ok täks/ then Ena blifwer rijker/
Then Andra Fattög/ fast hann dagh ock nätter fijker/
Then kommer til högt Stånd/ som förr i mörkre lågh/
Then til ett Träldoms Ook/ somm Tusen tiäna sågh
För få förlupne daer/ Then hafwer stadig hälsa/
In til sinn sista Stund/ Then kann Sigh neplig frälsa/
För Froß- ock Skiälfwe-soot/ så taer Bränn-Siukan widh

33–34 *Om swijklige Mercur uti et Sexskijn finnes Mäd Venus, ell en ann will-stiärna* om den svekfulle Mercurius står i sextil aspekt i förhållande till Venus eller en annan planet

37–39 *när som Mars then grymma Är twärt moot Solen sat/ ock Iupiter ey rymma Kan undan Fadren sinn* när den grymma Mars står i opposition mot solen och Jupiter inte kan fly undan från sin far, d.v.s. Saturnus

43 *haer i Wärlden ey än* har inget annat i världen än

48 *utan blundan blind/ som Loo-synt intet sij* blinda utan att de blundar, som inget ser fast de ser (lika skarpt) som lodjuret

57 *För få förlupne daer* för några få dagar sedan

59 *Froß- ock Skiälfwe-soot* frossa; *Bränn-Siukan* hetsig feber

Ock lägger förn Hann troor/ Hans Kropp å Båren nidh/
Alt står i Gudz behagh/ huem Hann thet täckes gifwa/
Ok kann mann Lyckan ey/ ey Stiernone tilskrifwa
Huadh GVDH allenast giör/ alt ståår uti hans hand/
Hann lättar Korses tyngd/ ok löser Sorgeband/
Them Hann Siälff sammanknöt/ Alt huad på Jorden händer/
Om man Sigh Öster- Wäst- Sör- eller Nårr-åth wänder/
Skier genom Gudz behagh/ på ett O-wetligt sätt/
Ock är huad som Oß tycks Orättast/ all tijd rätt;
Fast om wårt swaga Kiött/ tidt giör Sigh twiwel tankar/
Ok intet (som Sigh bör) Sin Troos grundfaste ankar
Neersänker uti Gudh/ som Alla ting förmår/
När wärldens brusand Haaff mäd tusend böllior slår
Vppå wårt swaga Skepp/ thet Olycksstormen drifwer
På Klippor/ Reff ok Sand/ Om ey then Högste gifwer/
En stadig-godan Wind/ ock styr Oß Siälff i hampn/
När wij aff en rätt Troo åkalla JEsu nampn.
Thet synes mången wäl heel underligen wara/
At Sorg ell huad som Ond/ mäst them plär wederfahra/
Som älska bäst sinn GVdh/ thet Job ok andra händt/
Så länge GVdh sinn hand (ey Nåden) från them wändt.
Men åter twert emoot/ plä lijk som Lager grönska/
Then aff-Gudhsinte Hoop/ at the haa hwad the önska/
På Jorden Himlen Siälff/ men ah! förutan Gudh/
Förthenskuld at the ey full-föllia HErrans Budh.
Thet synes underlijkt/ så at man offtast swijker
Sigh Siälff/ i thet at man uti sinn tanka twijker/
Om GVdh En håller kiär/ när man i nöden ståår/
Ok sijr hur mången an alt huad Hann äskar fåår/
Men usle Dårligheet! wij borde ju betänckia
At GVdh aff Korsens Kalk/ then störste Drick plär skänkia/
Ått them Hann älskar mäst/ ock läggia lijka så
Them som Hann kiärast haer thet störste Korse på.
Lijk som en Fader tidt sitt Barn mäd Rijse tucktar
Aff Kiärleek/ ey aff Haat/ i fall thet inte frucktar/
Hans Budhord/ lijka så giör HErren GVdh mäd Oß

67 *O-wetligt* ovetbart
81 *plä* plägar
86 *twijker* tvekar

Dy Hann som kiärligst är när Hann mäst wredga låß.

Thet Saligt-Sälle Lijk wij här för ögon skåda/
Kann wittna huad iagh sagt/ ock then som twiflar råda
At troot för sant och wist/ (om någon twifla kan)
Dy ingen är så dumm/ ell så wettlöß at Han
Ey troor thet HErren GVdh the sina genom plågor
Lijk Gulle pröfwa plä/ ock genom Olycks-lågor
Them föör til Himlisk frögd/ huar ingen Sorg them nåår/
Huar the för Olust/ Lust/ för ängslan/ Glädie får.
Matronan som wij nu på Båren sij/ ock sörja/
Haar all sin möda ändt/ ock Himmelglädien böria/
Fått genom Döden lijfw/ dy hon war Gudi kiär/
Hoos hwilken hon också nu Seger-Kronan bär/
För thet at Hoon här haer wäll stridt/ ock öfwerwunnit
Sitt Kors geenwördigheet/ nu haer Hoon huilo funnit/
Ey räds Hoon *Momus* haat/ ey Siukdom/ eller Soot/
Ey något Olycksfall/ dy GVdh är Hennes Boot.
O! Salig Then som så från thenna Wärlden drager/
At Hann bekransadt blijr/ ey mäd borttwißnand Lager/
Män mäd Gudhs Helga Nådh/ ock äwig Saligheet/
Åtniutandes den Frögd som ingen dödlig weet.
Wij som kwaar lifwa här/ wij måst' Oß så beflita/
At wij för Sorgen Lust/ för Döden lifwet byta:
Säll Then som lijfwer så at när Hann hädan gåår/
Hann för Förgängligheet huad äwigt warar/ fåår!

110 *Sitt Kors geenwördigheet* de plågor som hennes kors orsakar
111 *Momus* den traditionella personifikationen av avunden

XXXII

Äre-Roser/
Til
Prijswärdigt Åminne/

när
Fordom
Ärborn/ Wälaktad ok Wälförståndig/

Hr. Nils Jonsson/

Förnehm Borgare/ Kiöp- ok Handels-
Mann/ uti thenna Kongl. HufwudStaden Stokholm/
Kristhederligen/ mäd Hög-Förnehm- ok Folkrijkt
Lijkföllie Graff-sattes/ den 12 *Augusti* 1673:
uti *S. Niclas* Kyrka.
Vthkastade/
aff
LUCIDOR
Then
Olycklige.

I. N. J.

LIjksom en Liufwlig roos/ ell någon annan blomma/
Som börier spritta fram/ ok först begynner komma/
Utur sinn gröna Knopp/ Lufft-fulle Bladen teer

Efter ett tryck i UUB (kvarto) som enligt S kan vara originaltrycket eller ett omtryck av detta. Som hos S (nr LIV) rättas tryckfelet r 12 »Luf-Lekand», samt vidare r 63 »slijk» till »lijk». Vokalmöten, där slut-e skall elideras, finns på raderna 12 (2 st), 47, 86, 88 och 111. Normalt sker detta redan i trycket hos Lucidor.

Nils Jonsson (död 1673) var en rik lärftskrämare i Stockholm. Lucidor har skrivit bröllopsskrifter till tre av hans nära släktingar: till dottern Margareta när hon gifte sig med Thomas Pehrman (I), till dottern Brita när hon gifte sig med Jacob Boij (XXII) och till Boijs syster Ingrid när hon gifte sig med Johan Utterklow (VIII).

3 *Lufft-fulle* doftfulla

Ok mäd Konst-skifftad färg påskådaren åthleer/
När Morgon-roddan först mäd Rosenfärga strålar/
Bärg/ Dalar/ Skog ok Mark/ jempt alt huad fins/ bemåhlar:
Män innan Kweller blijr/ är samma blomster tort/
Utaff en Lystern hand/ ell Stormwäer/ rifwit bort.
Lijksom the störste Trän i Skogen Löfrijkt grönska/
Ok låna Huilorumm åth Them som Skuggan önska/
Sigh sprijda brett ok långt/ lijk armar rund i ring/
Som mäd Liuf-Lekand Löffw/ beprydde äre all omkring:
Hur höga the ther stå/ at Skaten Himlen hotar/
Ok roten neder åth Moot-fota wärlden rotar/
Uthrotas aff en Storm/ fäls genom yxen kull/
Giörs aff en liten Eld/ til Röök ok Aske-mull.
Lijk Foglar i en Lund på gröna Grenar kwittra/
Ok mäd ett liufwligt Liudh/ Spring kring/ bå tittr' ok swittra/
Ok mään hans gälle halls/ som bäst Sigh Lustig giör/
Blij snabba footen fast i Snaran/ huar han döör.
En Olycks Kråka som längst utaff Diuren lifwer/
(I fall man sätter troo til huad man ther om skrifwer)
Är ey alt Ögneblek/ rätt säker eller frij/
För huad som dräpa kan/ en lijten beta bly.
Lijk Diuren som Sigh diupt i mörkste Skogar skyla/
Ok i bärg-skrefwor/ håhl ok dyge träsken huila/
Ey säkre någon tidh/ ey frije någon stunn/
För Skall-Mans Bössa/ Nät/ ell wädersnälle hunn.
Lijk fijskar i en flodh (hur diup then är) kring simma/
Ett gristågt Fiskenätt/ ey undan kunna rymma/
Ell fasna på et Draag/ ell Slantt/ ell Mete-krook/
I Ryssior/ eller ok i Miälor/ få sitt Ook

5 *Morgon-roddan* morgonrodnaden
8 *Lystern* lysten
13 *Skaten* toppen
14 *Moot-fota wärlden* antipoderna
19 *mään* medan
26 *dyge* dyiga
28 *Skall-Mans* jägarens; *wädersnälle* vindsnabbe
30 *gristågt* glest
31 *Slantt* krok och rev träs igenom betesfisken så att kroken vilar på utsidan
32 *Miälor* mjärdar

Som them til döden draar. Lijk Alt huad som man finner/
Thet sinn begynning hafft/ otwijkligt ändan hinner/
Ok småningom Sigh neer til wissa grafwen föör
In til thes Döden Siälff som daglig afdöör/ döör.
Rätt äfwen lijka så är Menniskian å Jorden
Seen som Hann en gång bröt The helige Bud-orden/
Som HErren när Han wreed i *Eden* hårt förbödh/
Dy war Hans ok wårt Straff at huar ok en blijr dödh.
Fast om En Blomme lijk/ i liuffste Blomstran grodde/
Uti En Rosengård aff Lust ok glädie bodde/
Ok grönska *Ceder* liik/ Stark som then starkste Eek/
Som utaff alla Trän sägs komma sidst på kneek.
Fast man Lijk foglar giör/ i Sång och löye Lifwde
Mäd gambla Kråkan kapp/ ok alla ting wäl trijfwde/
Fast om En lijk som diur/ Sigh skylde I mörkstan Skog/
Ell lijk en Fisk i Siön/ kring hela wärlden drog.
Lell kund å inte sätt man sluga döden swijka
Ok på et Ögneblek för skäktan undan fijka;
Dy alt huad som nu är/ alt huad som än blijr födt/
Haer ingin ting meer wist/ än at Alt wist blijr dödt.
Dy Döden Lijan bär/ huar mäd Hann Blomster fäller/
Moot huilkens huassa Ägg/ ey Ekars hårdheet geller/
Han hafwer Snaror nog En Yngling i sinn Lust/
At fälla/ Lijkasom en Ijsgrå ti sin pust.
Han wädrar en snart opp/ hur wäl mann Sigh ok döllier/
Dy Hann bå spårr ok fiätt/ osynlig efterföllier/
Hann bär sinn båga spänd/ haer altidh Näten ställt
Ok genom mången krok ok miäla/ mången fält.
Then Ena när Hann stodh i Liuffste blomster wåhren/
Then Andra när Hann stark lijk Eken war aff åhren/
Then lijk en fogel fåår uti sin Lust sitt fall/
Then diuur-lijk giömmer Sigh/ blijr lijk som fisken kall/
Ok död/ förn Hann thet troor/ när som thet GUdh behagar/
Som aff sinn Nådh ok Rådh/ om lijfw ok döden lagar/

50 *skäktan* (dödens) pil
56 *ti* uti

Som Honom synes bäst/ taer een seent/ annan brott/
I dagh ett rutit Trä/ i morgon grönt ok rått:
Mäst när man tänker minst/ dy huem kan timen weeta?
Fast om en Himlens hualff alt genom wille leta/
Slätt ingen/ när wårt glaas uthrunnit/ klockan slår/
Så ligger then i dagh/ som frodig stogh i gåår.
Tidt på ett ögneblek/ ey är then länge ligger
På Soot ok Twinesäng/ ok nästan daglig tigger/
Aff Döden Döden siälff/ mehr säll än någon ann/
Then Döden o-tilsagd fältt/ doch ey öfwerwann.
Then är i döden säll/ ok Salig til at nempna/
Som haer ett godt berömm/ hoos hela wärlden lempna/
Han faller när Han wil/ så kann Hann rättlig stå/
Ok genom timlig dödh/ til äwigt Lijff ingå:
Som Thenne Mannen giort/ Then wij til grafwen föllia/
Huis börlige beröm/ wij inte wele döllia/
Fast Hela thenne Stadh/ ok huem Hann knoen waar/
Weet at Han älska Gud/ mäd folk rätt redlig waar.
I WästerGötersLand war Hann bå born ok kläkter/
Män räknade ey sinn Ätt/ från många hundra Släkter/
(Som thenne tijden görs) mäd en Löy-wärdig ijdh.
Fast Hoon (tross någon anns) räkte ifrån Adams tijdh.
Hans Fader war (fast om utaff thet ringsta Stånde)
En ärligh DanneMan ok Sweries Rijkes Bonde:
Han Siälff war Fadren lijk/ til ähran ok Alt gott
Men uti Ståndet haer Han högre Trapsteeg nått.
Han älska Kiöpmanskap/ men war lell ingen Jude/
Ell någon Korne buuk/ som bå mäd hand ok Liude/
Beer Folke/ kommen hijt! sijn Jagh skal gie bäst kiöp/

67 *brott* brått
68 *I dagh ett rutit Trä/ i morgon grönt ok rått* idag (tar han) ett murket träd, i morgon ett grönt och friskt
73 *Tidt på ett ögneblek* ofta på ett ögonblick
76 *o-tilsagd* utan att ge bud om det
83 *knoen* känd
87 *en Löy-wärdig ijdh* en flit värd att skratta åt
94 *Korne buuk* spannmålsockrare, som köper säd när den är billig och gömmer undan tills den blir dyr

Ok när Hann them bedraar/ i hiertat (jo iagh nööp
Them bra) Siälff åth Sigh Siälff/ i tystan miugg plär säya!
När O-wäxt kommer på/ ey GUdh ell Mann wil wäya/
Män gömer Säden bortt/ Then GUdh lätt wexa fram/
Ok Mänskian tarfwar högst/ in til Hann sijr sitt ramm/
Att Örlig ell dyr tidh/ ell annan Olyks Låga/
Aff Himelen förundt/ ett Land begynner plåga/
För sine Synder skuld/ då weet Han taga skiähl/
Oskäligt för sitt Gods; Fast *Lazar* swölt ihiähl.
Ney/ ey war thenna Mann så Sinnader/ thet kränkte
Then Armas klage-låt Hans hierta/ at Hann länkte
Sinn willia åt sinn Hugh/ Hann waar ey Jernehåhl/
Aff Hierta/ fast än om/ Hans Handel/ Järn ok Ståhl/
Ey är gott/ fast han Koppar: waar spake Lammen lijker/
Aff huilkes leenste Ull/ Han bleeff mäd Äran rijker/
I thet Hann kläde sålt med Kläde Oklädde klädt/
Ok hulpit them i nödh uppå alt giörligt sätt.
Jagh kan ey Hans beröm som Sigh rätt borde skrifwa/
Dy tiger iagh ther mäd/ ok låter'et nu blifwa/
Hans äwige berömm/ är rijkt ok mehr än rijkt/
När man kan sanna/ thet Hann aldrig Sigh förlijkt
Mäd någon ärlig Mann. Dy bör Eer Sorgen döllia/
Som gråta thenna dödh/ ok mäd Ögn-tårar sköllia
Från Hiertat ångst ok pust/ Then Sälle Mann haer fått!
I wärlden All Mans Ynst; Hoos Gudh ett äwigt
Gått.

96 *nööp* lurade
98 *O-wäxt* missväxt
100 *sijr sitt ramm* ser sitt lägliga tillfälle
103–104 *taga skiähl/ Oskäligt* ta oskälig betalning
104 *Fast Lazar swölt ihiähl* även om Lasarus (traditionell bild för den fattige) svalt ihjäl
108–109 *fast än om/ Hans Handel/ Järn ok Ståhl/ Ey är gott/ fast han Koppar* fastän hans handel, järn och stål (var hård), inte (heller) *är gott* ärgigt, fast han (också handlade med) koppar
116–117 *thet Hann aldrig Sigh förlijkt Mäd någon ärlig Mann* att han aldrig har försonats med någon ärlig man, d.v.s. aldrig ens behövt komma i delo med någon sådan

1.

BEgråten intet kiärste Wänner/
Then i för känt/ nu GVdh bäst känner/
I uti kwal/ GVdh uti frögd/
Dy tårken aff the salta thårar/
Lätt tåhlamodh huad som Eer såhrar/
Rätt heela. Om i rätt förnögd.

2.

I weten at wij Alle gånga/
Från skiötta wärlden til then långa
Natt/ Kroppen hwijlar/ Siälen wår
Ett äwigt Lijfw i glädie förer/
Huar ingen Olycks-fall oß rörer/
Huar wij rätt Lijfw aff Döden fåår.

3.

I weten huad i thenne wärden
Falskheet ok ondsko/ huad som flärden
Wil älska/ älskas aldramäst/
Dy tänken then som hädan drager/
Then GVdh til Sigh i Nåder tager/
Fast Hann war wäl här/ är ther bäst.

4.

Lätt Grååt/ lätt Suck/ lätt Pust ok Jemmer/
Lätt Ångst/ ok huad som Hiertat klämmer
Huem som nu sörijer/ gå sin koos/
Dy GVdh Eer åter wäl förnöyer
Ok när I döö/ Eer Siäl ophöyer/
At blijfwa lijk slijk Himmels-Roos.

128 *skiötta* kortvariga

Märk Läsare eho Thu äst!

Här ligger ingen gammal Präst/
Ey heller någon RiddersMann/
Ey någon diärff ok modig Hielte/
Som mäd en *Hector* spände Bälte/
Ok starkste Murar öfwerwann/
Män En som Sigh Siälff öfwerwunnit/
Moot GVdh ok Nästan altidh brunnit
I Kiärlek/ ok huad Heligt är/
Dy war han Gudh ok Mannom kiär.
Hans Fader war En ärlig Bonde/
Hann Siälff aff Kiöp- ok Borgar Stånde/
Män bleeff en aldels annan Mann/
Seen wärld ok Sigh Hann öfwerwann.
Dy sedan som Han Säll blefw dödh/
Då fördes Han uhr alskiöns nödh/
Ok hafwer all Ting öfwerwunnit/
För all sin möda huilo funnit/
Nu lifwer Hann i Himmels-Rijk
Präst/ Riddar/ KiöpMan/ Bonde lijk.

149 *Hector* en av hjältarna vid Troja

XXXIII

Åminnes-Steen/
Till
Ytterste Ähre-Berömm/

När Fordom
Kongl. May. tz Troo Man ok Öfwerste til Foot
Ädel ok Wälborne Herrn

Herr ERIK SLATTE/

Til Huußby/ Steensholm/ ok Hoffby:
Som på sitt Sätherij Steensholm *Anno* 1673 den 27. *April* i HErranom saligen affsomnade/ samma Åhr then *Octob.* mäd Kristhederlig Lijk-Prydnad opbars til Jönköpings Stads Kyrkia/ sedermehra i sine Förfäders Graff på Öfwer-Sela Jordsattes.
Efter Begäran
i eenfaldig hast
opreest af

LUCIDOR then Olycklige.

ST! Bårt *Melpomene!* mäd thina salta Tårar
Bårt/ bårt mäd Suckand Pust/ som Sörgse Sinnen sårar/
Bårt Klagan/ Jemmer-låth/ *Melpomene* lägg neer
Thin Lutha/ som all mäst et Sorg-Liudh från sigh geer!
Hwar tjl behöfwes här bedröfwde mehr bedröfwa?
Ok mäd hiärt-kwäwiand Liomm Sorg-söfwde Sinnen söfwa

Efter Hbl; hos S nr LV. Datum för begravningen är ej utsatt i titeln. Tryckfelet »Syknas» r 23 är rättat.

Erik Slatte (död i april 1673) var överste vid infanteriet. Han hade varit gift med Märta Kagg och var då gift med Sophia Beata Skytte

1 *Melpomene* tragedins sånggudinna
6 *Liomm* ljud

Ell wäkka theras agg/ som aff sin tröttheet tyst/
I tankar utan Taal/ betänkia hwad the mist?
Nog är'et/ at hwar Sigh som thetta Falle kräncker/
Aff Siälf-sin Hiertekwaal/ beklämde Siälen sänker
I Ögnens Perle-flod/ ja mäd Sinn-willand Pust/
Vthblottar all sin Frögd/ vthblåser All sin Lust.
Jagh nekar intet til at man ey billigt klagar/
En sådan Hieltes Fall/ hwad Himlen lell behagar/
Kan ey mäd fogh ok skiäl miß-hagas aff een ann/
Then Intet (Jorden) mist/ Alt (Himmels-Frögden) wann.
Dy träd min *Clio* fram/ mäd Dygd-rooß ok Berömme/
Ok sätt then seenre Wärld till efter-Syn ok -Dömme/
Then Salig-Sälle Man/ som nu til hwilo gått/
Ok för o-aktlijk Stofft/ haer Seger-Kronan nått.
Blåß uth mäd liudand Röst/ Then Ädla Mans Bedrifter/
Moot särla tidhers meen/ Then billigst lärde Skriffter/
Långt öfwer Skynas blåå/ mäd o-utsläcklig Skrift
Bör måhla/ Afwund/ Tidh ok Döden til Förgift/
Hans gamble Adels-Ätt/ then utaff Skiöld ok Fahner/
Kan framtees mäd Beröm/ om Hans långt Forne Ahner/
Behöfws ey räknas opp/ ok mäd en särdels Flijt/
Vhr Grifften letas fram ok Alla föras hijt;
Ey hafwer man behoff/ mäd Smicker sminkan måhla/
Hans DYGD/ som aldrig än mäd länte Fiädtar pråhla
Æsopi Skata lijk/ Hans ADEL steeg Alt än
Mehr höger opp/ hwar som en Annans wänd igän.
Hans Ungdom borde wäl med korta Rijmm beskrifwas/
Then *Pallas* helgat war/ dok bättre synte trifwas/
Inunder *Martis* hand/ dok Tidhen är för kårt/
Ok flyter för än som man troor/ ok swinner bårt.

10 *Siälf-sin* sitt eget
17 *Clio* historieskrivningens sånggudinna
20 *för o-aktlijk Stofft* i stället för föraktligt stoft
22 *särla tidhers meen* sena tiders skadegörelse (på hans minne)
31 *Æsopi Skata lijk* lik Aisophos' skata: i fabeln en kaja, som prydde sig med lånta fjärdrar till sin egen olycka
32 *wänd igän* gick tillbaka, förminskades
34–35 *Then Pallas helgat war/ dok bättre synte trifwas/ Inunder Martis hand* den som var helgad åt Pallas (visdomen), men verkade trivas bättre under Mars' (krigskonstens) hand

Men om Jagh mäd en Mun aff Koppar kunde taala/
Ell aff wählhårdat Ståhl/ lijk *Fama* högliudt gaala/
Så wille Jagh Hans Rooß så långt som Jordens Ring
Sigh sträcker/ ropa uth/ all wijda Wärlden/ Kring:
Thet kalla Norrie haer Then Hielten tidt sijt strijda/
Således at Fienden ey för Hans Hand torde bida/
Ey heller hålla Foot/ ok icke mehra ståå/
Än Haren/ när han hör at Trumman taar på gåå.
När Jordens Tohrdön uhr Malm-bössor Åskie-lijkt smällde/
At Jorden darra widh/ Ok Örne-Locken fälde/
All Lufften opfyld bleff/ mäd hisklijkt Skrij ok Gny
Ok man förr Eld ok Röök ey dagh såg eller Sky/
När som Eld-Mortlar högt mäd tunga Stenar spelte/
Ok stundom Fem/ Sex/ Siu/ neer slogh/ dog sällan fehlte/
När kulor utaff Bly/ ok Jern-Lodh flög lijk Regn/
När Rytterit bröot in på skarpa *Piqvers* hegn/
När Fienden skiöt uth Eldkulor ok Granater/
Storm Klubbor/ giftig Rök ok hwad som elß Soldater/
För Konstgrep funnit op/ sin Fiende till meen/
At hijt et Hufwud flög/ thijt Armar eller Been;
Då wäxte först Hans Modh/ logh tusendfålt åth Döden/
Som bå på fram ok baak ok sijdan syntes/ Nöden
Huur stoor Hoon nånsen war/ förskreckt' ey Thenne Mann
Dy Han bå Nödh ok Dödh troß fahran öfwerwann.
Han hafwer Hunger/ Torst/ Köld/ Heta/ tålig lijdit/
Regn/ Dagg/ Slagg/ Hagel/ Sniö ok hwad mehr ond/ ey kwijdit
När Lyckan wrång-lynt sågh/ Ey waar Han Seen/ ey Laat/
Men Höfwids-Man i Rådh/ i fäcktand' en Soldat.
Ey uthi Ord som then som sitter widh Öhl Kannan/
Ock dijssar Tobacks-Röök/ til hierta går i Pannan/
Slår Näfwan neer i Bohl/ ok brukar gräßlig Munn/
Om Krijg/ fast han ey sågh i Fäldt en dödan Hunn.
Herr SLATTE wiste hwad Soldat haer til betyda/

38 *Fama* det personifierade ryktet
46 *Örne-Locken fälde* stängde öronlocken (det slog alltså lock för jordens öron)
48 *förr* för
49 *Eld-Mortlar* en slags korta kanoner
52 *Piqvers* pikars
61 *dijssar* diar; *til hierta går i Pannan* tills dess att modet stiger honom åt huvudet

Han wiste hur sigh bör befalla/ huru lyda/
Hans Hierna gaff godt Rådh/ Hans Hierta gaff friskt Modh/
Hans Hand gaff Seger/ ok åth Fienden Skam ok Blodh.
Hålt *Clio, Clio* tyst/ Thu kant ey nu beskrifwa/
Rätt som sigh billigst bör Herr SLATTES Rooß/ som lifwa
Skall mädan Dygden fins/ (Then Hans Siäl älskad haer)
På Jordens runda Kloot/ Ok någon Hielte kwaar.
Then största Lyckan Han i Wärlden haer åthnutit/
Är at twå resor GVdh/ Hans Hierta samman knutit/
Mäd Skönheet ok medh Dygd-fulkomne Siälar/ fäst
Vti et äckta band/ Hans Hielte-Modh ther näst
Mäd Ähre-Kronor krönt/ aff Gräß/ Eek-Löff/ ok Lager/
Mån nu är han bekrönt/ mäd Kronan som mehr fager/
Then Högstes Härligheet/ Then Gudh will Allom gie
Som Sigh lijk Han befalt/ i thenne Wärlden tee.

I Dygdfulkomne Fru/ som thenna Dödh beklaga
Ok Barn utaff Hans Blodh/ låtn' Eer thet wäl behaga/
Hwad som Gudh hafwer täckts/ förtysten Klage-röst/
Then Högste blijr Eer Man/ Eer Faer ok
begges Tröst.

81 *Ähre-Kronor /…/ aff Gräß/ Eek-Löff/ ok Lager* romarna skänkte en krona av gräs till den befälhavare som räddat dem ur ett förtvivlat läge, en krona av eklöv till den som i striden räddat en medborgares liv och en krona av lager åt segraren

Grift-Runer.
ALT
Hwad som födt/
ALT
Hwad som giödt/
ALT
Thet/ blijr dödt!
Wandrings-Mann stå kwaar/
Till thes Thu läsit haar/
Hwad som på thenna Steen ståår skrifwit/
Ok mäd hwast Ståhl ophugge blifwit.

HÄr ligger uti Mull/ Then utaff Gammall Adel födder/
Hans Kropp är nu blott Stofft/ som fordom mäd all Dygd bleff mödder/
Herr ERICK SLATTE waar Hans rätt Of-gamle Adels Nampn/
Från Wärldens wille Haaff/ haer Han här fåt sin trygge Hampn.
Han hafwer Hieltelijk tidt stridt ok Fienden öfwerwunnit/
Men nu är Modh ok Mackt/ jempt Styrckian wißnad/ Alt förswunnit/
Then aldrig rädder waar för Döden then han öfwerwann/
I mången blodig Stridh/ lijk som en modig Ridders Mann
Then Hafwer Döden som ey någon menskia kan undwijka
Nu GVdh thet hafwer täckts beslijkit/ men ey kunnat swijka;
Dy Döden togh man bort/ all Kropsens Omak ok förtreet/
Män Siälen feck igen Then Himmels-Lust som ingen weet.
Hans Kropp bortmultnas här/ Herr SLATTES Nampn skall äwigt lifwa
Ok Dygden skal Hans Rooß i Äwighetens Book inskrifwa/
Så länge Thenne Wärld lär i Ostadigheten stå/
Skal Hans Beröm ok blij fastståndand'/ ingen ända nå.

Wandrings Man/ hwem som Thu waar/
Sedan Thu här läsit haer/
Hwad på Thenne Steen ståår skrifwit/
Ok mäd Ståhl ophugge blifwit/
gack thin Kooß/
tänck ther hooß:
ALT
Hwad som födt/
ALT
Hwad som giödt/
ALT
Thet blijr Dödt.

101 *bleff mödder* fick möda sig
102 *Of-gamle* urgamla
109 *beslijkit* överrumplat
110 *man* bara

XXXIV

Sorge Tröst/

När
Kongl. May.tz
Fordom
Troo Mann ok *Assessor* uti thet Kongl. *General Commerce Collegio,*
Ädl ok Wälb. Herr
Erik Rosenholms/
Til Sohlbärga ok Ramsberg effterleffde Änkie Fr.

Ädle ok Wälb.

Fruu Märta Beata Stuart/

För till Lagebroo/ Ramsbärg och EricksStadh:
nu i Himmelen Sahlige/
Mäd Krist-prydlig
ok
Hög-hederlig-Lijkseed
Jordfördes
I
STOKHOLM/
Den *22 Martii* åhr 1674.
Effter begären
fattad
aff
En Mäd-Söriande.

Trykt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr LVII) rättas r 68 »maklöst» och r 93 »lätn'».

Märta Beata Stuart (1642–1673) var dotter till kammarherren David Stuart, vars far hade flyttat till Sverige från Skottland. Hon hade varit maka till Erik Rosenholm (som fick gravskriften XV) i hans andra gifte.

SÅ skall jagh åter wäta
I Sorge-tårars flodh
Min pänna? åter fläta
(mäd högtbedröfwat moodh)
Kring thenna jämmer-båhren
Cypress ock *amaranth*,
Beskrifwa Sorge såren/
Till minn mädönckans Pant?

Twå åhr ä näplig gångne/
Seen jagh en Tröste Skrifft
Them skreff/ som åter fångne
Widh thenna mörka grifft/
å nyo hiertlig gråta/
Ok klaga ach! ok nödh/
Som Suckand' jämmer-låta/
Wår bästa Wänn är dödh!

The grete thå Sinn Fader/
Nu gråta The Sinn Moer/
Owännen är nu glader/
Men Wänners Sorgen/ stoor/
Tå miste Staen sinn Stytta/
Wår KONG en trogen Mann/
Ok Mången/ all sin Nytta;
Dy gråt än/ huem som kan!

Nu kommer Sorg på Sorgen/
Nu döör all Dygders prakt/
Ey tager döden borgen/
Men brukar all sinn Makt/
Affplokkar huad gott finnes/
(Fast i Omogen Höst)
Thet nu nogsamlig synnes/
Aff Eer förlorad Tröst.

Eer / Dygdens ädle grenar/
Ok Rosenholmens wäxt/
I/ äret/ Them jagh menar/
Them Döden skänker bäxt.

36 *bäxt* bittert

Mäst hoopas Eder jämmer/
På thenne Sorge dagh/
Ett slag full mången klämmer/
Mehr swijder duppel-Slaag.

Knapt är en natt förswunnen/
Seen Solen åter leer/
Knapt glädie dagen funnen/
Ok Solen gånger neer!
O! korte glädie timmar!
O! glädie utan frögd!
O! Liuß som altidh dimmar!
O! O-lust när man nögd!

Huem låter ikke rinna/
På kinners blekan snö/
Salt-pärlor? pärle trinna/
Att Dygder måste dö!
Wist then ey Dygder kenner/
Ey Sinne-känsell haer/
Then Odygds-elden bränner/
Och wargen haer til Faer.

När Täkk- mäd Skiönheet blandat/
Vti en deilig kropp/
Som blijr aff Dygd beandat/
Huem skull' ey hafwa hopp?
Att then skull längre blifwa/
än Odygds-hamnen giör/
Som synes länge lifwa/
Män uti Lifwet döör.

Then kropp mäd Skiönheets gåfwor/
Som Döden från oß ryckt/
War full aff Himmels håfwor/
Ok makalöst uthsmyckt;
Om Ståndet ok Förstånde
Som waar aff Konglig ätt*

47 *dimmar* mörknar
62 *Odygds-hamnen* den lastbara kroppen

O-dödlig giort/ så månde
Mäd skiäl man klaga rätt/

O! ußle här i wärden/
Som effterföllia Dygd!
Huar afund List ok flärden.
Ok then ey weet huad blygd/
Kan lifwa som han önskar/
Ok *Nestors* åhr i roo/
(Lijk Lager träna) grönskar/
Som altidh gröne groo.

Men Döhden weet ey skoona
Hans Lije hugger aff/
Ok sänker Spijr ok Krona/
Så wäll uti en graff/
Som huad som fins på Jorden/
Aff ringa Ståt ok prakt.
Huad H o o n war/ är H o o n worden
S å b l y r o k a l l w å r m a k t.

Dy låten ey bekymmer
Eer Kwellia/ bort mäd Sorg!
Ey någon undanrymmer/
G u d h ä r w å r s ä k r e b o r g:
Men låtn' Oß wara fromma/
Ok hålla Guds domm gill/
Lätt seedan Döden komma/
R ä t t n ä r w å r H e r r e w i l l.

* Aff Greffl. Stamhuset *Ochiltre,* ok kallar Konung Jacob uti sitt breeff til begge *Anno* Härtigene (sedan Konungar i Swerige) 1585 Härtig *Johan* ok Härtig *Carl* Sahlige Fruns Fader Fader Hr. *Johan Stuart,* BlodsFrände.

78 *Nestors åhr* Nestor påstod ha levat två människoåldrar
94 *hålla Guds domm gill* låta Guds domslut gälla

XXXV

Grifft-Skrifft/

på
Högborne Grefwinnan ok Fruuns/

Fruu *EBBA BRAHE:*

Bohren GrefweDotter til Wisingsborg/ Grefwinna til
Läckö/ Fru til Runsa/ Arnöö/ Axholm/ Sundholm/
Kägelholm ok Tullgarn/ etc.
Så ok
Then Högborne Grefwes/

Herr *LUDOVICH PONTUS*
DE LA GARDIE,

Grefwe til Läcköö ok Arensborg/ Frijherre til Ekholm/
Herre til Hapsal/ Helmet/ Magnushoff/ Höyen-
torp/ och Wännegarn.
Grafwar
Sorgligen
ristat i hast.
Aff

L.

BEtrakta thenna Grifft/ här hwilar en Grefwinna/
Som för sin höga Blodh/ ok för än högre Dygd
Ifall Hoon intet dödt/ mädh skiäl ok vthan blygd/

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr LVIII. Gravskriften, som helt och hållet är utformad som en rad gravinskrifter, finns inte med i Hbl, men attribueras av S till Lucidor.

Ebba Brahe (1596–1674) – känd för sin skönhet och sin besvarade kärlek till den unge Gustaf II Adolf – hade varit gift med riksmarsken och generalfältherren Jacob de la Gardie. Ludovich (Ludwig) Pontus de la Gardie (1662–1672) var Ebba Brahes sonson, son till rikskanslern Magnus Gabriel de la Gardie och Maria Euphrosyne av Pfaltz-Zweibrücken.

Then Norra Wärlden wist had dyrkat för Gudinna
Hoon lades hijt i thenna Graaff/
Seen Döden togh/ hwad som hann gaaff.

*

STeh Läser und betracht der Menschen Sterblikeit/
Hie sihstu waß wir sein/ nichts alß ein Spiel der Zeit/
Ward diß waß Himlisch war/ zur Asche/ Staub und Erden/
So denke waß auß dir in kurtzen doch wird werden/
Geh Läser gehe fort und siehe dich wohl für
Der Tod der folgt dier nach und stehet vor der Thür.

*

Sol cadit & sequeris dulcissime Phosphore Solem,
Occasu surgis Phosphore Sole novo.

*

SI la Vertu pouvoit mourir,
On l'a enterée icy;
Mais las! si c'est Vostre souhait,
De voir encor son Vray portrait.
Vous le verrez Lecteur au despit de l'envie,
En regardant les grands Heros De La Gardie.

13–14 Solen går ner och du, ljuvaste morgonstjärna, följer solen. Genom din nedgång, morgonstjärna, uppgår du under en ny sol.

XXXVI

Mänskligh Fåfängio/

Widh
Nu hoos Gudh Salige/
Fordom
Ährborn- Wälwijs- ok Laghfahrne/

Herr *JONATHAN FIGRELIUS*,

Thenne Kongl. Hufwud Staden Stockholms
Wälbetrodde Cämmenärs
Krist Hederlige Jordsättning som skedde den 17. *Maij*
Anno 1674.
Framstält
Effter Begäran
aff
Lasse Jahanson.

I. N. J.

HWad för en *Democrit* måst' icke tårar fälla
Ok *Heraclitens* suck som skiäligt låta giälla?
Hwem är som icke leer åth hwad som skeer ok skett
Men heller gråta bör at hann ther åt haer lett/
I fall at hans förstånd först på sigh Siälfwan aktar
Och sedan mäd förnufft all Wärldens Lopp betraktar

Efter originaltrycket i UUB (fol.); hos S nr LIX. Tryckfelet »troom» r 146 är rättat.

Jonathan Figrelius (död 1674) var son till en hospitalspredikant i Linköping; blev notarie i Stockholms justitiekollegium och förmyndarkammare 1672 och primariekämnär i Stockholm 1673.

I.N.J. 'In Nomine Jesu', i Jesu namn
1–2 *Democrit, Heracliten* Demokritos påstods alltid ha skrattat åt människors fåfänga strävan, medan Herakleitos ständigt grät över densamma
4 *gråta* begråta

Mäd hwad för fåwetskhugh ok fåfängheet all ting
Kringlöper daglig dags sin föresatte ring
Til thes thet ändan når som oförmärkt framsliker
Från hwilkens Öde-måhl ey någon vndan wijker
Igenom *Dedals* konst/ ey om en wore fäst
Baak om *Bellerophon* vppå en flygand Häst
Ey om Hann Solens wagn fing lijk en *Phoebus* köra
Ock låta Sigh Öst-West-Sunn- eller Nordast föra
Dijt Solen reser op/ dijt hennes gång blier all
Hann måst lijk *Phaeton* dok lijkwäl få sitt fall
Ok mäd sinn Jordisk tyngd til medel pricken ijla
Hwar som hans dårligheet i grafwen får sinn hwijla
Ok all hans fåfäng ijdh i mullen blifwer giömd:
Hann för än maskar haa förtärt hans kropp/ förglömd
Ok flyr som vtur syn så ok vhr allas Sinne
Om ey Hans Dygd/ om ey Hans konstwett ett åminne
Igenom Ärefrägd i Wärlden lemnat haar
Dy när som alt flyr fort blijr Dygden lijkwäl kwaar/
Hwad för en *Democrit* måst icke tårar fälla
Ok *Heraclitens* suck som skiäligt låta giälla
Hwem är som lett ok leer åt hwad som skeer ok skett
Then icke borde mehr begråta thet han lett?
En Yngling sliter bort sinn Vngdoms liufwste Blomma
Til Smädleck aff Sinn Gudh Sinn nästas ringa fromma/
Männ Sigh til minste gagn ok blijr mäd Lijfw' ok Siäl

7 *fåwetskhugh* fåvitskt sinne
9 *oförmärkt framsliker* omärkligt smyger fram
10 *Öde-måhl* ödesbestämda mål
11 *Dedals konst* Daidalos flydde, tillsammans med sonen Ikaros, med egenhändigt byggda vingar från kung Minos på Kreta
11–12 *wore fäst Baak om Bellerophon vppå en flygand Häst* Bellerophon nedlade med hjälp av vinghästen Pegasos odjuret Chimæra, men när han sedan ville flyga upp till gudarna på Olympen störtades han ur sadeln och dog
13 *Solens wagn fing lijk en Phoebus köra* Foibus Apollon ansågs köra solens vagn på himlavalvet
16 *Phaeton* son till Apollon, lånade en dag solens vagn men kunde inte tygla det eldiga spannet; till sist måste Jupiter ingripa och döda Phaeton
17 *medel pricken* medelpunkten
18 *dårligheet* dårskap
22 *konstwett* skicklighet och lärdom
23 *Ärefrägd* ärerykte

Här wällusts Legodräng seen äwigh Satans Träl.
Then söker Konst och Lust på botnen vthi kannan
Och troor Sigh wara klook/ men Winet är i pannan
Så snart thet dimmar vth är Han en dumm're Gäck
Än en *Arcadi*sk Häst som dricker vhr en Bäck/
En annan Lyster Sigh i Brädet tätt förskansa
Ok leer när döda Been mäd många Ögon dansa
At läsa *Meffertz* Book har Hann en särdels ijdh
Så spelas mynte bort/ ok spilles all Hans tijdh.
Then sijr man i fyrsprong fort til *Corinthen* löpa
Hoos *Thais* ingen ting för högste prijs at köpa
Hwar som Olustig Lust mäd kiärleks nampn blijr döpt
Til thes Hann Hälsan solt ok dyrast ånger kiöpt
En Pråll-Hans legger all sinn flijt på skiöna Kläder/
Haer lijk *Æsopi* Skior ey någon egen fiäder
Dy när han seer grant åth vti sinn Kläder ask
Så prålar han mäd diuur ok mestedels mäd Mask
O Vßle dårligheet som strax mäd Vngdoms Åhren
Begyns ok offtast ey legs aff förn som på Båren!
Då all Otijdigh leek/ frögd/ Lättie- ok kiättians Lust
Förwändes vthi Sorg i tårar suck ok pust.

32 *Här* på jorden, i motsats till »äwigt» på samma rad
34 *men* medan
36 *Än en Arcadisk Häst som dricker vhr en Bäck* tydligen en anspelning på en berättelse, traderad av Plinius d.y., om att de arkadiska åsnorna var så dumma att de visserligen kunde gå genom eld för att nå fram till sina föl, men att de ryggade tillbaka för minsta lilla bäck
37 *i Brädet* bakom ett brädspel
38 *när döda Been mäd många Ögon dansa* när elfenbenstärningarna med sina ögon trillar omkring
39 *Meffertz Book* kortleken; Pieter Mefferdt var en berömd kortspelsfabrikant i Amsterdam
41–42 *fort til Corinthen löpa Hoos Thais ingen ting för högste prijs at köpa* skynda iväg till Korinth för att hos (den kända antika hetären) Thais köpa ingenting (köpt kärlek) till högsta pris
44 *solt* sålt
45 *Pråll-Hans* en som vill lysa med fina kläder
46 *Æsopi Skior* Aisophos' skata, som prålade med lånta fjädrar
47 *seer grant åth* ser noga efter
48 *mäd diuur ok mestedels mäd Mask* med klädespersedlar från djurriket (päls, ylle o.s.v.) och med silke (från silkesmasken)

Om Åhren endtlig En ifrån slijkt dårskap draga
Strax får Hans Sinnen Hugh ok Lust at företaga
En annan fåfängheet som fast hon mindre syns
Om hoon ey störr' ok wärr/ ey mindr' at wara fins.
Then Sijr man aff all makt mäd rätt ok orätt sträfwa/
At Han sin Vßelheet må til högh wyrdnad häfwa
Ok om bland tusend' En så nått en Härskaps Staff
Måt lell Hans makt lijk Bondens Träldom i en Graff.
En annan söker til at samla stora Skattar
Will altidh mehra haa ju mindre honom fattar
Then på ett sådant wijß En ann på annat Sätt
En genom mödo wåld ok genom orätt Rätt
Man sijr En lefwandes i Jorden nederstiga
Vtur sinn Moders kwed then dolde Skatt at rifwa
Som aff Naturen dijt är lagd i hårdan Steen
At ey thes blanka skijn skull giöra Siälen meen.
En wåghals hwilkens Siäl vtaff Guhl gull-Soot lågar
Tår wåga Sigh åstadh på Hafwets willa Wågar
Vti en ihåhl Eek ok räds för ingen nödh
Fast om Hann neplig är en hanbredd från sinn Dödh.
Man söker gods ok gull igenom hwassa ståle
Ok mången hemta thet o-twijkligt hoos Hinn Håle
Om någon wore wiß at Hann thet kunde få
Lell lemnar *Euclio* när Hann mått här ifrå
(Ok weet ey hwem til tiänst) Alt Gods ok Ägodelar
Hwar blinda Lyckan seen så vnderligh mäd spelar
At ther aff afwunds Man then Hann thet vnna minst
Ok wärstan Owän tidt vndfår then största winst/
Hann Siälff haer ingen tack menn tappes vthur Sinne
Så snart Hann är neersänkt Hans nampn är straks vhr minne
När Andan fahr sinn koos; så är Rijkdom ok Makt
Förvthan någon Dygd aff ingen krafft ok akt

56 *Om hoon ey störr' ok wärr/ ey mindr' at wara fins* om det inte är så att den är större och värre, inte mindre
62 *fattar* fattas
65 *lefwandes i Jorden nederstiga* stiga levande ner under jorden
69 *vtaff Guhl gull-Soot lågar* brinner av gul guldsjuka
71 *Vti en ihåhl Eek* i en ihålig ek(båt)
76 *Euclio* Euclio var den gamle girigbuken i Plautus' komedi *Aulularia*
80 *tidt* ofta

Menn then som moot sin Gudh mäd rätt sann-trogen dyrkan
Sinn skyldig plikt beteer seen genom Dygders yrkan
Förfrämier nästan sinn/ Thens Roos kan stadigt stå
Til Himmel Jord ok Alt i förna klumpen gå.
Denn som man söker Lust/ Leek/ glädie/ skratt ok Löye
Makt eller Rijkedom Hann söker man sitt nöye
Hwad hugen hans är täkt ok fyller kräfwan wäl
Men minst omhuxar Hann at få En pryddan Siäl
Igenom Konst ok Dygd/ Dy then som then besitter
Weet huru lifwas bör/ När Korße-Kalken bitter/
Weet Hann mäd tålamodh at giöra honom söt
Kan i All Olyks storm lijk som vhr Lyckans Skiöt
Lee åth thet som en ann Odygdigh Menskia skräcker/
(När Guds hämn-mogne Straff Hans Samwets agg vpwäkker)
Thet gånge hur'et will/ mäd/ eller og emoot/
Så taer Hann först hoos Gudh/ seen hoos förstånde boot.
Weet Siälff at trösta Sigh/ ok androm til at råda/
Kan ångst/ förtrett ok harm/ ja Siälfwa Döden skåda
Mäd Ögon vtan blund/ i frögd sinn Anda gie/
När andra ropa mäd förtwiflan ah! ok we!
En Dygdig kan ey dö/ og när hann långsen döder/
Dy Dygden daglig dags å nyo åter föder
Hans aldrig glömde Nampn/ som trossar tijdens hoot/
Hwar Dårar swinna bort mäd Stielke/ Blaad ok Root.
Then Sahlig unge Mann wij här för ögon skåda/
Kan genom Ähre-Frägd/ Oß all' i samt bebåda;
Hur' öfwer-Säll then är/ som Odygds Laster flyr/
Sitt Wett mäd Konster när/ sin Siäl mäd Dygder styr.
Jagh kunde mäd alt skiäl min Pänna fiärre drifwa/
Ok en lång Äre-Dickt til hans Åminne skrifwa/

86 *yrkan* odlande
88 *i förna klumpen gå* uppgå i den forna klumpen, det ursprungliga kaos
89 *man* bara
91 *kräfwan* magen
92 *minst omhuxar Hann* minst tänker han på
94 *När Korße-Kalken bitter* när korskalken (livets plåga) är bitter
97 *skräcker* förskräcker
105 *og när hann långsen döder* inte ens när han sedan länge är död
110 *Oß all' i samt* oss allesammans
113 *fiärre drifwa* driva längre iväg (i lovprisning)

Om mitt för ringa wett/ ok tiden räckte til/
Menn Then som honom kiänt/ weet hwad iagh säya wil;
At Hann Gudh ok En wänn/ haer älskat öfwer alla/
War redebogen när Hann såg sinn Mädbroor falla/
At reesa Honom opp/ ey endast genom rådh/
Menn vthi wärke siälff/ ok börlig kiärleks dådh.
Om iag Hans Konst-wett seen/ ok Lärdom at berömma
Migh undertogo/ mått iagh effter Lärda/ dömma/
At thet Latinske Språk ok Greskan i gemen/
För honom lijka swårt/ at i Rom och Athen
Han utan någon twist haad Borgar-Rätten wunnit/
I *Themis* wijsheet mäd en särdels wetskap funnit/
Hwad *Codex* ok *Pandect: Authentic* ok *Rubric*,
Hwad som *Noveller* war ok hwad som mehr them lijk/
Hwad *Bartolus* ok *Bald* som *Themis* tolkar/ skrifwit/
Ok hwad *Justinian* för Lagh tilkänna gifwit/
Haer Han til pricka wist/ som *Phoebus* Foster-Sonn/
Aff Then beträngde wist förwänte mycken monn/
Om ey then grymma dödh aff afwund Honom slagit/
Aldeles från Oß ryckt/ och ther igenom dragit
Uhr mångens Hierta Suck/ uhr mångens Ögon Gråått/
Ått Högom war Hann kiär/ ått Lägre war Hann Såått
Han älskad' ingen lust/ som utaff odygd smaka/
Ey sökt Hann Högheets prål/ drefw Girugheet til baka/
I genom mildan hielp/ åt then som fattig waar/
Then som förswarslös fans/ Then war Hann för Förswar/

120 *vthi wärke siälff* genom själva handlingen
123 *Greskan* grekiskan
126 *Themis wijsheet* juridiken: Themis var rättvisans gudinna
127–128 *Codex* kejsar Justinianus' lagsamling, grunden för den romerska rätten; *Pandect* pandekterna eller *pandectæ* var utslag i olika mål och hade samlats ihop under Justinianus' tid; *Authentic* eller *authenticæ novellæ* var de nya utslag vilkas översättningar från grekiska till latin hade auktoriserats som officiella; *Rubric* de med röd färg skrivna överskrifterna i den romerska rätten, som inte hade status av lagar (till skillnad från *authenticæ*); *Noveller* de nya utslag som tillkommit efter det att den romerska rätten kodifierats och spritts i *Codex* och *Pandectæ*
129 *Bartolus* ok *Bald* kända jurister
130 *Justinian* kejsar Justinianus
132 *Aff Then beträngde wist förwänte mycken monn* av denne väntade sig förvisso den beträngde mycken hjälp

Om Himlens Godheet ännu länger welat unna
Åt Stockholm thenne Mann/ så hade Staden kunna
Utaff hans Idksamheet än mången nytta wänt/
Män Hoppet hafver Sigh nu mäd hans Lifstidh ändt.
Dok effter som Hans död then Högste haer behagat/
Så troon og at Hans Hand/ lär styrka hwad Hoon swagat/
Han gifw' Oß Enigheet som än i wärlden boo/
Them Sörjandom liufw Tröst/ Then Döde Frögd ok Roo!

Allusio ad Nomen B. Defuncti.

*

*J positis umbris *Phoebi splendore Figura*
*Clarior en claro *Sole perennis eris.*

*

Vixisti, fixum nihil est: sed morte FIGRELI hic
Fixisti, & figent omnia ficta, pedem.

EPITAPHIUM.

*A cursu radians nunquam desistit *Apollo,*
*Hicque moram, mirum! nectere fata jube*nt.

*
* *

Ηλιος Sol. unde FIGRELIUS
quasi figura Solis.

143 *wänt* väntat
146 *swagat* försvagat
149 *Allusio ad Nomen B. Defuncti* anspelning på den salige dödes namn
150–151 I en ordlek på den dödes namn sägs att han i skuggan evigt ska lysa klarare än solen
152–156 De båda latinska distika är fulla av ordlekar och därmed svåröversatta. I det första sägs till den döde att han har levat och att inget är beständigt, och att Figrelius, d.v.s. Solen, liksom allt skapat, här har stannat till. Epitafiet varierar samma tanke på annat vis: 'Apollo stannar aldrig upp i sitt strålande lopp, men ödet har, märkvärdigt nog, befallt honom dröja just här'.
Slutnoten: 'Helios, sol, därav Figrelius, som en *figura* (sinnebild) för solen.'

XXXVII

Alt Inte

vhti
Wärldens Förändring ok Ändning
Widh
Nu i Himmelen HögSahl.
fordom
Kongl. May:tz ok Sweriges Rijkes Troo-Mann/ Rådh/
ok RijksMarskalck jempt Laghman öfwer Wärmeland/
Then
HöghWälborne Herres/

Herr *GABRIEL* Oxenstierna/

Grefwe til Korßholm och Waasa/ Frijherre til Mörby och Lindholm/
Herres til Rosensbergh ok Edzbergh.
Kristprydde ok Hög-Hederlige Jordsättning
Som mäd Hög Förnem-ok Folckrijkt
Lijkföllie skedde i Stockholm den 24. *Maij*
Anno 1674.
enfaldeligen
öfwertänckt
aff
Tanatophilander.

Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

I. N. J.

ALt hwad i Werlden är/ är fåfängheet/ Alt Inte/
Fast nogle fins som ey i thetta fall så sinte/

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr LX) rättas r 130, »krålla», och r 171, »Redeligheet», i enlighet med Hbl. Punkt struken r 139 och tillagd r 140. *Tanatophilander* betyder 'den som älskar döden'.

Gabriel Gabrielsson Oxenstierna (1619–1673), som begravdes tillsammans med sin hustru Marca Christiana (se nr XXXVIII), hade dels varit militärt aktiv i kriget mot danskarna, dels gjort en civil karriär. Han blev hovmarkalk hos drottning Kristina 1645, riksjägmästare 1650, riksråd 1653 och riksmarskalk samt lagman i Värmland 1657. Han var nära vän till Karl XI, som också deltog vid begravningen.

2 *nogle fins som ey i thetta fall så sinte* några finns som i detta fall har en annan mening

Ok i sin Troo-lös Troo ey annat kunna få/
Än at hwad synligt är ewärdelig lär stå/
Ok blått en wexel haer/ som daglig dagz ombyter/
Taer bort hwad öfwrigt syns/ vndsätter hwad som tryter/
At alt som skapt/ vthi en ewig rundningz lopp
Kringwältes/ lijk wår Sool går neer och reser opp:
At en tings råttnan åth thet andra födzlen gifwer/
Och således Döden Faer åth sielfwa Lijfwe blifwer/
Som *Stagyriten* lärdt all warelse består/
At ingen ting begynt/ at intet ända får/
Fast om thet til sinn art syns ändras/ intet ända/
Men lijk en Eld aff Eld sigh altid låter tända/
Omskiffter blott sinn hy/ vthaff ett ändlöst Arff/
Hwart Åhr/ hwar månad/ dagh/ hwar stund och ögnehwarff.
Om någon sådant troor/ så kan Jagh inte neka/
At slijkt omskjffte skeer/ Jagh sijr Naturen leka
Mädh under-ändring/ i alt hwad man nästan sijr/
Ok at hwad dör/ ett slijkt/ dok ey thet samma blijr
Som thet tilförnde war: När Watnet vpåth klifwer
Förandrad' vthi Wind aff Solen som thet drifwer
Til Lufftens medelrumm/ ok ther aff Kiölden seen
Förandras vthi Snö/ och hwijtan Hagelsteen;
Så faller thet aff tyngd full åther neer på Jorden/
Blijr Watten lijk som för/ Steen som aff Mull är worden
Blijr Mull/ Mull åter Steen/ aff Lufft blijr Elden tänd/
Ok Eld aff Åskian blijr i Wäder snart förwänd.
Så kan hwart *Element* sigh uhr sigh siälfft förandra/
Ok aff sigh i sigh siälff: thet ingen man kan klandra/
Thet synes daglig dags/ så blifwer af ett diur/
Ett särdels Maske slaag/ alt effter hwars Natur/
Ok Maskar kunna seen/ mäd fetman Jorden giöda/
At ther aff Blomster/ Gräs och Ogräs får sin gröda/

5 *en wexel* en växling
6 *hwad öfwrigt syns* vad tycks vara för mycket
11 *Stagyriten* Aristoteles
19 *under-ändring* förunderlig ändring
28 *Wäder* luft
32 *Ett särdels Maske slaag* en särskild typ av maskar; man trodde att maskar alstrades av sig själva, ur det ämne de levde på

Som åter haa sinn Mask/ then blaad och root förtär/
Ok lijkwäl af sin död/ ett annat lijf frambär.
Man kan af Örtens Salt/ en Ört å nyo wäcka/
At hon uhr Askan sinn/ sigh åter låter kwäcka/
Så snart hon i sitt glas/ en börlig wärma spör/
Men när som wärman flyr/ förswinner hon ok dör.
Bly haer sin *minie*, Tenn *arsenic*, Koppar grönan/
Ok Järnet haer sin rost/ ja siälfwa Silfwer skiönan
Förtärs af thes *Lasur*, Gullmalmen hålles reen/
Men haer på många sätt/ så wähl som annat meen/
Men sådant wil iagh nu til andra tijder lämpna/
Chimist och *Alchimist* weet sådant bäst at nämpna
På hwad för wijs ett blijr vthi thet andra bytt/
Ell' ok så genom konst af them giörs någo nytt.
Doch kan man slijkt omskifft' ey ewig Andring kalla/
Taag Sool och wärman bort/ så lär ok Grundsteen falla/
På then slijk lärdom mäd heel swaga fötter står/
Hwad wil blij när som Jord och Himlen sielf förgår?
Wij them Gudh genom nådh haer wyrdat at oplysa/
I fall wij hoos förstånd och troon i Hiertat hysa/
Så sij wij at alt thet som här i werlden är/
Ifrån sin födzelstund sin dödh i lifwet bär.
Man sijr at Elden snart vthslocknar som ey näres/
At Watne som får stå/ snart tiocknar och förtäres/
Jord som sin wätska mist/ blier Stofft ok Sohlegrann/
När *Æol* huin- ok hwäser hwart åth drager hann?
Hwar blijr han ändlig af? när Ört och Blomstren swinna/
Kan man ett slijkt ther af/ men ey thet samma finna.

37 *Örtens Salt* de kemiska ämnen och principer som bildar örten och finns kvar efter förbränning
38 *åter /…/ kwäcka* återuppväcka
39 *börlig* tillbörlig, lämplig
41 *Bly haer sin minie, Tenn arsenic, Koppar grönan* bly har sin mönja, tenn har arsenik och kopparen ärg
43 *thes Lasur* dess anlöpning (och blir till lasyr eller azur, himmelsblå färg)
47 *bytt* förbytt
54 *hoos förstånd och troon i Hiertat hysa* vid sidan av vårt förstånd också hyser tron i hjärtat
59 *Sohlegrann* dammkorn
60 *Æol* Æolus, vindguden

Hwadh nu är/ är ey hwadh för war/ fast af slijkt slagh/
Lijk dagen som i gåår war/ ey är daen i dagh.
När något sedan ey mehr dugse til at föda/
(Som hwar ting haer sitt måhl ok tijdh) som alt kan öda/
Hwart taer't då sinn wäg? Hwad gifwes här för swar?
At all ting blijr oplöst til hwad som thet först war.
Står thenna Grundwal fast/ i Ewig-wärldzlig-sinnte
Måst icke Werlden då mäd tijden blij til I n t e ?
Som vthaf inte giord/ ok så hög åldrig är
At hennes Öde-Dödh wist måste wara när.
Man hörer Siö och Haaf mer än som wahnligt brusa/
Man hörer WäderGuen med grymme Stormwäer susa/
Åhrstijden håller ey som förr sin wissa tiidh/
Medh hetan eller frost/ alt synes som med strijd
Til falle luta neer/ och fram til ändan ijla/
Alt lijk som trött vthaff sin möda/ söka hwijla:
Then trötte *Attlas* som så länge Himlens last
Haer burit/ signar kull ok orkar ey stå fast.
Een giödder åker wil ey mehra fruckter bära/
Ok Bonden swettas mehr/ at plöya'n än at skiära/
Siälf diuren vthan wett/ syns med förlängtand pust
Förloßning önska/ från sin rädzlan ok olust.
Hwart ok ett *Element* syns effter sin art kwijda/
Hwar af man dömma kan at the og twungne lijda.
Skyn hotar med sitt fall at täckia Jordens Rund/
Ok Jorden höter mäd sitt siunkand åth Afgrund.
Hwadh elliest genom konst är giort at tråßa tijden
Är mästedels sin koos som tijden siälf förlijden.
Hwar *Nini* Drottningz muur hwar är *Mausolus* graf?

63 *är ey hwadh för war/ fast af slijkt slagh* är inte det som förut var, fastän (det är av) liknande slag
65 *dugse* dugligt
72 *Öde-Dödh* av ödet föresatta död
79 *Attlas* Atlas, en jätte som i grekisk mytologi bar himlavalvet på sina axlar
86 *the og* även de
88 *höter* hotar
91 *Nini Drottningz muur* drottning Semiramis' murar, som bar upp de hängande trädgårdarna i Babylon (Nineve) och som var ett av antikens sju underverk; de övriga räknas upp i det följande; *Mausolus graf* mausoleet i Halikarnassos

Hwar *Jovis* Belätt stodd? hwar *Pharos* som för kwaf/
I owäer mången hielpt? hwem wil nu fuller dyrcka
Dianen mäd Wijröök vthi th' Ephesers Kyrcka?
Hwar fins nu *Rhodos* Rees vthaf så mycken Malm/
The är' vthi sigh siälff begraffne. Lijk som Halm
En liusan låga gier som lijkwäl strax förswinner/
Så war ok theras pråål/ thet man ey mehra finner/
Ok näplig ställe hwar som the tilförnde stått;
Allenast haer af alt then äldste ålder nått/
*Ægypt*ens underwärk the hwasse *Pyramider*,
Som in til thenna stund än trässa forna tijder
Them tijden lell så wähl som annat nederstielpt
Om Mennskiors fåfäng ijd them ey med undstöd hielpt.
At tijden wåld ok mackt/ pråll/ högheet/ wyrd' och ähra
Mädh all tijdh hwassan tand som snabbast kan förtära/
Röns om åth fornas Skrifft man minste witsord gier/
Hwar Lyckan en ophögt at stiälp' en annan neer.
Är icke *Assurs* mackt längst krafftlös ok förgäten?
Ey mehr än blott ett nampn/ lijk *Persens* pråll upäten.
Haer icke Tidens rost längst frätet äggen uth
På *Alexanders* Swärd/ som then konst-knutne knut
I *Phrygien* oplöst? hwar är the Lager Kransar
Som *Cæsar* haer förtient? är någon som mehr ansar
Hans fordom stora wåld? Hans höga modh är dödt
Seen som hans purpur i hans egen blodh bleff blött.
All theras pråål och prackt/ ok mackt/ är platt förswunnen/

92 *Jovis Belätt* Jupiters beläte, d.v.s. Fidias' kolossalbild av Zeus i Olympia; *Pharos* fyrtornet Pharos utanför Alexandria
93–94 *hwem wil nu fuller dyrcka Dianen mäd Wijröök vthi th' Ephesers Kyrcka* vem vill väl nu dyrka Diana med rökelse i efesiernas kyrka – Dianatemplet i Efesos hörde också till de sju underverken
95 *Rhodos Rees* kolossen på Rhodos
107 *Röns* rönes
109 *Assurs mackt* Assyriens makt
110 *Persens pråll* Persiens prydnad
112–113 *then konst-knutne knut I Phrygien* den gordiska knuten, som ingen kunde lösa upp, men som Alexander den store löste upp genom ett svärdshugg
114 *ansar* sköter om
115 *wåld* välde
116 *Seen som hans purpur i hans egen blodh bleff blött* efter det att hans purpur(dräkt) hade blötts i hans eget blod

Lijk som enn giäller röst/ som hörs/ ock ey blijr funnen
Lijk tiden som nu är/ i warelsen ey ståår/
Lijk som en Skugge flyr/ ok lijk en dröm förgår.
Hwar är nu *Solons* wett/ hwar *Croesus* stora pängar/
Hwar *Archimedes* konst/ hwar *Crassus* och hans drängar
Hwar *Ganymedes* hwar *Adonis* deiligheet?
I Grafwen/ på hwad ort? Then ingen mehra weet.
Hwem wil tå icke troo (ok skiäligt) at Alt Inte?
At alt sinn ända feck så snart som thet begynte/
Ey hielper hårdheet Steen/ ey finheet något Gull/
Ey en *Demant* sitt skijn: hwad mull är mått blij mull/
Ok mullen ingen Ting. Wij som bland andra Diuren
Lijk maskar krälla kring/ måst Skatten åth *Natur*en
Betaala lijk som The. Ey hielper Adligt Bloodh/
Ey Rijkedom ok Konst/ ey styrkia/ wett ok modh:
Som här för ögon syns/ hwar som Wij kunne lära/
Vthaff en dödan Kropp/ hur ußel wärldsligh ära/
Ok hwadh ther hänger wid/ had' högheet Döden skräckt/
Woor' inte thenne Båhr med Sorge-swart betäckt.
I fall at någon Släckt i Werlden sigh kan lijka/
Widh then Säll dödes Ätt/ så må ey thenna wijka/
För någon hwems thet är/ som älst och Ädlast fins
Ok förstan ophofs-root aff uhrmins minne mins.
Lätt *Rom* the *Bruter* fritt ok *Fabier* berömma/
Lätt Wärlden ey *Metell-* ok *Scipioner* glömma/
Lätt *Cicero* sitt roos/ ok *Tacit* hwad sigh bör
Ett äreminne haa/ som aldrig nånsen dör.
Wij kunn' i thenne Släckt them allesammans wijsa/
Ja sielfwa *Rom* haer förr måst rädas/ ok lell prijsa/

119 *i warelsen ey ståår* ej består i sin tillvaro
121 *Solons wett* athenaren Solon som var ryktbar för sin visdom; *Croesus stora pängar* den antike kung Croesus var den traditionella bilden för den mycket rike
122 *Archimedes konst* Arkimedes står som en bild för konstskickligheten; *Crassus och hans drängar* romaren Crassus slog med sina män ner Spartacus' slavuppror och står alltså här för den krigiska makten
123 *Ganymedes, Adonis* båda var kända för ungdom och skönhet
141–142 *Bruter, Fabier, Metell-* ok *Scipioner* de romerska adelsätter som räknade sina anor från Brutus, Fabius, Metellus och Scipio
143 *Tacit* den romerske historieskrivaren Tacitus

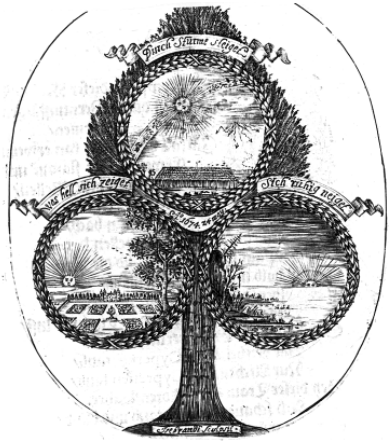
En Oxenstiernas nampn/ ok särdels höga weet
Som han lijk een Soldat ok Staats Man hafwer tett.
Then Ädle Släckten bär thet nampnet Oxenstierna/
För theras Styrka skull/ then The så hiertlig giärna
Sitt Fosterland bewist/ som frijds Männ vthi Strid/
Som Hieltar aff högt modh mäd föresyn i fridh.
Then Sahlig-Sälle kropp som nu til Grafwen bäres/
Hwis lijk mäd mångens suck ok flytand' ögon ähres/
Haer vthi Krijg ok frijd/ mäd ijd ok alfwar giordt/
Hwad Oxenstiernar pläg' ok sådan Herre bort:
Sitt Fosterland så wähl mädh dådh/ som Rådh at hielpa
Mäd hand så wähl som Munn/ hwad skadligt fans at stielpa
För hwilket hwar ok En som rättwijs honom prijst
Then Trijdie *Majestet* all Konglig Nådh bewijst.
Hwadh han i Örligh giort moot Fienden i fälte/
Mäd hwadh hög skickligheet han mången tiänst bestälte
I Konunglige Hofw mäd hwad för ijfwrig ijd
Han haer sin höga Tienst in til sin sidste tijdh
Förträdt ok altijdh sökt sin Konungz gagn ok nytta
Förtiger Jag/ dok lär otwijkligt tiden hitta
En mehra lärdan hand/ som kan hans Dygder rätt
I äwighetens Book ingräfwa Ätt til Ätt.
Min fiäder är för swag/ dock kan iagh inte tiga/
Ok vthan Äre-roos ok heders ord omstiga
Then Salig' Herrens Dygd ok Swenska Redligheet
Som hata smicker ord/ ok hwad som falsk-sött leet.
Han gillad' ey förtahl/ bakdantan ok ord-smekning/
Ey Öre-hwiskan ey bedräglig räfwe lekning/
Han stygdes widh then som för mycke war vthlänsk/
Ok älska som en Mann then som war redlig Swensk.
Hans Öron lystad' ey sitt Siälfw-roos til at höra/
Som kitlar mångens hug/ ok kan rätt hiärta röra.
Slijk fahrlig fåfängheet war honom twärt emoot/
Fast om thet är ok blijr en almenn Håfwe-Soot:
Männ lijk ett optändt Lius/ sigh aff sigh sielfwan närer

160 *Then Trijdie Majestet* syftar på att tre majestäter – Kristina, Karl X Gustaf och Karl XI – visat Oxenstierna nåd
170 *omstiga* gå förbi
180 *en almenn Håfwe-Soot* en allmän sjukdom i hoven

Ok tiänar lell en ann/ för then thet sigh förtärer/
Så åått en stadig Sorg för androm ändlig opp
(igenom en säll dödh) Then Sahlig/ Herrens kropp.
Som åter/ skal på nytt af Jordemaskar ätas/
Hans ähre-Frägd skal lell bestå ok ey förgiätas/
Hans Siäl är nu hoos Gudh/ ifrån all wärldzlig flärd/
En OxenStierna war ett bättre rum ju wärd!

186 *ähre-Frägd* ärerykte

XXXVIII

Verewigter Tugend-Ruhm/

Durch ein
Drei-Ständiges Sinnen Bild
Auff
Des
Hochsehligen
Weiland
Ihrer Königl. Mayestet und dero Reiche Schweden
Rath und Reichs-Marschalks/ wie auch OberlandRichters
über Wärmeland/
Des
Hochwolgebornen Herrn
Herrn *GABRIEL* Oxenstirn/
Grafen zu Korßholm und Wasa/ FreiHerrn zu Mörby und
Lindholm/ Herrn zu Rosersberg und Edsberg/ etc.

Hertzgeliebten Gemahlin
Der
Nu in GOTT Sehligen
Weyland
Hochwolgebohrnen Gräfin und Frauen
Fr. ***MARCA CHRISTIANA***

Gebohrnen Gräfin von Levenstein und ScharfenEck/ Gräfin zu
Korßholm und Wasa/ FreiHerrin zu Mörby und Lindholm/ Frauen
zu Rosersberg und Edsberg/ etc.

Grabmahl
Durch der Leidtragenden Tränen
geätzt
von
TANATOPHILANDER.

I. N. J.

IHr *Nymphen* dieser Meler-Flut/
Last durch Vernunfft-gemischtes kermen/
Im fall Euch Liebe kan erwermen/
Erweisen ihre flamm' und gluth;
Last diese silber-helle Wellen/
Durch Eurer sanfften seuffzer ach/
Vnd durch der pärle-zehren bach/
Doch noch ein wenig höher swellen!
Schlagt mit gelinder hand die Brust/
Last mit halb unterbrochnem lallen/
Vnd wolberädtem Sweigen/ schallen
Des Hertzens schmärtz und unlusts lust/
Steubt auff die Goldgekrülten Hare
Vor den beliebten *Cyper-Staub/*
Nur Aschen von *Cypressen* laub/
Bey dieser Traur- und TotenBahre.
Ach schauet hie Die taub und blind/
So man würd auff Altaren ehrenl
Vmb ewig ihren Ruhm zu mehren
Wen wir den Heiden gleich gesint.
Weil Ihr/ die/ so man Ihr verglichen/
(Vnd derer wesen bloß ein tant)
An Majestet/ Zucht und Verstand/
Minerva, Venus Juno wichen.
Sie selbst hat weißligst offt verlacht/
Die Ruhm-Sucht falscher eitelkeiten/
So manche Seel zum Stoltz verleiten/

Efter originaltrycket i UUB (fol.). S (nr LXI) har indelat dikten i åttaradiga strofer, vilket går mycket bra men inte är gjort i trycket. Som hos S rättas r 99, »verstreichen», i enlighet med Hbl. Det tredelade emblem, som dikten uttolkar, är graverat av Isebrandt. Texten på de tre klöverbladen lyder, från vänster till höger: »Was hell sich zeiget», »Durch Stürme steiget», »Sich ruhig neiget».

Marca Christiana von Levenstein (1625–1672) var dotter till översten i venetiansk och senare svensk tjänst greve Georg Eberhardson till Löwenstein och Scharffeneck och grevinnan Elisabeth Juliana av Erpach, och hade 1644 gift sig med Gabriel Gabrielson Oxenstierna (se föregående dikt).

1 *IHr Nymphen dieser Meler-Flut* Stockholms eller Sveriges kvinnor
2 *kermen* klagan
14 *Cyper-Staub* cyperpuder (ett väldoftande puder)
15 *Cypressen laub* cypressen var sorgens träd

Vnd sie zu ihren Slawen macht.
Ihr Hertz ist nie dadurch gewonnen/
Sie war beständig wie das Goldt/
Vnd wen man Sie vergleichen solt/
So gleicht Sie best der Himmels Sonnen.
Wie wen dieselbe sich erst zeigt/
Mit Ihren bundvermengten stralen/
Wen Wald und Felder zu bemalen/
Sie über unsren halb-kreiß steigt/
Den Augen giebt ein süß ergetzen/
Vnd durch der guldnen stralen schein/
So in der pracht recht Göttlich sein/
Vor anmuth bringet ein entsetzen.
So blitzte dieses Wunder-Bild/
So schon die weitgeschränkte gräntzen
Der Sterbligkeit/ im frühen läntzen/
Mit hoher hoffnung angefüllt/
In dem Sie unter Ahnen zehlte/
Den welchen schon vor langer Zeit/
Zum högsten Haupt der Kristenheit/
Das alte Teutsche Reich erwehlte.
O! wie ist doch des Himmels Schluß
So gar und gantz nicht zu ergründen?
Wer wil doch wol die ursach finden?
Warumb ein Frommer leiden muß/
Ein Schalck geneust der högsten Ehre:
So must/ auch Sie ihr Vaterland/
Eh den Ihr noch die Welt bekant/
Verlassen/ wegen Christi lehre.
Gleich aber wie der Sonnen Licht/
Mit Wolcken offterst wird bedecket/
Ja gar in schwartzen dampf verstecket/
Doch heller durch den Nebel bricht/
Was irdisch wieder zu erquicken:
So lies des Allerhögsten Schutz/
Trotz aller schwartzen feinde trutz/
Sie im betrübnis nicht ersticken.
Das kluge Welschland war der Ort/

65 *Welschland* Italien

Wo diese Sonn die Sonn' erst sahe/
So durch des Schicksels trieb geschahe/
Zum Vorspiels merk-mahl/ daß sie dort/
Sich bloß im Auffgang solte zeigen/
Bald aber durch des Himmels macht/
Gleich einer Sonn die Mitternacht
Mit vollen stralen übersteigen.
Drumb folgte Sie des Himmels Rath/
Wen Blitz vermischt mitt Donner Knallen/
Den Erd-kreiß drohten anzufallen/
Gieng immer ihren Tugend pfadt:
Kunt gleich der Sturm den Schein vertunklen/
Brach dennoch durch der Trübsal Nacht/
Ihr Tugend-Glantz in heller Pracht/
Der Sonnen gleich/ mit doppel-Funkeln.
Es war Ihr stetes Augenmärk/
Deß Högsten Ehr/ deß Negsten nutzen/
Dorfft allem Vnglücks Trutzen/ trutzen/
Auff Smeichel-Wort und Heuchel-Wärk
War Ihr Gemüth nicht abgespitzet/
Drumb hatt auch was vom Himmel stamt/
Vnd waß die Tugend auffgeamt/
Kein Sweflich Erdenrauch besmitzet.
Ich hemme hie der Feder Lauff/
Vnd wil den Mund mit schweigen ehren/
So *Svad*en kunte reden lehren/
Mein unvermögen Rufft/ halt auff!
Vernunft hatt mier es selbst erzehlet/
Daß nichtes an Folkommenheit/
Alß eintzig die unsterbligkeit/
Ihr hie im Leben hat gefehlet.
Ach aber! Jammer/ jammer Ach!
Sie/ ist dahin/ Sie ist verblichen/
Vnd wie ein Sonnenlauff verstrichen/
Wier sehen Ihr betrübet nach!
Sie ist dahin/ Sie ist verschwunden/
Folgt dem den Sie vor ihre Sonn

71 *die Mitternacht* Sverige

Hielt/ wie *Dian' Endimion*
Mit dem Sie ewig ist verbunden.
Kommt Wetz die Zähn an diesem Sarg/
Ihr Hasserinnen Edler Jugend/
Vnd falsche Leibwach' aller Tugend/
Neid/ Mißgunst und was noch mehr arg
Hier wird eur Spiel Euch nicht gelingen/
Ob gleich du blauer Neid viel Kanst/
So wird dier hie doch zahn und wanst/
Von deinem eignen Gifft zerspringen;
Die wahre Hoffnung so nicht treugt/
Verspricht es werde woll gelingen/
Vnd dieser *Phoenix* Sich verjüngen/
Auß Ihrer Asch: daß wir erfreut
Noch sehn/ wie (zwar nicht nach dem Nahmen)
Sie durch der Erben klugen Witz/
Behalten wird den Ehren-Sitz
Vmb ewig Tugend zu besamen.
Ihr aber die ihr übrig seit/
Vnd diesem hohen Traurgeprenge/
Zu ehren folgt/ in langer länge
Betrachtet Eure Sterbligkeit:
Waß hell sich zeigt und Snelle steiget
An Glantz der Sonnen übergeht/
Fält wens am allerbesten steht
Wie diese Sonn Sich ruhig neiget.

XXXIX

Effterfölliande Graf-Skrift finnes utan Titul.

WAs sind diese Zeiten?
Die uns schnur-recht leiten
Nach der tuncklen Grufft/
Und eh wirs eins glauben
Durch den Todt weg rauben
Wenn der Himmel rufft/
Führen uns ins Grab hinein
Da wir seyn und auch nicht seyn.

Es sind eitle Stunden
Die so bald verschwunden
Als sie angehebt/
Wir sind hingerissen
Ehe wir recht wissen
Ob wir eins gelebt/
Denn die Zeit verfleust behend/
Unser Anfang ist das End.

Alles was wir sehen
Muß wie Wind vergehen/
Alles eilet fort/
Alles muß verderben/
Was Geburt hat sterben
Durch der Zeiten Mord/
Ja die Zeit selbst/wie ihr seht/
Alle Augenblick vergeht.

Rosen und Narcissen/
Tulipanen missen

Efter Hbl, varifrån också den kronologiska inplaceringen och den inledande anmärkningen har hämtats; hos S nr LXVII.

Gravskriften är möjligen skriven över hovmarskalken hos Karl XI, Carl Christoph Lützow (1612–1669).

Ihren bundten Rock
Jährlich/ und verwelcken
Wie die schönen Nelcken/
Beides Stiel und Stock
Ob man sich gleich hoch bemüht
Sterben/ wan sie ausgeblüht

Schaut die hohen Eichen/
Den an feste weichen
Büche/ Tann und Ficht/
Faulen/ eh mans meinet/
Obs gleich langsam scheinet
Tauren sie doch nicht/
Felder/ Gärten/ Wieß und Wald
Sterben schleunig/ langsam/ bald.

Seht der Berge Rippen/
Felsen/ Stein und Klippen/
Die sonst ider meint
Daß sie ewig währen/
Kan die Zeit verzehren
Daß unmüglich scheint/
Sind dennoch der zeiten Raub/
Werden Sand/ Grieß/ Erd und Staub.

Wo sind Babels Mauren?
Hat auch können tauren
Rhodis grosser Rieß?
Wo ist nu geblieben
Waß man hoch beschrieben
Und Welt-Wunder hieß?
Sind die sieben nicht schon fort?
Nichts mehr übrig kaum der Ohrt.

Denckt ihr Menschen-Kinder!
Keins verschwind't geschwinder

38 *Tauren* bestå, vara
49 ff *Babels Mauren, Rhodis grosser Rieß* här exemplifieras alltings förgänglighet ännu en gång med de sju antika underverken

Als recht eben wir/
Eh wir noch beginnen
Müssen wir von hinnen
Zu des Grabes Thür/
Wenn wir kaum entgrufftet seyn
Müssen wir zum Grab hinein.

Schreibt man von der Krähe
Daß ihr Leben zähe/
Daß der Hirsch zuletzt
Stirbt von allen Thieren/
Kan man dennoch spühren
Daa der T o d t ihn hetzt/
Und demselben nie entrant/
Hätt er gleich des G r o ß e n Band.

Waß sind schöne Wangen?
Waß ist Ehr und Prangen?
Was ist Gold und Geld?
Alles muß verschwinden/
Alles bleibt dahinden
In der langen Welt/
Sie muß selbst/ sampt ihren Schein/
In ein Grab und Nichts hinein.

Kan denn Nichts auff Erden
Nicht gefunden werden
Das beständig bleibt?
Nichts? als nur die Tugend/
Die der Nach-Welt Jugend
An die Sternen schreibt/
Tugend/ Tugend die besteht
Biß diß A l l e A l l vergeht.

63 *entgrufftet seyn* har utkommit ur (moderlivs)graven
65 *Schreibt man von der Krähe* kråkan hade, enligt traditionen, ett särskilt långt liv
67 *der Hirsch* hjorten, som också ansågs vara särskilt långlivad; strofens fortsättning anspelar på traditionen om Alexander den stores försök att ta reda på detta genom att förse hjortarna med band i hornen, vilket betydde att de inte fick jagas
78 *der langen Welt* den kroppsliga dödens långvariga tillstånd

Und wann dis vergangen/
Werden ewig prangen
Nach der Eitelkeit
Frommer Menschen Seelen/
Die kein Todt kan kwälen
Von der Welt befreyt/
Frey von Sorgen/ Neid und Spott/
In dem Himmel/ ihrem GOtt.

Drumb legt eure Trähnen
Sampt dem Hertzens Sehnen
Mit ins Grabes Grufft/
Ihr die ihr betrübet
Herren Lützau liebet
Ruffet/ wünschet/ rufft
Lebe himmels-Freuden voll!
Lebe liebste Seele Woll!

Sein Ruhm kan nie sterben
In der welt/ weil Erben
Seinen Tugend-Pfad
Wie sie thun/ betreten/
Laster aus zu gäten
Wie er selber that/
Herren Lützaus Tugend stirbt
Nimmer/ wann der Leib verdirbt.

Er ist hin gestiegen
Durch sein Tugend-Siegen
Uber Stern und Sonn/
Da er völlig schmecket
(Waß uns ist verdecket)
Ohne Weh/ die Wonn;
Wo sein kluger Tugend-Geist
Nichts als Himmels-Manna speist.

Wozu hilfft das Ächtzen
Und das Seufftz- und Lächtzen?
Diese Trähnen-Flut

Solt ihr billig spahren/
Weil ihr mit den Jahren
Zu dem höchsten Gut/
Wo Herr Lützau selig ist/
Auch zu kommen hoffen müst.

Zwar sein Angedencken
Wird euch billich kräncken/
Doch nicht euch allein:
Arme/ Witwen/ Weysen
Die er pflag zu speisen
Die laß't traurig seyn!
Ihnen ihnen ist entwandt
Seiner milden Vater-Handt.

Hertz-betrübte Seelen
Lasset euer Kwälen/
Und die Kummer Noth
Der ihr euch ergebet/
Dencket das Er lebet
Ist todt doch nicht todt
Uber Sonn und Firmament
Auch im Tode sonder End.

XL

Klage Rijm/

Öfwer
Then
nu Sahlige/
fordom
Ärborn/ Wälacktad' ok Wälförståndige/

Herr Jacob Brandberg/

Wäl förnehm Kiöp ok Handels Mans i thenna
Kongl. Hufwud Staden/

Omogne Dödh:

Widh
Hans Kristhedersamme Jordsättning/ som skedde
i Stockholm den II. *Augusti, Anno* 1674.
Satte
Aff
Een

Wälwilligh Wänn.

STOCKHOLM/
Tryckt hoos Niclas Wankijff/ Kongl. Booktr.

Efter originaltrycket i UUB (fol.). Som hos S (nr LXV) rättas »Brooktr.» i titeln samt »Welden» r 78. Punkter tillagda efter r 100 och 112. Diktsidorna har som synes korsform.

Jacob Brandberg hade Lucidor besjungit en gång tidigare, i bröllopsskriften X, 1672.

I. N. J.

KWaal/ ängslan/ Sorg och Jämmer/
Som föder all Olust/
All Frögd och gamman hämmer/
Vthkryster mången pust
Vhttrycker salta Tårar
Thin rätta fruckt ok frö/
Ok drager bleka fåhrar
På Kinners hwitan Snö:
Kom hielp migh at iagh klagar
Aff hierta/ som sigh böör/
Then som i bästa dagar
Sitt affskedh taer och döör/
Vti sin bästa blomma/
Sinn Ålders Middags tidh/
Sij så kan Döden komma/
När wij som trygst i frijdh.
AH! ah! Han måste dö när han som liufwast grodde/
Ah! ah! kiärlekens Huus hwar sielfwa sämian bodde/
Förstöres nu i grund/ för löyie höres gråt/
För lust ok glädie pust/ för wijsor klage-låt.
All frögd är nu sin koos/ ok twättas aff mäd Tårar/
Nu döden dräper en/ ok mehr än hundra sårar/
Hans Lia skär i tu thet band/ som Astrild knöt
Han bryter thet förbund/ som dygd ok kärleek slöt
Hwem är så hård aff Sinne/
Then inte gråta kann?
När han sigh drar til minne/
Then Saligh-sälle Mann;
Medh hwad för ärligh handel/
Han hwar ok en bemött/
Hur' ärligh all hans wandel/
Ok hans omgänge sött.
Wij lifw' vthi the tider/
Hwar Slijke finnes få/
Hwar Orättwijsan rider/
Rättwijsan knapt får gå/
Hwar både skinn' ok skafwa
Wälsignels' är aff Gudh/
Fast om the handlat hafwa
Emoot hans siunde budh.

37–38 *Hwar både skinn' ok skafwa Wälsignels' är aff Gudh* då man anser det välsignat av Gud att både skinna och skava, dra skinnet av kroppen och skava köttet av benen, d.v.s. utplundra

Her Brandbärg war opriktigh
I gärning som i Ord/
I alla ting försiktigh/
Fast Kroppen war aff Jord/
Så spordes Himlens gåfwor
Lell/ i hans rena Siäl/
När han illwunne håfwor
Ey dyrka Lijk en Träl.
Hann handla medh sin Nästa
Så/ som Gudh haer befalt/
Vthtydde til thet bästa
Hans fehl/ ok fram för alt/
Lät hann then hielp behöffde/
Ey Sörgse från sigh gå/
Seen som han skiäligt pröfwde
Hwadh honom geck vppå.
HAns Himmel-älskand Siäl/ hans anda war vptänder/
Vthaff Guds kärleeks Eld/ ifrån fåfängio wänder/
Dy lät han vthan trug sigh leda 'taff Guds hand
Hans hierta låga Liust/ altidh mädh heligh BRAND.
BERG som sitt hufwud högt i lufft åt skyna sträcka
Kan ingen blåst ell' Storm ey sielfwa Thors wigg skräcka
Så stog Herr BRANDBERG fast i olyks Storm ok nöd
Baar Himlen *Atlas* lijk på axlen til sinn dödh.
Vthi hans Säng war Kiärleek/
Som styrdes vthaff blygd/
Ok war en äkta Ähr-leek/
Som grundades på Dygd.
Ey älska någon kättia/
Ell en Olustigh lust/
Som födes vthaff lättia
Ok afflar Sorg ok pust.
Hans nampn haer thet berömme/
At hann heel swijk-lös war/
Ok ett sant effter dömme/
För en godh ährligh Kar/
Säll then som thetta winner/
När hann från Werlden skils/
Hanns Frägd då ey förswinner/
Hans Siäl fahr inte wils.

Hwem wil tå intet ära
Hans Lijk medh någon Tåår?
Ok aff then Döda lära/
At alt then Wägen gåår/
Hwem will då ey bedröfwas?
När hann the fromma sijr/
Igenom Döden röfwas/
Hwar Argheet stadigt blijr.
När liufwe Roser rifwes/
Så blifwer Törne kwart/
Så swinner gåt/ ok trifwes
Hwad som aff ondan art/
Dy bör mann billigt klaga
Herr Brandbärgs snara Död
Ney! dy Gudh täcktes taga
Hans Siäl vthur all nödh.
MEnn I för älskade/ nu högst bedröfwde änkia/
Lät ey för mycken gråt ok tårar aldels dränkia
Eer troo ok hopp til Gud/ som tog Eer kiärstas Siäl/
Betänken at Gudh ey giör annat än som wäll.
Jagh nekar ey ther til/ at icke thet hårt swijder
När twänne hiertan skils/ ok at ens Siäl då lijder
Then aldra grymste kwaal/ men när thet öfwerståt
Bör mann wäl sörria/ dock lell (som en Christ) mäd måt.
Dy torken edra Tårar
Från edra kinner aff/
Ok läggen hwadh Eer sårar/
Mäd Lijke 'ti en graaff:
Låt'n Eder thet behaga
Hwad som then Högste giort/
Hann lär all ting så laga
At hans Kiärleek blijr spord.
Miß unnen intet frögden
Then sälle Siälen haar/
Hoos Gudh i Himmels Högden/
Dy hann blijr Eert förswaar/
Wil lindra all Ehr pina/
Ok effter mulin Höst/
Frögd-Solen låta skijna/
Til Eder ymnog Tröst.

90 *kwart* kvar
108 *'ti en graaff* uti en grav

IV. Ett Samtaal emellan *ANNA* och *PHILLIS* om een Möös Plikt

Inledning.

NÄr *Phillis* i sin Ungdoms Wåår
Och uti sina grönskand' Åhr
Frijmodig/ långt från Sorg och Pust
Till älskog hade största Lust
Dock af Inbilning obetänkt/
Från rätta Wägen willad lenkt;
Kom *Anna,* /som mehr mogen war
Af Wet/ och på sin Tijd akt taer/
Förty at hon tillförnde sitt/
At *Phillis* lefde något fritt/
När som hon såg som bäst sit Ram/
Så stält' hon allan Fahra fram/
Som mästen Jomfru hända plär/
Den altför myckit Manfolks kiär/

I Hbl, som här följs, inleds denna, stundtals ganska fria översättning av holländaren Jacob Cats' (1577–1660) *Maeghden-Plicht,* tryckt första gången 1618, med följande anmärkning av utgivaren Andersin: »Efftersom fölliande Sam-Taal af *Authorn* för des tidiga Dödz-Fall skull ey haer kunnat utharbetas och fullkommas; ty haer en ann Persohn detsamma i Hastigheet igenom seet/ här och där förandrat/ och af sitt något därtill lagt.» S har i UUB påträffat en handskrift av dikten, gjord av Nils Keder (1659–1735) och dagtecknad 1687, med ett förord som visar att det var Keder som reviderade och kompletterade dikten inför tryckningen av Hbl. S valde att följa Keders handskrift, men eftersom Hbl på några ställen avviker från denna, och eftersom S (i sin långa inledning till dikten i kommentaren till SFSV IV s 331 ff) gjort det troligt, att Andersin vid sidan av Keders version också hade tillgång till Lucidors originalkoncept, har jag här valt att följa Hbl:s version.

I Keders förord sägs det att Lucidor »har tagit sielfwa *materien* til låns» av Cats, men anpassat *»Orthographen»* »effter det Stockholmiske Frutimrets *Dialect* eller Mund-Art». Som S har visat har Lucidor lånat de latinska sentenserna från Cats, även om han har ändrat på några av dem. Till varje diktavdelning hörde hos Cats en emblembild: dessa bilder beskrivs nedan i anslutning till sentenserna.

6 *willad lenkt* förvillat sig bort
11 *Ram* lägligt tillfälle

Den altijd teep' och ähläs will/
Och håller Pär och Påwel gill.
Här knorrar *Phillis* twert emoot;
Men *Anna* gifwer henne Boot.
Jag/ som eij långt ifrån dem war/
Och hörde hwad det liufwa Paar
Till skifftes härom stälte fram/
Beslöt strax utaf deras Glam
I Sinne-Målning genom dikt
At wisa hwad een Jungfrus Plikt.
Men I som willen Nyttan haa
Af hwad I läsen här å Ra
Sökn inte fåfengt uthwägs-Swaar
Af någon Ting/ som Sanning spaar:
Hwad *Phillis* säijer är full mäst
Gott/ men hwad *Anna* säijer bäst.

1.

Phillis.

Non nisi nupta viget.

JAg såg i sidstes på et Taak
Twå Dufwor kuttra liuft i maak/
Så at jag/ när jag från dem gek/
Om Kiärleek söte Tankar feck.
Sij/ tänckte jag/ hwem taer i akt
Hur som den Högstes Under-Makt

15 *teep' och ähläs* tokas och rasa
16 *håller Pär och Påwel gill* håller tillgodo med både Per och Pål, d.v.s. med vem som helst
18 *Boot* svar på tal
21 *Till skifftes* ömsevis
23 *I Sinne-Målning genom dikt* i form av sinnebilder eller emblem i diktens (ordets) form
27 *uhtwägs-Swaar* undanflykt
32 *Non nisi nupta viget* 'Hon blomstrar ej som ej får stå brud.' Emblem: Två palmer som lutar sig mot varandra, den ena med ett par turturduvor i kronan, den andra med en krans kring stammen och full av frukter.
33 *i sidstes* nyligen

Tilsamman parar alla Diur/
Hwart släkt-wijs effter sin Natur!
Alt gilliar/ och sin Kiärleek teer/
Och gifftes effter sit Maneer.
Et Palmträ sörger snart sagt bort/
Sin Ungdom/ wißnar och blier tort/
Det gifwer ingen liuflig lukt/
Därpå fins hwarken Frögd ell Frukt
Till des at det et annat får
Som lijk des Maaka hoos'et står/
Då får Trät/ så til säija/ Mood/
Och gifwer Frukt med Öfwerflood.
Är Kiärleek däruti så starck/
Och genomtränger Trä och Barck/
Om alt sig parar med sin Art/
Hwij skall då Menskian eij bli paart?
Om Biörn och Leijon Kiärleek haa/
Hur will een Jungfru den förtaa?

2.

Anna.

Infectum petitur, piget peracti.

Jag är ei med eert Taal tillfredz/
I är wist wed eer Mödom ledz;
Ty effter det jag dömma kan/
Så Lyster eer full med haa Man.
Men troni at all Frögd och Lust
I Mans Skööt fins förutan Pust?
Och at med Blomm- och Rosor röd
Den Äkta Säng är öfwerströd?
Ach neij det går eij således till/
Om någon man rätt märka will.
Alt aktas högt hwad man åtrår/

54 *paart* parad
56 *förtaa* förhindra, kväva
58 *Infectum petitur, piget peracti* 'Det svåruppnådda åtrår man, men skyr det man nått.' Emblem: En vid en vassbank utplacerad ryssja.

Och skattas till des man et får/
Då är't som inte; ty man weet/
När Nöije sökes fins förtreet.
De gamble höllo utan Twijk
At Äkta-Stånd een Miäla lijk/
Rätt som det faller i ens Sinn/
Alt hwad som utom är will in;
Men sedan strax med fåfengt Pruth
Will hwad som inn' är åter uth.
Een flicka/ som står än i knorr/
Och neplig baakom Öron torr/
Ångst-suckar både Dag och Natt
Hur' hon må få en Man snart fatt;
Men mången/ ach! en Man haer fått/
Som seen sig baakom Örat klått.

3.

Phillis.

Innupta moerori nupsit.

Ach tigen! Det är lapperij;
Ty bättre gifft/ än wara frij:
Hwem gifftes eij? hwem blifwer Mö/
Som icki heller wille dö?
En Mödom är een Börda tung/
Odräglig för den som är ung.
Sidst såg jag Änder några Paar
Uppå en Herrgåhl/ hwar jag war/
De summo på een liten Åå/
Jag stog och skådde där uppå;
Men Fogden sade: Märken rätt/
At de är' honar alla slätt.

70 *man et får* man det får
74 *Miäla* mjärde
79 *i knorr* i knopp
86 *Innupta moerori nupsit* läs *maerori,* 'Den ogifta gifts med sorgen.' Emblem: Framför en herrgård en damm och en man och en kvinna som ser en mängd andhonor simma runtom en andhane.

Ty de summ' intet i en Hoop
Eij hörd man något Frögde-Roop/
Hwar dreef heelt stilla för sig kring/
Och skiött' de andra ingenting.
Men hören/ hur det sedan gek:
Så snart som Ändren Synen fek
På en Andrak/ som satt sig neer
I Åån/ då teeg eij någon mehr/
Eij flöt där någon mehr omkring;
De slöt' om Andraken en Ring/
De flaksa/ plaska fram och baak/
De ropa med et kwarrand kwaak/
De doppa/ och de twetta sig/
Hwar syntes säija: Kom till mig.
Jag sijr/ när Faer min reser bårt/
Blier Tiden lång/ som förr war kårt;
Min Moer är sorglynt/ eij hålls Fyr/
Wår Piga spinner/ eller syr/
Wår Korsteen will eij då draa Röök/
Eij kennes Steek-lufft i wårt Köök/
Tron fritt/ jag talar utan flärd/
Alt huse sörger utan Wärd:
Ty intet Boo säll wara kan/
Hwar Kwinfolk är/ och ingen Man.

4.

A n n a .

De Vincula flammis.

I Haten/ det jag aldrig meent/
Wårt Stånd/ som liuft/ som fritt/ som reent;
Men om I endeligen will/

102 *skiött' de andra ingenting* brydde sig inte alls om de andra
105 *en Andrak* en andhane
115 *hålls Fyr* skämtas
117 *Korsteen* skorsten
124 *De Vincula flammis* 'Bak bojorna lågor.' Emblem: Amor som rör i en galleromgärdad eld, ovanför elden en nedtill öppen tunna.

Inträda i det stora Gill/
Förn I gå sta betänkn Eer wäl/
Sijn till/ at I med wettigt Skiäl
Rätsinnelig förtaga weet
Eer Kalfwe-Kiärleeks Kiälingheet/
Och täma med god Skick eer Brand
Lijk som Tunbindarn med et Band
Af Jern sin Eld/ så Lågan må
Eij alt för långt på Sidan slå;
Eert Hufwud fölgen eij för bråtт/
Hwad hastigt skeer blier sellan gott.
Om någon Brand i Hiertat boor/
Optäcken den för eder Moer/
Så talar hon därom med Faer/
Den för eer Wälfärd Omsorg draer.
Han/ om I kunnen hafwa Namn
För Hustru/ föhr eer wäl i hamn:
Ty honom böör/ och ingen an
Sig wällia Måg/ och Eder Man.

5.

Phillis.

Indice, non sonitu.

Eert Råd det semmer eij min blygd/
Och/ som mig tyckes/ Jungfru-Dygd.
När som man råkar uti Glam
Det Orde gifftas nämna fram/
Strax rödna wij lijksom en Glöd/
Ty Blygsamheten giör oß röd.
Hwem är så diärf/ som säija kan/
Fort Moer/ sijr hijt/ jag will haa Man?
Hwad Jungfrur plågar är et Kwaal/

128 *Gill* gillet (det äkta ståndet)
131 *förtaga* kuva
132 *Eer Kalfwe-Kiärleeks Kiälingheet* er kalvkärleks (omogna kärleks) kättja
148 *Indice, non sonitu* 'Genom att visa, inte genom att ljuda.' Emblem: Amor med vingar och båge, pekande på ett fickur som ligger på ett bord.
149 *det semmer eij min blygd* passar inte min blygsamhet

Som will förstås förutan Taal.
Ty fast et Uhrwärk inte slår/
När Wisaren allenast går/
Så kan man lell den hela Dag
Förstå hwar Tima utan Slag.
Så snart een Flicka blier så stoor/
At hon är jemnhög med sin Moer/
Och hon kan utan hinder draa
Moers Kiortil eller Kassika/
Ell när een modig Piga får
Tri sex uti sin Ålders Åhr/
Föräldrar/ märken då förwist/
At hon haer Feel förutan brist/
Och fast hon tiger/ någon bräck.
At hon är lustig/ stålt/ och käck/
At hon är modig i sin Gång/
Och älskar en liuf Älskogs-Sång/
At hon upbeenar nett sit hår/
Och lagar/ at alt artigt står/
Band/ Kraga/ Knytning/ Ärmekruus
Förn som hon går utur sit Huus/
Är Märken/ märken Moer och Faer/
At hon Eld uti Hiertat haer.
Een Mangill Piga tänker kring/
Fast om hon säijer ingenting.
Tron fritt/ hon haer af Sorg sin Deel/
Fast hon haer alt/ lell haer et Feel.

6.
Colonia aliò ducenda.

Föräldrar/ märken när i see/
At åfwanmälte Tecken skee/

166 *Kassika* kappa
168 *Tri sex* tre gånger sex
175 *upbeenar nett* prydligt sätter upp
181 *Mangill* giftasmogen
185 *Colonia aliò ducenda* den svårtolkade sentensen betyder troligen 'Från sin (första) växtplats bör hon flyttas till en annan.' Emblem: En hand som skär av en gren på en vinranka.

Och giören hwad som eder bör;
Olyckan bidar för eer Döör.
När som en Wijnstoks unga Green
Kan föda sig sielf utan Meen/
Då bör han skillias från sin Ort
Och på en an Platz flyttas fort;
Ty får han mera Rum och land/
Så widgas han uth effter hand.
Ach! at min Fader wor så klook
At hielpa mig ifrån mit Ook!
Skilt/ och omplantat tiänligst är;
At bli försatt jag mest begiär.
Min Ungdom örtlijkt skulle då
Långt utspred full med Blomster stå/
Då skulle man ok snart få sij/
At utaf een twå kunna blij.
Men effter Faer min det eij weet/
Och will eij hela mit Förtreet/
Så tyks mig utan längre Trug
Bäst/ at jag effter egen hug
Mig sielf en Kiärsta wällia må/
På det jag kan mit Nöije nå.
Jag frågad' en om Råd i Dag/
Som sa/ det wor eij mot wår Lag.

7.

A n n a .

Sera post vulnus cautio.

EErt första Taal slöt tämlig wäl/
Och syntes hafwa något Skiäl/
Men detta här är Giöke-Roop/
Och hänger ingenting i hoop.
Tyks eer/ at det för diärft och Skam

198 *Skilt* avskild
199 *försatt* förflyttad
206 *Trug* trugande
213 *Sera post vulnus cautio* 'För sent vara vis när skadan är skedd.' Emblem: En val som harpuneras av en valfångare.
216 *Giöke-Roop* bara ko-ko, struntprat

I Taalet nämna Giftas fram?
Och I will önska/ som jag sport/
At I det långseen lyndlig giort.
Ach! Syster min/ I fahren will.
Det kommer Faer och Moder till
Hwad giöras skall i detta Wärf;
Och I/ som hörs/ är dok så diärf/
At I will allom oåtsport
Ti eder Kiärleek fara fort.
När Fränder först haa genom set/
Alting med Skiäl och moget Wet/
Så kunn I trygg och säker gå/
Så kan eer Kiärleek bäst bestå:
Men fråga Råd när man föreent/
Gemeenlig blifwer altförseent.
Wahlfånget plä/ förstån mig rätt/
Wed Grönland skee på sådant sätt:
Wahlfisken eij akt på sig taer
Förn som Harpunen drabbat haer/
Då flyr han först med snabsta hast/
Dock fåfängt/ brodden sitter fast/
Han renner intill des han dör
För Döden/ den han med sig föhr.
Lijkså förgår den alt för trygg/
Och uti Kiärleek eij är skygg.

8.

Serius perficit nimium properans.

GIfft-Siukan är een elak Soot/
Och mången Pigas Olyks-Root/
Hon är så fatt/ at hon eij tåål
Tijd-Opskåf/ eller dröijes-Måål/
Hon kommer åt en när hon will/

221 *lyndlig* lönnligen
227 *Ti* uti
234 *Wahlfånget* valfångsten
244 *Serius perficit nimium properans* första ordet rättat från *Serins* 'Sent fullbordas det som för mycket påskyndas.' Emblem: En kock som vänder ett stekspett över en våldsamt flammande eld.

Går när hon kan/ giör mången will:
Ty hon föraktar Wet och Skiäl
Och föllier en i Hamn och Hääl.
När Pigor denna Frossen få/
Will de med Drängen Skogs-åt gå;
Lell den för hastigt plumpar sta/
Begråter seent sit snabba Ja.
Den Spetet wänder alt för fort/
Haer Steken sällan/ som man sport/
Giort möhr och god; men tit är skett/
At hon haer häfwit Steek och Speet
I Askan. Hast haer ingen art/
För myckit Bråt giör inte snart.
Förhastn Eer eij: ty det är wist/
Den sig mäst hastar/ kommer sist.

9.

Quod licet ingratum est.

NÄr Maat åt Fisken häfs i Åån/
Så flyr han strax med hast därfrån.
En Karl som älskar/ plär altså
Förakta lätt den han kan få:
En Ungerswen snart blifwer leds
Wed Pigan/ som strax står till reds:
Han tror/ för det han eij fek neij/
At han haer förkiöpslaga seij:
Han menar/ at han är förrådd;
Tillbuden Tienst blier där försmådd.
En modig Jägar' eij går sta
I Lägret Haren til at ta;

252 *i Hamn och Hääl* hack i häl
255 *plumpar sta* travar åstad
261 *haer ingen art* duger inte till
262 *För myckit Bråt giör inte snart* för mycken brådska gör inte att det går fort
265 *Quod licet ingratum est* 'Det som tillåts är inte kärt.' Emblem: Vid ett hus fågelsnaror med fåglar i; de som står stilla fångas inte, men de som flyger bort snärjs.
273 *förkiöpslaga seij* förköpt sig

Men sökern genom Dam och Dust/
Ty Mödan hwässer Skallmans Lust/
At fånga håller han för Skam
Det Diur/ som går till Dören fram.
Igenom Möda och Omaak
Blier Kiärleek Leek/ och får rätt Smaak.
Den Kyß är sötast/ som man stiäl/
At neka temmer Kwinfolk wäl.
När Jungfrur neka hwad man beer/
Förlängtar man det mehr och mehr.
Hwar Pijna/ Pijl/ och Eld eij är/
Kan ingen Kiärleek wara kiär.

10.
Phillis.

Occasio premenda.

Ach! tigen/ Jag förnimmer nog/
I will haa mig på galen Bog.
Hur' är et? Skall jag neeka till
Det som jag mehr än giärna will?
Är det rätt Råd? det giör jag eij/
Neij/ neij/ Jag säijer aldrig Neij/
Må eij en hungrig gapa wed
När såsom honom biuds een Sked?
Den i Kiärleek framgång begiär/
Giör som Fisk-Måsan giöra plär/
När *hon seer/ at på Watnes Felt
En Fisk sig swäfwand kastar snelt/
Gier hon gran akt/ och brukar Ijd/
At fattan rätt i rättan Tijd.
Den rätt sin Tijd akt-taga weet/
Haer Modren till all Lycksällheet.

* Fiskmåsa *Wallenio masculini gen. est.*

279 *Mödan hwässer Skallmans Lust* mödan skärper jägarens lust
285 *temmer* passar
291 *Occasio premenda* 'Man bör passa på tillfället.' Emblem: En mås som tar en fisk i vattenbrynet.
Noten efter r 307: 'Fiskmåsa' är maskulint genus enligt Wallenius.*

11.

Virginitatis honos, virginitate perit.

JAg mig härwed nu minner på
Een Klaga/ skall man mig förstå/
Om hwad een Jomfru hafwer hänt/
Och hon i Troos Måål haer bekänt.
I kännen 'na så wäl som jag/
Hon plä gå hijt nästan hwar Dag.
Hon är eij leed/ fuhl/ eller stygg/
Fast hon haer Åhren på sin Rygg.
Hon lijkna sig med een ung Roos/
Som skiön/ men wißnar snart sin koos.
Jag hörde med förundran till/
Hon sa/ som jag nu säija will.
När först min liufwe Färg frambröt
Utur mit gröna/ skiöna Skööt/
Då prunka jag uppå min Stam/
Få tordes då sig nalka fram.
Jag krafsa/ rista/ sarga/ stack
Hwar hand/ som rörde mig: ach Snack!
Så snart min Ungdoms Glans swan bort/
Föll alt knapt rört af/ och bleef tort.
Ach! den som af een wänlig Hand
At bindas in i Äkta-Band
Förr inte wille plåkas af/
Får under Föttern nu sin Graf.
Ach meij! Som förr eij will'/ ach Meij!
Hwad skall jag eij nu giöra? Säij.
Hur gierna söp jag Kåhlen i
Som jag förr spottat haer uti!
At wara stolt/ twär utan Mått
Giord' aldrig än een Jungfru gott:
Ty när som Pannan fårar får
Och Kinnrens Rosen-Färg förgår/

308 *Virginitatis honos, virginitate perit* 'Jungfruäran går med jungfrudomen förlorad.' Emblem: En sprätt med värja och plymagerad hatt går förbi en rosenbuske och trampar på de nerfallna rosorna.
312 *i Troos Måål* i förtroende
335 *söp jag Kåhlen i* åt jag inte upp kålen

Då wille hon full gierna taa/
Men då är ingen som will haa/
Då lär hon kienna Giffte-Soot/
Kum någon då/ hon toog emoot.

12.
A n n a .

Non nisi mota capit.

EErt Taal och Skiäl/ som I nu sagt/
Måst blifwa nämmar öfwerlagt.
Nu at mit Swaar blier rätt förstått
Så sätter jag eer sådant Mått/
Jag dömmer så/ at det sig bör
At Jungfru lider/ och eij giör.
Ty gitter jag eij Måsan sitt;
At gripa står een Mö eij fritt/
Hon måst/ fast är det/ som man sijr/
Harm/ wenta till hon tagen blier/
Och lijk et Snäll-Nät ståndа fast/
Som inte faller med en Hast/
Förn såsom Fogeln håppar dijt/
Och fångar sig lijksom med flijt.
Fast I eer gierna giffta will/
Låß/ at I eij haen Hug därtill
Intill des den eder älskar kan
Lijksom med Wåld bli Öfwer-Man/
Och Släkten eer med skiälig Drifft
Syns twinga till at blifwa gifft.

344 *Kum* komme
346 *Non nisi mota capit* 'Det fångar bara satt i rörelse.' Emblem: Ett fågelnät uppspänt mellan två träd, fågelfängaren Amor därbakom med fällinan i hand.
348 *nämmar* närmare
350 *sätter jag eer sådant Mått* ger jag er en sådan regel
353 *Ty gitter jag eij Måsan sitt* därför bryr jag mig inte om att se på måsen
357 *Snäll-Nät* hopfällbart fågelnät som manövrerades med linor och taljor
365 *med skiälig Drifft* med skäligt pådrivande

13.

Monstrat, non ducit.

På det I bättre haer i Sikt
De unga Pigors Börd och Plikt/
Så märken/ och gien akt uppå
Wåhlböten/ som wed Stranden stå/
Hwis Eld långt in i Siön blier sedd/
Och wiser Skeppen på god Redd/
Och gier till känna/ at där när
God Ankar-Grund/ ell hamnen är;
Men wari Ebb/ ell wari Flod/
Så måste Skepparn wara god/
At trakta till få önskligt Land:
Wåhlböte går eij från sin Strand/
Gier Lösen/ den man wäl kan tro/
Och låter sedan Båås-Man ro.
I må wäl wisa med eer dräkt/
At I eij är af Nunne-Släkt/
Eer Klänning eij för alfwarsam
Må witna det förutan Skam.
Men täncken eij på Kiärleek för
Än man om Äktenskap eer spör.
Eert Taal wäl ställen och edr' Ohl/
Och klifwen Frijarn eij om Bohl.
I måsten aldrig stiga fram
Till det/ hwaraf I wenten Skam.

367 *Monstrat, non ducit* första ordet rättat från *Monstat* 'Den visar, men styr inte.' Emblem: Vid stranden en fyrbåk, vaktad av Amor, och utanför ett skepp i stormig sjö.
369 *Börd* skyldighet
371 *Wåhlböten* vårdkasen, fyren
376 *wari Ebb/ ell wari Flod* oavsett om det är ebb eller det är flod
377–378 *wara god/ At trakta till få önskligt Land* vara så god att (själv) arbeta på att nå till land som han önskar
381 *Båås-Man* båtsmannen
389 *klifwen Frijarn eij om Bohl* ge er inte i lag med friaren

14.
Phillis.

Clam per tertium ambi.

MEn effter ingen gilla will/
At Jungfrur biuda sielfwa till/
Och mången Frijar' är så laat/
At fast han haer den bästa Maat/
Han lijkwäl inte gapa kan
Förn han får Skedan af een an;
Så wari godt/ at då min Faer
För mig et sådant Omaak taer:
Ell at wår Piga lagar så/
At jag må snart mit Nöije nå;
Ty genom tridie handen man
Med gott Förstånd och Tystheet kan
Till Måålet gå/ at ingen rätt
Weet/ hwad som drifws/ och på hwad Sätt.
En Fogelfängiar' utan Lååt
At fånga bär sig således åt:
Han sitter i Green-Hyddan tät/
Rör-Finken ställern i sit Nät/
Och haer därpå sit Ögne-Märk
Till des han ändar alt sit Wärk.

15.
Anna.

Tentanda via est.

AT frija genom Legehion/
Syns wara rätt et gali Doon/
Och är min Mening full och heel/
Det är för dristigt Wåge-speel:

393 *Clam per tertium ambi* 'Gå hemligt fram genom en tredje.' Emblem: En fågelfängare gömd bland lövverk, med en lockfågel i bur och vilda fåglar som närmar sig nätet.
415 *Tentanda via est* 'Man bör utprova vägen.' Emblem: En räv som med öra och tass mot isen provar dess styrka och längre ut en människa som har gått ner sig.
417 *et gali Doon* ett galet handlande (av holländska 'doen', göra)

Ty at I tänken laga så/
At ingen det skall weta få/
Det går eij an/ slåå't ur eer Hug/
Ty Werden är nu alltför slug.
Och om ens Anslag mistom går/
Man sedan flaat med Skammen står/
Den stackars Jungfru får då Kwaal
Af Spee/ Begabning/ Efftertaal.
I som will giöra sådan Ting/
Sijn Eder först rätt wäl omkring/
Betrakten först hur det står till
Med den som I't begynna will.
Lystn om han haer till eder Lust/
Om eij/ så lefn förutan Pust.
En Räf är härti klook och wijs/
Som löper öfwer ingen Ijs/
Han lyster först åt/ om han bär;
Men märkern/ at han falsker är/
Så går han Wägen den han kom
Ell sijr sig om een annan om.

16.

Nimio splendore fatiscit.

NU wij ha så långt hint och räkt/
Bör wij om Jungfrurs Klädedräkt/
Hur den skall wara fatt och giord/
Med rätta tala några Ord.
Ty älskar jag hwad ärbart nätt/
Eij altför grant/ eij altför slätt.
Bort den/ som baakom Knuten går/
På hwilken Pieltan Pieltan slår/

424 *om ens Anslag mistom går* om ens anslag slår fel
427 *Efftertaal* förtal
431 *den som I't begynna will* den som ni vill sätta i gång det med
434 *härti* häruti
440 *Nimio splendore fatiscit* 'För mycket glans gör matt.' Emblem: En av för mycket olja rykande lampa samt därunder en kraftfull salamander i en flammande eld, ett hällregn störtar ner från himlen.
448 *Pieltan Pieltan slår* den ena trasan slår den andra

Ohufwad/ flåtug/ solkot/ feet
Af sluskot Slask/ oreenligheet.
Lell håller jag eij heller af
Den som sig håller alt för braf/
Och samkar genom Pråål och Staat
Hwars Löije/ Glosor/ Spee och haat.
Alt fahr den will/ som i sit Sinn
Med kostlig dräkt sig billar in
At låcka till sig någon Swän/
Eij är et sket/ eij skeer'et än.
Een Lampa släks af mykit Fett:
Om Solen skiner altför hett/
Eld-Ormen tappar då sin Krafft:
Och Örtren mista då sin Safft:
Så tijnar genom Pråål och Prakt
I Småningom Kiärleekens Makt.
Een Pigas altför stålta dräkt
Haer mången Unger-Swän afskräkt/
Och all hans god förhopning lämt/
Ja endlig aldeels från sig skrämt:
Ty utaf dem/ som präktigt gå/
Och timlig för sin Spegel stå/
Fins ingen uti Femton Skock/
Som aktar Sy-Skrijn/ eller Rock.
Hur mången Jungfru haer måst dö/
Som blifwit Kiärng/ och än war Mö/
Fördenskull at hon altför gran!
Eij kund bli gifft och få en Man!
Altdärför/ Jungfrur/ hwad I giör/
Så kläen eer lagom/ som sig bör.

452 *håller alt för braf* braverar alltför mycket
453 *samkar* samlar
461 *Eld-Ormen* salamandern
463 *tijnar* tynar
467 *lämt* förlamat
470 *timlig* i var stund
471 *uti Femton Skock* en 'skock' var sextio stycken, orden betyder alltså 'ibland niohundra'
472 *aktar Sy-Skrijn eller Rock* bryr sig om syskrin eller spinnrock

17.

Culta nimis fit foeda situ.

Så äret/ som I sielf kunn sij/
Eij altijd bäst för oß/ at wij
Oß prunka mehr än myckit op/
Och sätta Seglet högt i Top.
Tron fritt/ at Manfolk nästan wet
Så wäl/ som wij/ wår Lägenheet/
Och huru det bland oß går till.
Hör'n på jagh eder säija will
Hwad jag sist hörde /när jag span/
Utaf een gammal/ ärlig Man:
När Persik-Trät/ san/ Blommor bär
Eij fägre Trä ti Gåhlar är
Så längi Blomman färsk och Ny;
Men styggre Trä fins eij i By/
När Blomman wisnad faller neer/
Så haer et ingen Prydna mehr/
Står sluskot/ Löflöst/ fahlt och baart.
Den Piga är af samma Art/
Som skäms för Folck/ och blifwer rädd/
Om hon eij altijd Högtijdz klädd/
Och Brölåps prydd kan föhra brask
Som kumm' hon ur en Alruns-Ask.
Een Jungfru/ som så bedelgran/
Blier sluskot strax hon får en Man.

479 *Culta nimis fit foeda situ* 'Alltför smyckad blir av vanvård ful.' Emblem: Ett naket persikoträd i lummig omgivning, därunder passerar en utstyrd flicka; två män betraktar båda och ser fundersamma ut.
490 *san* sade han; rättat från *sån*
491 *fägre* fagrare
493 *styggre* fulare
496 *sluskot* osnyggt; *fahlt* falnat
500–501 *föhra brask Som kumm' hon ur en Alruns-Ask* föra stå, som komme hon ur en sådan ask som man brukar ha en alruna (mandragora) i (den lycklige ägaren till denna mystiska rot brukade vårda den väl och ha den i en fin och sidenfodrad ask)
502 *bedelgran* friarefin

18.

E frigore fervor.

NÄr nu sist Tijden kommer när/
At man till Ähran eer Begiär/
Då måt ni grant i detta Fall
Eer wakta/ ställn Eer eij för kall
Emot hans ynnest/ hållen Mått/
Förmyckit kallsint är eij gott;
Men wakten eder lijka så/
Och war på Gröten eij för brå.
Den weet all Kiärleeks Konst/ som weet
Rätt neka med Konst-wettigheet.
Osläkter Kalk/ så snart man slår
Kalt Watn uppån/ Glöd-hetta får:
När Solen stundom några Daer
Sit gyldne Skeen oß undan draer/
Syns oß när hon sig åter teer/
At hon mehr Klarheet från sig gier.
Warn Kiärlig-niugg/ och komn i Hug/
At Kiärleek öks med wänligt Trug.
Den artigt afslår ens Begiär/
Hon den/ som fodrar/ fodra lär.

19.

In amore mendax iracundia.

FAst stundom Ord-Kast/ Klage-Låt
Syns skillia begges Kiärleek åt/
Det haer eij på sig/ haen fördrag.
Rätt Kiärleek hafwer detta Lag/
At et oskadligt Ord-Krijg skeer;
Hans Låga mehras mehr och mehr/

504 *E frigore fervor* 'Ur kyla kommer värme.' Emblem: En man slår vatten över osläckt kalk, som jäser och ryker av hetta.
521 *Kiärlig-niugg* snål med kärlek
525 *In amore mendax iracundia* 'I kärlek är vreden lögnaktig.' Emblem: Amor skjuter med starkt spänd båge på en man som går fram med raska steg.
526 *Ord-Kast* ordväxling
528 *Det haer eij på sig* det betyder inget; *harn* här rättat till *haen* haven

En/ som giör Konst-Språng/ haer den Seed
At gå tillbakars några Skreed
Förn som han aldels springer sta/
At han mehr Makt och fahrt kan haa.
Sijn Astrild Friggas lilla Pilt/
När han sin Båga spenner snilt/
Ju mehr han Senan åt sig draer/
Ju mehra snabt hon framåt fahr.
När lite Watn i Äßian slås
Strax Lågan op i Wädre flås.
När man en Wijn-Gård wäl kring skär/
Han strax mehr Frukt och drufwor bär.
Igenom Klagan/ Kiärleeks-Gnabb
Blier Kiärleek starck/ beståndig/ snabb.
Tron säkert/ det giörs wäl behof/
At frijarn sättes först på Prof.
På det hans Tåla-Modh blier sport/
Wijtn honom hwad han aldrig giort.

20.
Phillis.

Si nimis emungas, extingvitur.

I fahrn för hårt i detta Fall/
Et slijkt förslag giör Älskog all:
Ty will I denna Wägen gå/
Lär Riket wårt eij längi stå.
Hwem/ som een droppa hiert-Blod haer/
Skull' hoos mig kunna blifwa kwaar/
Om Jag fulfölgde eert Förslag?
Neij/ neij/ jag gieret en god Dag.

532 *Konst-Språng* akrobathopp
537 *Når* rättat till *När*
541 *flås* blossar
549 *Wijtn honom* beskyll honom för
551 *Si nimis emungas, extingvitur* 'Snyter man för hårt släcks det ut.' Emblem: En hand med en ljussax som snyter (klipper veken på) ett ljus.
553 *giör Älskog all* gör slut på kärleken, *Ålskog* här rättat till *Älskog*
559 *gieret en god Dag* struntar i det

Man må mig aldrig giöra wijs/
At Elden tendes utaff Ijs/
Och Kiärleek födes genom Twist/
Härti mißtaen I eder wist:
Ty Kiärleeks Riket blött och sött
Will genom Wänskap wara skött.
Det lilla Kiärleeks-Barne tåhl
Eij sådan Lärdom/ som för håhl;
Det är swagt/ kiälingt/ nakot/ baart/
Otåligt/ Brå-wredt/ stiknas snart;
Det är bland liufwe Rosor fött
Och plä med offer blifwa skött;
Det bär full Facklan i sin Hand/
Men eij af outsläklig Brand.
Niupn eij för hårt eer Lius-Sax Snuth/
Ellß släcken I wist Liuset uth.

21.

Anna.

Quaque est via nulla feruntur.

Om den som frijar blifwer sött
Hanterad/ och får sitta blött/
Så lär han låß at wara Took/
Och spenna eer i leedsamt Ook/
Ja/ troß at I törs kny därmoot/
Seen trampa eer heelt under Foot.
En gilliand Swen är uti Twijk
Een Böna/ när hon wexer/ lijk/

567 *som för håhl* som är för hård
568 *kiälingt* keligt
569 *Brå-wredt/ stiknas snart* snart till vrede, snarstucket
575 *Ellß* eljest
577 *Quaque est via nulla feruntur* 'Där ingen väg är går de själva vidare.' Emblem: En man och en kvinna betraktar störbönor i ett trädgårdsland, hur de först tätt snurrar sig runt stödet och sedan vidare upp i luften.
580 *Så lär han låß at wara Took* så lär han låtsas vara tokig (av kärlek)
582 *troß at I törs kny därmoot* jag slår vad att ni inte vågar knysta däremot
584 *uti Twijk* skall nog vara *utan Twijk* otvivelaktigt

Förty om Rijs ell Stakor stå
Wed denna Wext/ och henne nå/
Så slingar hon sig om dem fast/
Och klifwer ring-wijs med en hast
Till des hon når till Stakans Top/
Seen krylles hon i Wädret op.
Om een/ som älskar/ finge rå/
Hwart skull' han icki klifwa då?
Fast alt för honom stog till redz/
Så wor han lijkwäl eij till fredz/
Han glafsa hwar han kumme fram
Sin kiärstas Ynst/ sin egen Skam.
En Unger-Swen är sällan nögd/
Törs säija: det är ingen Frögd
At man sin heela Önskan får/
Om man det eij förtällia tår.
Ty wakten eer för Bonde-Blygd/
För myckit from är ingen Dygd.

Phillis.

I gamla Daar kan skee är skett
Huad I med Taal mig fram haer tett;
Men kiärste Syster/ tron det eij/
At han som frijar lönt till meij/
Den unga Herren/ som I weet/
Skull' ärna giöra mig förtreet.
Om jag mig wänlig wille tee/
Och Kiärleek för hans Kiärleek gie/
Wor jag hans Hierte-Korn och Siäl/
Han altijd min ödmiuke Träl.
Skull' han bli ledz? Ach Lapperi!

591 *krylles hon* ringlar hon sig
596 *glafsa hwar han kumme fram Sin kiärstas Ynst* han gläfste fram, var han kom, den ynnest han fått av sin käresta
599 *Törs säija* brukar säga
602 *Bonde-Blygd* försagdhet
603 *För myckit from* alltför medgörlig
608 *lönt* hemligen

22.
A n n a .

Humilis durante vento.

ET rätt enfaldigt Lam är ni.
Ach Kiäre *Phillis,* taen i akt/
När Winn i Rören blåß med Makt/
Hur det nijg- bug- och bocker neer/
Ja/ nästan in till Jorden gier;
Men neplig Wäder-Stillan spör/
Förn det sig reser lijk som för.
Så längi Jungfrun med manneer/
Sig eij förmyckit wänlig teer/
Så demper hon sin Kiärstas Mood/
Och blifwer han mot henne good.

23.
Sale tange liquescet.

Så snart en Ungkar något giör/
Ell talar hwad som inte bör/
Går öfwer Skrefwet/ blier otäck/
Så wisen åt en sådan Gäck/
At Sälskapt hans eij står eer an/
Och eert Sinn' eij det lijda kan:
Dylijk' otäckor haa den Seed/
At älas till man blifwer wred.
Ty wisen dem med Alfwar fort
Hwar Timmer-Mannen hohlet giort.

617 *Humilis durante vento* 'Ligg lågt så länge vinden blåser.' Emblem: Vinden blåser, säven böjer sig men bryts inte.
618 *Lam* lamm
620 *Winn i Rören* vinden i säven
629 *Sale tange liquescet* 'Strö med salt så smälter den.' Emblem: En hand som strör salt på en snigel.
632 *Går öfwer Skrefwet* går över gränsen
633 *wisen åt en sådan Gäck* visa för en sådan skälm
637 *ählas* tokas
639 *Hwar Timmer-Mannen hohlet giort* där timmermannen gjort hålet (dörren)

Een Snecka/ et oreenligt Ting/
Om man det låter krypa kring/
Så pyntar det Trä/ Steen/ och alt;
Men strön på fuhla Diuret Salt/
Strax krymper det i hoop/ blier kårt/
Och släpper Slimmen/ yslijkt/ bårt.
Taal/ som med Wijsheets Salt besprängt/
Och med Förstånd och Wet bemängt
Giör at en näs-wijs Fleep och Gäck
Strax stoppar Pipan i sin Säck.

Phillis.

Jag weet än myckit bättre Råd/
At undfly slijkes Öfwerdåd/
Hwarom I förr förmaning giort/
Och är: fahr strax med Kiöpe fort.
Hör Jungfrur/ om I blien mistänkt
Till ähran/ och eert Rykte kränkt
Af Haat/ Ilwillia/ Klafferi/
Taen snart en Man/ så är ni fri.

24.

Anna.

Fallimur ignotis.

I will wist hufu-stupa sta
Bli Bru för än I säijen ja/
Och gå i Brud-Säng som jag troor/
Med Hufwa/ Hätta/ Strumpor/ Skoor?
Neij/ ingalunda. Hören på
Hurledes man plä Tranor få:

640 *Snecka* snigel
645 *yslijkt* likt is
649 *stoppar Pipan i sin Säck* stoppar pipan i säcken (hör upp med sitt prat)
660 *Fallimur ignotis* 'Vi bedras av det obekanta.' Emblem: Två män betraktar hur tranor fångas: limstrukna pappersstrutar med åtel i sätts i jorden; dessa fastnar runt tranornas huvuden när de försöker ta bytet.

Af Paper limar man ihoop
En Strut/ som sättes i en Groop/
På botten lägges Fogel-Maat/
Då blieret Tranans Döde-Faat;
Ty när hon sticker Hufwud sta/
Tags hon/ af hwad som hon will taa/
Och Papers Struten faßnar kwar/
Som Tranan allan Syn förtaer/
Hon måst i blindan blifwa död.
Sij så/ så råkar den i Nöd/
Som hastar myckit i sin Saak.
Ty fählas sakta med gott Maak/
Man måt här lijksom Blyskodd gå/
Så kan man bäst sit opsåt nå.
För än I supen Soppan feet/
Först pröfwen/ om hon är för heet/
Ellß brenn I Tungan/ ropen Weh/
I grinen/ och de andra lee.

25.

Habet venenum suum blanda Oratio.

OM nånsin eert Förstånd kan sij/
At han/ som will eer Kiärsta blij/
Oduglig är/ ell fahr med flärd/
Ell elliest eder inte wärd/
Så skillien eer aldeels ifrån/
Och tänken icke mehr uppån.
Säijn intet/ effter jag nog klook/
Sakt må jag höra denna Took/
Jag skall ändock bli wed mit Sluut/

670 *Döde-Faat* dödsfat (fat som ger tranan döden)
678 *fählas* färdas
679 *lijksom Blyskodd gå* gå (så sakta) som om man hade skor av bly
681 *supen* äter
684 *grinen* gråter
685 *Habet venenum suum blanda Oratio* 'Ljuvt tal har gift i sig.' Emblem: Amor med fågelnät och lockfågel; fåglar lockas av denna i nätet.
693 *Sakt* nog
694 *bli wed mit Sluut* stå fast vid mitt beslut

Hans Taal skall/ som det ingeck/ uth/
Han spele bäst han kan och will/
Jag hör/ och stoppar Örat till.
Neij/ inte så: Ty om det skeer/
At Örat lånas/ lånas mehr/
Det mången Mö på Fall haer brakt/
Som mehr/ än I/ sig tog i akt.
När en/ som älskar/ artigt weet
Hoos någon Mö sin Skikligheet
Rätt bruka/ och uti sit Kwaal
Med Kyßar/ Skemt/ och lustigt Taal
Sampara Later/ sij/ då skeer/
At Jungfrun alting åten gier.
När Waktel-Mannen med sin Lååt
Sig bär i Skogen artigt åt/
Och Wakteln lyder däruppå/
Så kan han Fogeln lättli få.
När Pigan gierna hör hoor-Snack/
Gier jag för henne knapt stoor Tack.

26.
Phillis.

Quod dedit, id retinet.

Hålt sakta! det var alt för hårt/
Och faller nästan mehr än swårt/
At skräma bårt en gammal Wän
Förn som man haer en ny igen.
Eert Taal det skiär lijk som en Knijf.
Hwad? Må man eij för Tijd-fördrijf
Ophålla effter Hof-Manneer
Tri/ fyra/ fast det wore fleer/
Som med bestånd- och liufligt Taal

706 *Sampara Later* förena gärningar
708 *Waktel-Mannen* vaktelfångaren
713 *Gier jag för henne knapt stoor Tack* ger jag verkligen inte mycket för henne
715 *Quod dedit, id retinet* 'Det man ger behåller man.' Emblem: Bin som från sina kupor svärmar ut över ett blomsterfält.

Belysta Lust/ neerkwäfwia Kwaal?
Och geckes man/ och brukar Skemt/
Wår Ähra blier eij däraf dempt:
Och gier man Kyßar utan Breck/
Eij smeta de/ ell gie en Fleck.
Et Ermklä tårkar mången af/
Och man behåller hwad man gaf/
Och får detsamma/ som man gier/
När sådant af kysk Enfold skeer.
Et Bij/ när det uppå een Ört
Sig sätter neer/ sin Honung-Wört
Och Wax at suga därutur/
Så kysser't Blomman af Natur/
Men skadar henna ingen ting;
Ty där syns eij till något Styng.
Om oß en Ting eij skada kan/
Och lijkwäl båta mången an/
Kan man full det med fog och Skiäl
Förneka någon? Inte wäl.

27.
A n n a .

Vel tactu perit omnis honos.

FÖr ondt ell godt eij aktas bör/
Hwad hofwet låter eller giör.
För Tijd-fördrijf låtn hwar bli frij;
Ty Kiärleek tåhl eij Geckerij.
Hwad? meen I at et gekkot flaas/
Och at et klemot Älskogs-Raas/
Som een ung Mö af Pär ell Pål
Till goda taer/ och willigt tåål/

725 *Belysta Lust/ neerkwäfwia Kwaal* gör lusten lustigare, förkväver kvalen
726 *geckes* gäckas
727 *dempt* dämpad, förminskad
745 *Vel tactu perit omnis honos* 'Blott vidrörd förgår all ljuvhet.' Emblem: En hand som griper efter en vindruvsklase på ett fat.
750 *gekkot flaas* narraktigt skämtande
751 *klemot* sliskigt

Eij skämmer hennes goda Frägd?
Jo wist/ det blier en almans Sägd.
Är något swagt/ och skiört/ förwist
Är't Jungfruns Äran utan Twist.
Ach! wij kunn' inte mehr fördraa/
Än friska drufwan: will man taa
Och Hand-emillan näfwa den/
Så swinner hennes Liufheet hän/
Hwad förr därpå war liufligt-blått/
Förwandlas strax i Mörke-grått:
Ty hwart man med sit Finger taer/
Där blifwer strax en Färg-Fleck kwaar.
Wår Färg är fijn/ wår Ära skiör/
Som inte myckit handlas bör.

28.
Nullâ reparabilis arte.

Man måst eij eenligst hafwa Blygd
At giöra hwad som moot all Dygd;
En måst ock sij att man förtaer
Hwad nånsin Skeen till Odygd haer.
Ty om wårt Namn kring Staden går/
Och aldraminsta Lyte får/
Fast om det falskt/ det hänger fast/
Och skarfwes sällan hwar det brast.
Een Nött/ när hon et Skaal haer mist/
Strax finner man obootlig Brist/
Man letar/ passar/ sättr i hoop/
Där felas/ och där blier een Groop/
Man stoppar hur man stoppa will
Så stoppas håhlet aldrig till.

754 *Frägd* frejd, rykte
755 *en almans Sägd* något som finns i var mans mun
760 *näfwa* gripa
767 *handlas* hanteras
768 *Nullâ reparabilis arte* 'Det finns inget sätt att laga den.' Emblem: Två händer söker förgäves foga samman bitarna av ett knäckt valnötsskal.
769 *eenligst* allenast

Wår Ära är lijk sådant Skaal;
Ty hwar räds komm' i elakt Taal.
Den en gång Äre-Lyte fått/
Hon giöret aldrig mehra gott/
Hon må sig wakta bäst hon weet/
Det hielper intet; ach förtreet!
När Ähran en gång får et feel/
Hon blifwer aldrig mehra heel.
At en må undfly sådan Skam/
Så tyks mig bäst/ at ställa fram
De Feel/ som Pigor mäst begå/
Hwaraf de Namn och Rykte få.
Jag går nu för/ min *Phillis,* märk/
Och fölg min' Ohl/ eij andras Wärk.

29.
Donare est perdere.

Först är till myckit ondt een Root/
När Pigor gie ell taga moot/
Det kan man lära i et Köök/
At gie gier Äran Oos och Röök.
Taen akt på Kocken hur' han giör/
När såsom han plä smälta Smör:
Så längi Smöret flyter kring
I Pannan/ mistes ingen ting;
Men häfwer Pannan något feet
I Elden/ då/ då blier et lett;
Ty af det lilla Glöden får
Strax Lågan in i Pannan slår.
Om Pigor åt en gilliand Swen
Det minsta skänker/ tänker den/
När hon mig willigst detta gier/
Tör hon gie något annat mehr.
Den något skänker åt en kar/
Hon låter ta alt hwad hon haer.

797 *Donare est perdere* 'Att ge är att förlora.' Emblem: En panna med smör över häftig eld, elden når in i pannan och smöret brinner.
807 *blier et lett* blir det besvärligt

30.

Auro omnia pervia.

AT inte gie är oß eij swårt
För det at swaga Slekte wårt
Haer lijksom för sin Arfwe-Deel
Nidsk- Niugg- och Girug-heetens Feel;
Men den som tager/ fäls så snart/
Som den som är af gifmild Art.
Jag harmas tit när jag med Ijd
Läs och sijr på wår fornas Tijd/
At med Gull-dyrkor många Mör
Haa låtit ypna Ährans-dör/
Och mången Kwinna/ som war gifft/
Sin man förgifftat för een Gifft.
Allting syns wunnit och förskämt
Hwar gullet barast blifwer nämt.
En Stål-Port genom trängs af Gull/
Gull kastar Wakt och Makt om kull;
Fast alt med Spijk igenom slåås/
Gull-Nyckeln läser alla Låås.
Leggn i Kwick-Silfwer Teen ell bly/
Det synes samma Malmar fly/
Jern/ Koppar/ Stål alt lijka så
De flyta däri åfwanpå;
Men gullets guhlheet och des Krop
Swälgs af Kwick-Silfret aldeels op/
Och tags emot med yppit Skööt
Där alla d'andra åfwanflööt.
Gullet och Penngen hör rätt till
Den Medel-Prick hwart åt alt will.

816 *Auro omnia pervia* 'Med guld går allting vägen.' Emblem: En befäst stad och därutanför en tunna, tydligen fylld med smycken och guld, och på tunnan en nyckel.
821 *fäls så snart* faller lika fort
824 *wår fornas Tijd* vår framfarna tid, historien
825 *Gull-dyrkor* dyrkar av guld
828 *een Gifft* en gåva
834 *läser* låser (här: låser upp)
836 *Det synes samma Malmar fly* det tycks undfly dessa mineral
844 *Medel-Prick* centrum

31.

Amator, cum dat, rapit.

TY låten eder ingenting
I Näfwen sticka/ hwarken Ring/
Gull/ ell Demant/ hwad hälst det är/
Den gier/ han taer förn han begiär.
Een Ostra mister hwarken fukt
Ell Fisk/ så längi som hon lukt;
Men ypnar hon en gång sit Skaal/
Så biuder hon sig sielfwan faal:
Ty Krabban kastar dijt en Steen/
Som seen giör Ostran myckit Meen/
För det at hon eij sluta kan
Som förr/ sit Skaal/ mått hon däran
Och lemnas baar; ty fiskens Krop
Äts utaf Krabban aldeels op.
Eij räkte heela Dagen till/
Om en alt grant opräkna will
Hwad ondt som gåfwor komm' åstad.
Med Mutor wins jag weet eij hwad.
Han som gier/ giör alt hwad han will/
Hon taer/ fördraer ogild och gill/
Hon taer eij Moer sin med i Taal;
Hon lucker eij sit ypna Skaal;
Men låter Karen haa sit Speel/
Åt gifwarn gifwer hon sig heel.

845 *Amator, cum dat, rapit* 'En älskare som ger förser sig.' Emblem: Ett ostron har öppnat sitt skal, en krabba har kastat in en sten och kommer därmed åt att äta upp ostronet.
850 *Een Ostra* ett ostron
851 *Fisk* djuret inuti skalet
853 *faal* till salu
858 *Fiskens Krop* själva ostronet
865 *Hon taer/ fördraer ogild och gill* hon tar och håller tillgodo såväl med den oduglige som den fullgode
866 *taer eij Moer sin med i Taal* låter inte sin mor veta
867 *lucker* stänger

32.
Virgo ludendo læditur.

ET minner jag mig ännu på/
Som ringa/ dock högt aktas må.
At reeta Drängen med liuft Skemt
Haer Pigan tit i fällan klemt.
At leka Natt-Hugg/ Ticketack/
Ok gien snart här/ snart där en Plack/
At läggia något i hans Säng/
Bortgiöma Klädren för en Dräng/
At kienna ti hans Byxe-Säck/
Gier mången Jungfrus Hand en Fläck.
Den på en stänker Wattn ell Spått/
Och kastar örter/ Stickor/ Smått
Åt Karen/ troen fritt/ hon begiär:
Kom kien man åt/ hur feet jag är.
Ach Ungdoms Skemt är sorglig Frögd/
Som aldrig med en Leek är nögd!
Jag såg i sistes/ hören på/
Een Mö i gröna Gräset gå/
Hon leta blomster/ och fek sij
Uppå een Ört et Honung-Bij/
Det söta Barn had lust till leek/
Och narra det alt hwart det week/
Hon grept/ hon nöpt med Knep och Prick
Till des hon endlig fek et Stick/
Då hon med ynklig Klagan skreek:
Een Mö/ som hade Lust till Leek/
Är af dig stucken i sin Krop/
At unga Kiöttet sweller op.
Så råkar Pigan uti Pust/
Som haer till Leek och Lust stoor Lust.

870 *Virgo ludendo læditur* 'Leklysten mö tar skada.' Emblem: Amor ger en blomma åt en flicka, men ett bi har gömt sig i blommans kalk.
875 *Natt-Hugg/ Ticketack* olika tafattlekar
876 *Plack* klapp
884 *kien man åt* känn bara efter
893 *Knep och Prick* knipande och stickande

33.
Rarô vaga Virgo pudica est.

I Dör och Fönster altijd stå/
Ell hwispa kring i hwarien Wrå/
Och skumpa alla Gator kring/
Är för wårt Stånd en skamlig Ting.
Tit haer een Jungfru Ryktet mist/
Som welat wara först och sist
I Gäst-bod/ Brölop/ Bars-Ööl/ Speel.
Ty börn I märka detta feel:
At spilla mången ärlig Stund
På Diur-Gåhl/ Lilljholm och Bralund/
Och smyga sig i Buskan bårt/
Alt sådant blifwer innan Kårt
Af en och an mißtydt och spoort/
Fast man där intet ondt haer giort.
Full lärer *Nasos* Gillie-Book
Oß annat/ men han är en Took
I det Fall/ at han är tillfredz/
At Pigon trippa allestädz.
Lät honom säija hwad han will/
Det kommer ingen Piga till.
Will I fördenskull haa Beröm/
Blien hemma hoos eer Rock och Söm;
Däraf lärn I haa mehra Winst/
Godz mäst påfalkat sällies minst:
Man säijer sant i detta Fall:
De bästa Koona stå på Stall.
Och om et Lam ell gammalt Får
Igenom Busk- och Törnen går/
Så skadar'et des Skinn och Hull/
Åt minston mister det sin Ull.

901 *Rarô vaga Virgo pudica est* 'Vidlyftig mö är sällan kysk.' Emblem: Ett illa rivet får bland taggiga snår; ulltappar hänger på grenarna.
916 *Nasos Gillie-Book* Publius Ovidius Naso, *Ars amatoria*
923 *eer Rock och Söm* er spinnrock och sömnad
925 *Godz mäst påfalkat* det gods som mest bjuds ut
927 *Koona* korna

34.
Phillis.

Si premis, erumpit.

Säijn mig/ hwem/ tusend Pocker! haer
Nånsin i sine Lifwes Daer
Så hårdan Lag för Pigor satt/
At liggia hemma Dag och Natt?
Är icki bättre/ at man lär/
Och sijr/ hwad här giörs eller där/
Än at man sitter innom Knuth
Med Suck för man eij får gå uth/
Och låter således som tit sket
Bortrotna både Krop och Wet?
Skall Man-gill Mö eij wara fri/
Men altijd bredwed ungen blij?
Haer hon eij warit redder nog
För Fäst-Man ur en Biörke-Skog/
Så längi hon i Skolan gek/
Och mången Stuut och Plagga fek?
Lät Pigan hafwa någon Lust/
Snart kommer hooptaals Sorg och Pust/
När hon Mans-Wåld och Huus-Sorg får/
Och sedan Barn mest Åhr från Åhr.
Man må full binda beest och Träl;
Men Kwinnans ädla Mod eij wäl.
Lääs femton Låås om hennes Krop
Så blåser hennes Wet dem op.
Täpt Wijn/ jääs- frääs- och sprenger tit
Bå Band och Faat/ at blifwa frit.
Een Flickas Kiött fördraer eij Pruth/
Bins det hårt in/ det spricker uth.

933 *Si premis, erumpit* 'Stänger man det inne, bryter det sig ut.' Emblem: Amor drar tappen ur ett vinfat; bredvid står ett annat som spruckit av jäsningen.
944 *Man-Gill* giftasmogen
945 *ungen* ugnen
947 *Fäst-Man ur en Biörke-Skog* björkriset (som hon blev slagen med)
949 *Stuut och Plagga* hugg och slag
952 *Mans-Wåld* mannens husbondevälde; *Huus-Sorg* hushållsmöda
954 *beest* odjur
955 *Mod* sinne
960 *Pruth* tvång

35.

Difficilis servatu tumida Virginitas.

Tänkn at det är så med en Mö/
Som när Kastanier steks på Glö.
När som man gier dem någon Lufft
Igenom Skalet med en Klufft/
Då haer man af dem Gagn och godt;
Men haa de ingen Ypning fått/
Så ypnas Skalet innan Kårt/
Och söta Kiärnan springer bårt.
När een ung Piga stundom må
Till något Lag och Samkwem gå/
Hwar Ungdom rätt sin Ungdoms Bran
Med Skemt och Är-leek slecka kan/
Och kyla så sin heta Blod/
Då wäntar hon med Tålamod
Till des hon blier med Ähran Brud
Och klädas kan i Hustru-Skrud.
Men blier et lustigt Hierta kränkt
Med Wakt och altijd innestängt/
Och det så måst med Twång och Pust
Förtaga all sin Ungdoms Lust/
Ach! det giör Pigan tit till fru/
Och mången spricker mitt i tu
För Ondska förn som hon blier Brud/
Så höfs eij Krans/ eij Jungfru-Skrud.

Anna.

Hård Kwin-Folks Twång giör sällan godt;
Dy bör man billigt hålla mått/

962 *Difficilis servatu tumida Virginitas* 'Fullmogen jungfrudom är svårbevarad.' Emblem: En flicka med en korg kastanjer som hon öppnar; bredvid exploderar några oöppnade kastanjer i elden.
966 *Klufft* klyvning
974 *Är-leek* ärbar lek
982 *Förtaga* låta sig berövas
983 *tit* ofta
986 *höfs* behövs; *eij Krans/ eij Jungfru-Skrud* varken krans eller jungfruskrud (dessa fick endast bäras av brudar som var jungfrur)

Och weet jag mehr än mycki wäl/
At I härti haen tämli Skiäl.
Gier Pigans Fromheet Dygde-Proof/
Så giörs eij Låås/ eij Twång behoof;
Men om hon är på Tygeln lätt/
Fast hon blier sluten på alt Sätt/
När som alt kommer just omkring/
Så hielper Läsning ingenting.

Phillis.

JA/ och om man eij skull' iblan
Gå hijt och dijt hoos en ell an
At höra et och annat Taal/
Hur sku man då rätt drabba Waal?

36.

Anna.

Nube prudenti.

EN klook och wijs Kar taen till Man/
Som eder Leeds-Man wara kan;
Ty medan I är ung och skiön/
Och eder Ålder ännu grön/
Behöfwes den med Wettigheet
Eer i eert Lefwern styra weet:
Så räckn eij åt en hiärn-löös Hand/
Och fästn eij med en Gloop eert Band.
Et Lius/ som aldrig nånsin bran/
Et otändt Lius eij tända kan.
Eij klä hwaran et nakot Paar/
En blifwer nakot/ och en baar.

991 *härti* häruti
995 *sluten* omgärdad
997 *Läsning* inlåsning
1004 *Nube prudenti* 'Gift dig med en förståndig.' Emblem: Två otända ljus lutade mot varandra, Amor betraktar dem; de fattar inte eld.
1006 *Leeds-Man* ledare
1010 *Lefwern* leverne

37.
Phillis.

Id curat, quod pondus habet.

JAg föllier eij eert Råd: neij/ neij/
En wijs Man eij behagar meij.
Den som haer Konst och wetskap kiär/
Hans Panna altijd rynkter är.
Och fast han reenlig/ utan Löß/
Är hufwudt lijkwäl fult med Möß.
Slijk är af Segel-Stenens art/
Som inte gierna will bli paart
Än med en Tung och wiktig Krop;
Ty elliest lyfftern intet op.
En slijk föraktar Lust och Leek/
Och sinnar alt på nya Streek/
Han är wed Folk och Sälskap ledz/
Och med alsingen ting tillfredz/
På det han man må synas klook
Får ingen Näsan ur hans Book.
Den stackars Hustrun glömes platt
Är Man- och Roolööss mången Natt
I Sängen: Om han trött af flijt
Seent sijd om sijder kommer dijt/
Så bär han Böckren dijt med sig/
Då blier hon än mehr ynkelig/
Förty at han på hennas Krop
Som på en Bult slår Bökren op/
Seen snuf- och snarkarn som een Soo/
At stackars Hustrun knaft får Roo.
Neij/ neij/ Jag will eij sådan Man;

1018 *Id curat, quod pondus habet* 'Den sköter om det tunga.' Emblem: En magnet drar till sig och lyfter från bordet en nyckel; föremål av tyg och trä ligger där men påverkas inte.
1025 *Slijk är af Segel-Stenens art* en sådan är av samma slag som magneten
1027 *Än med* annat än med; *wiktig* vägande
1030 *sinnar alt på nya Streek* tänker ständigt på nya påfund
1038 *Seent sijd om sijder* mycket sent omsider
1042 *Bult* pult, pulpet
1044 *knaft* knappt

Men en/ som skämt' och leka kan/
Och inte mehr i Hufwudt haer/
Än hur jag må bli Moer/ han Faer.

38.

A n n a .

Amens amans, ridiculus maritus.

SÅ hållen I slätt intet gilt
Än barsta man en *Venus*-Pilt/
Som kan på intet annat sij
Än Leek/ Smeek/ Lippelapperij/
Och/ effter han eij mehra wet/
Eij haer Förstånd/ eij Wettigheet/
Och knapt tri Ohl förutan Skam/
När såsom påkräfs/ talar fram?
I felen om I tänken så.
Kalf-Kiärleek är man Eld af Strå/
Som/ fast han snabt lius Låga gier/
Strax faller som fahl-Aska neer.
Om *Memnons* Belät skrifwit står/
Som jag af Broer min hörd i går/
At det/ när Solen skeen därpå
Et gelland Liud lät från sig gå;
Men/ när som Solen Skogs-åt steeg/
Strax som en Fisk helt stilla teeg.
Så längi Must/ Lust/ Skämt och Leek/
Med Teep och Speel/ med Klapp och Smeek/

1050 *Amens amans, ridiculus maritus* 'En dåraktig älskare blir en löjlig äkta man.' Emblem: Amor betraktar en staty (Memnonstoden?), som den uppgående solen skiner på.
1051 *SÅ hållen I slätt intet gilt* så finns det då inget annat som ni håller för fullgott
1052 *Än barsta man en Venus-Pilt* än blott och bart en kärleksgosse
1054 *Lippelapperij* lappri
1057 *Ohl* ord
1058 *När såsom påkräfs* när det erfordras
1060 *Kalf-Kiärleek* omogen kärlek; *man* bara
1063 *Memnons Belät* Memnonstoden, i Thebe i Egypten, gav enligt antik tradition ifrån sig ett sjungande ljud då den träffades av den uppgående solens strålar
1067 *Skogs-åt steeg* sjönk mot skogstopparna

Samt Lustgång warar/ då består
En Älskogs-dåres Kiärleeks Wår;
Men när Smeek-Månen och eer Roos
Är bårta/ draer hans Hug sin Koos.
Mig tyks/ det är den bästa Man/
Som wetig är/ och leeka kan.

39.
Stultos dolor urget amores.

En Fisk/ som heter *Cephal,* är
Åt intet/ som åt Lius/ så kiär/
Men Fiskiarn wet at det så skier/
När han sig ut på Fiske gier/
Så brukarn hwarken Noot ell Nät/
Men setter Liustran dijt för det/
Jag menar oppå båtens Stam/
Och roor så sakta Åån-längs fram;
Ty när som Fisken Liuset sijr/
Eij flyr han/ utan stadigt blijr/
Och blygar på't/ paß inte på/
Hur det med honom seen lär gå/
Han håppar in i Bååt och Graf/
Seen löper et heelt gali af.
Jag hafwer hört/ och sit/ och wet
Af lång och wiß förfarenheet/
At den åt någon gier sin Huld
För bara kåta kittlan skuld/
Förtaer sin Ungdom utan Frögd/

1071 *Lustgång* spatserturer
1074 *Hug* håg
1076 *wetig* klok, förståndig
1077 *Stultos dolor urget amores* 'Dåraktig kärlek har plåga i följe.' Emblem: Tre män i en båt med en brinnande fackla i bakstammen; fiskar i mängd hoppar upp i båten.
1078 *Cephal* en fisk, Mugil Cephalus, som är vanlig i Medelhavet
1083 *Liustran* ljusterblosset
1085 *Åån-längs fram* fram längsmed ån
1095 *kittlan* kättjan

Och lefwer mestdeels oförnögd.
Ty märken at een Frögdfull Bru
Plä blifwa snart een Sorgfull Fru.

40.

Sapientis etiam autumnus pulcher.

TAen ingen took för Fägring skull;
Taen ingen Fleep för han haer Gull.
I äktenskap fins hårt och blött/
Bå bext och liuft/ snart surt snart sött.
I framgång bör man hålla mått/
Godt Råd behöfs moot Olyks-Skått.
Ty taen en klook: i Mäd och Moot
Weet han Mått/ gott Råd/ Tröst och Boot.
När Gull och Skiönheet från oß draer/
Så blifwer lijkwäl Wijsheet kwaar.
När såsom Rosens Purpur-Rött
Går bårt/ blier tårt och aldeels dött/
Des inwerts deel/ ell hennes Siäl/
Lell skattes för hon loftar wäl.

41.

Male juncta fatiscunt.

MEn dock lijkwäl på det I må
Ock Frukt utaf eer Ungdom få/
Taen ingen Dufgrå-hårot Stuut/
Fast han weet både Kaas och Huut:

1100 *Sapientis etiam autumnus pulcher* 'Den klokes höst är också skön.' Emblem: Amor luktar med välbehag på några rosor på ett bord invid hans båge, ett gammalt par betraktar detta.
1102 *Fleep* fåne
1104 *bext* beskt, bittert
1114 *loftar* doftar
1115 *Male juncta fatiscunt* 'Dåligt gifta förtröttas.' Emblem: Murgröna lindar sig tätt kring ett gammalt visset träd.
1119 *weet både Kaas och Huut* vet hut (man sade 'kas' till katten och 'hut' till hunden)

Warn eij åt Stånd och blod så kiär/
At I taen den som Gammal är.
En Purpur-Mun och Ijs-gråt Skägg/
En fager Målning/ rutten Wägg/
Flintskallot hufwud/ gullgult Hår/
Ijs-kaller Snö och liuflig Wår/
Een unger Mö och Gubbe-Gloop
De skicka sig eij wäl i hoop.
Taen ingen Gammal: ty han kan
Mehr synas Faer eer/ än eer Man/
Och fast han lefwer/ är han dö/
I blifwen Kiärng/ och ären Mö/
Een Änkia/ och lell giffter Fru.
Men om det sist om sijder ju/
Seen han haer hostat längi nog/
Sig skulle slå på'n annan Bog
Och endlig det så gali går/
At *Phillis* Barn med honom får/
Förn det ur Skarnet wuxit är/
Så ligger gamla faren där.
Gier Gud eer tu/ tri/ eller fleer/
Åt Fruktbarheeten mången leer/
Tit Gubben sielf Mißtankar taer/
Fast I wist Moer/ om han wist Faer.
Träweflan/ som sig slänger kring
Et gammalt Trä med mången Ring/
Taer det i famn/ sig fäster fast
Lijksom med Lust/ men är till Last:
Fast hon sig slingar liuft i Knorr/
Blier Stubben lijkwäl lijka torr/
Och när hon blier mest blomster-full/
Så faller rotna Stubben kull.

1138 *Skarnet* den egna träcken, blöjorna
1141 *Fruktbarheeten* fruktsamheten
1142 *Tit* ofta
1144 *Träweflan* murgrönan
1151 *rotna* ruttna, murkna

42.
Conjugum dissidia, privigni.

TAen ingen Änkling/ på min Eed/
Som Barn haer/ om I icke leed
Och gammal är/ och I altså.
En an till Man eij kunnen få.
Den/ som är Moer/ och är een Mö/
Beklagar mäst för seent sin Nö.
Det är en swår Ting/ andras Barn
Opfostra/ och draa utur Skarn.
Fast en haer bästa Tålamod/
Een Stymoer syns dock aldrig god.
Om någon Dåre tepar fram
Och ympar på en ungan Stam
En Green med halfwäxt Frukt fullhängd/
Den Frukt hon warar ingen längd;
Men torkas/ ympen döör och bårt
Så mister Stammen innan kårt
Sin Krona; Ty kan jag eij sij/
Hwem som af desse sagde tri
Haer bäst/ ell wärst/ det wet jag wist
At mest en Fruktlöös Ympe-Kwist/
Blier han wäll insatt och kringlukt/
Så gifwer han den bästa Frukt.

43.
Sufficit unus.

NÄr I nu skolen blifwa Brud/
Hwarom I längi bedit Gud/
Och Fadren säijer så till Eer:
Sij denna här/ som Gud dig gier/

1152 *Conjugum dissidia, privigni* 'Styvbarn söndrar de gifta.' Emblem: En gren full av omogna frukter ympas på en liten, mager stam; Amor går bedrövad bort.
1161 *Talamod* har rättats till *Tålamod*
1163 *tepar fram* drumlar åstad
1172 *mest* mestadels
1173 *kringlukt* kringtäckt
1175 *Sufficit unus* 'En är nog.'

Den skalt du hålla kiär och wärd/
Han är af Himlen dig beskärd;
War hwem han will/ sleppn honom in
Till Medelpricken i eert Sinn.
Olydna eer slätt inte bör
Moot hwad som Gud och Faer eer giör.
Lijksom en kloker Trägårds Mann/
At Ympen bättre wäxa kan/
Hwad utom samma spruter fram/
Det skiär han bårt ifrån des Stam/
Han sijr och hälst/ tron det för wist
At Ympen wäxer utan Kwist:
Så måsten I med Fog och Skiäl/
Om Äktenskapet skall gå wäl/
All Kiärleek utur Sinne slå/
Och aldrig mehra tänka på/
Den minsta Ungkar eller Wän/
Som I förr hafft; alt är nu hän.

Så glamma detta liufwa Paar
Till de ble warse hwar jag war
Och räddes at jag brakt'et ut;
Dy giord de på sit Taal et Slut.

* *
*

1183 *Medelpricken* medelpunkten
1188 *Hwad utom samma spruter fram* det som skjuter fram vid sidan av den
1200 *jag brakt'et ut* jag skulle sprida ut det

V. Wärldslige Wisor

I

1.

HWarföre skal Jag mig med Sorger qwälia?
Jag will för Sorg et Lustigt Hierta wälia.
Hwad hielper om Jag daglig'n skulle gråta?
Gråt kan mig intet mehr än Löije båta.

2.

Är Jag eij af hög Ätt ok adelt Stånde/
Min Faer war ingen Skälm/ fast han war Bonde;
Then Dygden adlar Han är rättlig Adel
Fast om han rijder än i en Klöf-Sadel.

3.

Haer Jagh eij Godz ell' Gull ok många Pengar/
Fast mig eij föllier et halft dusin Drängar/
Så kan Jag lell förnögd som andra wara/
Rädz hwarken Tiuf/ Eld eller Watn-Fahra.

4.

Haer Jag eij krusat Håår ok röda Kinner/
Et ährligt Hierta man dock hoos mig finner;
Osynligt Törne bähr the skönste Roser/
I Swan-hwit Hull dölgs tit stygste Frantzoser.

5.

Fast Jag eij prunkar fram i stickta Kläder/
Bepryder eij min Hatt en brokot Fiäder;

Efter Hbl, hos S nr XV. Visan är en tidstypisk förnöjsamhetsvisa och de levnadsregler som sångaren förkunnar, bestyrks med kända ordspråk.

2 *för Sorg* i stället för sorg
8 *Klöf-Sadel* klövjesadel som framför allt bönder nyttjade
11 *lell* likväl
12 *Watn-Fahra* fara som kommer av vatten, troligen översvämning
15 *Osynligt Törne bähr the skönste Roser* oansenliga törnbuskar bär de skönaste rosor
16 *tit* ofta; *stygste Frantzoser* den värsta syfilis
17 *sticka* broderade

Hur' mången som med Bårg bepryder Baken
Skull'/ om hwar toge sit igen/ gå naken?

6.

Är Jag eij stoor ok stark af Krop ok Lemar/
En liten Bonde-pilt twå Oxar tämar;
Wijßheet ok Styrka sällan samman äre/
Man finner stoora Träen som litet bähra.

7.

Är af Natur Jag tyst/ kan litet tahla/
The Tuppar är' eij bäst som myckit gahla;
Stoor' Ord ok lijten Macht tycks mig eij duga/
Then myckit tahlar han plä hälfften liuga.

8.

Fast Jungfrur hata mig/ thet må the giöra/
Hoo weet hwart Lyckan min mig än kan föhra?
Jag får min lijke wäl när jag först frijar;
Ogräs thet wäxer ju wid Tårp som Byar.

9.

Stånd/ Rijkdom/ Skönhet/ Styrkia/ wärldslig Klookheet
Är fåfeng/ intet/ Glas/ Fnas/ As ok Tokhet;
Wij warda allesammans/ Arm ock Rijke/
Kung/ Bond/ Dwärg/ Rees/ stygg/ snygg/took/ klook/
an'n lijke.

10.

Therföre wil Jag altijd lustig wara
Ock i min Ungdoms-Tijdh eij Glädien spahra/
Sårg kommer tijdlig nog/ när Åldren kommer/
Då Jag mot Willian min måst blifwa frommer.

19 *med Bårg bepryder Baken* som pryder baken (och resten av kroppen) med hjälp av lån
22 *tämar* tämjer
36 *Rees* jätte
39 *tijdlig nog* tids nog

II

1.

SKulle Jag sörja då wore Jag tokot
Fast än thet ginge mig aldrig så slätt/
Lyckan min kan fulla synas gå krokot/
Wackta på Tijden hon lär full gå rätt;
All Werlden älskar Ju hwad som är brokot/
Mången mått liwa som eij äter skrätt.

2.

Olyckan wäxlar ju lijka med Lyckan/
Alt hwad Begynsel haer ändas en gång;
Druckin Mann hafwer eij allestädz hickan/
Lust föllier Gråten/ Gråt ändas i Sång;
Then som på Sanningan pekar med Stickan
Kan lel lätt falla frå Sanningens Spång.

3.

Himmelens Dagg plär på Träna neerdugga/
Män så snart Jorden haer gi'et them nog Safft
At the kunn' trossa Skyn/ hwem kan kullhugga
Samma/ när Yxen ens haer inte Skafft?
Mask-stungne kan man med Fingerna gnugga/
Mången troor wunnit hwad Endlycktan tafft.

Efter Hbl, hos S nr XVI. En gammal men obestyrkt tradition knyter denna visa om lyckans växlingar till Lucidors fängelsevistelse 1669–70, när han satt inspärrad på grund av bröllopsskriften *Gilliare Kwaal.* Unikt i hans diktning är att han här nämner sitt eget namn (r 26). Visan sjöngs troligen på ungefär samma melodi som Kingos psalm »Sorgen och glädjen de vandra tillsammans».

2 *slätt* illa
6 *skrätt* skrätt bröd, bröd av finsiktat mjöl
11 *Stickan* pekpinnen
12 *lel* likväl
16 *när Yxen ens haer inte Skafft* när yxan inte ens har skaft
17 *Mask-stungne* maskstungna (trästycken)
18 *Mången troor wunnit hwad Endlycktan tafft* mången tror att han vunnit det han ändå till slut förlorar

4.

Dy lät man Lyckan med Olyckan strijda
Intil Jag seer/ Hoo som winner för meij/
Ingen mått Skiuß-Hästen alt för hårt rijda
Tröttar du honom/ förtreeter han deij;
Fast om een måste Förföllielse lijda
Modet blier fritt när som Kroppen är eij.

5.

Dy skal mit Blodh ock Modh osörgse wara/
L a s s e rädz hwarken haat/ Afwund ell Twång/
Ingen tårß giöra mehr än han kan swara/
Rätt måst (troß Orätten) hafwa sin Gång/
Fly mäd Flijt hwem som kan slijk Olycks-Snara/
Fängsel giör Längsel när Lyckan är wrång.

6.

Tänck min Wänn at Man fördenskull mått' liwa
Lustig/ fast om thet är mot ens Behag/
Lyckan hon wandlar sig/ kan sällan bliwa/
Hwadan hon kom i gåhr/ går hon i Dag;
Dy haer Jag hoppet I lär een gång skriwa
At I olycklig är lustig som Jag.

24 *när som Kroppen är eij* när kroppen inte längre finns
34 *Hwadan* varifrån

III

1.

I Männ af höga Sinnen
Som skämmes at drikka/ minnen
At drikken gier största Lust;
Förachten then hiernlösa Hopen
Som lefwer i Sårg ock Pust/
Och sök som Jag Frögd uti Stopen.

2.

Fast om I Pengar gömmen/
Wij kasta them eij i Strömmen/
Wij hälla them i wår Krop.
Alt Mynt giörs ju till at förtära?
Dy hempten ett fullt Stoop op
Så längi mig Beenen kunn bära.

3.

Lät then som siuk sigh qwällia/
Wij wele then Dricken wällia
Som hafwer then bästa Smaak:
Jagh älskar mäst dubblade drickar
Hwar Glädie står op i taak/
Till theß Jagh bå hickar ock nickar.

4.

Troß them som thet förtryta/
Fritt lät them migh thet förwijta

Efter Hbl; hos S nr XVII. Visan varierar kända argument till drickandets försvar och slutar med den likaså genretypiska önskan om att bli begraven under ett vinfat: se Nordstrand, B., *Bellman och Bacchus* s 64 ff.

1 *af höga Sinnen* av ädel karaktär
2 *minnen* kom ihåg
13 *Lät then som siuk sigh qwällia* låt den som är sjuk plåga sig
16 *dubblade drickar* drycker med dubbel styrka eller dubblade (i betydelsen många) drycker
19 *Troß* strunt i
20 *förwijta* förebrå

At Jagh är med dricken dull/
Jag låter ju gilliare gillia/
När Jagh hafwer fylt mig full
Kan Jagh migh från Sorgen bäst skillia.

5.

Dy drick hwar Stund ock Timma/
Långt bättr' är i wijn att simma
Än lijda heet Kärleeks Brand/
Släck uth een slijk Skärs-Eld med Kannan
Ock mäd ett Glaaß i hwar Hand
Till theß man blier heeter om Pannan.

6.

Blier Jagh af dricka döder/
Så beer Jagh alla drickz-Bröder
Att the min afdödde Krop
När under ett Wijnfaat uthsträkka
Om torsten migh wäkker op
At Jagh strax thensamma må släkka.

21 *dull* galen
30 *heeter om Pannan* rusig
35 *torsten* törsten

IV

1.

KOm kiäre Broder kom/
Ok lät oß denne Dagh
Dricka friskt i detta Lagh/
Uthi Lust ok Behagh
Drifwa bårt Hierte-Gnagh/
Sa/ lät Glasen gå rundom:
Hwad hielper at man daglig låter/ gråter;
Bårt Pust/ kom Lust/ medh Must
Af Öhl ok Wijn/ et Swijn
Som är i Dagh i Lagh medh oß ogijn.

2.

Hwem gier en större Kup?
Dreng fort/ fort skölj' et Glaaß
Poike/ snart ell du får Baaß/
Bödlen må wara Maaß:
Kom nu/ nu will wij taas
Intil alt är drukkit up.
Then som för Glaaß/ Stoop/ Kannor/ Bolkar skolkar/
Han må fritt gå/ ok trå
Han som med Then blijr Wän/
Lät sij at I som Jagh i Lagh är Män.

Efter Hbl; hos S nr XVIII.

6 *Sa* uppmuntrande utrop, vanligt i tyska dryckesvisor
10 *ogijn* ogin, tvär
11 *Kup* bägare
13 *Baaß* stryk
14 *Bödlen* böveln; *Maaß* snåljåp
15 *taas* tvista eller kappas med varandra
17 *Bolkar skolkar* olika typer av stora pokaler
18–19 *Han må fritt gå/ ok trå Han som med Then blijr Wän* oklart; S tolkar »trå» som 'tvi' och menar att raderna betyder att den som inte vill dricka gärna kan gå och tvi den som blir vän med en sådan

3.

Hwij sitter du så tyst/
Lijk som du hadd' eij Måhl?
Drikk hin lilla Flikkans Skåhl
Som boor i nästan Gåhl/
Siungom medh lustigt Skråhl
Seen/ han glaset hafwer kyst:
Sa! Sa! så mått man Glasen lutha/ rutha;
Weet huth/ drick uth/ din Truth
Uppå min Edh tål wedh/
Tin Swälg ok Bälg är tämlig widh ok bredh.

4.

Wärd gifwen hijt Tobak/
Hwi stå I som et Lam/
Weet I hwarken Huth ell' Skam?
Gån ok gi'en Pijpor fram;
Hwilom oß från wårt glam
Så får Ölet bättre Smak
När wij först twå/ tree pipor röka/ smöka;
Rätt så tänd på lät gå
Medh bäste Maak/ stoor Saak
Att Rök ok Smök står Tökn-lijk up i Taak.

5.

Hwip! thet är fullt/ guttåhr!
Hwem swarar trij på ra?
Will här ingen säya Ja?
Tack min Broer deth war bra!
Rundadinellula!

24 *i nästan Gåhl* i närmaste gård
26 *han glaset hafwer kyst* han har kysst glaset
27 *rutha* rumla
29 *tål wedh* tål vid
32 *Lam* lamm
37 *smöka* röka
39 *stoor Saak* vad gör det
42 *swarar trij på ra* svarar på (skålen) tre på rad
45 *Rundadinellula* vanligt skålrop i tyska dryckesvisor

Alt är uthe till een tåhr
See Naglen/ så mått hwar til prikka drikka/
Skenk i för Trij/ hwar sij
At rätt blier giort/ war fort
Bårt Speel/ Krakeel/ bårt Terning/ Bräd ok Kort.

6.

Sij kiäre sij sij sij
Hur liufligt Wijnet leer/
Hur deth spriter op ok neer/
Drick/ drick meij till Jag beer
5. 6. 7. eller fleer/
Men Jag stå kan står jag bij
Fast Buken (det Jagh lel eij ämnar) rämnar
Rees op din Krop/ säij top
Stöt Glas ok Stoop i hoop/
Kom kom drick om/ den bortgår är een gloop.

7.

Du dricker som een Drängh/
Ok then eij swara kan
Som een ähnlig swänsker Man/
Uthan är Jungfru gran/
Skrifw' (och gifw' till een an)
Öhl min Herre! gå i Säng;
Ty wij will' ingen/ som will buga/ truga.
Drick rätt/ blif mätt/ wårt sätt
Är således fatt och satt
At han/ som kan eij dricka/ biud' godh Natt.

46–47 *Alt är uthe till een tåhr See Naglen* här görs det så kallade 'nagelprovet': när man druckit ur glaset vände man det upp och ner och satte det snett på tummen; då fick ingen droppe rinna ut på nageln
48 *Trij* tre
49 *war fort* raska på
50 *Krakeel* bråk; *Bräd* brädspel
53 *spriter* spritter
56 *Men* medan
57 *lel* likväl
69 *fatt och satt* fattat och bestämt

V

1.

Laß't uns die Blüht der Zeit/ trotz aller Traurigkeit/
In Lust und Lieb zubringen/ denn die Jahr
Die eylen immer mit uns nach der Bahr;
Was hilffts daß man sich selbst verdirbt
Und vor den Todt im Leben stirbt:
Laß't die nur hin betrübt und traurig seyn
Die nicht verstehn was Lieben ist und Wein.

2.

Nichts ist auff dieser Welt das mir so wohl gefällt
Als *Venus* Spiel und *Bacchus* Reeben Safft/
Jens giebt mir Lust und dieses giebt mir Krafft:
Darumb muß der ein Un-Mensch seyn/
Viel härter noch als Stahl und Stein/
Der sich dem Trauren fort und fort ergiebt
Und *Venus* Dich und *Bacchus* auch nicht liebt.

3.

Bezeuge du mit mir *Belinde* meine Zier/
Den dies is dir/ so wohl alß mir/ bewust
Waß bey dem Lieben giebt vor süsse Lust:
Du weist ja wie Ich war entzückt
Alß Ich mein'n Mund auff dein'n gedrückt;
Mich wundert/ wenn's mir noch kömt in den Sinn/
Daß ich vor Liebe nicht gestorben bin.

4.

Laß't andre hin und her/ zu Land und über Meer/
Sich mühen umb der *Juno* schnödes Gold/
Laß't Jene seyn Der Klugen *Pallas* hold/

Efter Hbl; hos S nr X. Visan är en variation på det vanliga temat 'carpe diem', njut den dag som är. *Belinde* (r. 15) är ett herdinnenamn.

23 *der Juno schnödes Gold* Juno Moneta; i hennes tempel på Capitolium låg det romerska myntverket
24 *Der Klugen Pallas* Pallas Athena, på latin Minerva, vishetens gudinna

Such Ehre wer nur immer will/
Ich lieb die Lieb und bleibt mein Ziel:
Ist *Juno* reich/ ist gleich *Minerva* weiß/
Bleibt *Venus* und dem *Bacchus* doch der Preiß.

26–28 är också en anspelning på Paris' dom på berget Ida när han gav äpplet just till kärleksgudinnan

VI

1.

MIt Hierta wil uti mit Bröst mig brista/
Min Krafft förloras och min Syn förgår/
Min Siäl wil i min Krop eij länger wista/
Jag sitter/ ligger/ wandlar eller står
Så är min Hug ok Sinne högst bedröfwat/
At Jag af alle Medel är beröfwat
At wara henne när/ Som mig mäst håller kiär.

2.

Du ligger mig o skiönste *Castalinne*
(Jag såfwer/ wakar/ lijka hwad Jag giör/)
Altijd för Ögon/ i mit Sinn' ok Minne/
Jag suckar/ klagar/ gråter ok Jag dör;
Om någon Penna kunde det beskrifwa
I hwad för yncklighеet Jag måste lifwa/
Wor' wist på Jorderijk Mig ingen ingen lijk.

3.

En Hiort som uti mörka Skogar wistar
Han löper oförhindrat med sin Hind/
Så leeker Fisk i Siön/ Fogl upå qwistar;
Men jag kan see ock måste wara blind/
Jag seer/ ok kan dock lijkwäl intet niuta/
Jag är lijk som een wäder-drifwen Skuta
Som fasta Landet seer Och måste siunka neer.

4.

Hwad hielper mig o Skiönhetens Gudinna
Din liufwe Syn/ dit såcker-söta Taal?

Efter Hbl. Hos S (nr I) har den sista raden i varje strof fått två rader. Visan är typisk för tidens petrarkistiska kärleksdiktning och tar upp merparten av de teman som förekom inom denna repertoar.

2 *Syn* synförmåga
3 *wista* vistas
8 *Castalinne* ett tidstypiskt herdinnenamn

Det gör at Jag i Kiärleek måste brinna/
Det är en Orsak til min stora Qwaal.
Ach! Ach! när skall min Sorg ok Ångest ända/
Jag fruchtar at han eij lär återwända
För än som Döden mig förmordar jemmerlig.

5.

O! milde Himmel är thet så din Willia
Så lät min Sorg ok Suck een ända få/
Men wiltu hårda Skäbne oß åthskillia/
Så måst din stränga Lag iag undergå.
Dog tråtz Olycka/ at Jag derför swijker/
Min Kiärleek minskas eij fast Kroppen wijker/
Jag är lijk hwar Jag är Så haer Jag henne kiär.

6.

Nu wille Jag wähl gierna mehra siunga
Men Sorg förtaer min Röst/ min Penna står/
Mit Hierta darrar/ tunger är min Tunga/
Mit Blek förbleknar af min fälte Tår
Som lijk een Flod utur min Ögon rinna/
Ock ingen är än du o *Castalinna*
Som hielpa kan af Nödh ock ifrå thenna Dödh.

7.

Derföre *Castalinn'* lät dig beweka
At frelsa mig aff thenna hårda Nödh/
Mig som dig älskar/ ok aldrig skall neka
At utan dig Jag långseen wore dödh;
Et liufligt Ögnhwarf/ Skiönste! kan thet giöra/
Dy om så skiähl at du wilt troo ok höra/
Så håller blott mit Hopp Min Siähl uti min Kropp.

28 *förmordar* mördar
33 *tråtz Olycka/ at Jag derför swijker* trots att jag är olycklig sviker jag inte
39 *Blek* bläck
41 *ingen är än du* ingen finns mer än du
47 *Ögnhwarf* ögonkast, blick

VII

1.

SÅ måste Jagh digh kiärste Wänn förlåta?
O! Hiertans Sorg/ O Kwal! när Wänner såta
Moot Hug ok Willian måste skillias åth/
Kan man wäll finna större Hiertans jemmer?
Som pinar Siälen mehr/ mehr Synen skämmer
Mäd Suck ok gråt!

2.

Nei intet fins i heela Wärlden wida
För hwilket Sinnen mehr behöfwe lida
Än när man mister Then man håller kiär:
Skull intet då mit bröst i sönder brista
Nu Jagh Then most´/ Ach weh! Ach plåga! mista
Som kiärast är.

3.

Men efter Himmlen Siälf oss will åthskillia/
Så nögdas Jagh (emot min Willia) willia
Ock tåla hwad iagh intet hindra må:
Allenast när som iagh uppå Digh tänker
Din Sorg migh/ mehr än som min egen/ kränker
At klaga så.

4.

Thet Pant som du mit liufste Hierta gifwit
Är diupast neer uti mit Bröst inskrifwit
At Jag dig aldrig at förglömma weet:

Efter Hbl; hos S nr II. Visan har en folkligare karaktär än den föregående och är lokaliserad till Sverige. Strofen stämmer med den då populära tyska vismelodi som brukar ha hänvisningen »Was machstu denn, sprach Phillis gestern Abend», men även med Samuel Columbus' »En Naturlig Döds-Betrachtelse» i *Odae Sveticae,* som tonsattes av Gustaf Düben.

7 *Sinnen* sinnena
14 *nögdas* kanske feltryck för nödgas
16 *kränker* förleder
19 *Pant* (kärleks)bevis

Dy skall iag älska dig alt intill Döden/
Tross Olycks-Fall/ tross Afwund eller Nöden/
Tross Harm Förtreet.

5.

Far wäll min Wän/ min Siäl/ mit Lijf/ min Kiära/
Min fordom Ögna-Tröst/ min Lust ock Ära/
Far wäll min Hiertans Barn ock bästa Wänn:
Ifall at Himmlen helsan min behagar/
Förtröstar Jagh at han min resa lagar
Snart hijt igen.

6.

Jagh sitter nu beklemd aff dröfwe tankar/
Min Längtan och mit Hopp för Trods ok Ankar/
Dy Wäder-Guden blåser strängt emoot/
Mädömksam aff then Sorgen som mig sårar/
Ok Himlen fäller/ lika som Jag/ tårar
Siuk aff min Soot.

7.

Jagh skrifwer här dit Nampn i wåta Sanden
I Ekels-wijk widh *Nereus* salta Stranden/
Ok fast det skiött aff wädre måst förgå
Skall thet lijkwäll uti et stadigt minne
Ok i min Siäl/ lijk som uthi mit Sinne/
Jempt Hierta stå.

23–24 *Tross* trots
28 *Ifall at Himmlen helsan min behagar* om det behagar himlen att låta mig behålla hälsan
31 *dröfwe* dystra, bedrövade
32 *Trods* tross
33 *Dy Wäder-Guden blåser strängt emoot* vindguden, Æolus, ger motvind så att skeppet inte kan löpa ut
36 *Soot* sjukdom
38 *Ekels-wijk* ligger i skärgården vid Landsort; *Nereus* en havsgud, havet
39 *skiött* snart, strax
42 *Jempt* samt

VIII

1.

BEllinde warumb qwälstu mich?
Ich Irr; *Bellinde* warumb qwälstu dich?
Dich/ denn du weist du bist mein Ander-Ich;
Wie? fühlstu Schönstes Licht
Keine Schmertzen nicht: Ey was soll dieses seyn?
Weg mit dem Schertze
Und frag dies mein Hertze Denn das Hertz ist dein.

2.

Ich lebe fort und fort in dir
Du lebst *Bellinde* fort und fort in Mir
Drumb seind wir nur ein Ich/ kein doppelt Wir:
Ich komm dir/ Mir nicht/ zu;
Du bist meine Du Es soll sich unser keins
Vom andren trennen/
So wie wir uns nennen Bleiben wir doch Eins.

3.

Mein Hertz bleibt stets in deine Hand/
Und deine Hand mein außerwehltes Pfandt/
Die Hand mein Pfandt und unßrer Liebe Band;
Drumb soll und keine Zeit/
Keine Lust noch Leyd/ Kein Schmertzen/ keine Noth/
Trotz aller Neyden/
Nimmer nichtes scheiden Als der grimme Todt.

Efter Hbl; hos S nr III. Visan är ännu en typisk representant för den petrarkistiska kärleksdiktningen, men av en mer galant sort än visa VI. Eftersom *Bellinde* (ett vanligt herdinnenamn) är älskarens andra jag, måste hon lida på samma sätt som han gör, och ingenting kan heller skilja dem. Ett felplacerat komma efter »Kein» (r. 19) borttaget.

IX

1.

SÅ är dit Hierta från mig wändt
Ock will med Willia intet mehr mig känna?
Skall Elden bränna/
(Den du i mig tändt)
Förutan Sloknan? Ok du wilt eij brinna!
Skall nu min Kiärleek ökas/ din förswinna/
Skall Jag i daglig Längsel lifwa fort ock fort/
Ock i dit Kiärleeks Fängsel slijta Tijden bort/
Skal Jag förutan Lust/ i Pust
Ock yncksam Klaga qwida? Män du i högsta Frögd
Jempt androm äst förnögd.

2.

Jag undrar huru mögligt är
At du så lättelig kan från mig wijka/
Ock således swijka
Den dig förr war kiär!
Kan du så lättlig dit Löffte förglömma?
Hwad skall Jag om din Stadigheet då dömma?
Ach! liufste *Belikinne*/ Huru kan Jag troo/
At Dygd ock swijk-fullt Sinne kunne samman boo?
Nei/ Skiönste! Nei/ Jag troor ey boor
Slijk Falskheet i dit Hierta: Den Dygd du fordom bar
Är twijfwels utan qwar.

3.

Jag trodde/ Ach! mit arme Took!
Den Eed som du mång tusend gånger swurit
(Seen Jag först burit

Efter Hbl; hos S nr IV.

5 *Sloknan* slocknande
7 *Längsel* längtan; *fort ock fort* alltjämt, utan uppehåll
10 *Män* medan
11 *Jempt androm* tillsammans med andra
12 *mögligt* möjligt
18 *Belikinne* herdinnenamn

Dit Hiert-twingand' Ook)
Skull' ewig hållas; eij falskas/ eij brytas/
Wårt Hierteband skull' aldrig onöt slijtas:
Men Godtroon är bedragin; Ty Jag tänckt' eij om/
När som Jag först betagin I din Wänskap kom/
At olijkt Ständ och Tijd (tråß Ijd)
Kund ändra mångens Tankar; Dock tröstas Jag therwed
Du brööt/ eij Jag/ wår Eed.

4.

Hwad Iag haer swurit thet skall stå/
Fast Himmel/ Jord ock afgrund skulle blandas/
Men som jag andas/
Sedan med mig gå
I mörka Grafwen/ i Tystheet at blifwa/
Fast om din Falskheet kädian kunde rifwa
Den min olycklig Lycka på din Willia smedt/
Ok ingen baak kan rycka Hwad som een gång skedt:
Så wil Jag lel i Nödh ok Dödh
Fast om Jagh hatas/ älska; Tråß all din Haat/ min Siähl!
Blier Jagh lijkwäl din Trähl.

28 *onöt* utan att vara nött
31 *tråß* trots; *Ijd* trägenhet, uthållighet
36 *Men som jag andas* medan jag andas
40 *olycklig Lycka* lyckan, Fortuna, kunde vara både en positiv och en negativ makt
41 *baak kan rycka* kan göra ogjort
42 *lel* likväl

X

1.

ÄNgslan/ Sorg/ Gråt/ Harm/ Förtreet/
Pina/ Kwal/ Olyckligheet
Äre mina föllie-Swänner
Som mig qwällia Natt och Dag
Mit Behag
Är/ at Jag af tijden känner
Deras Lag.

2.

Thet allena tröstar mig
(Fast Jag tröstlöös utan Tig
Måst i Pust ock Olust lijfwa)
At mit Lijf ei längre så
Kan bestå;
Dödz-Gudinnan skall snart klyfwa
Min Lijfs-trå.

3.

Dit Sool-stråland' Ögne-paar
Tänder Eelden som Jag haer
Ock haer giort mig snart til Aska/
Sen förtwiflan mit Lycks-Lopp
Jempt min Kropp
Ända wil i Döden raska/
utan Hopp.

4.

Dina Kinners Rosen-Färg
Tårkar ut min Blod ok Märg/

Efter Hbl; hos S nr V. Tryckfelen »Ogne-paar» (r 15) och »förtifwlan» (r 18) är rättade.

6 *af tijden* med tiden
7 *Lag* natur, beskaffenhet
13 *Dödz-Gudinnan* Atropos, en av de tre antika ödesgudinnorna eller parcerna: Klotho spann livstråden, Lachesis mätte ut den och Atropos klippte av den
20 *Döden raska* en snar, tidig död

Dina Läppars Skiönheet skijner
Lijk Corall ooch Purpur leer/
Ja hwad mehr!
Som the rödeste *Rubiner*
Färgan gier.

5.

Ty min Lust/ mit Lifw/ min Död
Trösta mig i thenna Nöd/
Så wil iag Dig altid prijsa
Med min Penna ok min Mund:
Min Dödz Stund
Skall ock tiggia med en Wijsa
Din Miſsgund.

6.

Då skall Jag med sorglig Frögd
Lel i grafwen blij förnögd/
At Jag haer för din skuld lijdit
Margaris, min Siäls-Behag!
Andra Jag!
Ok intil min Dödzstund kwijdit
Natt ock Dag.

29 *Ty* alltså
35 *Miſsgund* misskund
39 *Margaris* herdinnenamn

XI

1.

WAr eij så wreed min kiäre Siähl/
Et Ord är Wind som ingen slår i hiähl/
Ock som hän snart förgår/ lijk så består
Din Kiärlekz nya Wåhr;
Skall så leen Wäderleek
Kullkasta Kiärleek din? så är du week;
Då är som hwar Man weet
Din Kiärleek man Förtreet/ Ostadigheet!

2.

Et Hierta som En älskar rätt/
Ock Hiertat sit then andra giwer slätt/
Haer eij Ostadigheet/ men tit Förtreet/
Deß Låga stijger rätt.
Din Kiärleek är eij så/
Haer Lågan stoor/ men Wärman lijk som Strå.
Troor du dig stadig? Näij/
Ty at du älskar Mäi med Falskheet! Säij?

3.

Jag haer det eij så illa meent/
Fast än min uhrsäkt synes komma seent/
Ty sielfwa Hiertat dit som Jag tror mit
Kan säija dig/ hur' tit
Jag önskad dit Fördrag/
Ock önskar hiertlig intil denna Dag/
Skall Jag eij wara kwit!
Tappar du Hiertat mit/ Jag ok så dit.

Efter Hbl; hos S nr VI. Svensk parallellversion till nästa visa.

2 *Wind som ingen slår i hiähl* luft eller väder som inte slår ihjäl någon
3 *hän* bort
8 *man* bara
9 *En* någon
10 *slätt* utan krumbukter
11 *tit* ofta
16 *Ty at* därför att
21 *dit Fördrag* förlikning med dig

4.

Om Jag haer feelat med min Mund/
Så skall han ock så af alt Hiertans Grund
Dit Purpur-Läppars Paar (Som jag mig har
Til mit sielfz-Straff-Altar
Utwalt/ med Kiärleek stoor)
Bekyßa/ min Hiert- Siähl- ock Ängla-Moor.
Pfui/ sin koos alt förtreet/
En Kyss som ingen weet/ Förlijkning skedt.

32 *Förlijkning skedt* förlikning har skett

XII

1.

SEy doch nich so ergrimmt/ mein Kind/
Ein Wort ist ja kein Pfeil/ nur bloß ein Wind/
Der/ wie Er bald entsteht/ auch so geschwind
Hinwiederumb vergeht:
Soll ein so linder Hauch
Zerwehen deine Lieb/ ist das dein Brauch
So ist dein Lieb' ein Tand/
Mit der es nichts bewand/ blos Unbestand.

2.

Ein Hertze das getreulich liebt
Und dem geliebten sich gantz eigen giebt
Liebt sonder Wanckelmuht/ wird nicht betrübt/
Brennt stets in gleicher Gluht/
Dein Lieben ist nicht so/
Hat zwar viel Rauch/ doch wenig Gluth und Loh.
Heiß't das beständig? Neyn/
Sondern bloß auff den Scheyn verliebet seyn.

3.

Es war so böß ja nicht gemeint
Obs gleich vor deinen Augen böse scheint/
Auch dein selbst-eigen Hertz/ wann's mir nicht feind/
Sagt' es geschah in Schertz.
Soll's dann vertragen seyn?
Sprich Ja/ mein Kind/ und nicht ein tödtlichs Neyn/
Sonsten verlier Ich Dich
Und Du verlierest mich/ Mein ander Ich.

4.

Hat mein vermeßner Mund gefehlt/
So soll mein Mund zur Straffe ungezehlt
Dein schönes Lippen Paar/ Das Ich erwehlt
Zu meinem Buß-Altar/
Beküssen Tausendmahl/
Und fehl Ich Eins/ so küß Ich sonder Zahl;
Weg denn Zorn und Verdruß/
Das sey auff meine Buß der Erste Kuß.

Efter Hbl; hos S nr VII. Tysk parallellversion till föregående visa.

XIII

1.

ICh liebe dich :||:
Du wunderschönes Kind/
Doch ruff ich in den Wind
Umb Hulff und Leben.
Wie lange soll ich so
In Liebes zweiffel schweben?
Nicht wissend wann/ wie/ wo
Sich löschen soll die Loh.

2.

Bedencke doch :||:
Wie lang Ich bin geqwält
Und nunmehr fast entseelt/
O bittrer Schmertzen/
O! Angst/ O! Qwal/ O! Peyn
Die mir mein Hertz enthertzen/
Daß ich nicht selbst mehr Mein
Muß todt im Leben seyn.

3.

Schau Schönste Schau :||:
Den bittren Zähren-Bach/
Der immer nach und nach
Mein Hertz verzehret/
Da dieser nasse Fluß
Mein brennend Feur ernehret.
Ach; leyder/ Ach! so muß
Ich seyn mein selbst-Verdruß.

4.

Lisille hör :||:
Sey doch nicht länger taub/

Efter Hbl; hos S nr VIII. Tecknet :||: anger att raden skall sjungas två gånger. »O» på r. 12 tycks ha bortfallit i Hbl.

25 *Lisille* herdinnenamn

Sonst muß ich gar ein Raub
Des Todes werden/
Was hilfft dichs schönste Zier
Daß du mich bringst zur Erden?
Bleibstu gleich nach mir hier/
So stirbstu doch mit mir.

5.

Ich bitte dich :||:
Und flehe stätiglich/
Ich bin nun nicht mehr Ich/
Dir gantz ergeben.
Ich winsle Tag und Nacht/
Lisille du mein Leben/
Die mich zum sterben bracht/
Doch meinen Todt verlacht.

6.

Ihr Seufftzer Ihr :||:
Hakt halt ein Augenblick
Ein Augenblick zurück/
Ich kan mich triegen/
Offt kan ein falscher Schein
In Liebes-Sachen liegen/
Solt' Sie so frölich seyn
Und unbarmhertzig? Neyn.

7.

Ihr Augen Ihr :||:
Die Ihr gleich Sternen scheint/
Ihr wist ja wie sies meint/
Ihr Liebes Wächter
Macht Ihr aus meiner Qwahl
Kein hönisches Gelächter/
Denckt daß *Cupidens* Stahl
Sich rächen will einmahl.

55 *Cupidens Stahl* kärleksguden Cupidos (Amors) pil

8.

Ihr Lippen Ihr :||:
Du rosen-schöner Mund
Der mein kranck Hertz gesund
Und sterben machet/
Sprich doch mein Urtheil ab/
Wornach mein Geist nur wachet/
Brich meines Lebens Stab
So geh ich in mein Grab.

9.

Gefält es dir :||:
So leyd Ich gerne mehr/
Wird mirs gleich noch so schwer
Es kan sich wenden/
Es muß doch mit der Zeit
Sich ändern oder enden/
Offt wird ein Feldt gemeyt
Das vormahls lag beschneyt.

10.

Drumb sprich mich loß :||:
Lisille meine Wonn/
Du meines Schattens Sonn/
Und laß mich sterben/
Doch gieb mir Liebstes Licht/
Ich werd ja dies erwerben/
Selbst meinen Todt/ wo nicht/
Lieb den der dir gebricht.

XIV

1.
SOll denn/ lieblichste *Climene*,
Deiner Augen heller Schein
Und der Rosen-Lippen Schöne/
Meiner Seelen Folter sein?
Soll mein Ächzend Traur Getöne
Mir vermehren meine Pein.

2.
Wann Ich deine Kunst-Geberden
Sehe/ meiner Seelen Licht/
Sagt mein Sinn auff dieser Erden
Findet man nichts schöners nicht/
Venus muß selbst schamroth werden
Und wer diesem wiederspricht!

3.
Ach! was hilfft mein Seuffz und Klagen?
Weil es dir nicht ist bewust
Wie mein Hertz in Angst und Zagen/
Zwischen Furcht und Hoffnungs-Lust/
So die Seel durch Tausend Plagen
Reissen aus der matten Brust.

4.
Doch kanstu mir Rettung geben
Daß mein Hertz nicht gar erstick/
Und all mein Betrübnüß heben
Denn wenn ich dich nur erblick
Rufft offt *Atropos* mein Leben
Auß des *Charons* Boot zurück.

5.
Möcht Ich nur der Gunst geniessen/
Das mein Schicksel es so fügt
Deine Lillien Hand zu küssen/
So mein Herz und Seel besiegt/
Solt ich gleich mein Leben schliessen/
Ach! wie stürb ich so vergnügt.

Efter Hbl; hos S nr IX.

1 *Climene* herdinnenamn
23 *Atropos* dödsgudinnan, en av de tre parcerna

XV

1.
Iris aldrabäste Wänn
Ach! när sijr Jag dig igän/
Ock fåhr mäd dig Tala?
När uprinner dok then Dagh
At min Siäl ok andra Jagh/
Du/ migh skalt hugswala.

2.
Aldrig gifwer någon Ting
Större Qwal och Hierte styng
Än en Wänn som såther/
Dödligt är ju Såre wist
När man halfwa Hierta mist
Ock med Wän'n förlåter.

3.
Mins när Jag sidst från dig drog
At Jagh gråt-ögd afsked tog/
Ock slijk sårg än lijder/
Sårgse ti min största Lust/
Lijkwäl glder i min Pust
At Jagh för digh qwider.

4.
När sigh Solen till sit Lopp
Reser utur Hafwet op
Reser och min Jämmer/
Som mer stadig än hon står/
Dy min Sårg eij nedergår
När sig Solen gömer.

Efter Hbl, där sista strofen dock numreras 19; hos S nr XI. Visan är utformad som ett brev från älskaren till herdinnan *Iris.*

12 *Ock med Wän'n förlåter* och skiljs från sin vän
16 *Sårgse ti* sorgsen uti
21 *Reser och* reser sig även

5.

När seen Natten öfwerhölgt
Målne kappan/ Månen fölgdt
Utaf Stiernor/ skijner/
Qwellier *Morpheus* drömmar migh
At Jagh/ fåfängh-glad! sijr digh
Som mäd Sorgen tijner.

6.

I alt hwad Jag sijr och höör/
Uti alt hwad som Jag giör
Är Olust i Löije/
At Jag wämjes hwar Jag är
Ok du intet mäd äst när/
Som mit eenda Nöije.

7.

Mången Skönheet finnes här
Som med Skiäl dyrckwärdig är/
Lell mig ingen kräncker;
Dy Jag/ lijk Sool-bloman Sigh
Effter Soolen wänder/ migh
Til digh min Sol länker.

8.

Segelsteen och Jernet haer
Wexel-Kiärlek som them draer
At de samnas giärna/
Så draer du ock Hierta mit
At thet rättas effter dit/
Min *Magnet* ock Stierna!

28 *Morpheus* sömnguden
30 *mäd Sorgen tijner* tynar av genom sorgen
40 *Sool-bloman* solrosen
42 *länker* vänder sig, böjer sig
43 *Segelsteen* magnet; namnet beror på att den användes som kompass
45 *samnas* är tillsammans

9.

Hwij fördenskuld klagar Jag
Öfwer Himmelens Behag
    Thet man billigst lijder;
Ty hwad ingen ändra kan
Måst Een lijda lijk een Man
    Som/ hwad wärst/ bäst tyder.

10.

Trooheet then Jag en gång swor
Skall män Lijf i Bröste boor
    Ey från migh förswinna;
Dy slut mig uti din Siähl
Som/ mit hierta! dig/ lijk Trähl
    Dyrckar/ min Gudinna!

54 *hwad wärst* det värsta
59 *lijk Trähl* som en slav

XVI

1.

LÄt hwem som will gå
Sin Wäg til at löpa:
Lät hwem som will eå
Sin Willja strax få:
Med Böner dyrt kiöpa
Den som will bårtlöpa
Är fåfängt Omak:
Ej Suckan belöner
När Flickan hon söner
At blifwa rätt spaak:
Det tager ej lag
En twinga med Böner
Moot egit Behag.

2.

Lät löpa sin Koos
Den icke will bijda:
At gifwa den Roos
Som ej blifwer hoos
Jag intet kan lijda/
Ej heller mig kwijda/
För sådant et Raas:
När Kattan upsätter
Sin Rumpa förlätter
Lär henne strax Kaas:
Af ymnoger Maat

Efter Hbl; hos S nr XII. Visan, som i hög grad är uppbyggd på ordspråk, är tematiskt sett omvändningen av den petrarkistiska kärleksvisan. Även denna 'antihöviska' modell är vanlig i tidens diktning. Visan finns i flera handskrifter samt i skillingtryck så sent som från 1800-talet och skall enligt dessa sjungas »under sin egen behagelige Melodie».

9 *söner* vägrar
11 *tager ej lag* fungerar inte
17 *ej blifwer hoos* ej stannar kvar
20 *Raas* löpande, rännande
23 *Kaas* veta hut; man sade 'kas' till en katt och 'hut' till en hund

Man blifwer förmätter/
Förtretlig ok lat.

3.

Jag giärna kan sij
Det Jungfrun hon skiämtar
Ok låter det blij
När intet är Tij:
När Klädet det flämtar
Man lättlig afhämtar
At Wädret det blås:
Ja Hästen wantrifwes
Enär som han drifwes
At stånda i Bås:
Den Klåckeliud hör
Hwar Klåckan hon klämtar
Han weta rätt bör.

4.

Lät bli *Fillis* då
Om migh till at tahla/
Till Hustro dig få
Jag ej kan förmå:
Ty kattost ok Fijkon/
Ell Troll-Bär ok Krijkon/
Ej äre som et:
Allena dig wälia/
Min Frijheet försälia
Det wore wist ledt:
Mång Sårger ok Pust
Et Äktenskap kwälia
Med Frijhets Förlust.

30 *När intet är Tij* när det inte är tid
31 *flämtar* fladdrar
32 *afhämtar* drar slutsatsen
37–39 när klockan klämtar drar det ihop sig till bröllop, och då bör mannen passa sig
44 *kattost* malva, som bara åts av fattigt folk, i kontrast till fikon som var en fin och dyr frukt
45 *Troll-Bär ok Krijkon* samma motsättning som i föregående rad: giftiga bär i motsats till välsmakande plommon

5.

Hwad tänker nu du?
Du spinner och sömmer;
At blifwa snart Bru
Du menar wist nu:
Emedan du drömmer
Du Sanningen glömmer
Ok tänker omsunst
At kunna mig hija
Begynna till frija/
Begiära din Gunst
Det mig icke bör/
Men heller will bija
När du sielf det giör.

6.

Det är *Fillis* sant
Jag hafwer dig ährat/
Derhoos ok bekant
At du dig bebant/
Ok Witnen wäl bährat
At du mig begiärat
Så högt som Jag dig/
Jag pläger slätt inga/
Till Kiärleek at twinga/
Men älska de mig/
Jag åter igän
Dem håller ej ringa/
Men blifwer god Wän.

7.

Eij frija jag må
Men frij till at wara:
Lät andra fortgå
Som Hustro will få:

59 *omsunst* förgäves
60 *hija* lura
64 *bija* bida, vänta
69 *bebant* knöt kärleksband

Jag låter dem fahra
Alt uti en Skahra
At resa i Frijd:
Till rijda sig laga
Med Kappa ok Kraga
Ok Hornen brewijd:
Jag blifwer benögd
(Fast andra behaga)
Ej niuta den Frögd.

86 *rijda* ridande, troligen en anspelning på samlaget
87 *Kappa ok Kraga* troligen en anspelning på brudgumsståten
88 *Hornen* tecknen på att en man var bedragen; de finns ännu så länge 'bredvid' men han kommer snart att få bära dem
89 *benögd* förnöjd med att
90 *Fast andra behaga* fastän andra tycker om det

XVII

1.

HWad begär du Hierta lilla?
Wisor? Wisor giör hwar Man/
Men iagh wil din Längtan stilla
Om thet möiligt ok jag kan/
Jagh will digh een sådan gifwa
Som Jag haer ok kan förmå/
Ja så sant som Jagh will lifwa
Mit skall alt till din tienst stå.

2.

Men om du migh eij will höra
Ok begiär lijkwäl een Sång/
Will iagh digh till Wilies göra
Gifwa digh en lagom lång/
Hand ok Fötter skall then hafwa
Som iagh åt sigh giöra will/
Skall så wäll som andra trafwa/
Ok skall wara mönstergill.

3.

Men du måste kunna tiga
At Jag åt digh något giort/
Säg för ingen annan Piga
Ty thet blifwer snarlig sport/
Magga lilla må thet weeta/
Hon går eii dermedh i Skall/
Wil dig någon an' uthleeta
Säg du Tok drag . . . .

Efter Hbl; hos S nr XIII. Visan beskriver, på ett tvetydigt sätt, att diktaren på begäran ställer upp med en 'wisa' åt Maggas väninna: men hellre får hon visserligen 'en sådan som han har och kan förmå'; vill hon ändå ha en visa ska hon få 'en lagom lång', som beskrivs som ett barn som han vill göra med henne.

13 *Hand ok Fötter* en visa har i varje fall (vers)fötter och om en sak som var väl genomförd brukade man säga att den just hade 'händer och fötter'
20 *snarlig sport* snart bekant
21 *Magga* kortform för Margareta, ett vanligt svenskt och alltså inte ett herdinnenamn
22 *går eii dermedh i Skall* sprider inte ut det
23 *uthleeta* utfråga
24 de med prickar markerade, utelämnade orden har en given utfyllnad i den samtida svordomen 'drag Fan i vall', drag fan i våld

XVIII

1.

Grymme Tartar/ stygge Took/
Bättre borde dig betänkia
Hwem du skulle Pilar skänkia/
Föga war du den gång klook;
Tycks dig Pilar wara Gåfwor
Ok en skänk åt sådan Mö
Som har tusend andra Håfwor
Till at komma dig til dö.

2.

Hennes silkis lena Hår/
Ögon/ Leppar/ hwita Händer
Äre Kädior/ Eld som tänder/
Klippor/ hwarens Hopp förgår;
Dy the binda/ bränna bräkka
Siälen/ Hiertat/ Sinn ok Hug
Hwart the nånsin kunna räkka
Fast en mehr än Tartar slug.

3.

Är ej thesse Wapen nog
Wärden all at segerwinna?
Jo/ du kund det sielf besinna/
Fast hon åt din Tokheet log/
Lade du din' hwassa Skecktar/
Them man öfwerwunnin geer
Ok uti dit Land med fecktar/
Som en Träl för henne neer.

Efter Hbl; hos S nr XIV. Den oavslutade visan ger ännu ett prov på Lucidors petrarkistiska diktning och verkar vara en tillfällevisa till någon maskerad.

8 *at komma dig til dö* att få dig till att dö
16 *Fast en mehr än Tartar slug* fast man är slugare än en tartar
21 *Skecktar* pilar
22 *öfwerwunnin geer* som övervunnen lämnar ifrån sig

4.

Slekken *Paphos* eldar uth
Ok du *Cypern* war bedröfwad/
Du din Prijß är från dig röfwad/
Lätt din bittra Tåre-Luth
Öfwer alle Kinner rinna/
Efter *Frigga* sielf ståk till/
At Hon Skiönhetens Gudinna
Intet länger wara wil.

5.

Sij Hon räkker sielf sin Pijl
Åt *Liseten* til en Seger
Dy Hon weet at *Astrild* feger
Sedan T h o r sin Dunner-Kijl/
O d e n Brynian/ *Febus* Rötter/
Alla Gudars-Här sin Prakt
Neerlagt för *Lisettens* Fötter/
Till at witna hennes Makt.

6.

Alla buga sig för dig/
Alla Gudar ok Gudinnor/
Alla Swänner/ Mör ok Qwinnor
Hafwa nu föreenat sig/
At man dig för andra alla
Skall förähra som sig böör/
Ok then Skiöna F r i g g a kalla
Östan/Wästan/ Nor ok Sör.

25–26 *Paphos eldar, Cypern* i Paphos på Cypern fanns ett berömt tempel åt Venus
29 *Kinner* kinder
30 *Frigga* den nordiska motsvarigheten till kärleksgudinnan Afrodite/Venus; *ståk till* kanske ett feltryck för 'står till', tillstår
33 *sin Pijl* kärlekspilen
35 *at Astrild feger* att Astrild – det av Stiernhielm introducerade namnet på Eros/Amor – är rädd, modlös
36 *Dunner-Kijl* dunderkil, d.v.s. åskviggen
37 *Oden Brynian/ Febus Rötter* Oden lägger ner sitt svärd och Foibos Apollon, som också var läkekonstens gud, sina läkande rötter
45 *för andra alla* framför alla andra

7.

Alt/ hwad här på Jorden leer/
Dok så seer man Himlen gråta
Genom detta långa wåta
Som så stadigt rinner neer/
Han är swart-siuk öfwer Jorden/
Gråter altså Dag ok Natt/
Ok afundas hårt at Norden
Skall besittia sådan Skatt.

8.

Så är rätt *Dianas* Prakt
När hon med sin Pijl ok Båga
Pläger sig i Skogen wåga
På en räddfull Leionjagt/
Eller när hon sig plä löija/
Sedan hon sig swettig giort
Ok i Jagten måtta dröija
För en rädd dok snäller Hiort.

9.

Hwem will nu dig ej tillbee
Ok med wärdig tienst förähra/
Rökelse på Altar bähra
Ok en gudlig Tienst betee/
Sedan från så fierra Länder
Den så stolta *Persian*
Kom at Kyssa dina Händer/
Tartarn ok från *Astracan.*

49 *Alt/ hwad här på Jorden leer* allting som finns här på jorden ler
57 *Diana* var bl.a. jaktens gudinna
60 *räddfull* skrämmande
61 *löija* löga, bada
64 *snäller* snabb

10.

Sij jag är din första Träl
Som dig Skiönhetens Gudinna
Tillbeer/ lät mig ynnest finna!
Qwälj mig intet heelt i hiäl!
etc. etc. etc.

Efter visan finns i Hbl följande rader: »Resten af denne Wisan är förkommen/ som och många andra stycken så *defect* och medfahrne äre/ at man dem efter *Authoris Concepter* icke kan uthreda/ wore altså någon som et ell annat därutaf hade och åt Förläggiarn täcktes antwarda/ kunne sådant tiltryckias: De ofulkomlige Wisor äre desse efterfölliande/ nembl.

Lisille du min Hiertans Siäl/ min Tröst
Jag swor jag skull ej wika ifrå dit
Ach Ach min Siähl du wet jag kan eij mehr din låga
Är någon osäll såsom jag? är någon till hwis
Wiltu mig förbrå hwad jag haer giort
Kan någon lijda större Kwal än den i tysthet
Så skal een ewig tystna mig tillbinda at jag
Wohl dem der sonder Traurigkeit in Lust ohn Lieb
Soll denn *Climene* meine Wonne
Ach wie lange soll sonder Ruh o Lieb sich
Fast mången giftermålet rosar dok hållar jag
Mit Hierta will { i tusend stycker spricka / för dig min hiertans Flicka }
Nys när *Frigga* satt i bade had hon *Astrild.*»

Av dessa tretton visor har bara den sista återfunnits.

XIX

1.

Nys när *Frigga* satt i bade/
Had' hon *Astrild* i sitt skiöt/
Hwar han liufste frögd åthnöt
Ty han såg alt hwad hon hade;
Effter hon war naken/ baar/
Syntes alt hwad qwinfolck haar.

2.

Han tog som han sielfwer lyste
Trinda brösten i sin hand
Klappa deras rosen rand/
Lill rubine knappen kyste
Effter kättians skalkerij
Kitla Pilten innan i.

3.

Sedan sått han lenge spaker
Skådde hijt och skådde tijt/
Frägde så sin Mor med flit/
När skall Jag få tocka saker/
Att Herdinnor närr och fiärr
Mig som Ehr må hålla kär?

Efter S (nr XIX). Visan påträffades av P. Sondén och finns i två avskrifter i Palmsköldska samlingen i UUB. S har funnit ytterligare en avskrift i Nordinska samlingen i samma bibliotek. Här har han följt den äldsta av de båda avskrifterna i Palmsköld. Som S meddelar är visan en översättning av en tysk visa ur pseudonymen Hilarius Lustig von Freudenthals *Weltliches Liederbüchlein.* Det har visat sig att den nära följer originalet.

Att Frigga blir vred och skamsen mot slutet av visan beror på att Astrild då ovetande anspelar på att hon bedragit maken, smidesguden Vulcanus, såväl med krigsguden Mars som med den vackre ynglingen Adonis.

12 *innan i* inombords
13 *sått* satt; *spaker* stilla
14 *Skådde* skådade

4.

Frigga när hon detta hörde
Uthaf hiertat hon då log/
At ey *Astrild* mehr förstog/
Hwilcket all hans lust förstörde:
Hon sa: qwinfolck ett på dey/
Ällska mehr än alt på mey.

5.

Dock lätt hon den Pilten leeka/
Effter han snart hennes arm
Kryste/ kyste mun och barm/
Och på buuk och naflan peeka/
Ja den lilla war ey seen/
Trädde mellan hennes been.

6.

Men som bäst som *Frigga* bada/
Och lätt twäta buuken reen/
Skreek han/ hwem haer i ehr been
Morkiär huggit sådan skada/
Bäär all Qwinfolck slijke sååår
Som J/ mellan dheras lååår?

7.

Kanskee *Mars* den kämpen grymma
Hafwer medh sin långa plijt
Huggit denne skråma dijt?
Morkiär sey om J beswimma/
Då J feck ett sådant håhl?
Men gudinnor mycket tåhl!

8.

Eller ock kanskee det hände
Oförmodligt af *Vulcan*/

20 *log* skrattade
27 *Kryste* kramade
38 *plijt* svärd
40 *beswimma* svimmade

Uthi mörka wärkestaan
Ehr medh heeta iärnet brände?
Doch ney/ om så wore skedt
Måste håret wara swedt.

9.

Frigga wred bad *Astrild* bijda/
Tijg/ sad' hon/ tin lilla boof/
Ty tig giörs ey än behoof
Weta hwad slijk ting betyda/
Mins du ey att iag mig sidst
Riste moot en rosen qwist?

10.

Kan det ey *Adonis* heela/
Swarad' Astrild kiäck och glad/
Han lär reeda bättre baad/
Smöria/ plåstra/ teppa/ weela/
Har han ey Ehr offta heel
Giort/ när J hafft sådant feel?

11.

Frigga tändz af wredes heeta/
Skembdes lell och blef heel blyg/
Effter hon förundrar sig/
Att nu bara barnen wetta
Alt hwad qwinfolck så fördålt
Haa medh kiorteln öfwerhålt.

54 *Riste* rev
58 *weela* vårda
64 *bara barnen* till och med barnen
66 *öfwerhålt* överhöljt

VI. Andelige Wisor

I

O! selig der das Zelt
Der überschnöden Welt
Verläst/ und ihr Getümmel/
Der krigt vor Unruh Ruh/
Was Ewig vor dies Nu/
Und vor die Erd den Himmel.

Was findt man hie für Lust?
Nichts/ als nur Sünden-Wust
Der unsre Seel beflecket/
Und des Gewissens Kwahl
Hier/ dort ohn' alle Zahl
Der Seelen Pein erwecket.

Was ist vor Arbeit Noth
Eh der gewisse Todt
Uns ungewiss ereylet/
Und eine Wunde schlegt
Die uns ins Grab einlegt
Und blooß im Himmel heylet.

Das Helle Sonnen Licht
Kömt uns erst ins Gesicht
Mit heulen/ schreyen/ weynen;
Mit schwitzen werdn wir groß/
Wir fahren in den Schoß
Der Mutter/ eh wirs meynen.

Dis alles unser Seyn
Ist nur ein blosser Schein/
Ein Schatten der verschwindet/
Ein Wind/ ein blosser Rauch/
Ein Athem/ nur ein Hauch
Der keiner nicht mehr findet.

Efter Hbl; även hos S nr I. Visan är som synes ofullständig.

Wir müssen alle fort
An eben selben Ort
Da unser Stam herstammet/
Die Erd ist under Grab
Die uns das Leben gab
Und uns erst auffgeammet/

Nicht Schöne/ nicht Gestalt/
Kein Jung-seyn oder Alt
Kan uns den Todt abwehren/
etc. etc. etc.

II

ACh! huru ligger Staen så platt aldeles öde
Som förr så Folckrijk war? nu utan Folck och gröde/
Then en Förstinna förr bland hedna Folket war
Är yncklig/ änkie-lijk/ then som ej har förswar/
Then förr i många Land fek som en Drotning Ära
Mått träldoms-oke bära.

Hon gråter mången Natt/ at Hennes salta Tårar
The lene Kinners hull af mykna flytning sårar/
Och ingen Släkt ell Wänn af allom gijr'en Tröst/
Man hörer bara Spee/ Förakt och löije Röst
Af them som warit ha the nämst' och främste grannar/
Som henne nu förbannar.

Ach! *Juda* sitter nu uti swår träldom fängslad/
I stoor Älendigheet och blifwer hårdlig ängslad/
Hon måste jemmerlig ibland Hedningar boo/
Hwar som hon intet kan sig skaffa någon Roo/
Dy alle the som ther förföllia henne/ willa
Alt hålla henne illa.

Ej sijr man någon nu til någon högtijd gånga/
Ell finns på *Zions* Wäg ok å thes porter många/
Alt är som ödt och dödt/ man hör af Prästren Pust/
Och theras Möör se uth helt ynkligt/ utan Lust/
Hon sielf är Sorgefull ok Hiertelin bedröfwat/
Al Frögd är från'na röfwat.

The som stå henne mot/ the swäfwa altijd oppe/
Och hennes Fiender them går alt efter hoppe

Efter Hbl; hos S nr II. Visan, som parafraserar första kapitlet av Jeremie klagovisor, »Klagovisorna» i *Bibeln,* är ofullständig.

11 *nämst'* närmaste
21 *Prästren* prästerna
26 *them går alt efter hoppe* för dem går det just som de hoppas

Ok som the wela/ wäl: Men hennes Barn ha gåt
Som fångne män/ framför sin Fiend som them fåt:
Dy Herren hafwer ei giordt hennes Jemmer minder
För hennes stora Synder.

Al prydnad är sin Koos och bårt från *Zion* tagen/
Och theras Förstars Makt och Prakt är nederslagen/
At the med Sårg och Suck bedröfwad änslig gå
Liik wädurar som ei wet någon beet at få
Och matt och tungt framgå för then som them fortdrifwer
Och ingen hwilo gifwer.

Jerusalem upå sit usle tilstånd tänker/
Och at hon aldels glömd thet henne nu mäst kränker/
Alt got hon fordom haft nu under Fiendens Foot/
Alt Folket ligger neer och ingen gifwer boot/
Dy hennes Owän haer af hennes Olust nöije/
Giör af Sabbathen löije.

Jerusalem/ för thet hon syndat har/ mått wara
En oreen Skiökia lijk/ the henne förr förswara
Med ärewyrdning stor/ nu the si hennes Skam
Försmäda the'na mäst/ hon tors ei tee sig fram
Och suckar fort och fort och kan sig ei ursaka/
Men wender sig tilbaka.
etc. etc. etc.

33 *änslig* ängslig
46 *tors ei tee sig fram* törs inte visa sig
47 *fort och fort* ideligen; *kan sig ei ursaka* kan inte urskulda sig
48 *wender sig tilbaka:* tyska Bibeln har »ist zurückgekehret»; den svenska 1541 översätter här med »faller nedher til markenna»

III

1.
FÖrst när som Ormen *Eva* sweek/
Hon *Adam, Adam* från Gud week
Ok med sit Fall oß fällte/
Då war alt utan Hielp ok Råd
Om icke Gud siälf giort oß Nåd
Som wor' i fahran ställte.

2.
Dy strax steg fram på samme Tid
Rättwisan/ Sanning/ Nåd och Frid
Som i Gud äwigt fasta:
Twå äska Nåd twå kräfwa rätt/
Dok hwar upå sit wijß ok sätt
Thet leda Laster lasta.

3.
Rättwijsan klagar såleds an;
O! Herre straffa menniskian
Förthet hon hafwer brutit
Ok öfwertrådt dit helga Bud/
Hwar är din rättwishet? o Gud!
Om straffet blir opskutit.

4.
Döm ok fördöm densamma snart/
Störth henne neer med dunder-fahrt

Efter Hbl (nr I); hos S nr III. Visan går tillbaka på det medeltida motivet om 'Guds döttrars träta', en utbyggnad av några dunkla rader i Psaltarens 85:e psalm om barmhärtigheten och sanningen som går varandra till mötes och rättfärdigheten och freden som kysser varandra. De lades ibland till grund för ramberättelsen i de medeltida passionsspelen där de utlades med utgångspunkt från försoningsläran: som en tvist mellan fyra egenskaper hos Gud som bara kunde lösas om alla fick rätt, om såväl straffet som förlåtelsen fick äga rum. Därför blev Jesus människa, utstod straffet i människans ställe och utverkade därigenom förlåtelsen. En motivstudie finns i Hansson, S., »Guds döttrars träta» i *Samlaren* 1977.

10 *Twå äska Nåd* d.v.s. Nåden och friden; *twå kräfwa rätt* d.v.s. rättvisan och sanningen
12 *lasta* klandra

Förutan någon lijsa
Til Satans Beek ok SwafwelGlöd/
Hon haer förtiänt en äwig Död/
Thet kräfwer din rättwijsa.

5.

Guds Sanning sannar med ok will
Rättwisans Domb skall blifwa gill;
Hon ropar Herre straffa
Med ewig Död/ then usle Jord
Troor elß ei at du håller Ord:
O! Gud oß rätt förskaffa.

6.

Sanfärde Gud när du förböd/
Ok hota them med äwig Död
Om the af Trät skull' äta/
Bröt Menniskian dit Bud ok Ord/
Som skapte Himmel Haf ok Jord/
Hwi wiltu thet förgiäta?

7.

Naturen hijsna/ Jorden skalf/
Alt darra/ sielfwa Himlens Hwalf
Som thenne klagan hörde/
Barmhiertigheten stod ok gret/
Frid sucka/ thet olydighet
Menskian til Döden förde.

8.

Böj dina Nådes-Öron när!
Hör Herre hwad som Jag begiär!
Med Tårar Nåden swara;
Ach! Gud som Nådnes-Fader äst/
Ach! nu behöfwes Nåden bäst/
Fräls Menniskian från Fahra.

26 *gill* giltig

9.

Du äst Barmhiertighetens Rot
Ok Källa/ som all Synda-soot
Kan aftwå ok afwända;
Giör du ei Hielp i rättan Tid/
Hwem ropar? Abba Fader blid!
Din Nåd är utan ända.

10.

Kantu då för rättwisans skuld
Bortglömma Nåden/ Fader Huld!
Nei/ then kantu ei glömma:
Din Nåd all stränghet öfwergår/
Hur kantu då? som alt förmår/
Dit Belete fördömma.

11.

Strax stellte Freden fram sin Bön
Med Suck/ Ach lät ei Menskie kiön
Förtappas ur din Armar!
Hielp! stielp them ei/ alt lofwar dig
Fredzförste/ som så nådelig
Bönhör/ ok dig förbarmar.

12.

Til Nåden talte Freden så/
Råds Englen/ hwart wij skola gå
Lär bästa Rådet gifwa/
Dy han är Guds sanfödde Son/
Hos honom har then fallne Mon/
Han will at alt skal liwa.

13.

The fölle strax ödmiukligt neer/
Guds Son hwar i sin stad ombeer/

60 *Belete* avbild
62 *Menskie kiön* människosläktet
68 *Råds* fråga
71 *Mon* hänsyn, hjälp

Ach hielp! som bäst kan hielpa/
Lät op then stängde Himmlens Port/
Elst måste Menskian ynkligt fort
Till Dieflen nederstielpa.

14.

Hans Hierta öpnades till Nåd/
Han sade/ Jag wil skaffa Råd
At ingen skall fördärwa/
Jag wet upå hwad wis ok sätt
Eer hielpas kan/ ok Gud skee rätt/
Så the må himlen ärfwa.

15.

Oskuld för Skuld måst lida Död/
Finns een som reen är ingen Nöd/
Män ingen blir ther funnin:
Dy wil jag sielf/ at them går wäl/
Bli Man för Gud/ för Herre Träl/
Ok så blir himlen wunnin.

16.

Nu är Gud blidkat/ Helwits-Glöd
Uthsläkt/ neer-trampat Synd ok Död
Med Christi Blod och Pina/
Hwaraf Gud fek till oß Behag/
Giort oß til Barn/ giet bot för lag
Så älskar Gud the sina.

17.

Dig wari Låf o! JEsu CHrist
Som bahr wår ynd ok al wår brist!
Som frälst oß ifrånLagen/
Ok will åt alla/ som rätt tro/
Gi Himlen till et äwigt bo
På Död ok DomeDagen.

77 *Elst* eljest
86 *Finns een som reen är ingen Nöd* finns det en som är ren är det ingen nöd
89 *för* i stället för (båda ställena)
95 *giet bot för lag* givit bot för lagen, sonat brottet

IV

Lucidors Wäkkiare/
Eller en ganska Härlig og Skön Andelig Sång/
högnödig uti denne arge Werldennes sidsta Tijd att beakta/
Vnder den Sång-Lydelse/ som:
Lof/ Prijs ok Takk/ skee tig etc.

1.
O Syndig Man/ som säker äst og trygger/
i Syndsens Sömpn og Dödsens Dwala ligger/
wakn' og rees' opp/ ty nu är höglig Tijd;
Sij/ ännu wil din GUD dig vara blijd.

2.
Sij/ huru wänligt Herren Gud dig wäkker/
og sina Faders Armar til dig räkker/
försummat ey/ att taga dem emot/
fast genom seen/ dock sannan Synda-Boot.

3.
När Nådes-Tijden en gång är förswunnen/
og ditt LijfsTimglas-sand jämwäl utrunnen/
är alt för seent/ när Himlens Dörr är stängd
til Äwig Tijd/ O meer än hijslig Längd!

Efter *Den Sinrijke Franzosens of Herrens De la Serre Söte Dödz Tankar/ /…/ Enfaldigt förswänskade Af Petro Brask /…/,* Stockholm 1685, där också denna titel finns. Petrus Brask, som tycks ha stått Lucidor nära, har en något annorlunda textgestaltning än den som finns i det tryck som S (nr IV) följer: Haquin Spegels utgåva *Lucida intervalla,* Stockholm 1685, där visan är den första av tre. Det finns, i äldre psalmhistoriska arbeten, uppgiften att Spegel 'förbättrat' Lucidors text inför sin utgåva. Brasks version har här valts därför att den tycks ligga Lucidors egen text närmare. Hbl följer *Lucida intervalla,* men på ett par ställen ersätts formuleringarna med sådana hos Brask. Brasks version är inte raduppdelad (vanligt i 1600-talstrycken eftersom det gällde att spara på det dyra papperet), men raduppdelning har här gjorts för att öka överskådligheten. I *Lucida intervalla* inleds visan med ett citat från en Rabbi Schilomer: *»Cogita te cras moriturum & hodie ages poenitentiam»,* 'Vet att du imorgon skall dö och bättra dig därför idag.'

4.

Derföre lät ditt Sinne wäl betrakta
dijn Uselheet/ og Äwigheeten akta;
Tänk hwad för Löön/ den Gudligt lifwer/ fåår/
og hwad grymm Hämbd Fördömdom föreståår.

5.

Hwad är ditt Lijf? en Röök/ som snart förswinner/
hwad är dijn Lust? en Ström som skiött bortrinner/
hwad Däylighet? en Usel Matke-säkk/
hwad Gods og Guld? guul lysand Mull og Träkk.

6.

Hwad Adlig Ätt? ett Ord/ som bara nämnes;
hwad Styrkia? Swag-heet/ som i Grafwen lämnes;
Hwad Wijsheet? Konst? een blott inbillad Saak:
hwad Nijt og Flijt? Itt fåfängt Kropps Omaak.

7.

Hwad Äwigheet? en Tijd förutan ända/
hwad Himmelen? det Land dijt wij sku lända:
Hwad GUd? wår Lust/ wår Tröst/ wår säkra Borg/
i Nöd/ i Död/ i Glädie/ Sukk og Sorg.

8.

Hwad Äwigheet? en Tijd förutan tijder/
hwad Helfwetet? en Eld/ hwar Siälen lijder;
hwad Satan? Ach! wår grymma Fresterman/
som Roo og Troo/ sielfw' Siälen snärja kan.

9.

Betänk mijn Siäl/ hwad Glädje GUD wil gifwa;
De som här gudligt lifwa/ skole lifwa
äwinnerlig/ han wil wårt Tåre-Regn
aftorka sielf/ og blij wår äwig' Hägn.

10.

Men tänk där hoos/ hur' grymm og gruflig Plågan/
som den Gudlösa fåår i Afgrunds-Lågan/

19 *Matke-säkk* masksäck
31 *Fresterman* frestare

hwarst aldrig nånsin fins Förloßnings Hopp/
han brinner där/ dock brinner aldrig opp.

11.

Rys/ hijsna/ skiälfw'/ bäfw'/ darren Kropp og Leder/
mitt Hååår rees opp/ i Tankar stijgen neder
til Afgrunds Putt/ og seen hwad Kwahl där är/
som fräter alt/ men ingen ting förtär.

12.

Gläd dig mijn Siäl/ mitt Hiärta/ Hug og Sinne/
mijn Tunga siung/ så snart du fåår i Minne
hwad Lust hoos Gud/ hwad Frögd hans Helgon få/
rinn Glädie-Tåhr när iag där tänker på!

13.

Tänk huru god GUD är/ som dig wil hielpa/
hur' elak Dieflen/ som dijn Siäl wil stielpa:
Fly Synden/ som en Orm og skadlig Gifft/
hålt dig wijd Gud og til hans Helga Skrift.

14.

Gif ju wäl akt/ att Lampan intet slokknar/
og öfwer Siälen Satans Mörker tiokknar;
I fall du faller/ rees' straxt opp igen/
Sök/ bryter du/ att blij med Gud god Wän.

15.

Säg til din GUD: O milderijke HErre!
Jag weet/ Ach! Ach! Jag weet/ att iag/ dy wärre!
din Wrede/ Död/ og Helftes Glöd förskylt/
om du/ som iag förtiänt/ mig dömma wilt.

16.

Men wore Synden tusend gånger wärre/
så wore dijn oändlig Nåd ey smärre/
på denna Klippa boor iag stadelig/
stadfäst mijn Tro/ min GUd/ iag tror på dig!!!

V

It Samtaal emellan Döden och en säker Menniskia.

Stält under then Melodien som Ps. 42. Som en Hiort begärligt etc.

V. 1.

Men. MEd all Lust sin Tijd fördrifwa
Thet gör Menniskian förnögd;
Död. Effter Döden salig blifwa
Öfwergår all Werldzens Frögd/
M. Lykkan är mig ganska bljd/
D. Med GUd har tu ingen Frjd/
M. Jag kan Ståår i Werlden föra/
D. Men jag kan tig ödmiuk göra.

2.

M. Jag är uti Silke klädde
Och min Säng är kostelig/
D. Jag med Ormar åt tig beddar
Och med Matkar skylar tig;
M. Hwar Man seer och hedrar mig/
D. Men sij! GUd förachtar tig/
M. Alle gå mig nu til handa/
D. Til thes jag taer bort tin Anda.

3.

M. Mina Åkrar hafwa gifwit
Ymbnog Wäxt/ ty har iag Guld/
D. Siälens Tarf är sämre blifwit/

Efter *Lucida intervalla*, hos S nr V. Spegel och S inleder med ett motto: »*Gregor. Dial. lib. 4. cap. 39. Qualis hinc quisque egreditur, talis in judicio sistitur*», 'Sådan som man är när man går bort, sådan står man också inför domen.' Melodihänvisningen kommer från Spegels tryck.

11 *Ormar* skall säkert läsas som maskar
12 *Matkar* maskar
19 *Tarf* behov

Som af Syndsens Frucht är full/
M. Jag är i godt Wälstånd satt/
D. Tu skalt mistat thenna Natt/
M. Nu wil iag mig kräsligt göda/
D. Nu skal iag tig plösligt döda.

4.

M. Jag wil nu och Giäster fägna/
Biuda them på Speel och Wjn/
D. När tu tig som bäst wil hägna
Kommer iag obuden in/
M. Stora Glaas är mit Behag/
D. Tu äst sielff som Glaset swag/
M. Lustigt Speel och sköna Krantzar
D. Faalna/ när tu med mig dantzar.

5.

M. Frås sa/ prunka/ ruta/ skämta
Är mit Arbeet Dag från Dag/
D. Men til Löön skal tu uphämta
Ewigt Kwal i Dieflars Lag/
M. Drick en Skåål! Hwem börier först?
D. Tu/ som får en Ewig Törst.
M. Spela wj? Tråtz hwad det giäller!
D. Siälen/ när tu tig så ställer.

6.

M. Lefwer så at hwar Man merker
All wår Glädies Bång och Liud/
D. Ah! thet onda som tu werkar
Ropar nogsampt up til GUd.
M. När iag en gång warder grå
D. Om tu kan thet Drögzmål få/
M. Wil iag from och nychter blifwa/
D. Wil tu Gudi Dräggen gifwa?

32 *Faalna* vissna
33 *ruta* svira
41 *Lefwer* låt oss leva

7.

M. Jag är lustig öfwer Borde
Ty iag haer af al ting nog;
D. Rike mannen och så giorde
Then iag hastigt hädan drog;
M. Mine Barn få nog äntå/
D. Tu i Helwetet och så/
M. Jag skal dela med min Nästa/
D. Satan får/ kan ske/ thet bästa.

8.

M. Jag tor wäl i Morgon tänkia
Uppå Bättring som mig bör/
D. Ah thet lär tit Hierta kränkia
At tu haer ej giordt thet förr!
M. Tidz nog blir iag alwarsam/
D. Alt för sent är Ewig Skam!
M. Tjdz nog kan iag mig omwända/
D. Säkerhet taer farlig Enda.

9.

M. GUd skal mig tå hörsam finna
När iag blier en gammal Man
D. När alt Weet och Ljf förswinna
Och tu intet höra kan/
M. Jag skal tiena GUdi rätt/
D. Werk och Sweda hindrar thet/
M. Jag wil tå om Trona bedia/
D. Om GUd wil thet tå tilstädia.

10.

M. Medler tijd wil iag nu wara
Lustig utaf Hiertans Grund/
D. Skynda tig! tu skalt nu fara
Bort i Grafwen thenna Stund/
M. Ah hur grym ästu o Död/

49 *öfwer Borde* när jag sitter till bords
73 *Medler tijd* emellertid

D. Grymmare Helwetes Glöd/
M. Hwar Man billigt för tig fasar/
D. Then i Synden säkert rasar.

11.

M. Hielper intet Gråt och Böner?
D. Nästan seen är nu tin Gråt!
M. GUd ju sit Miskund ey söner/
D. Hwj haer tu thet förr försmåt?
M. Drög en Tima/ om tu kan/
D. Tiden står i HErrans Hand/
M. Ah lät mig nu Bettring göra/
D. Thet tu förr ej welat höra.

12.

M. Jag kan ej för Ångest tala/
Ja at sukka är mig swårt/
D. Sukka och tig GUd befalla
Gör thet snart! Tin Tid är kort/
M. Ah GUd som rätferdig gör!
D. Hans Budord man lyda bör;
M. Ah lät mig tin Nåde niuta!
D. Beed och dö/ tin Tid är ute!

13.

D. Then är foort! Men om han hade
Hiertans Tro/ så fann han Nåd/
Ah at hwar på Hiertat lade
Thet han och kan snart få Bod/
Och gör ofördröglig Boot
För än jag med hastig Soot
Gör then usle Kroppen swager
Och i Grafwen med mig drager.

79 *billigt* med skäl
80 *säkert* sorglöst, utan att tänka på bättring
83 *söner* vägrar
97 *foort* borta, sin kos

14.

Hörer hwad iag fierran lärer/
Ty min Närwist faslig är/
Tu som Werlden mycket ärar
Döda kötzligit Begär
För än iag tig dödar brått/
Ingen haer min Tjd förstått/
Min Dag ej upteknad finnes
At man hwar Dag skal mig minnas.

15.

Then som ej med Sorg och Kwida
Wil mig oförmodad see
Och then andra Död ej lida/
Låte tidig Bettring skee;
När GUdz Godhet lockar tig
Lät ej Hiertat härda sig;
Man kan sig wäl seent omwända
Men hoo wet hwad tå kan henda?

106 *Närwist* närvaro
115 *then andra Död* då man blir död för Gud och hamnar i helvetet

VI

Gespräch eines Sicheren Menschens mit dem Tode.

1.

M: was ist edlers auf der Erden
als ein frischer freyer Muth?
T: Nach dem Tode selig werden
gehet über alles gut.
M: Sitz Ich nicht dem glück im Schoss?
T: Mach Ich dich nicht nackt und bloss?
M: prang Ich nicht in würd und Ehren?
T: harr! Ich kan dich demuth lehren.

2.

M: Ist mein kleydt doch Purpur, seyden,
Und mein leinwand köstlich fein?
T: Würmer sollen dich bekleyden,
Motten deine decken seyn.
M: Jeder hat ein aug auf mich!
T: aber gott verachtet dich!
M. Jeder strebt nach meiner gnade,
T: länger nich biss ich dich habe.

3.

M: Mein Getreyde, Most und Öele
ist gerathen glücklich, wohl,
T: und wie steht dein armer Seele
die so bittren früchten woll.
M: Viel hab Ich zusamm gebracht,
T: Narr, du must fort diese Nacht,
M: Jetzt will Ich und kan mich laben,
T: Jetzt will Ich dich bald begraben.

Efter Olsson, B., »'It Samtaal emellan Döden och en säker Menniskia'. En tysk version av Lucidors dikt» i *Svensk litteraturtidskrift* 1963. Originalet finns i Kalmar gymnasiebibliotek (numera Stagneliusskolans bibliotek i Kalmar). Olsson diskuterar här vem som skrivit den tyska och den svenska dikten: den tyska skulle kunna vara ett original av en okänd tysk författare, som Lucidor översatt till svenska, eller ett original av Lucidor som Spegel översatt till svenska för trycket *Lucida intervalla.* Men ingenting talar för att så skulle vara fallet. Olsson anser därför att båda dikterna bör uppfattas som Lucidors verk.

4.

M: heute pfleg ich meine gäste,
habe Spiel und Freude für,
T: wenn du lustig bist aufs beste,
kom Ich ungebeten Dir.
M: Bringt uns kräntze, schenkt ein glas
T: du bist selbst ia glass und gras,
M: streicht zum dantze Melodeyen,
T: denn du must an meinem Reyen.

5.

M: Lustig seyn und frölich schertzen,
soll heut unsser arbeit seyn,
T: Ich der lohn: und nachmahls schmertzen
strenger Seelen qual und pein.
M: Trinkt gesundheit, das gibt muht,
T: Öel auch zu der höllen gluht.
M: was steht suf dem spiel, lass't heben!
T: ach gar viel dein gantzes leben.

6.

M: Lebt so dass ein jeder mercke
künftig unsre freuden-spur,
T: Ach es werden alle wercke
Euch schon folgen, wartet nur.
M: wann wir ein mahl werden alt,
T: so du nicht vorher wirst kalt,
M: wollen wir fein nüchtern leben,
T: wilstu gott die hefen geben.

7.

M: Jetzo waart Ich meinen magen,
drumb hab ich so manchen pflug,
T: so pflag auch der Reich zu sagen,
den Ich nach der höllen trug.
M: Meinen Erben lass Ich brot,
T: dir dir Ew'ge hungers Noht,
M: lass ein ehrlichs guht den freunden
T: aber deinen geist den feinden.

8.

M: morgen solt ich wohl gedencken
an die Beichte, hätt ich zeit
T: O wie wirdt es dich noch krenken
dass du sie verschiebst so weit.
M: aber endlich will Ich doch,
T: wenn Ich heute käme noch,
M: Endlich mich zu gott recht wenden,
T: Steht die zeit in deinen händen

9.

M: dann will Ich Ihn besser ehren
und will fogen seinem wort.
T: wann die ohren kaum mehr hören,
die vernunfft und sprach ist fort
M: lauter andacht werd ich seyn,
T: littes nur der krankheit peyn,
M: will des glaubens wohl gedencken,
T: so ihn gott denn nur will schencken.

10.

M: Vor muss ich mit läuten leben,
der geselschafft warten ab,
T: Ich klopf an, du must dich heben,
fort, du must ins schwartze grab.
M: O! wie bitter bistu Todt
T: bittrer ist der höllen noht,
M: wass ist schröcklicher zu finden?
T: Ja bey so verstockten sünden.

11.

M: gilt kein bitten hilfft kein flehen?
T: Flehn und bitten hilfft nun nicht.
M: Soll ich keinen tag mehr sehen?
T: keinen! du must vors gericht
M: Einer stunden bitt ich frist.
T: bittest was bey mir nicht ist.
M: nur geduld drey wort zu warten
T: keine wächst in meinem garten.

87 *drey* Olsson anmärker att läsningen här är osäker

12.

M: ach so lass mein seeufftzen sprechen!
Seufftzen lass mich in der Eyl,
T: eyle denn das hertz muss brechen,
seufftz, ich rüste meinen pfeil
M: O! der du unss machtst gerecht!
T: Er ist herr und Ich der knecht
M: ach erlass die schult mir armen!
T: stirb! ich würg! Er muss erbarmen.

13.

T: der ist hin, hat er im hertzen
noch geglaubt, so findt er gnad,
aber wer sie will verschertzen,
folge seiner Missethat,
Und thu hierauf keine buss,
Biss ich ihm den einen fuss
Schon in meinen klawen habe,
Und hinunter mit ihm trabe.

14.

Hört von fernen meine lehren
weil ich nahe schröcklich bin
Denen die zu langsam hören;
Tödtet eures fleisches sinn.
Eh ich tödte, steht bereit,
denn ihr wisst nicht meine zeit,
Mein tag ist darumb verborgen
das man soll vor Jeden sorgen.

15.

Wer mit Ah und Væ nich scheyden
noch mich sehn will unverhofft,
Wer den andern Todt will meyden
der gedenck dess ersten offt.
Wann euch gottes güte lockt
bleibet nicht darauf verstockt,
späte glaubens säufftzer gelten
doch verstatt Ich sie nur selten.

Ende

VII

HErre Gud för tig iag klagar
Hwad mig kwelier Natt och Dag/
Hwad min Siäl och Krop förswagar
Är en Fruchtan för tin Lag/
Then iag tidt haer öfwertråt
Ok upfylt mit Synda-Måt:
Dy wil Satan mig nu stielpa
Om tu ej wilt nådigt hielpa.

2.

Alla mina Fehl och Synder
Jag uti mit Samwet bär;
Jag seer mig haa warit blinder
I alt thet som heligt är/
Ok fölgt altid onda Råd
Mäd förmätligt öfwer-dåd/
Jag haer alla Budord brutit
Ok tin Andas Nåd förskutit.

3.

Nu wil therför Döden grymma
För tin Dom framstemma mig
Ah! hwart skal iag undan rymma?
Ah! hwart skal iag fly för tig?
Ty min Ondsko som är stoor
I mitt egit Hierta boor:
Fåfängt iag mig tå fördöljer
När mit Straf mig stedse följer.

4.

När iag sofwer/ dok ej huilar/
Fast al Sorg plä tå bli glömd/

Efter *Lucida intervalla.* Liksom hos S (nr VI) rättas några uppenbara tryckfel med hjälp av Hbl: på r 13 står i *Lucida intervalla* punkt efter »Råd», r 35 står »bedröfwad», r 72 slutar med semikolon, r 74 har punkt efter »Last» och på r 96 står det »Ewig». I *Lucida intervalla* försågs även denna visa med ett motto: *»Gregor. homil. 13 in Evangel. Deus quos diu ut convertantur tolerat, non conversos durius damnat»,* 'Gud som kan vänta länge på att man omvänder sig fördömer hårt de oomvända.'

Sargas iag af Satans Pilar/
Drömmar at iag är fördömd;
Satan raskar efter mig/
Döden synes gräselig/
Ja när iag mond' waken wara
Seer iag mig i samma Fara.

5.

Dag från Dag är iag bedröfwad/
Weet ej meer af någon Lust:
Al min Frögd är mig beröfwad/
Alt mit Taal är Suck ok Pust.
Ängslan/ Hiert-styng/ Siäle-kuaf
Gör mig längta til min Graf/
Then iag åter skyr och fruchtar
När iag Swafwel-Strömmen luchtar.

6.

Ofta tycker iag mig höra
Syndare! hwart haer tu gåt?
Stedse lommar i mitt Öra
Kom och swara för tin Bråt/
Alt hwad nånsin skapat är
Witnesbyrd emot mig bär
At thet Gud haer tektz mig läna
Haer mig most til Synden tiäna.

7.

Dygden haer iag plat försummat/
Laster haer iag lärt med Flijt/
Hwar iag något ondt förnummit
Haer jag gerna hastat dijt;
HErrans Ord haer iag försmåt/
I hans Huus owillig gåt/
Men ondt Sälskap helst behagat
Och alt godt uhr Hogen slaget.

8.

Kroppen ryys och Hiertat skiälfwar
När iag tänker therupå
Ropandes til Bergen/ hwelfwer
Öfwer mig och lät mig få
Hastig Enda; Ty iag weet
Ingen Nåd och Säkerheet.
Ah! hwar skal iag usle blifwa?
När Gud wil mig öfwergifwa!

9.

Cains Ångest mig förskrekker/
Judæ Ånger kenner iag/
Sauls Oroo min Siäl upwekker/
Jag har Davids Hierte-slag!
Hela Werlden är mig trång
Och hwar Tima mig för lång/
Jag kan ey med Nöje lefwa/
Ok wil dok mot Döden strefwa!

10.

Jorden wil mig ej meer bära
Som en neslig Tyngd och Last/
Utan lefwandes förtära
Rätt som Core med en hast:
Dy hwart Foot-steg som iag gåår/
Tyks mig at hon öppen ståår/
Helwetit upgapar wjda
At iag Ewigt skal ther ljda.

11.

Fast iag Tröst uhr Skriften hemtar
Häftar hon dok ej hoos mig/
Men mit rädda Samwet klemtar

68 *Davids Hierte-slag* Davids ångest sedan han gjort Gud vred genom att räkna folket (2 Sam. 24: 10 f)
76 *Core* syftar nog på Kora, en levit som gjorde uppror mot Moses och Aron; Gud lät då jorden öppna sig och sluka honom (4 Mos. 16)
83 *klemtar* slår

Och til Waan-hop böjer sig;
Lagen ropar Straf och wee/
Werlden gör mig Spott och Spee/
Gode Englar från mig wjka/
Onde Andar kring mig sljka.

12.

Stygga Laster/ Synder lede
Hafwa fört mig i then Nöd/
Fört mig i Gudz Straf och Wrede
I en rätt odödlig Död.
Ah iag blinde Synde-Träl
Som så haer försat min Siäl/
Ok för flåkot Lust och löje
Mist it Ewigt Himmels-nöje.

13.

Men ho lärer dig så klaga?
Siäl! hwar taer tu sådant Taal?
Skal tig Samwets-Ormen gnaga?
Skal tu kenna Syndsens kuaal?
Och ej merka någon Tröst
At tu dyrt äst återlöst
Af Gudz Son! som än tig kallar/
Och tig tjdig Boot befaller.

14.

Satan wil mig så bedraga
At iag Jesum glömma skal/
Han wil mig wid Handen taga
Och mig leda til sitt Fall;
Förr haer han mig synda lärt
Och i Säkerheet besnärt/
Nu wil han Förtwiflan lära/
Och alt Hop om Nåd afskära.

84 *Waan-hop* misströstan
88 *sljka* smyga
92 *odödlig Död* den eviga döden i helvetet
95 *flåkot* dåraktig
110 *besnärt* insnärjt

15.

Nej! när iag mig sielf anklagar
Och bekenner al min Brot/
Gör iag thet min Gud behagar/
Fast thet länder mig til Spot;
Men förneekar iag min Skuld
Blifwer Gud mig intet huld:
Dy wil iag min Synd kungöra
At GUd skal ej Satan höra.

16.

Medan Samwetet nu wakar
Och kan see min Brist och Feel
Mig min GUd ej plat försakar/
Men iag haer i honom Deel;
Är iag en förlorad Son
Sampt mit Slechtes Harm och Hååån/
Är GUd Fader dok så bljder
At han i sit Huus mig ljder.

17.

Döden gör mig intet häpen
Ändok han är faselig/
Ty han är af Christo dräpen
Och kan intet skada mig;
Domen fruchtar iag wäl stort
Efter iag haer illa giort/
Men then Trösten iag ej glömer/
At min Broder JEsus dömer.

18.

Ty hans Blod min skuld afplanar/
Ther med han haer alt försont/
Och alt got än för mig manar/
At iag nådigt warder skont/
Jag och säker Tilflycht får
I hans helga diupa Sår/
Dy wil iag ej Bergen kalla
At the på mig skola falla.

137 *afplanar* utplånar

19.

Fast min Tro är ganska ringa
Och som en förbråkad Rö/
Wil dok JEsus fördagtinga
At iag ej skal således dö/
Som Saul/ i sit egit Blod
Med förtwiflad Siäl och Mod.
Är iag Jordens Blygd och Börda
Skal iag henne mindre wörda.

20.

Merk tu thet som thetta hörer/
För thet är mit Testament!
Och om thet tit Hierta rörer/
Hwad mig nu är skedt och hendt/
Så fly Synden! Bed om Tro!
Och sök Siälens retta Ro
Ej i Flärd och werldzligt Sinne:
Men i Dygd och Himmels Minne.

146 *förbråkad Rö* sönderkrossat strå
147 *fördagtinga* medla
160 *Himmels Minne* tanken på himmelen eller kärleken till himmelen

VIII

Mel. Lof/ Prijs/ ock Tack skee tig O Fader käre etc.

1.

O Ewighet! dijn längd mig fast förskräkker/
Som början har/ men aldrig ändan räkker/
O Ewigheet! En tijd förutan tijd/
Dijn Hogkomst giör/ att iag där higsnar wid.

2.

All timlig Nöd/ den störste här kan wara/
Med Tijden skal ock måste sin koos fara/
Men wåndan grymm/ som Ewigheeten bär/
Til ewig tijd förlossning aldrig gier.

3.

O Ewigheet! för dig mitt Hiärta bäfwar/
När i ditt diup iag med min' Tankar swäfwar/
Ock grundar på den Pijna där stedz' är/
Som dödar alt/ men intet Lijf afskiär.

4.

Om nu det kwahl/ som de fördömbde lijda/
På så mång' Åhr til ende skulle skrijda/
Som Stiernor fins på Himla-Runden klar/
Som Löf ock Grääs på Jorden wuxit har.

5.

Så wore dem een liuflig tröst förhanden/
Att en gång de skull' slippa Afgrundz-Branden/
Men jämmer! Ach! Då nyas Plågan först/
När som de tyckt den waradt längst ock störst.

Efter versionen i *Den Anderijke Italiänerns Johannis Baptistæ Gudelige Betrachtelser Om Siälenes/ Kroppzens/ Paradijsetz eller Himmelens och Helfwetets Ewigheet/ förswenskade af Petro Brask /…/,* Stockholm 1685 s 99 ff (hos S som nr VII efter en andaktsbok 1690). Versionen här skiljer sig ortografiskt från den som meddelas hos S, men verbalt är den enda skillnaden »warit» i stället för »wuxit» på r 16. Brasks version är inte raduppdelad; detta har dock gjorts här. Visan brukas anges som en översättning av Johann Rists »O Ewigkeit/ Du Donnerwort», som den innehållsligt ligger nära. Strofformen är dock en annan än hos Rist, och temat förekommer, med samma stående variationer, ganska ofta i den samtida andaktslitteraturen.

6.

O huru sträng monn Gudz Rättwijsa wara!
Den ingen näpst i Ewigheet lär' spahra/
Att plåga grymt fördömbde Hopen med/
Som af fritt mod giordt Himla-Herren wred.

7.

För Synden de här en kort tijd bedrifwit/
Ett ständigt wee ock kwahl dem blijr där gifwit;
En Tijmas brott ett ewigt Straff undfår/
Ett Ögn'blecks skratt en ewig Kwijde-Tåhr.

8.

Fly Mennskiebarn/ Ach/ fly dock Satans Snara!
Tänck ingalund/ dijn Lust kan ewigt wahra/
Som lijk en Strömm skött fahr och hastar bort/
Och sänker dig i Helftet innan kort.

9.

Så länge Gud är Gud/ ock Gud monn blifwa/
Så länge skal ey Plågan öfwergifwa
Fördömbdom all; Då lycktas Wåndan där/
När HERren GUd mehr intet Ewig är.

10.

Wakn' opp/ mijn Siäl/ lät Syndasömpnen fahra/
Taag dig i tijd/ ach tag dig wäl til wahra!
I dag/ i dag sann Boot ock Bättring giör/
Ty öpen står nu Ewighetens Dör.

11.

Lät Werldzens Lust/ Prackt/ Högfärd/ Rijkdombz-Håfwor/
Mackt/ Ähra/ Gunst ock swijklig' Lykkans Gåfwor
Ey blinda dig/ att Ewighetens Natt
Med Sorg ock Wee dig ey omgifwer platt.

12.

O Ewigheet! dijn Längd mig fast förskräkker/
Som början har/ men aldrig endan räkker/
O Ewigheet! en tijd förutan tijd:
Mig nådig war/ O Gud! dig blijr iag wid.

31 *skött* snabbt
32 *Helftet* helvetet

Personregister

Abigail 281
Abner 293
Absalon *281*
Achitophel *281*
Adam 299, 495
Adonis *93*, 202, 290, 381, 486, 488
Afrodite, se Venus
Ahasverus *94*
Ahlqvist, A. G. 7, 60
Aischylos *236*
Aisophos 359, 371
Ajax *245*, *255*
Akilles 147, 184, 212, 241, 248, 290
Alciden, se Herkules
Alecto *51*
Alexander den store 148, 184, 217, 235, 241, 271, 380, 391
Alkmene *84*
Amor 46, 55, 62, 68, 69, 165, 166, 232, 405, 406, 413, 414, 419, 425, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 471
Amphion *344*
Amphitryon *84*
Anakreon *236*
Anaxarete *125*
Anchises 164
Anchises son, se Æneas
Andersen, Thomas 26, *285 ff*
Andersin, Johan *13*, 14, 18, 201, 401
Andromake *347*
Apicius *94*
Apollo, Apollon 25, *38*, 45, 46, 68, 72, 83, 84, 93, 105, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 143, 158, 164, 165, 171, 177, 178, 188, 189, 201, 203, 211, 214, 232, 242, 244, 245, 250, 251, 255, 256, 259, 276, 370, 374, 375, 483
Arachne *220*
Archimedes 381
Archippus 258
Aristoteles 18, 377
Aron 513
Arvidi, Andreas 18
Asmodeus *281*, 282
Assersson, Lars 8, 9, 12
Astrild *38*, 42, 50, 52, 54, 57, 69, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 93, 94, 96, 97, 115, 116, 117, 119, 124, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 144, 153, 174, 271, 395, 420, 483, 485, 486, 487, 488
Astyanax *347*
Athena, se Minerva
Atlas *83*, *396*
Atropos *147*, 212, 214, *256*, 262, *276*, 291, 465, 473
Atterbom, P. D. A. 13, 14
Autumnus *61*

Baaz, Bengt (Ekehielm) 63
Bacchus 74, *96*, 105, 456, 457
Baldus de Ubaldis 374
Banér, Barbro Margareta 255
Banér, Gustaf Carlsson 193
Banér, Lars *193 ff*
Baptista, Johannes 517
Barckhusen, Henrich 130
Barckhusen, Margareta *130 ff*
Bartolus 374
Batseba 282
Beijer, Regina Elisabeth von 335
Bellerophon *370*
Bellman, Carl Michael 14
Bellona *112*
Bennich-Björkman, Bo 19
Berg, Johan 285
Bergh, Gunhild 27
Beyerhaus, Christoph 14
Biörneklou, Matthias *275 ff*
Blix (Blixencron), Mårten 311
Blixencron, Anna *311 ff*

Blom, Jacob 56
Blom, Margareta *56 ff*
Boij, Ingrid *72 ff*, 351
Boij, Jacob 72, *141 ff*, 351
Bolin, Gunnar 7, 8, 9, 12
Bonde, Catharina 187
Boreas *158*
Boye, Hans 197
Boye, Margareta *197 ff*
Brahe, Ebba *367 f*
Brahe, Elsa Elisabeth 247
Brahe, Nils 335
Brahe, Tycho 44
Brandberg, Jacob *82 ff*, 86, 89, *394 ff*
Brander, Hans Hansson 92
Brask, Petrus Samuelis 499, 517
Bratt, Christina Jacobsdotter 26, *104 ff*
Bratt, Jacob Larsson 104
Brenner, Elias 335
Brenner, Mårten *335 ff*
Brobergen, Henrich von *320 ff*
Brutus 237, 381
Bureus, Börje Olofson, se Kronbärg
Busiris *292*
Byblis *125*
Börjesson, Johan 172

Cadmos *164*
Cain, se Kain
Caligula 94
Calisto *110*
Calliope 178
Calvisius, P. 24
Camoenia, Magdalena 200, 201
Carlberg, Byrje (Börje) *172 ff*
Carlisle, se Howard
Carmides 258
Carruthers, Mary 21, 22
Castor *167*, *263*
Castrén, Gunnar 56
Cats, Jacob 15, 17, 18, 401
Catulus *236*
Caunus 125
Celsius d.y., Olof 14
Ceres *84*, 117
Charon 473
Charybdis *273*
Cheops 272, 273
Christina, se Kristina
Cicero 20, 236, 258, 279, 381
Classon, Melcher *119 ff*
Clemens X, påve 87
Clerck, se Klerck
Clio *212*, *245*, 359, 361
Clotho, se Klotho
Columbus, Samuel 460
Comus *94*, 95
Cornelis (Cornelis de Witt?) 88
Coventry, Henry *176 ff*
Crassus 381
Creusa *248*
Creutz, Cristina *123 ff*
Creutz, Ernst Johan 123
Croesus *236*, *279*, *347*, 381
Cullhed, Anders 15
Cupido, se Amor
Curio, Henrik 200, 201
Cyneas 258
Cynthia, se Diana
Cynthius, se Apollo, Apollon
Cypris, se Venus
Cyrene *110*
Cyrus, se Kyros
Cæsar 164, 237, 244, 258, 380

Dahlberg, Gunilla 10
Dafne, se Daphne
Daidalos *370*
Damon 268, 281, 291
Danae *74*, *84*, 110
Daphne *84*, *110*, 178, 212, 251
David 268, 278, 281, 293, 326, 332, 513
Demokritos *268*, *369*, 370
Demosthenes 279
Deukalion *228*
De la Gardie, Jacob 367
De la Gardie, Ludovich (Ludwig) Pontus *367 f*
De la Gardie, Magnus Gabriel 9, 367
De la Gardie, Maria Sophia 41
De la Serre, Jean Puget 499
De Moy, Frantz *77*

Diana *70*, *75*, 93, 114, 201, 202, 217, 276, 290, 380, 388, *484*
Diogenes *265*
Düben, Gustaf 460

Eberdt, Hans Georg 108, 285, 289, 297, 311, 320, 335, 340
Eberhardson, Georg, till Löwenstein och Scharffeneck 385
Echo 58
Edenius, Jordan 200, 201
Edenius, Sven *200 ff*
Edling, Joachim 8
Ekehielm, Sigrid *63 ff*, *68 ff*
Ekehielm, Bengt, se Baaz
Elisabeth Juliana av Erpach 385
Emmerich, Susanna 26, *99 ff*
Emmerich, Valentin 99
Endymion *290*, 388
Eneas, se Æneas
Eol, Eolus, se Æolus
Epafos *272*
Epicuros 204
Erichson, Johan 7
Erik, präst i Vadstena 262
Eris *281*, 282
Eros, se Amor
Euclio *372*
Eurial 281, 291
Europa *74*, *84*, 110
Eurydike *83*, 344
Eva 495

Fabius *236*, 381
Fafner, Jørgen 19
Falkenborg, Conrad *187 ff*, 201
Falkenborg, Conrad d.ä. 187
Fama *158*, 188, 259, 360
Fattenborg von Lemke, Sophia *126 ff*
Febus, se Apollo, Apollon
Ferdinand III, kejsare 277
Fidias 380
Figrelius, Jonathan *369 ff*
Filip av Makedonien 241
Fleming, Paul 230
Flora 290
Flygge, Crispin *63 ff*, *68 ff*
Flygge, Petter 63
Forbus, Arvid 197
Fortuna *291*, 343, 346, 464
Frigga 51, 75, *110*, 111, 112, 114, 117, 127, 131, 167, 245, 250, 271, 420, 483, 485, 486, 487, 488
Fröja, se Frigga
Funck, Albrecht 78
Funck, Margareta *78 ff*
Foebus, Föbus, se Apollo, Apollon

Galilei, Galileo 299
Ganymedes *381*
Giges *218*
Giliusson, Johan *92 ff*
Goliat 278
Graan, Andreas *126 ff*
Granberg, se Graan
Gradivus, se Mars
Gregorius den store 502, 511
Gustaf II Adolf 367
Gutenberg, Johann 237
Gyldenklou, Anna Maria 340, 345
Gyldenstolpe, Nils 14
Gyllenstierna, Axel *254 ff*
Gyllenstierna, Christoffer 10, 11, 14, 28, *41 ff*, 48, 176
Gyllenstierna, Conrad 10, 11, 14, 28, *47 ff*, 222, 225
Gyllenstierna, Erik Carlsson 41, 47
Gyllenstierna, Georg 254, 255

Habor *151*, 152
Hades, se Pluto
Hadrianus 258
Hane, Anna *116 ff*
Hane, Johann 116
Hannibal 244
Hansdotter, Catharina *119 ff*
Hansdotter, Maria 340
Hansdotter Schemmelkorn, Christina *316 ff*
Hanselli, P. 14, 15
Hansen, Catharina *280 ff*
Hansson, Stina 11, 12, 14, 19, 21, 24, 25, 26, 495

Hantsch, Georg 183, 187, 197
Harpocrates *279*, *291*
Hector, se Hektor
Hedvig Eleonora 197, 330
Hektor 184, 290, 347, 357
Hekuba 290
Helena 124, 250, 263, 281
Hera, se Juno
Herakleitos *268*, *369*, 370
Hercules 84, 164, 202, 215, 242, 243
Hermes 243
Hermes Trismegistos *218*
Herodotos 273
Herostratos *217*
Hilarius Lustig von Freudenthal 486
Hiob, se Job
Hiskias 249
Hoffman, Johan Paul 169
Homeros 90, *236*, 250
Hooke, Robert 300
Hordeel, Anna Larsdotter 197
Horn af Kanckas, Henrik 197
Hostilius *236*
Howard, Charles, earl of Carlisle *163 ff*
Hyacinthos *255*
Hymen *54*, 70, 71, 93, 109, 117, 152, 225, 301, 313
Hård, Johan 60

Ikaros *370*
Inachos 110
Io *84*, *272*
Iphis *125*
Iris *282*
Irus *347*
Isis *272*
Ixion *74*

Jacob VI (Stuart) 366
Jacobsköld 262
Jason 248
Joab 293
Job 249, 309
Johan III 197, 262, 366
Johannesson, Hans Erik 5
Johannesson, Kurt 5
Johansdotter, Elisabeth 7, 8
Johansdotter, Maria 7, 8
Johanson, Erik 7, 8
Johanson, Olof 7, 8
Johansson, Margareta 11
Jonathan 268, 281, 294, 326
Jonsdotter, Barbara 11
Jonsson, Nils 37, 141, *351 ff*
Josef 272
Judas 293, 513
Julius Cæsar, se Cæsar
Juno *74*, 243, 281, 385, 456, 457
Jupiter 44, *69*, 73, 74, 83, 84, 109, 110, 111, 112, 114, 151, 153, 163, 165, 166, 167, 178, 211, 236, 328, 348, 370, 380
Justinianus 374
Jönsson, Arne 5

Kagg, Märta 358
Kain 281, 513
Kallisthenes 235
Karl II av England 176, 178
Karl V, kejsare 270
Karl IX 366
Karl X Gustaf 215, 239, 330, 382
Karl XI 163, 176, 376, 382
Karlfeldt, Erik Axel 7, 14
Karon, se Charon
Keder, Nils 16, 401
Kingo, Thomas 449
Kinmund, Sara *82 ff*
Kinninmundt, Hans 82
Klerck, Richard *183 ff*
Klinck, Christina 234
Klio, se Clio
Klotho *291*, *465*
Kora *513*
Kore, Truls, se Kåhre
Kristina 330, 376, 382
Kronbärg, Börje Olofson *340 ff*
Kruse, Lars 346
Kruus, Johan Jespersson 193
Kruus, Sophia Christina *193 ff*
Krösus, se Croesus
Kyros 236, 258
Kåhre, Truls *266 ff*

Lachesis *465*
Lagerlöf, Petrus 27
Larsdotter, Kirstin 7
Larsson, Erik (von der Linde) 239
Lasarus *281*, *355*
Law, Andreas *130 ff*
Leda *74*, *84*, 110
Leijonhoff, se Law
Leopold I, kejsare 277
Levertin, Oscar 14
Lewenhaupt, Eva 14
Lewenstein, Marca Christiana von 376, *384 ff*
Lilienhoff, Joachim *157 ff*
Lilljeborg, se Fattenborg von Lemke
Linck, Josef 7
Linde, Lorens von der 20, *239 ff*
Lindhardt, Jan 21
Lindschöld, Erik 14
Lipsius, Justus 21
Losman, Arne 16, 210
Lucina *97*, 115, 117, 148, 153
Lucretia *301*
Luna 46
Lycaon *228*, *347*
Lysimachos *235*
Lützau *389 ff*
Lützow, Carl Christoph 389

Macer *236*
Maja *73*, *109*, 158
Majas son, se Mercurius
Mammon 318
Maria Euphrosyne 367
Maro, se Vergilius
Mars 25, 45, 74, 84, 110, 112, 131, 147, 148, 163, 164, 165, 166, 167, 178, 184, 188, 189, 210, 211, 212, 219, 242, 244, 278, 282, 299, 359, 486, 487
Mattsson, Lars, se Strusshielm
Mausolos 217, 379
Medea *248*
Medusa *248*, 251
Mefferdt, Pieter 371
Melpomene 210, 211, 212, 213, 290, 291, 295, 335, 358
Mercurius *73*, 75, 109, 111, 113, 151, 158, *163*, 168, 178, 299
Metellus 381
Methusalem 266, 322
Metrodorus 258
Meurer, Ignatius 176, *234 ff*
Meyfart, J. M. 24
Michaelisdotter, Brita 37
Midas *158*, *279*
Miltiades 241
Minerva *51*, 69, 74, 109, 114, 147, 164, 178, 188, 198, 219, 220, 250, 257, 359, 385, 456, 457
Minos 125, 370
Momus *69*, 164, 250, *293*, 338, 350
Morpheus *291*, 475
Mors *69*, 198
Morta *113*, 203, 291
Moses 322, 513
Mycerinus 273
Mylonius, se Biörneklou
Myrman, Hinrich *280 ff*
Mårtenson, Esbjörn 123

Nabal *281*
Naso, se Ovidius
Neptunus 57, 83, 84, 110, 163, 166, 167, 174, 184, 185, 186, 270
Nereus *461*
Nestor *90*, 158, 202, 252, 256, 291, 347, 366
Nilsdotter, Brita *141 ff*, 351
Nilsdotter, Margareta 28, *37 ff*, 351
Nilsson, Anders 11
Nilsson, Anders, g.m. Maria Sadewasser 346
Nisus 291
Nordberg, Anna Gudmundsdotter 172
Nordstrand, Bo 451
Noreen, Erik 16, 163
Nyman, Martin *56 ff*

Ochiltre 366
Oden 50, 83, 89, 131, 133, 167, 483
Odysseus 166, 167, 273
Olivecrona 37

Olofsson, Anund 234
Olofsson, Henrik 316
Olsson, Bernt 5, 13, 15, 16, 507, 509
Omfale *84*
Ong, Walter J. 21
Opitz, Martin 18
Orestes 268, 281, 291
Orfeus 83, 90, 242, 344
Otter, Casten 316
Otto, kejsare 258
Ovidius 21, 125, 433
Oxenstierna, Anna Margareta *247 ff*
Oxenstierna, Axel 266
Oxenstierna, Beata 330
Oxenstierna, Bengt 126
Oxenstierna, Catharina 193
Oxenstierna, Erik Axelsson 247
Oxenstierna, Gabriel Gabrielson *376 ff*, 384, 385
Oxenstierna, Gustaf Gabrielsson 41
Oxenstierna, Gustawa Johanna 28, *41 ff*

Pallas, Pallas Athena, se Minerva
Palmgren, Margareta Jonsdotter 130
Paris 45, 124, 248, 457
Pauli, Christina 108
Paulsen, Friedrich 24
Pehrman, Thomas 28, *37 ff*, 351
Peleus 147, 212
Peleus son, se Akilles
Perikles 279
Persefone, se Proserpina
Perseus *248*, 251
Phaëton *143*, *370*
Philemon *236*
Philippus, se Filip av Makedonien
Phoebus, se Apollo, Apollon
Pithias, se Pythias
Plautus 372
Plinius d.y. 217, 258, 371
Plinning, Anna Nilsdotter *136 ff*
Pluto *83*, 84, 133
Policrat *347*
Pollux *167*, *263*
Polyxena *248*
Pompeius 244
Priamos 248, 290
Prillwitz, Johan (Jean) 176
Priscus 237
Prometheus *143*
Proserpina *84*, 133
Pylades 268, 281, 291
Pyrrha *228*
Pyrrhos (Neoptolemos) *241*
Pythias 268, 281, 291
Pötter, se Lillienhoff

Ravisius, Johannes 258
Remus 245
Reutercrantz, Esbjörn *123 ff*
Rhenius, Johann 18
Rhensköld, Johan Adolf 297, 301
Ribbing, Christina *108 ff*
Ribbing, Erik 26, 56, *60 ff*
Ribbing, Gustaf 108
Ridderstad, Per S. 17
Rist, Johann 517
Romulus *245*
Rosenhane, Beata 26, 56, *60 ff*
Rosenhane, Schering 60
Rosenholm, Erik *261 ff*, 363, 364
Rudbeck, Olof 9

Sabellicus 258
Sachse, Michael 24
Sadewasser, Hans *306 ff*, 346
Sadewasser, Maria 306, *346 ff*
Sandwall, Fredrik 5, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 27, 28, 169, 401, 453, 486
Saturnus *69*, 74, 165, 202, 211, 290, 348
Saul 513, 516
Scaliger d.y. 258
Scaliger d.ä. 258
Schaeij d.y. *86 ff*, 325, 326
Schaeij, Peter 86, *325 ff*
Schefferus, Johannes 27
Schemmelkorn, Hans Bertel 316
Schilomer, rabbin 499
Schück, Henrik 9, 10, 14
Schöldström, Birger 7, 12
Scipio 244, 258, 381

Scylla *125*, 273
Semiramis 379
Signill *151*, 152
Silenus 74
Simei *281*
Simonides *258*
Simonson, Johan 26,*104 ff*
Skay, se Schaeij
Skytte, Brita Larsdotter 216
Skytte, Sophia Beata 358
Slatte, Erik *358 ff*
Sofokles *236*
Sokrates 301
Solon 236, 381
Sondén, P. 486
Soop 266
Sparre, Christina 47
Sparrfelt, Andreas 311, 312
Spartacus 381
Spegel, Haquin 13, 16, 499, 502, 507
Stamm, Johan Wilhelm 26, *99 ff*
Stenbock, Christina Catharina 227
Stiernflycht, Christian 63
Stiernhielm, Georg 38, 69, 78
Storm, Arvid Christian 12, 183
Strijck, Elisabetha Juliana 108, *216 ff*
Strijck, Gothard *108 ff*, 216
Strijk, Johan 216
Strusshielm, Lars Mattsson 7, 8, 11
Stuart, David 363
Stuart, Johan 366
Stuart, Märta Beata 261, *363 ff*
Susanna 282
Svada *51*, *245*, 257, 259, 279
Swaab, Margareta *92 ff*
Swahn, Sigbrit 14
Säfve, Torbjörn 15

Tacitus 381
Tantalus *74*
Tehedt, Elias *116 ff*
Teppati, Blasius 10
Terserus, E. 320
Tethys, se Thetis
Teucros *125*
Thais *371*
Thalia *58*, *109*, 212
Thanatos *291*
Themis *110*, 111, 112, 113, 114, 152, 153, 198, *276*, *374*
Themistokles 241
Theon *283*, *293*, *344*
Thetis *84*, 93, 290
Thilman 302, 303, 304
Thilmans hustru, Margareta *302 ff*
Thor 83, 133, 483
Tollet, se Giliusson
Tor, se Thor
Torstenson, Anders (Andreas) 227, 230
Torstenson, Brita Christina *227 ff*, *230 ff*
Tott, Klas (Claudius) 247, 252
Tritonia, se Minerva
Trotzig, Johan *78 ff*, 86, 89
Typhoeus *251*
Törner, Sven 11

Ulfsparre, Göran Eriksson 47
Ulfsparre, Märta Christina *47 ff*, *222 ff*
Ulich, J. A. 10
Ulysses, se Odysseus
Urania 44, 45, 212
Utter, Daniel Bengtson (Uttermarck) 330
Utterklou, Johan *72 ff*, 351
Uttermarck, Catharina *330 ff*

Valerius Maximus 258
Venus 44, 45, 51, 57, 74, 79, 84, 93, 117, 121, 125, 134, 147, 148, 153, 165, 166, 178, 198, 202, 220, 232, 281, 290, 385, 456, 457, 483
Vergilius 18, 164, 218, 276
Vossius, Gerhard Johannes 22, 23
Vulcanus *51*, *74*, 84, 486, 487

Wahle, Margareta von 311
Wahlström, Lydia 27
Wallia, Margareta 275
Wallenius, A. E. 411
Wankijf, Niklas 56, 60, 63, 141, 227, 247, 254, 330, 363, 376, 394
Wendt, E. 7

Wester, Ellen 7, 18, 24
Wexionius, Olof 13
Wibbling, Henrich Hermansson *289 ff*
Witstein, Sonja F. 24
Wrangel, Carl Gustaf 8, 9, 12, 210, 215
Wrangel, Karl Filip *210 ff*
Würtz, Paul de 88

Xantippa *301*

Yates, Frances 21
Yxkull, Beata von 41, 47

Zelin, Johan Matzon *136 ff*
Zephir 290
Zeus 272, 380
Zoil *250*, *293*
Zynthia, se Diana

Æneas 164, 166, 248
Æolus *83*, 166, 167, 184, 290, 378, 461
Æsopus, se Aisophos

Örenstedt, Anna Hedwig *297 ff*
Örnstedt, Franz Joel 297

Innehåll

Förord 5
Förkortningar 6
Inledning 7
Biografi 7
Tidigare Lucidorutgåvor – och denna 12
Lucidors diktning – några huvuddrag 17
Diktarens samhällsroll 19
Dikt och annan dikt, fenomenet repertoardiktning 20
Det lärda poetidealet och det retoriska regelverket 22
Principen om *decorum* 24
Lucidordikten och reglerna 27
Källor och litteratur 31

I. Brölops-Skrifter 35
I GIFTE-ROOS (Thomas Pehrman-Margareta Nilsdotter) 37
II BRUHD-FAKLA (Christoffer Gyllenstierna–Gustawa Johanna Oxenstierna) 41
III Gilliare Kwaal (Conrad Gyllenstierna–Märta Christina Ulffsparre) 47
IV Dhen Nys blomstrade Wårens Liufligheet (Martin Nyman–Margareta Blom) 56
V Kärleekz-Frucht och Dygdens-skördand (Erick Ribbing–Beata Rosenhane) 60
VI Lust- Skempt/ Ok Lyk-Roops-Rijm (Crispinus Flygge–Sigridh Ekehielm) 63
VII Himlischer Götter-Sluß (Krispinus Flygge–Sigri Ekenhielm) 68
VIII ASTRILDS Skall-Gång (Johan Utterklow–Ingrid Boij) 72
IX Astrilds Grufwe-Gång (Johan Trotzig–Margareta Funck) 78
X Lille Astrilds Stora Makt (Jacob Brandberg–Sara Kinmund) 82
XI Nyeste Nya *Extraordinarie Aviser* 86
XII Giäst-Buds-Lust ok Lykönskans-Skåål (Johan Giliusson–Margareta Swaab) 92
XIII Then lustige Spåå-Dom (Johan Wilhelm Stamm–Susanna Emmerich) 99
XIV Bröllops Skiämt (Johan Simonsson–Christina Jacobs Dotter Bratt) 104
XV APOLLOS Domm Emillan *Themis* ok Frigga (Gothard Strijck–Christina Ribbing) 108
XVI Lyk-önskande Brölops Rijm (Elias Tehedt–Anna Hane) 116
XVII Astrids Befalnings-Brefw (Melcher Classon–Catharina Hansdotter) 119
XVIII Önske-Rijm (Esbjörn Reutercrantz–Cristina Creutz) 123
XIX Ährediche (Andreas Graan–Sophia Fattenborg von Lemke) 126
XX Astrilds Leyon Fänge (Andreas Law–Margareta Barckhusen) 130
XXI Ähre-Rijm (Johan Matzon Zelin–Anna Nilsdotter Plinning) 136
XXII Lättaste Träldoms Liufweste Boijor (Jacob Boij–Brita Nilsdotter) 141
XXIII Denne finnes mäd ibland *Authoris Concepter* men uthan Titul 147
XXIV Brölops-Skrift hwartil ingen Titul 150

II. Lyck-Önskningar 155
I EHREN-FACKEL (Joachim Lilienhoff) 157
II *To* His most Illustrious Excellency *My Lord CHARLES HOVVARD Earle of Carlisle &c.* 163
III Detta är den Edle ok Lofl. *Magistraten* uthi Stockholm til Ny-Åhret 1671 /.../ *dedicerat* 169
IV Lykönskande Klag-Rim (Byrje Carlberg) 172
V *Strena Votiva* (Henry Coventry) 176
VI Bind-Brew på *Margaretæ* Dag i *Julij* Månad/ Detsamma på *Cathrinæ* Dag i *November* Månad lämpad effter Åhrs-Tijden 179

III. Graaf-Skrifter 181
I Der Welt-See-geendete am Himmel gelendete Farth (Richard Klerck) 183
II TRAUR-THRÄNEN (Conrad Falkenborg) 187
III Leich-*CYPRESSEN* (Sophia Christina Kruus) 193
IV Grifft-Skrifft (Margareta Boye) 197
V MANIBUS ÆTERNIS MONIMENTUM (Sven Edenius) 200
VI Martis und der Musen TRAUR-KLAGE (Karl Filip Wrangel) 210
VII Oundwijklige Dödens Öde (Elisabetha Juliana Strijk) 216
VIII Tugend-Gedächtnis (Märta Kristina Ulfsparre) 222
IX Sårg-*Cypresser* (Brita Christina Torstenson) 227
X Tränen-Kwell (Brita Christina Torstenson) 230
XI Then Wissa O-Wißheet (Ignatius Meurer) 234
XII Den Rätta Adels Dygde Wääg (Lorents von der Linde) 239
XIII Ofalskade Sorge-Tårar (Anna Margareta Oxenstierna) 247
XIV *Parnassens* Sorg (Axel Gyllenstierna) 254
XV Wällförtiänt Äreminne (Erik Rosenholm) 261
XVI Hela Wärldens PilGRims Färd (Trulles Kore) 266
XVII Äre-Ruhna (Matthias Biörnekloo) 275
XVIII Wän I Nöden/ Wän I Döden (Hinrich Myrman och Catharina Hansen) 280
XIX Sorge-Suck Ok Tröst-Taal (Thomas Andersen) 285
XX Äre Stoodh (Henrich Wibbling) 289
XXI Döds Tankar (Anna Hedwig Örensted) 297
XXII Thenne Graf-Skrift är ibland *Authoris Concepter* utan någon Titul (Margareta, hustru till Thilman) 302
XXIII Ungewisse Flucht Menschlicher Jahre (Hans Sadewasser) 306
XXIV Krist-börlige Tåårar (Anna Blixen-Krona) 311
XXV Klag ok Tröst Skrift (Christina Hansdotter) 316
XXVI Ytterste Äre Tienst (Henrich von Brobergen) 320
XXVII Hiärtans Sorg/ Ok Siäla-Tröst (Peter Schaey) 325
XXVIII Förgänlige Wärldens Sanna För-Ackt (Catharina Uttermarck) 330
XXIX O-FörWijssnelig *Amaranth* (Mårten Brenner) 335
XXX Jordisk Pust/ Himlisk Lust (Börge Oloffson Kronbärg) 340
XXXI O-Öde Öde (Maria Sadewasser) 346
XXXII Äre-Roser (Nils Jonsson) 351
XXXIII Åminnes-Steen (Erik Slatte) 358

XXXIV Sorge Tröst (Märta Beata Stuart) 363
XXXV Grifft-Skrifft (Ebba Brahe och Ludovich Pontus De la Gardie) 367
XXXVI Mänskligh Fåfängio (Jonathan Figrelius) 369
XXXVII Alt Inte (Gabriel Oxenstierna) 376
XXXVIII Verewigter Tugend-Ruhm (Marca Christiana von Levenstein) 384
XXXIX Effterfölliande Graf-Skrift finnes utan Titul (Lützau) 389
XL Klage Rijm (Jacob Brandberg) 394

IV. Ett Samtaal emellan *ANNA* och *PHILLIS* om een Möös Plikt 399
Inledning 401
1. *Non nisi nupta viget* 402
2. *Infectum petitur, piget peracti* 403
3. *Innupta moerori nupsit* 404
4. *De Vincula flammis* 405
5. *Indice, non sonitu* 406
6. *Colonia aliò ducenda* 407
7. *Sera post vulnus cautio* 408
8. *Serius perficit nimium properans* 409
9. *Quod licet ingratum est* 410
10. *Occasio premenda* 411
11. *Virginitatis honos, virginitate perit* 412
12. *Non nisi mota capit* 413
13. *Monstrat, non ducit* 414
14. *Clam per tertium ambi* 415
15. *Tentanda via est* 415
16. *Nimio splendore fatiscit* 416
17. *Culta nimis fit foeda situ* 418
18. *E frigore fervor* 419
19. *In amore mendax iracundia* 419
20. *Si nimis emungas, extingvitur* 420
21. *Quaque est via nulla feruntur* 421
22. *Humilis durante vento* 423
23. *Sale tange liquescet* 423
24. *Fallimur ignotis* 424
25. *Habet venenum suum blanda Oratio* 425
26. *Quod dedit, id retinet* 426
27. *Vel tactu perit omnis honos* 427
28. *Nullâ reparabilis arte* 428
30. *Donare est perdere* 429
30. *Auro omnia pervia* 430
31. *Amator, cum dat, rapit* 431
32. *Virgo ludendo læditur* 432
33. *Rarô vaga Virgo pudica est* 433
34. *Si premis, erumpit* 434
35. *Difficilis servatu tumida Virginitas* 435
36. *Nube prudenti* 436

37. *Id curat, quod pondus habet* ... 437
38. *Amens amans, ridiculus maritus* ... 438
39. *Stultos dolor urget amores* ... 439
40. *Sapientis etiam autumnus pulcher* ... 440
41. *Male juncta fatiscunt* ... 440
42. *Conjugum dissidia, privigni* ... 442
43. *Sufficit unus* ... 442

V. Wärldslige Wisor ... 445
I HWarföre skal Jag mig med Sorger qwälia? ... 447
II SKulle Jag sörja då wore Jag tokot ... 449
III I Männ af höga Sinnen ... 451
IV KOm kiäre Broder kom ... 453
V Laß't uns die Blüht der Zeit/ trotz aller Traurigkeit ... 456
VI MIt Hierta wil uti mit Bröst mig brista ... 458
VII SÅ måste Jagh digh kiärste Wänn förlåta? ... 460
VIII *BEllinde* warumb qwälstu mich? ... 462
IX SÅ är dit Hierta från mig wändt ... 463
X ÄNgslan/ Sorg/ Gråt/ Harm/ Förtreet ... 465
XI WAr eij så wreed min kiäre Siähl ... 467
XII SEy doch nich so ergrimmt/ mein Kind ... 469
XIII ICh liebe dich ... 470
XIV SOll denn/ lieblichste *Climene* ... 473
XV *Iris* aldrabäste Wänn ... 474
XVI LÄt hwem som will gå ... 477
XVII HWad begär du Hierta lilla? ... 481
XVIII Grymme Tartar/ stygge Took ... 482
XIX Nys när *Frigga* satt i bade ... 486

VI. Andelige Wisor ... 489
I O! Selig der das Zelt ... 491
II ACh! huru ligger Staen så platt aldeles öde? ... 493
III FÖrst när som Ormen *Eva* sweek ... 495
IV Lucidors Wäkkiare: O Syndig Man ... 499
V It Samtaal emellan Döden och en säker Menniskia ... 502
VI Gespräch eines Sicheren Menschens mit dem Tode ... 507
VII HErre Gud för tig iag klagar ... 511
VIII O Ewighet! dijn längd mig fast förskräkker ... 517

Personregister ... 519